

Vilniaus universitetas
TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ INSTITUTAS

Europos studijų magistro programa

GIEDRIUS LESKAUSKAS

II kurso studentas

KAS LEMIA LIETUVOS IMIGRACIJOS POLITIKĄ?

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovas: prof. dr. Ramūnas Vilpišauskas

Vilnius, 2019 m.

TURINYS

ĮVADAS	8
1. MIGRACIJOS POLITIKA: SAMPRATA, SVARBŪS VEIKSNIAI IR ŠIANDIENINĖ SITUACIJA LIETUVOJE	13
1.1 Migracijos politika	13
1.2 Lietuvos ekonominė, socialinė ir demografinė padėtis	20
1.3 Migracijos politikos pobūdis Lietuvoje	22
2. KAS GALĖTŲ PAAIŠKINTI LIETUVOS IMIGRACIJOS POLITIKĄ?	26
2.1 Esminis politikų tikslas – siekis būti perrinktiems	26
2.2 Interesų grupių lobizmas nulemia politikų sprendimus	30
2.3 Sprendimus lemia (ne)tikros grėsmės	34
3. PRIEŽASTYS, LEMIANČIOS IMIGRACIJOS POLITIKĄ	38
3.1 Politikų noras būti perrinktiems	38
3.2 Interesų grupių įtaka	42
3.3 Imigracijos politikos saugumizacija	46
IŠVADOS	53
1 priedas. Pabėgėlių gyvenančių Lietuvoje skaičius	56
2 priedas. Asmeninis pokalbis su Migracijos departamento direktore Evelina Gudzinskaite	57
3 priedas. Interviu klausimynas	58
4 priedas. Interviu su V1	60
5 priedas. Interviu su V2	65
6 priedas. Interviu su VO1	72
7 priedas. Interviu su VO2	78
8 priedas. Interviu su NV1	85
9 priedas. Interviu su NV2	91
10 priedas. Interviu su PR1	99
11 priedas. Interviu su PR2	106
12 priedas. Interviu su P1	114

13 priedas. Interviu su P2	120
SUMMARY	124
LITERATŪROS SĄRAŠAS	126

Magistro darbo vadovo išvados dėl darbo gynimo:

.....
.....

.....
(data)

.....
(parašas)

.....
(v., pavardė)

Magistro darbas įteiktas gynimo komisijai:

.....
(data)

.....
(Gynimo komisijos sekretoriaus/ės parašas)

Magistro darbo recenzentas/ė:

.....
(v., pavardė)

Magistro darbų gynimo komisijos įvertinimas:

.....

Komisijos pirmininkas/ė:

Komisijos nariai:

BIBLIOGRAFINIO APRAŠO LAPAS

Leskauskas G. Kas lemia Lietuvos imigracijos politiką?: Politikos mokslų specialybės, magistro darbas / VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas; darbo vadovas R. Vilpišauskas. – V., 2019. – 132 p.

Reikšminiai žodžiai: imigracijos politika, migracijos politika, darbo jėgos imigrantai, funkcionalizmas, viešojo pasirinkimo teorija, interesų grupių teorija, saugumizacijos teorija.

Šio magistro darbo pagrindinis tikslas, skirtingai nei daugelio kitų darbų, analizuojančių Lietuvos imigracijos politiką, yra išsiaiškinti ne Lietuvoje taikomos politikos pobūdį, bet jį lemiančias priežastis. Šiam tikslui pasiekti buvo pasitelktas funkcionalistinis migracijos politikos teorinis modelis. Kai paaiškėjo, kad šis modelis negali paaiškinti šiandien šalies taikomo politikos pobūdžio, buvo panaudotos politikos mokslų teorijos. Kadangi imigracijos politika traktuojama kaip viešosios politikos dalis, jai analizuoti pasirinktos viešosios politikos analizės priegos. Be to, įvertinant tai, kad Lietuvoje daugelis viešosios politikos sričių yra saugumizuotos, įtrauktas ir tarptautinių santykių aiškinimas, pagrįstas grėsmių analize.

Siekiant atsakyti į pagrindinį tyrimo klausimą – kodėl egzistuoja aiškus neatitikimas tarp to, kokią politiką siūlytų įgyvendinti migracijos politiką nagrinėjantys analitikai ir ekonomistai ir to, kokia iš tiesų yra Lietuvos imigracijos politika – remiantis pateiktomis teorijomis suformuotos trys magistro darbo hipotezės. Remiantis atliktais pusiau struktūruotais ekspertiniais interviu ir viešai prieinama su imigracijos politika susijusia informacija dvi iš trijų hipotezių buvo patvirtintos.

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

Patvirtinu, kad įteikiamas darbas (**Kas lemia Lietuvos imigracijos politiką?**) yra:

1. Atliktas mano paties ir nėra pateiktas kitam kursui šiame ar ankstesniuose semestruose;
2. Nebuvo naudotas kitame Institute/Universitete Lietuvoje ir užsienyje;
3. Nenaudoja šaltinių, kurie nėra nurodyti darbe, ir pateikia visą panaudotos literatūros sąrašą.

Giedrius Leskauskas

Vardas, pavardė

(parašas)

SANTRUMPOS

V1 – vyriausybės įstaigos pirmasis informantas

V2 – vyriausybės įstaigos antrasis informantas

NV1 – nevyriausybės organizacijos pirmasis informantas

NV2 – nevyriausybės organizacijos antrasis informantas

VO1 – verslo organizacijos vienijančio juridinio vieneto pirmasis informantas

VO2 – verslo organizacijos vienijančio juridinio vieneto antrasis informantas

PR1 – profsąjungas vienijančios organizacijos pirmasis informantas

PR2 – profsąjungas vienijančios organizacijos antrasis informantas

P1 – pirmasis tyrimo metu pusiau struktūruota interviu davęs politikas (Seimo narys) informantas

P2 – antrasis tyrimo metu pusiau struktūruota interviu davęs politikas (Seimo narys) informantas

IVADAS

Migracija yra labai įvairiapusis ir kompleksiškas reiškinys, kuris skirtingiems veikėjams reiškia nevienodus dalykus. Vieni migracijoje mato galimybes, kiti – grėsmes, o treči – neišvengiamybę. Šis procesas yra tiriamas įvairiausias pjūviais ir lygmenimis, tačiau pastaruoju metu pasauliniame kontekste tai tapo labai aktualia tema, kuri susilaukia didelio piliečių, įstatymų leidėjų bei analitikų dėmesio. Istorinės aplinkybės ir ekonominė situacija lėmė tai, kad šalyje migracijos patirtis yra gana vienpusiška, kadangi, kitaip nei turtingesnėse šalyse, judėjimas, paremtas laisvu apsisprendimu, čia vyko viena kryptimi arba – okupacijos laikotarpiu – buvo praktiškai uždraustas į išorę bei centralizuotai vykdomas SSRS viduje, didinant rusų tautybės žmonių skaičių Lietuvoje. Greičiausiai menkas kitataučių atvykimo srautas po Nepriklausomybės atkūrimo turint ilgalaikio buvimo tikslą ir buvo viena iš priežasčių, kodėl Lietuvoje ilgą laiką imigracijos politika politikus, visuomenę ir mokslininkus domino minimaliai.

Tai patvirtina ir iki šiol atlikti šalies migracijos politikos tyrimai. Ši tema sistemingo dėmesio susilaukia vos iš kelių autorių (Manto Jeršovo, Vitos Petrušauskaitės, Vijos Platačiūtės, Audros Sipavičienės, Karolio Žibo ir keleto kitų), kurių didžioji dauguma atstovauja arba Tarptautinei migracijos organizacijai, arba Etninių tyrimų institutui. Trūksta politologinio migracijos politikos vertinimo, kadangi kritinė darbų dalis žvelgia iš sociologinės arba teisinės perspektyvos. 2017 m. pasirodžiusiame Marc Helbling ir Dorina Kalkum straipsnyje pateikiama išvada, jog EBPO priklausančiose valstybėse sąlygos ir kriterijai imigrantams įvažiuoti ir likti šalyje, nepaisant padidėjusių saugumo grėsmių, populistinių lyderių retorikos bei visuomenės spaudimo, ne tik kad nesugriežtėjo, bet net tapo liberalesni¹. Tuo tarpu literatūroje, nagrinėjančioje Lietuvos migracijos politiką, sutariama, jog šalyje vykdoma santykinai griežta, selektyvi imigracijos politika². Nors didėjantis imigrantų iš ne ES kiekis Lietuvoje galėtų sufleruoti kintančią aplinką, apie kurią straipsnyje „Darbo jėgos reguliavimo modeliai: Lietuvos atvejo aptarimas“³ užsimena V. Platačiūtė, tačiau tai vis dar neleidžia teigti, kad (vertinant tiek migracijos kontrolę, tiek ir valstybės siūlomas integracijos priemones) migracijos politika nususuko nuo savo pakankamai griežtos laikysenos. Tą

¹Marc Helbling, Dorina Kalkum, „Migration policy trends in OECD countries“, *Journal of European Public Policy*, 25(12), 2017, 1779-1780, 1792-1793.

²Audra Sipavičienė, Mantas Jeršovas, *Darbo jėgos migracija: poreikis ir politika Lietuvoje*, Vilnius, 2010; Karolis Žibas, Vita Petrušauskaitė, „Darbo migrantai Europoje ir Lietuvoje: gyvenimo ir darbo sąlygų problematika“, *Etniškumo studijos*, 1, 2015; Vija Platačiūtė, „Lietuvos ir Latvijos imigracijos politikos lyginamoji analizė“, *Oikos*, 11(1), 2011; Etninių tyrimų institutas, „Vyriausybių ir politinių partijų programų analizė trečiųjų šalių piliečių imigracijos ir integracijos aspektais“, *Tyrimo ataskaita*, Vilnius, 2014, <<https://bit.ly/2sBFPFJ>> [Žiūrėta: 2019 01 16]; Karolis Žibas, „Baltarusiai, rusai ir ukrainiečiai Lietuvoje: nuo imigrantų iki ateities piliečių“, *Etniškumo studijos*, 1, 2012.

³Vija Platačiūtė, „Darbo jėgos imigracijos reguliavimo modeliai: Lietuvos atvejo aptarimas“, *Etniškumo studijos*, 1, 2015.

rodo ir 2019 m. balandžio mėnesį patvirtintas Vyriausybės planas įvesti kvotas atvykstantiems dirbti imigrantams iš ne ES⁴.

Detalesnė straipsnių, padiktavusių požiūrį, kad Lietuva vykdo stipriai „pridarytų durų“ imigracijos politiką, kurio bus laikomasi šiame magistro darbe, apžvalga pateikiama poskyryje 1.3. Be to, svarbu pažymėti, kad nemažai autorių savo tekstuose aiškiai neatskiria terminų migracija ir imigracija, todėl ir šiame magistro darbe jie vartojami kaip sinonimai, o tuo tarpu terminas emigracija suvokiamas kaip ilgalaikis Lietuvos piliečių išvykimas iš pilietybės šalies į kitas valstybes⁵. Visgi, vertėtų pabrėžti, kad šiame darbe analizuojama tik imigracijos politika, todėl priemonės, susijusios su emigracijos procesu, nagrinėjamos nebus.

Aktualumas: Literatūroje, susijusioje su šiandienine Lietuvos migracijos situacija, didžiausias dėmesys yra skiriamas keturiems aspektams: 1) tyrimams, besikoncentruojantiems į individualaus migranto lygmenį, kuriais siekiama išsiaiškinti jo sprendimo migruoti priežastis bei patiriamus integracijos išgyvenimus; 2) emigracijos reiškinio rezultatams ir valstybės padėčiai daromai įtakai; 3) taikomos politikos analizei bei 4) darbo jėgos poreikiui.

Verta atkreipti dėmesį į tai, kad po 1990 m. atkurtos Nepriklausomos Lietuvos migracija didžiausio dėmesio susilaukė iš sociologų, o politikos mokslų atstovų buvo palikta nuošalyje. Tam įtakos galėjo padaryti valstybės neapsisprendimas dėl vykdomos migracijos politikos bei ilgalaikės strategijos nesuformavimas. Kaip teigė ne vienas šalies migracijos politiką analizavęs autorius, apskritai valstybėje migracijos politika susirūpinta tik po Lietuvos įstojimo į ES, o Vilniuje ji buvo (ir vis dar yra) vykdoma *ad hoc* principu, kada siekiama spręsti vienadienes problemas neatsižvelgiant į ilgalaikę perspektyvą⁶. Padėties nepakeitė ir pirmieji mėginimai keisti situaciją (pavyzdžiui, 2007 m. buvo patvirtinta „Ekonominės migracijos reguliavimo strategija“, vėliau sekė ir kiti su šia sritimi susiję nutarimai), nes, kaip teigia V. Platačiūtė, „<...> šių dokumentų įgyvendinimas neatspindėjo strateginio ir ilgalaikio požiūrio į darbo jėgos imigracijos politikos formavimą – išskelti strateginiai tikslai buvo tik fragmentiškai įgyvendinami keičiant teisinį atvykimo reguliavimą, stokojama įgyvendinimo planų ir priemonių. Ši situacija lėmė vis sudėtingesnę darbo migrantų atvykimo reguliavimą, o nuolat keičiami ir papildomi reikalavimai apsunkino šių teisinių nuostatų praktinį įgyvendinimą“⁷.

Tuo tarpu turtingose pasaulio valstybėse, kurias Lietuva daugelyje sričių mato kaip tam tikrą pavyzdį, situacija yra kitokia. Šiuo atveju tokiomis šalimis yra laikomos Jungtinių Tautų pateikiamo

⁴ELTA, „Skvernelis apie kvotas migrantams: tai subalansuos valstybės migracijos politiką“, Vilnius, 2019. <<https://bit.ly/2VM8rAU>> [Žiūrėta: 2019 04 13].

⁵Paul G. Schmitz, „Psychosocial Factors of Immigration and Emigration: An Introduction“, Kn. Leonore Loeb Adler, Uwe P. Gielen (red.), *Migration: Immigration and Emigration in International Perspective*. Westport, 2003, 26,31.

⁶Karolis Žibas, Vija Platačiūtė, „Lietuvos imigracijos politika ir trečiųjų šalių piliečių integracijos prielaidos“, *Etniškumo studijos*, 2, 2009, 40-41.

⁷Vija Platačiūtė, 2015, 80.

Žmogaus socialinės raidos indekso (angl. Human Development Index) lyderės⁸. Kiekvienoje iš dvidešimt geriausiai vertinamų valstybių, remiantis šių šalių statistikos departamentų duomenimis, suskaičiavus imigrantų procentinę dalį jų visuomenėse gauto rezultato vidurkis fiksuoja 17,51 proc. ribą⁹. Tai yra žymiai didesnis užsieniečių kiekis nei Lietuvoje, kuris Migracijos departamento duomenis siekia vos 2,08 proc.¹⁰. Pažymėtina, kad magistro darbo tyrime apsiribojama tik darbo jėgos imigracijos politikos analize, nes prieglobstį gavusių asmenų skaičius Lietuvoje sudaro vos 0,01 proc. šalies gyventojų¹¹ ir yra daug mažesnis nei darbo migrantų, kurių procentinė dalis valstybės populiacijoje taip pat yra labai nedidelė.

Šis magistro darbas yra aktualus dėl keturių priežasčių. Visų pirma, migracijos politikos priežastys Lietuvoje mažai tyrinėtos, o daugelis darbų (dažniausiai iš sociologinės perspektyvos) iki šiol buvo skirti pačios politikos apibūdinimui ir vertinimui. Šiuo atveju norima įnešti naujumo į imigracijos politikos tyrinėjimo lauką nustatant priežastis, lemiančias migracijos politikos pobūdį, o ne tik jį apibūdinant. Visgi, siekiant tokio tikslo pirmiausiai reikia šiandieninę politiką identifikuoti. Šiame darbe neapsiribojama tik egzistuojančioje Lietuvos mokslinėje literatūroje pateikiamais rezultatais, kadangi tarptautinių tyrimų metodologijų pagrindu yra sukuriama ir pritaikoma aiški imigracijos politikos atvirumo lygį padedanti nustatyti tipologija. Anksčiau atliktose analizėse, kuriose darbo objektas buvo Lietuvos imigracijos politika, mokslininkai nebuvo pateikę aiškaus modelio, kuriuo remiantis jie būtų galėję apibrėžti atvirumo/uždarumo laipsnį imigrantų, norinčių atvykti dirbti iš ne ES šalių, atžvilgiu. Taip pat, iš įvairių autorių pateikiamų teorinių prielaidų yra suformuojamas tiesiogiai Lietuvos situacijai pritaikomas funkcionalistinis imigracijos teorijos modelis, kurio pagrindu šalis turėtų pasirinkti valstybės ekonominius, socialinius ir demografinius interesus atitinkančią imigracijos politiką. Galiausiai, išsiaiškinamos priežastys, lemiančios neatitikimą tarp to, kokią politiką Lietuvai siūlytų įgyvendinti migracijos politiką analizuojantys analitikai ir ekonomistai, bei to, kokia iš tiesų yra šiandieninė situacija Lietuvoje.

Darbo problema: Yra aiškiai matoma takoskyra tarp to, kokią politiką, atsižvelgdami į šalies ekonominius, socialinius bei demografinius duomenis, siūlytų įgyvendinti migracijos politiką analizuojantys analitikai ir ekonomistai, bei to, kokia iš tiesų yra Lietuvos imigracijos politika. Šis teorijos ir praktikos išsiskyrimas nulemia pagrindinį **tyrimo klausimą** – kodėl egzistuoja aiškus

⁸United Nations, „Human Development Index Ranking“, 2018. <<https://bit.ly/2IWg3x2>> [Žiūrėta 2019 04 26].

⁹Suskaičiuota remiantis duomenimis iš: Statistics Norway, American Community Survey, Swiss Federal Statistical Office, Australian Bureau of Statistics, Ireland Central Statistics Office, Statistics Iceland, Singapore Department of Statistics, Statistics Sweden, Statistics Denmark, Statistics Netherlands, Statistics Canada, Belgian Statistical Office, UK Office for National Statistics, Statistics Finland, Stats NZ Tāhūranga Aotearoa, Statistics Japan, HK Census and Statistics Department, Statistics Austria, Liechtenstein Office of Statistics, Federal Statistical Office of Germany.

¹⁰Migracijos departamentas, „Pagrindiniai migracijos rodikliai Lietuvos Respublikoje“, 2019, 1. <<https://bit.ly/2Pyug4r>> [Žiūrėta 2019 04 26].

¹¹1 priedas.

neatitikimas tarp to, kokią politiką siūlytų įgyvendinti migracijos politiką nagrinėjantys analitikai ir ekonomistai, ir to, kokia iš tiesų yra Lietuvos imigracijos politika?

Tikslas: Išsiaiškinti priežastis, lemiančias neatitikimą tarp to, kokią politiką siūlytų įgyvendinti migracijos politiką analizuojantys analitikai ir ekonomistai, bei to, kokia iš tiesų yra Lietuvos imigracijos politika. Siekiant šio tikslo yra išsikeliama tokie **uždaviniai:**

1. Apsibrėžti, kaip darbe yra suprantama imigracijos politika.
2. Remiantis migracijos politiką nagrinėjančių autorių darbais sukonstruoti teorinį modelį, kurio pagrindu tokios šalys kaip Lietuva turėtų pasirinkti šalies ekonominius, socialinius ir demografinius interesus atitinkančią valstybės imigracijos politiką.
3. Pristatyti politikos mokslų teorines prieigas, kurios galėtų paaiškinti priežastis, lemiančias neatitikimą tarp pateikiamos migracijos politikos teorijos ir praktikos Lietuvoje.
4. Pateiktų politikos mokslų teorijų pagrindu išsikelti tyrimo hipotezes.
5. Remiantis interviu metu surinkta medžiaga bei viešojoje erdvėje prieinamais duomenimis patvirtinti arba paneigti išsikeltas hipotezes.

Kadangi migracijos politika atsižvelgianti į vyraujančią ekonominę valstybės ciklą, iš imigracijos gaunamą naudą, demografinę padėtį šalyje bei kitus teorijoje minimus aspektus suponuotą valstybę rinktis kur kas atviresnę politiką imigrantų, atvykstančių darbo tikslais iš trečiųjų šalių, atžvilgiu, remiantis pateiktomis politikos mokslų teorijomis išsikeliamos trys pagrindinės hipotezės, kurios galėtų paaiškinti veiksnių ar veiksnius, nulemiančius matomą atotrūkį. Šių nepriklausomų kintamųjų galima reikšmė yra tikrinama atliekant kokybinį tyrimą. Remiantis minimomis teorinėmis prielaidomis sudarytas detalus interviu klausimynas (3 priedas), kuris buvo naudojamas dešimtyje anoniminių giluminių pusiau struktūruotų ekspertinių interviu su politikais, verslo (darbdavių) ir profsąjungų (dirbančiųjų) asociacijų atstovais bei vyriausybinių ir nevyriausybinių organizacijų nariais. Taip pat analizė yra papildoma viešai prieinamais šaltiniais tokiais kaip Trišalės tarybos posėdžių protokolai bei pasisakymai žiniasklaidoje. Pažymėtina, jog šiame darbe nebus tiriamas biurokratijos vaidmuo, kadangi siekiama iširti, kas lemia imigracijos politikos pasirinkimą darbo migrantų atžvilgiu, o ne jos praktinį įgyvendinimą. Be to, magistro darbe tiriamos tik priežastys lemiančios šią šiuolaikinę Lietuvos imigracijos politikos pobūdį, todėl nėra atsižvelgiama į šios politikos galimai vykusią kaitą ir to priežastis ilguoju laikotarpiu.

Darbo pagrindą sudaro teorinė ir empirinė dalys. Teorinėje darbo dalyje apibrėžiama, kaip tekste yra suvokiama migracijos politika. Remiantis bendrosiomis imigracijos politikos kontrolės bei funkcionalistinėmis migracijos politikos teorinėmis prielaidomis suformuluojama teorija, kurios pagrindu tokios šalys kaip Lietuva turėtų pasirinkti šalies ekonominius, socialinius ir demografinius

interesus atitinkančią valstybės imigracijos politiką. Taip pat pateikiamos literatūros ir šalies ekonominės, socialinės ir demografinės padėties apžvalgos bei sukurama tipologija, padedanti apibūdinti migracijos politikos pobūdį šalyje. Šie duomenys nulėmė priklausomojo kintamojo (Lietuvos imigracijos politikos), įrodančio neatitikimą tarp pateiktos migracijos politikos teorijos ir egzistuojančios praktikos Lietuvoje, pasirinkimą. Toliau pristatomos politikos mokslų teorijos, galinčios paaiškinti esantį neatitikimą, kurių pagrindu formuluojamos hipotezės. Empirinėje darbo dalyje tyrimo metu surinktais duomenimis patvirtinamos arba paneigiamos išsikelto hipotezės. Magistro darbas baigiamas išvadomis bei pasiūlymais panašiams to paties lauko tyrimams.

1. MIGRACIJOS POLITIKA: SAMPRATA, SVARBŪS VEIKSNIAI IR ŠIANDIENINĖ SITUACIJA LIETUVOJE

1.1 Migracijos politika

Pasaulyje nėra vienos arba geriausios migracijos politikos sampratos, kuriai būtų visuotinai pritariama. Skirtingi autoriai pateikia nevienodus apibrėžimus, taip pat nepavyksta vieningai sutarti, ar integracijos politiką galima priskirti prie imigracijos politikos. Be to, egzistuoja skirtingos mokslo disciplinos tokios kaip politika, teisė, antropologija, demografija, ekonomika, istorija ar sociologija, kurios žvelgia į šį procesą iš savų perspektyvų. Šio poskyrio tikslas yra atskleisti, kokia migracijos politikos suvokimo koncepcija bus remiamasi rašomame magistro darbe.

Tyrinėjant migracijos politiką (ypatingai šalyse, kurios yra draugiškos migrantams) galima susidurti su problema atskiriant migracijos politiką nuo kitų viešosios politikos sričių. Apie tai rašė Mathias Czaika ir Hein de Haas, kurie, skirtingai nuo daugelio, pavyzdžiui, Tomas Hammar, Eytan Meyers, Jeannette Money¹², integracijos politikos netapatina su migracijos politika ir teigia, kad šioji yra tam tikroje pilkojoje zonoje tarp migracijos ir ne migracijos politikų bei pateikia tokį savo siūlomą apibrėžimą – „*tarptautinė migracijos politika yra įstatymai, taisyklės, priemonės ir praktikos, įgyvendinamos nacionalinių valstybių su tikslu daryti įtaką imigracijos srautų apimčiai, kilmės ir sudėčiai*“¹³. Vis dėlto, minėtų autorių pasiūlytas suvokimas šiame darbe laikomas per siauru, todėl remiamasi kitu literatūroje pateikiamu požiūriu. Anot jo, imigracijos politika susideda iš dviejų neatskiriamų bei viena kitai neprieštaraujančių dalių – tai imigracijos kontrolės (taisyklių ir procedūrų visumos, kuri lemia trečiųjų šalių piliečių įleidimo, gyvenimo trukmės ir darbo galimybes priimančioje valstybėje) bei imigrantų integracijos (sąlygų, susijusių su imigrantams suteikiamomis galimybėmis mokytis vietinės kalbos, kultūros, įsilieti į švietimo sistemą, gauti socialines paslaugas bei garantijas ir kt.)¹⁴.

Pažymėtina, kad imigracijos kontrolės griežtumo lygių diferenciacija tarp autorių skiriasi. Jau minėto T. Hammar skirstymą galima apibūdinti kaip turintį dvi aiškias puses – liberalią bei teikiančią saugumo pojūtį ir griežtą bei kuriančią pažeidžiamumo (angl. vulnerability) jauseną, o tuo tarpu Myron Weiner patekimo į šalį taisyklės skirsto detaliau į skatinamąsias, nevaržomasias, selektyviasias, nepageidaujamasias (angl. unwanted entry rules) ir ypatingai griežtas (angl.

¹²Tomas Hammar (red.), *European immigration policy: a comparative study*, New York, 1985; Eytan Meyers, „Theories of International Immigration Policy – A Comparative Analysis“, *International Migration Review*, 34(4), 2000; Jeannette Money, „Comparative immigration policy“, *The International Studies Encyclopedia*, 2010.

¹³Mathias Czaika, Hein de Haas, „The effectiveness of immigration policies: A conceptual review of empirical evidence“, *The IMI Working Papers Series*, 33, 2011, 5.

¹⁴Hammar, 7-10.

prohibition entry rules)¹⁵. Kita autorių grupė teigia, jog šiandieniam pasaulyje galima pastebėti tendenciją, kad kai kurios valstybės nėra linkusios pačios prisiimti atsakomybę ir įgyvendinti griežtą imigracijos politiką, todėl siekia imigracijos kontrolę perkelti iš centrinio į kitus vykdymo lygmenis – „žemesnį“ (šalies vietinėms valdžios institucijoms), „aukštesnį“ (supranacionaliniams organams tokiems kaip ES) ir „išorinį“ (privatiems subjektams, pavyzdžiui, oro linijoms)¹⁶. Remiantis šiuo skirstymu šalys, atsižvelgdamos į savo interesus ir resursus, pasirenka, kokią imigracijos politiką vykdyti, bei, priklausomai nuo aplinkybių, gali koreguoti savo požiūrį ir taikyti sudėtingesnę arba palankesnę imigracijos kontrolę atvykėliams iš trečiųjų valstybių.

Migracijos reiškinys skirstomas į įvairius tipus, kurie gali persidengti bei priklauso nuo persikėlimo trukmės, legalumo, krypties, motyvo, apsisprendimo savarankiškumo, kvalifikacijos išsaugojimo, organizacinio, politinio ar kriminogeninio pobūdžio ir ekonominės priežasties¹⁷. Šiame darbe aktualiausias migracijos tipas yra išorinė (imigracija iš trečiųjų šalių), identifikuojama kaip savarankiška ir legali migracija, susijusi su darbu, studijomis, ekonominėmis investicijomis bei šeimos sujungimu Lietuvoje. Pagal migracijos ciklus ir apsisistojimo šalyje laiką tai skirstoma į laikinąją, pastoviąją (nuolatinę) bei apykaitinę migraciją. Laikinoji – tai migracija turint konkretų tikslą, pavyzdžiui, dirbti ar mokytis ir vėliau išvykti į kilmės arba kitą valstybę; nuolatinė – tai migracija, kada asmuo, išvykęs iš nuolatinės gyvenamosios valstybės į savo kelionės tikslo šalį, joje praleidžia ne mažiau nei vienerius metus, o šioji tampa jo nuolatinė gyvenamąja vieta tam laikotarpiui; apykaitinė – tai migracija, kada tas pats kitos valstybės pilietis atvyksta į šalį turėdamas konkretų legalų tikslą ir jį pasiekęs sugrįžta į savo nuolatinę gyvenamąją vietą bei po kurio laiko vėl kartoja minėtą procesą¹⁸. Pažymėtina, kad apykaitinė migracija skirstoma į dvi atskiras formas, liečiančias: a) ES įsikūrusius trečiųjų šalių piliečius; b) trečiojoje šalyje gyvenančius asmenis¹⁹.

Be to, reikėtų išsiskirti dar vieną migracijos tipą, kuris nebūtinai savo tiesioginiu srautu, tačiau vien teorine galimybe gali daryti įtaką aptariamoms valstybės migracijos politikos pasirinkimui. Tai – grįžtamoji migracija, kuri atskirų autorių gali būti nusakoma skirtingai, tačiau šiame darbe bus remiamasi vieno iš Jungtinių Tautų departamento pasiūlytu apibrėžimu, kuriuo kartu su kolegomis naudojosi ir Audra Sipavičienė, tyrusi šį reiškinį Lietuvoje. Jame grįžtantieji migrantai įvardinami kaip „*asmenys, grįžtantys į savo pilietybės šalį, pabuvę tarptautiniais*

¹⁵Hammar, 9; Myron Weiner, „On International Migrations and International Relations“, *Population and Development Review*, 11(3), 1985, 444.

¹⁶Jeroen Doomernik, Michael Jandl (red.), *Modes of Migration Regulation and Control in Europe*, Amsterdam, 2008, 24.

¹⁷Aušra Maslauskaitė, Vlada Stankūnienė, *Šeima abipus sienų: Lietuvos transnacionalinės šeimos genėzė, funkcijos, raidos perspektyvos*, Vilnius, 2007, 15.

¹⁸EMN, „EMT prieglobsčio ir migracijos terminų žodynas“, Versija 3.0. <<http://emn.lt/glossary>> [Žiūrėta: 2019 01 06].

¹⁹Europos Bendrijų Komisija, „COM (2007) 248 galutinis“, Briuselis, 2007, 9. <<https://bit.ly/2GTQ0XM>> [Žiūrėta: 2019 01 06].

*migrantais (trumpalaikiais ar ilgalaikiais) kitoje valstybėje ir ketinantys savo šalyje praleisti bent vienerius metus*²⁰. Nors Lietuvos politiniame lygyje ši migracijos rūšis vertinama išskirtinai teigiamai, akademinėje literatūroje aptinkami ir įvairiapusiškesni požiūriai. Paul G. Schmitz, apibendrinamas mokslininkų Georgas, Papastylinanou, Diem– Wille bei Zeul, kurie teigė, kad grįžtančiųjų piliečių gyvenimo būdas bei vertybinė sistema yra pakitusi, tad jie susidurs su visomis įprastiems migrantams būdingomis prisitaikymo problemomis (Zeul nuomone, negatyvios patirtys svečioje šalyje gali sugrįžimo integraciją paversti dar sudėtingesne nei ta, kurią patiria imigrantai iš kitų valstybių) mintis, daro išvadą, kad egzistuoja ir iššūkius kelianti grįžtamosios migracijos pusė²¹.

Šiame poskyryje jau apžvelgtas šio darbo teorinis supratimas apie migracijos politiką kaip reiškinių, jos atskiras dalis (kontrolę ir integraciją), taip pat egzistuojančius migracijos tipus (keletas jų buvo išskirti kaip tyrimui aktualūs tipai). Vis dėlto, liko nepaliesta teorija, išskirianti veiksnius, kurie turėtų diktuoti skirtingų valstybių migracijos politikos pasirinkimą apsisprendžiant užverti ar praverti duris imigrantams iš trečiųjų šalių. Pažymėtina, kad vėliau (poskyryje 1.3) bus pristatyta tipologija, kuri sudarys galimybę nustatyti valstybės taikomos imigracijos politikos pobūdį.

Remiantis Eytan Meyers atliktu tyrimu galima daryti išvadą, jog šiandien yra svarbūs trys aspektai, kurie turėtų nulemti valstybės pasirinktą atvirumo lygį: ekonominė situacija (pagrindiniu rodikliu laikomas nedarbo lygis, tačiau nepamirštami ir kiti makroekonominiai kriterijai), imigrantų šalyje kiekis lyginant su visos priimančios valstybės populiacija bei socialinis suderinamumas (angl. social conformity)²². Minimas autorius tiesiogiai neįvardija demografinės padėties svarbos ir šį aspektą paliečia tik per santykinį imigrantų procentą valstybėje, tačiau nemaža dalis mokslininkų, tarp jų ir Garry P. Freeman²³, šį veiksnį išskiria kaip tą, kuris gali ir turi daryti įtaką valstybės pasirenkamam imigracijos griežtumo lygiui.

Teoriniame lygmenyje imigracijos politika yra glaudžiai susijusi su ekonominiu valstybės ciklu. Ekonomikai augant šalyje turėtų būti vykdoma atvira imigrantams politika, o leidžiantis – uždara²⁴, todėl klestėjimo metu valstybė turėtų būti suinteresuota ekonomiškai motyvuotais imigrantais bei jiems nesudaryti kliūčių atvykti tuo atveju, jeigu jie užima rinkoje esančias laisvas

²⁰Audra Sipavičienė, Vladas Gaidys ir Margarita Dobrynina, *Grįžtamoji migracija: teorinės išvalgos ir situacija Lietuvoje*, Vilnius, 2009, 7.

²¹Schmitz, 32-33.

²²Eytan Meyers, „The Political economy of international migration policy: A comparative and quantitative study“, *Ph.D. Dissertation*, Department of Political Science, University of Chicago, 1995, cituota iš: Douglas S. Massey, „International Migration at the Dawn of the Twenty–First Century: The Role of the State“, *Population and development review*, 25(2), 1999, 309-310.

²³Garry P. Freeman, „Can Liberal States Control Unwanted Migration“, *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 534, 1994, 19.

²⁴William F. Shughart, Robert D. Tollison ir Mwangi S. Kimenyi, „The political economy of immigration restrictions“, *Yale Journal on Regulation On Regulation*, 79(4), 1986, 81.

darbo vietas ar yra pasiryžę investuoti turimas lėšas atvykimo šalyje²⁵. Tokiomis aplinkybėmis imigrantų įliejimas į darbo rinką, kaip teigia G. Freeman ir Alan F. Kessler, galėtų padidinti šalies produktyvumo lygį bei pajėgumus²⁶. Manoma, kad priimančios valstybės gyventojams tokia migracija nesukelia didelių pasekmių, nes atvykėliai dažniausiai labiau konkuruoja tarpusavyje, o ne su priimančios šalies gyventojais, dėl taip vadinamų 3D (angl. dirty, dangerous and dull) darbo vietų, kurių nenori dirbti vietiniai²⁷. Šią mintį, besiremddama dviguba darbo rinkos teorija (angl. dual labour market theory), praplečia Jessica Hagen–Zanker. Ji atkreipia dėmesį į tai, kad netolygiai augant atlyginimo dydžiui tarp kvalifikuotų ir nekvalifikuotų darbo vietų bei demografinių pokyčių (kurie detalčiau bus aptariami vėliau), pastarasis sektorius dėl finansinių, stipraus priklausomumo nuo ekonomikos ciklo ir asmens savivertės aspektų tampa nepatrauklus šalies piliečiams, o imigrantai, nesiidentifikuodami su priimančios šalies visuomene, turi didesnę motyvaciją dirbti kvalifikacijos nereikalaujančiame sektoriuje²⁸.

Egzistuoja požiūris, kad pernelyg griežta migracijos politika gali prisidėti prie nelegalios imigracijos paplitimo. Kaip teigia Stephen Castles, valstybei nusprendus elgtis priešingai negu reikalauja darbo rinkos poreikiai tai gali sukelti nepageidaujamų pasekmių, kadangi migracijos taip lengvai kaip čiaupo neužsuksi ir esant jos paklausai, nepaisant taikomos griežtos migracijos politikos, išaugs nelegalių darbuotojų skaičius, o tai ateityje gali užprogramuoti atskirų sektorių struktūrinę priklausomybę nuo tokios darbo jėgos²⁹. Be to, tai gali reikšti ir kitas nelegalių imigrantų sukeltas socialines problemas, nes egzistuoja pakankamai nedidelė tikimybė, kad prieš juos bus imtasi griežtų jėgos veiksnių. Kaip teigia Antje Ellermann, liberalios demokratijos šalyse deportaciniai sprendimai yra labiau simbolinio pobūdžio ir siekiantys atgrasyti, todėl nėra taikomi kaip patraukli politikos įgyvendinimo priemonė³⁰. Vis dėlto, nors bendrame pasauliniame kontekste nelegali imigracija yra svarbus migracijos politikos klausimas, šiame darbe vertinama tik legali imigracija ir ją reguliuojanti politika.

Pažymėtina, kad jeigu sprendžiant dėl imigracijos atvirumo žemos arba vidutinės kvalifikacijos darbuotojams svarbus veiksnys yra tuo metu vyraujantis ekonominis valstybės ciklas,

²⁵Thomas Straubhaar, Klaus F. Zimmermann, „Towards a European migration policy“, *Population Research and Policy Review*, 12(3), 1993, 233.

²⁶Gary P. Freeman, Alan K. Kessler, „Political Economy and Migration Policy“, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 34(4), 2008, 659.

²⁷Howard F. Chang, „The Economic Analysis of Immigration Law“, Kn. Caroline B. Brettell ir James F. Hollifield (red.), *Migration Theory: Talking Across Disciplines*. New York: Routledge, 2000, 210; Adrian Favell, „The New Face of East–West Migration in Europe“, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 34(5), 2008, 704.

²⁸Jessica Hagen–Zanker, „Why do people migrate? A review of the theoretical literature“, *Maastricht Graduate School of Governance Working Paper*, No. 2008/WP002, 2008, 7.

²⁹Stephen Castles, „The Factors that Make and Unmake Migrations Policies“, *International Migration Review*, 38(3), 2004, 860-861.

³⁰Antje Ellermann, „Limiting the Scope of Conflict: Deportation and Damage Control in Germany and the United States“, cituota iš: James F. Hollifield, „The Emerging Migration State“, *International migration review*, 38(3), 2004, 897.

tai kiekviena aukšto išsivystymo lygio valstybė turėtų ne tik plačiai atverti duris aukštos kvalifikacijos darbuotojams, tačiau ir dėl jų aktyviai konkuruoti. Viena iš pagrindinių to priežasčių galima laikyti tai, kad geriausių specialistų suteikiama ekonominė nauda yra pastebimai didesnė nei jų integravimo kaštai, o juos pasikviesti yra pigiau nei „užsiauginti patiems“³¹. M. Ruhs tai apibūdina kaip tarptautinę mugę, kurioje veikėjai yra suinteresuoti konkuruoti tarpusavyje dėl sąlyginai nedidelio kiekio subjektų, kuriems privalo ne tik pasiūlyti konkurencingą atlyginimą, bet ir suteikti puikias integracijos sąlygas, nes jiems renkantis migracijos kryptį tai turi žymiai didesnę reikšmę nei kad žemesnės kvalifikacijos specialistams³². Kitais žodžiais tariant, migrantas žvelgdamas į atskirus „prekeivius“ vertina juos tam tikroje plusų/minusų skalėje, o jo sprendimą nulemia eilė faktorių, iš kurių svarbiausi – imigrantui ir jo šeimai priimančios valstybės suteikiamos teisės (leidimo dirbti ir gyventi šalyje laikotarpis, socialinės garantijos, galimybė pasiimti šeimą ir kt.) bei integracijos priemonių paketas (galimybė mokytis kalbą, ugdymo įstaigų kokybė ir pritaikymas imigrantų vaikams, antidiskriminacinė politika, socialinės garantijos ir kt.). Nemaža dalis autorių kaip vieną iš svarbiausių integracijos kriterijų išskiria galimybę įgyti pilietybę. To svarbą gerai atspindi pavyzdys, kad paso suteikimas imigrantui jo yra traktuojamas kaip priėmimas į tam tikrą uždara klubą, kuris pats nusprendžia, kas yra priimamas, o kas lieka už rato ribų³³. Verta atkreipti dėmesį, jog visos šios priemonės turi dar vieną svarbų aspektą, susijusį su imigracijos politikos sėkme arba jos keliamomis problemomis visuomenėje. Remiantis žmoniškųjų išteklių teorija (angl. human capital theory), migranto, atvykusio į svetimą valstybę, suinteresuotumas sėkmingai įsilieti į priimančios šalies bendruomenę mokantis jos kalbą, istoriją, papročius bei kitus dalykus, kurie jam padėtų sėkmingai integruotis, yra stipriai susijęs su tuo, kiek pats asmuo jaučiasi užtikrintas dėl savo buvimo laiko perspektyvos³⁴. Kitais žodžiais tariant, jeigu atvykėlis nesijaus užtikrintai arba žinos, kad neturi perspektyvų apsistoti ilgam laikui, jis neinvestuos savo išteklių integracijai, o tai vėliau šalyje gali sukelti tam tikrus socialinius konfliktus ir įtampas.

Nors konkurencijoje dėl protų nutekėjimo (angl. brain drain) yra akcentuojamos turtingesnės Vakarų valstybės, tačiau tai teoriškai gali būti pritaikoma ir darbe analizuojamai šaliai. Kadangi Lietuva pasižymi geresne ekonomine padėtimi nei ES Rytų Partnerystės kaimynės bei yra pakankamai artima su šiomis šalimis, logika diktuotų, kad ji turėtų konkuruoti dėl savo rytinių kaimynių aukščiausios kvalifikacijos specialistų. Šiame kontekste svarbu pažymėti, kad dar 1966 m. Everett S. Lee pateiktoje migranto apsisprendimą lemiančių faktorių analizėje kaip svarbus

³¹ Straubhaar ir Zimmermann, 230.

³² Martin Ruhs, „Economic research and labour immigration policy“, *Oxford Review of Economic Policy*, 24(3), 2008, 412-413.

³³ Straubhaar ir Zimmermann, 230.

³⁴ George J. Borjas, „Economy Theory and International Migration“, *The International Migration Review*, 23(3), 1989, 472-473.

veiksnyis buvo išskirtas pakankamai didelis vienodumas (homogeniškumas) tarp kilmės ir atvykimo šalių³⁵.

Atsižvelgiant į įvairių autorių išsakytus argumentus, galima daryti išvadą, kad šalys, kurios išgyvena ekonominio augimo laikotarpį, turėtų būti suinteresuotos ne tik aukštos kvalifikacijos imigrantais, dėl kurių konkuruoja dauguma išsivysčiusių valstybių, tačiau ir žemos bei vidurinės socialinės klasės ekonomiškai aktyviais atvykėliais, nes jie šalies augimo laikotarpiu gali sėkmingai mokamų mokesčių pavidalu prisidėti prie didesnių įplaukų į valstybės biudžetą bei tolimesnio ekonomikos skatinimo.

Kitas lygiai toks pat svarbus veiksnys, kuris turėtų lemti valstybės taikomą imigracijos politiką, yra demografinė šalies situacija. Atlikus literatūros analizę galima išskirti 3 tarpusavyje glaudžiai susijusias demografijos dedamąsias, kurios turėtų nulemti migracijos politiką. Tai yra gyventojų mažėjimas arba didėjimas, lemiamas natūralios kaitos, visuomenės amžiaus struktūra bei emigracija. Pirmiausiai pažymima, kad valstybės, kuriose gimstamumo rodikliai neužtikrina subalansuoto kaitos proceso, turėtų taikyti liberalią politiką, kadangi vietiniai nebesugeba užpildyti atsirandančių laisvų darbo vietų³⁶. Taip pat, anot S. Castles, demografiniai pasikeitimai, susiję su senėjančia visuomene, ateityje sukurs naujus darbo sektorius, kurie vietinėje rinkoje bus nepaklausūs, o tai neišvengiamai kurs imigrantų poreikį³⁷. Be to, kai kurie migraciją tyrinėjantys mokslininkai teigia, kad platesnis durų atidarymas imigrantams padėtų išspręsti fiskalinius iššūkius, lemiamus demografinių tendencijų, – atvykę jauni bei vidutinio amžiaus trečiųjų šalių piliečiai, įsilieję į šalies darbo rinką, suteiktų trūkstamą atramą pensijų sistemos stabilumui, o patys ja nepasinaudotų dėl įvairių priežasčių tokių kaip statistiškai ankstesnės nei vietinių mirties, išvykimo į savo gimtinę ar nesukaupto būtino stažo norint gauti šias socialines išmokas³⁸.

Nors emigracija trumpuoju, kriziniu laikotarpiu, gali turėti teigiamos įtakos valstybės nedarbo lygiui ir biudžeto išmokų poreikiui, tačiau ilguoju laikotarpiu tai sukelia demografines problemas, kurių dydis priklauso nuo apsisprendusių išvykti kiekio. Anksčiau kai kurios valstybės, jausdamos šio reiškinio grėsmę, stipriai kontroliavo ar net draudė savo šalies piliečiams išvykti – tą savo laiku darė merkantilistiniai Europos monarchai, 1820 m. Britanija buvo uždraudusi išvykti kvalifikuotiems darbuotojams, o dar pakankamai neseniai šį procesą Europoje stipriai ribojo

³⁵Everett S. Lee, „A Theory of Migration“, *Demography*, 3(2), 1966, 52.

³⁶Frank D. Bean, Susan K. Brown, „Demographic Analysis of Immigration“, Kn. Caroline B. Brettell ir James F. Hollifield (red.), *Migration Theory: Talking Across Disciplines*. 3 leid. New York: Routledge, 2015, 73.

³⁷Stephen Castles, „Understanding Global Migration: A Social Transformation Perspective“, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 36(10), 2010, 1580.

³⁸Freeman ir Kessler, 666.

fašistiniai ir komunistiniai režimai³⁹. Suprantama, dabar liberalios demokratijos šalys, kurios susiduria su šia grėsme, negali imtis tokių priemonių.

Darbo migracijos teorija teigia, kad emigracija iš šalies nesibaigs tol, kol neišnyks esantys atlyginimų skirtumai, į kuriuos įeina ir žmogaus migruojant patiriami kaštai⁴⁰. Be to, vykstant ilgalaikiam emigracijos procesui, susiformuoja tendencija, dėl kurios žmonės pradeda išvykti ne tik dėl finansinių motyvų, bet ir tiesiog dėl to, „nes visi taip daro“⁴¹. Tuo remiantis galima daryti prielaidą, jog valstybės, susiduriančios su išvykstančių piliečių problema, esant pakankamai ženkliems skirtumams tarp galimo gauti uždarbio, šią problemą išspręsti yra pajėgios tik ilguoju laikotarpiu nuosekliai ekonomiškai augant didesniu tempu nei tai daro šalys, į kurias yra išvykstama. Tačiau, kaip teigia M. Ruth, asmenų, turinčių išsimokslinimą, emigracija ypatingai neigiamų pasekmių gali turėti mažoms valstybėms⁴². Visgi, E. Lee nuomone, išvykstamoji migracija iššaukia ir atvykstančią migraciją⁴³. Tad valstybės, susiduriančios su demografiniais nuostoliais dėl išvykstančių piliečių, turėtų pasinaudoti atoveiksmio efektu ir konkuruoti tiek dėl aukštos kvalifikacijos specialistų iš ekonomiškai silpnesnių valstybių, tiek ir dėl paprastų darbuotojų, kurie galėtų užimti esančias laisvas darbo vietas.

Pažymėtina, kad 9 deš. pab. susidūrusi su demografiniais iššūkiais atviresnę migracijos politiką pradėjo įgyvendinti Kanada, kuri nusprendė plačiau atverdama duris imigracijai kelti savo populiaciją vienu procentu per metus (skirtingai negu Vakarų Europa, kuri vykdydama laikinų darbuotojų programas XX a. vid. pabrėžė ekonomines priežastis)⁴⁴. Visgi, apsisprendžiant dėl vykdomos migracijos politikos, kaip teigė ir anksčiau minėtas E. Meyers, įvardindamas, kurie faktoriai lemia atvirą/uždarą politiką imigrantų atžvilgiu, svarbu įsivertinti šalyje esančių trečiųjų šalių piliečių kiekį. Kitu atveju, anot H. Hollifield, esant pernelyg dideliame užsieniečių kiekiui, valstybei gali tapti sudėtinga identifikuoti save kaip tautą prieš kitas šalis⁴⁵.

Apačioje esanti lentelė apibendrina šiame poskyryje pristatytą informaciją. Joje pateikiami veiksniai, kurie turėtų nulemti valstybės pasirenkamą imigracijos politikos atvirumo lygį (žr. 1 lentelę). Pažymėtina, kad joje išskirti bruožai, turintys nulemti bendrą politiką visų norinčių atvykti darbo tikslais atžvilgiu. Tuo tarpu remiantis pristatytu teoriniu modeliu aukščiausios kvalifikacijos specialistams šalys turėtų būti atviros neatsižvelgiant į šiuos veiksnius.

³⁹Douglas S. Massey et al, „An Evaluation of International Migration Theory: The North American Case“, *Population and Development Review*, 20(4), 1994, 701.

⁴⁰Castles, 2004, 855.

⁴¹Ten pat, 860.

⁴²Ruth, 2008, 416.

⁴³Lee, 48.

⁴⁴David Coleman, „Immigration and Ethnic Change in Low—Fertility Countries: A Third Demographic Transition“, *Population and Development Review*, 32(3), 2006, 418.

⁴⁵Hollifield, 2004, 887.

1 Lentelė

Bruožai, lemiantys imigracijos politiką	Padėtis valstybėje	
	Tikėtinas imigracijos politikos pobūdis	
	Atviras	Uždaras
Ekonominė situacija	BVP auga	BVP neauga arba traukiasi
	Nedarbo lygis žemas	Nedarbo lygis aukštas
	Darbo užmokestis auga	Darbo užmokestis neauga arba traukiasi
Imigrantų kiekis	Imigrantų proc. valstybėje vertinant visus šalies gyventojus mažas	Imigrantų proc. valstybėje vertinant visus šalies gyventojus aukštas
Demografinė padėtis	Natūrali gyventojų kaita nėra užtikrinama	Natūrali gyventojų kaita užtikrinama
	Darbinio ir pensinio amžiaus gyventojų santykis kelia iššūkius socialinei sistemai, neužtikrina sveiko ekonomikos vystymosi ir ateities projekcijoje blogėja	Darbinio ir pensinio amžiaus gyventojų santykis yra užtikrinantis sveiką ekonomikos vystymąsi ir ateities projekcijoje nesikeičia į blogesnę padėtį
	Emigracija stipriai veikia gyventojų skaičių (ypatingai darbingo amžiaus)	Emigracija neveikia gyventojų skaičiaus (ypatingai darbingo amžiaus)
	Gyventojų skaičius šalyje mažėja	Gyventojų skaičius šalyje neproporcingai didėja
Socialinis suderinamumas	Yra	Nėra

Sudaryta autoriaus remiantis šaltiniais pristatytais poskyryje

1.2 Lietuvos ekonominė, socialinė ir demografinė padėtis

Šiame poskyryje remiantis statistiniais duomenimis glaustai bus pristatyta Lietuvos ekonominė, socialinė ir demografinė padėtis. Visa pagrindinė informacija susistemintai pateikiama 2 lentelėje, tačiau taip pat svarbu atkreipti dėmesį ir į keletą faktų, kurie joje nėra išskiriami. Dažniausiai emigruoja jauni ir darbingi asmenys. Remiantis Lietuvos banko skaičiavimais, jei gyventojai nuo 2001 m. nebūtų išvykę, jaunų (25-34 m. amžiaus) piliečių skaičius Lietuvoje šiuo metu būtų 30 proc. didesnis nei yra⁴⁶. Taip pat Eurostat pateikiamos ateities projekcijos žada ženklų gyventojų skaičiaus kritimą (2,4 mln. žmonių 2030 m.) bei visuomenės senėjimą – prognozuojama, kad nurodytu laikotarpiu 65 m. ir vyresnių gyventojų dalies proporcija lyginant su 15-64 m. žmonėmis sieks net 45,8 proc. (didžiausias numatomas rodiklis visoje ES) bei toliau pastebimai

⁴⁶Lietuvos bankas, „T. Šiaudvytis: darbingo amžiaus gyventojų sparčiai mažėja. Ko tikėtis ateityje?“, 2016. <<https://bit.ly/2Zv9oQk>> [Žiūrėta 2019 04 24].

didės iki pat 2070 m.⁴⁷. Be to, įvairios institucijos – tarp jų ir Tarptautinis valiutos fondas – žada tolesnį nuoseklų BVP augimą⁴⁸.

2 Lentelė

Veiksniai, lemiantys pasirenkamą migracijos politiką	Situacija Lietuvoje	Esantis imigracijos politikos griežtumo lygis (žr. poskyrį 1.3)	Teorinio modelio atitikimas
Ekonominė situacija	Vidutiniškai 3,05 proc. BVP augimas per pastaruosius 5 metus.	Santykinai griežtas	Neatitinka
	Nedarbo lygis nuosekliai mažėja nuo 2010 m. ir šiuo metu siekia 6,3 proc. Ilgalaikio nedarbo lygis 2 proc. (2018 III ketv.).		
	Darbo užmokestis nuosekliai auga.		
Imigrantų kiekis	2,08 proc. visų šalies gyventojų.	Santykinai griežtas	Neatitinka
Demografinė padėtis	Suminis gimstamumo rodiklis vid. 1,55 (2000-2017). Natūraliai kaitai užtikrinti reikalingas ne mažesnis nei 2,1.	Santykinai griežtas	Neatitinka
	Pagyvenusių žmonių (vyresnių nei 65 m.) proc. lyginant su visais gyventojais nuosekliai auga ir 2017 m. siekė 19,3 proc.		
	Dėl emigracijos nuo 1990 m. šalyje gyvenančių žmonių kiekis sumažėjo 707 tūkst.		
	Bendras žmonių skaičiaus sumažėjimas nuo 1990 m. – 883 tūkst. arba 24 proc.		
Socialinis suderinamumas	Yra	Santykinai griežtas	Neatitinka

Sudaryta autoriaus remiantis: Eurostat, Pasaulio Banko, Europos migracijos tinklo ir Lietuvos statistiko departamento duomenimis.

Apibendrinant rezultatus galima teigti, kad valstybė, susidurianti su gyventojų kaitos ir disbalanso tarp darbingo bei pensinio amžiaus asmenų problemomis, kurios tarptautinių organizacijų prognozėmis ateityje tik aštrės, ir turinti nedidelį kiekį imigrantų bei išgyvenanti pakankamai aktyvų emigracijos procesą, remiantis pateiktu teoriniu modeliu, turėtų nesilaikyti griežtos imigracijos politikos. Be to, esant ekonominiam kilimui šalyje, šios durys turėtų būti pravertos dar plačiau. Galiausiai, tokios šalys, mėgindamos kompensuoti protų nutekėjimą, turėtų

⁴⁷Eurostat, „Visualisation: population development & projections“, „Projected old—age dependency ratio“, 2019. <<https://bit.ly/2W2J9P5>>; <<https://bit.ly/2DtHavK>> [Žiūrėta 2019 04 24].

⁴⁸IMF, „Report for Selected Countries and Subjects“, 2019. <<https://bit.ly/2IUJLSP>> [Žiūrėta 2019 04 24].

ne tik mažinti kontrolės priemonės, bet ir vykdyti palankią integracijos politiką (ypač aukštos kvalifikacijos ekonomiškai silpnesnių trečiųjų šalių piliečių atžvilgiu).

1.3 Migracijos politikos pobūdis Lietuvoje

Tekstuose, analizuojančiuose migracijos politiką Lietuvoje, sutariama, kad ji šalyje yra griežto pobūdžio, nors kai kurie jau aptarti autoriai ir pradeda matyti liberalėjimo postūmių. Vis dėlto, nors dauguma darbo imigracijos temos tyrimų koncentravosi į taikomos politikos pobūdį, nėra analizės, kuri išskirtų aiškia susistemintą tipologiją, kuria remiantis yra padaroma mokslininko išvada. Dažniausiai darbuose, tyrinėjančiuose darbo jėgos imigracijos politikos pobūdį, apsiribojama konstatuojamu griežtumo laipsniu, kurio pasirinkimas, nors ir grindžiamas eile skirtingų teisės aktų, yra daugiau kiekvieno atskiro autoriaus savos interpretacijos produktas nei rezultatas, pagrįstas aiškiais modelio rėmais. Taip pat ši tezė moksliniuose darbuose, analizuojančiuose Lietuvos atvejį, grindžiama kontrolės priemonėmis, tokiu būdu paneigiant integraciją kaip imigracijos politikos dalį. Didesnio dėmesio integracija susilaukia atskirose analizėse, kuriose ji būna pagrindinis darbo objektas. Vis dėlto, šiuo atveju, skirtingai nei kalbant apie kontrolės priemones, mokslininkai nėra linkę integracijos lygį sieti su imigracijos politikos griežtumo pobūdžio nustatymu. Tai yra pakankamai keista, nes tyrimuose sutinkama su šiame magistro darbe naudojamu požiūriu, kad migracijos politiką sudaro dvi jau anksčiau įvardintos dedamosios: kontrolė ir integracija.

Šiame poskyryje norima pateikti remiantis aiškiais kriterijais nustatytą Lietuvos imigracijos politikos pobūdžio vertinimą, atspindintį abi šios politikos sudedamąsias dalis. Konkretus modelio struktūras, padedančias nustatyti imigracijos politikos griežtumo lygį, siūlo įvairūs tarptautiniai tokio pobūdžio tyrimai tokie kaip DEMIG, Global Migration Barometer, ICI, IMPALA, IMPIC, MGI bei MIPEX. Šio tyrimo atveju iškyla problema, kad į savo projektus Lietuvą įtraukė vos dvi iš šių organizacijų – Global Migration Barometer ir MIPEX. Be to, Global Migration Barometer savo tyrimą atliko prieš daugiau nei dešimt metų (2008 m.), o jų turimi *raw data* duomenys nėra viešai prieinami. Tuo tarpu MIPEX analizavo tik integracijos politiką ir neįtraukė kontrolės priemonių. Reikia pridurti, kad išvardinti tyrimai neapsiribojo tik darbo migracijos klausimu ir į savo metodologijas įtraukė įvairių faktorių, kurie nėra aktualūs šiame magistro darbe. Todėl remiantis visų minimų tyrimų pateikiamomis metodologijomis šiame darbe sudaromas dešimties kriterijų sąrašas, paaiškinantis imigracijos politikos kontrolės lygį darbo migrantų atžvilgiu. Integracijos politikos įvertis pasiskolinamas iš MIPEX tyrimo. Abi skalės sujungiamos į bendrą modelį (tipologiją), apibūdinantį šalių atvirumo/uždarumo laipsnį atvykėlių darbo tikslais atžvilgiu.

Remiantis DEMIG, Global Migration Barometer, ICI, IMPALA, IMPIC, MGI metodologijomis išsiskirtos šios kategorijos: 1) sudarytos savarankiško darbo paieškų galimybės trečiųjų šalių piliečiams; 2) sąlygų sudėtingumas verslui įdarbinti užsieniečius; 3) valdžios požiūris į atvykstančiuosius darbo tikslais; 4) selektyvumas; 5) darbo leidimų lankstumas; 6) vidinis darbo rinkos mobilumas trečiųjų šalių piliečių atžvilgiu; 7) kvotos; 8) šeimos sujungimo galimybės; 9) galimybės pradėti savo verslą bei 10) dokumentų tvarkymo greitis⁴⁹. Kiekviena iš kategorijų yra įvertinama per penkių skirtingų reikšmių, identifikuojančių norinčiam atvykti imigrantui sudaromas galimybes, prizmę: 0 – ypatingai griežta kontrolė (nėra sudaryta jokių galimybių); 2,5 – griežta kontrolė (sudaromos minimalios galimybės); 5 – santykinai griežta kontrolė (galimybės egzistuoja, tačiau jos sudėtingos ir nepalankios imigrantui); 7,5 – gana atvira kontrolė (sudaromos palankios galimybės, nesukeliančios sudėtingų problemų); 10 – atvira kontrolė (nesudaromos kliūtys atvykti į šalį darbo tikslais, nėra jokių papildomų reikalavimų bei egzistuoja tokios pat sąlygos dirbti kaip ir Lietuvos piliečiams).

Tokiu būdu sudėjus visų dešimties kategorijų įverčius gaunama skalė, kurios maksimali reikšmė kaip ir MIPEX atvejų yra 100 balų. Kadangi šio magistro darbo tikslas yra ne analizuoti taikomą migracijos politiką, bet išsiaiškinti, kas ją lemia, kuriama tipologija siekiama ne preciziškumo, o apibendrintų išvadų neinant į gylį. Dėl šios priežasties pasirenkama ne visa dešimties balų skalė, o tik penki konkrečias reikšmes turintys kontrolės griežtumo įverčiai. Dėl apimties stokos konkrečios kontrolės priemonės nėra išsamiai aptariamoms. Toliau pateikiama keletas kriterijus atspindinčių pavyzdžių bei lentelė, pristatanti remiantis sukurta sistema autoriaus gautus rezultatus. Pažymėtina, kad sukurti analizės rėmai gali būti naudingi ateities tyrimams, siekiantiems nustatyti imigracijos politikos atvirumo lygį, nes papildę išskirtus kriterijus smulkesnėmis subkategorijomis tyrėjai galėtų pateikti tikslesnes, pagrįstesnes ir kokybiškesnes išvadas nei iki šiol.

Atvykėlių darbo tikslais kontrolės mechanizmų kontekste galima pabrėžti, kad Lietuvos imigracijos politika pasižymi dideliu selektyvumu. Egzistuoja skirstymas, kuriuo remiantis yra apibrėžiamos įvažiavimo ir buvimo šalyje sąlygos pagal tai, ar imigrantas papuola į aukštos kvalifikacijos darbuotoją apibūdinančius rėmus ir ar jo turima kvalifikacija bei profesija patenka į trūkstamų profesijų sąrašą⁵⁰. Taip pat, procedūros norint gauti leidimą laikinai gyventi užtrunka ilgai – vidutinis terminas bendra tvarka yra 4 mėn., o aukštos kvalifikacijos darbuotojams – 2 mėn.⁵¹. Be to, imigrantams iš trečiųjų šalių yra taikomas darbo rinkos testas (jei ši profesija nėra įtraukta į trūkstamų sąrašą), kada įmonė darbuotojus gali pasamdyti tik tada, kai atitinkamos specialybės darbuotojų trūkumas yra akivaizdus ir paskelbus apie laisvą darbo vietą ji nėra

⁴⁹Marco Scipioni, Giuliana Urso, „Migration policy Indexes“, JRC, Ispira, 2017, 14-28.

⁵⁰Migracijos departamentas, „Trečiųjų šalių piliečių atvykimas ir gyvenimas Lietuvoje“, 2019. <<https://bit.ly/2W6ZjH2>> [Žiūrėta: 2019 04 24].

⁵¹Ten pat

užimama ES piliečio per vieną mėnesį, tokiu atveju darbdavys gali kreiptis į Užimtumo tarnybą ir pateikti reikalingus dokumentus, tačiau net ir įdarbinti atvykę asmenys turi nedideles galimybes pasilikti dirbti ilgesniam nei 2-4 metų laikotarpiui⁵². Daugeliu atveju migrantai yra pririšti prie savo darbo vietos, kadangi neturi teisės keisti darbo neprarandant teisės gyventi ir dirbti Lietuvoje, o taip pat, nepaisant to, kad jie turi mokėti tokius pat mokesčius kaip ir vietiniai darbuotojai, jie negali pasinaudoti visomis socialinio draudimo formomis (pvz., bedarbio pašalpa), nes praradę darbą privalo išvykti iš šalies⁵³.

Reikia pabrėžti, kad net aukštos kvalifikacijos specialistai susiduria su santykinai griežtomis normomis, nors ir turi privilegijų lyginant su žemesnės kvalifikacijos specialistais (gali keisti darbdavį gavę Migracijos departamento leidimą, taip pat turi galimybę atsivežti šeimą), tačiau jų atvykimą apsunkina darbo rinkos testas, darbdavio įsipareigojimas įdarbinti atitinkamą įstatyme numatytą darbo laiką, taip pat mokėti ne mažesnę nei įstatyme įtvirtiną atlyginimą, kuris priklausomai nuo aplinkybių gali būti 2-3 vidutiniai darbo užmokesčiai šalyje⁵⁴.

Pažymėtina, kad valdžios požiūrį į imigrantus iš trečiųjų šalių, norinčius atvykti darbo tikslais, gerai atspindi šie atvejai. 2004 m. Vyriausybės nutarime pažymima, kad šalyje turi būti vykdoma griežta ne ES valstybių piliečių migracijos politika⁵⁵, nors tuo metu emigracija jau buvo pradėjus augti. Panašius dalykus galima rasti ir atliktoje 2000-2012 m. partijų programų analizėje. 2008 m. rinkimų nugalėtoja – Tėvynės Sąjunga - Lietuvos krikščionys demokratai – savo programoje teigė, kad „ženklėsnis imigrantų pritekėjimas iš už Europos kultūrinės erdvės gali sukelti negrįžtamus visuomenės integralumo pokyčius ir turėti rimtų socialinių padarinių“, tas atsispindėjo ir šios partijos vadovaujamoje Vyriausybėje, kuri savo programoje liberaliau žiūrėjo tik į aukštos kvalifikacijos specialistus bei migracijos procesą traktavo kaip grėsmę („demografiniai pokyčiai taps nevaldomi ir didės spaudimas atsiverti nevaldomai darbo jėgos migracijai“), be to, panašus požiūris buvo išlaikytas ir pralaimėtuose rinkimuose 2012 m., kada programoje buvo rašoma, kad darbo imigraciją reikia riboti teisinėmis priemonėmis⁵⁶. Nuo politinių konkurentų nesiskyrė ir 2012 m. Vyriausybę suformavusi Socialdemokratų partija, kuri savo programoje akcentavo griežtesnį užsieniečių, atvykstančių darbo tikslas, tvarkos reglamentavimą bei prioriteto teikimą vietinei darbo rinkai⁵⁷. 2016 m. rinkimus laimėjusi Valstiečių ir Žaliųjų partija savo 118 puslapių rinkiminėje programoje apie imigraciją nekalba visai bei akcentuoja tik reemigracijos

⁵²Sipavičienė, Jeršovas, 31, 34.

⁵³Žibas, Petrušauskaitė, 13-15.

⁵⁴Platačiūtė, 2015, 92-93.

⁵⁵LR Vyriausybė, „Nutarimas dėl nacionalinės demografinės (gyventojų) politikos strategijos patvirtinimo“, Vilnius: LR Vyriausybė, 2004, 11, 15. <<https://bit.ly/2RDjFJH>> [Žiūrėta: 2019 01 14].

⁵⁶Etninių tyrimų institutas, „Vyriausybių ir politinių partijų programų analizė <...>“, 14, 16, 24.

⁵⁷Ten pat, 18.

skatinimą⁵⁸. 2018 m. LR Seimo patvirtintoje „Demografijos, migracijos ir integracijos politikos 2018-2030 strategijoje“ identifikuojamos demografinės problemos ir teigiama, kad norint stabilizuoti situaciją bus siekiama „*skatinti proporcingą valstybės interesus atitinkantį užsienio šalių piliečių atvykimą*“⁵⁹, tačiau tam skiriamas tik fragmentinis dėmesys, susikoncentruojant į reemigracijos skatinimą, o tai leidžia daryti prielaidą, kad ir toliau bus laikomasi santykinai griežtos imigracijos politikos. Tokia situacija atspindi tyrėjų daromą išvadą, kad Lietuvoje politinių partijų požiūris į imigraciją yra panašus, o vyriausybės savo programose siekia apsaugoti vietinę darbo rinką bei vykdyti migracijos kontrolę nacionaliniu lygmeniu⁶⁰. Tai įrodo ir 2019 m. balandžio mėnesį Vyriausybėje patvirtinta idėja įvesti kvotas atvykstantiems dirbti užsieniečiams⁶¹. Šis pasiūlymas bus teikiamas Seimui, kuris yra linkęs tam pritarti.

Kitas dėmuo, naudojamas imigracijos politikos pobūdžio nustatymui, yra integracija. Skirtingai nei kontrolės politikos atveju, integracijos lygio įvertis perimamas tiesiogiai iš MIPEX tyrimo, todėl šiame darbe apsiribojama tik minimos analizės rezultatų pristatymu. MIPEX duomenimis, Lietuva pasižymi labai žemu migrantų integracijos indeksu, kuris siekia vos 38 balus, o tai yra trečias nuo galo rezultatas ES⁶². Todėl, remiantis pirmajame poskyryje išsakytais argumentais, galima teigti, kad prastai arba beveik nevykdoma integracijos politika trečiųjų šalių piliečių atžvilgiu taip pat atspindi uždara imigracijos politikos pobūdį. Tokiu būdu atvykėliai yra skatinami neužsibūti, o galimiems migrantams siunčiama netiesioginė žinutė, siūlanti susilaikyti nuo judėjimo į Lietuvą ne turistiniais tikslais. Be to, dėl galiojančių teisės aktų imigrantams praktiškai neįmanoma įgyti Lietuvos pilietybę neatsisakant savosios, taip pat nėra užtikrinamos sąlygos dėl ilgalaikio apsisistojimo galimybės⁶³.

Nustatant politikos atvirumo/uždarumo pobūdį gauti rezultatai (žr. 3 lentelę) rodo, kad Lietuva abejose balų skalėse (tiek kontrolės, tiek integracijos) patenka į 25-50 taškų intervalą, o tai, atsižvelgiant į šiame poskyryje apibrėžtus rėmus, rodo šalyje esantį santykinai griežtą imigracijos politikos lygį. Kita vertus, remiantis pateiktu migracijos politiką šalyje turinčiu lemiamu teoriniu modeliu ir valstybėje esančia situacija (žr. 1 ir 2 lenteles), reikėtų tikėtis kur kas atviresnės imigracijos politikos.

⁵⁸LVŽS, „LVŽS 2016 m. LR Seimo rinkimų programa“, 2016. <<https://bit.ly/2DnxCCI>> [Žiūrėta: 2019 01 16].

⁵⁹Lietuvos Respublikos Seimas, „Nutarimas dėl demografijos, migracijos ir integracijos politikos 2018-2030 metų strategijos patvirtinimo“, LRS: Vilnius, 21. <<https://bit.ly/2MkcCzU>> [Žiūrėta: 2019 01 16].

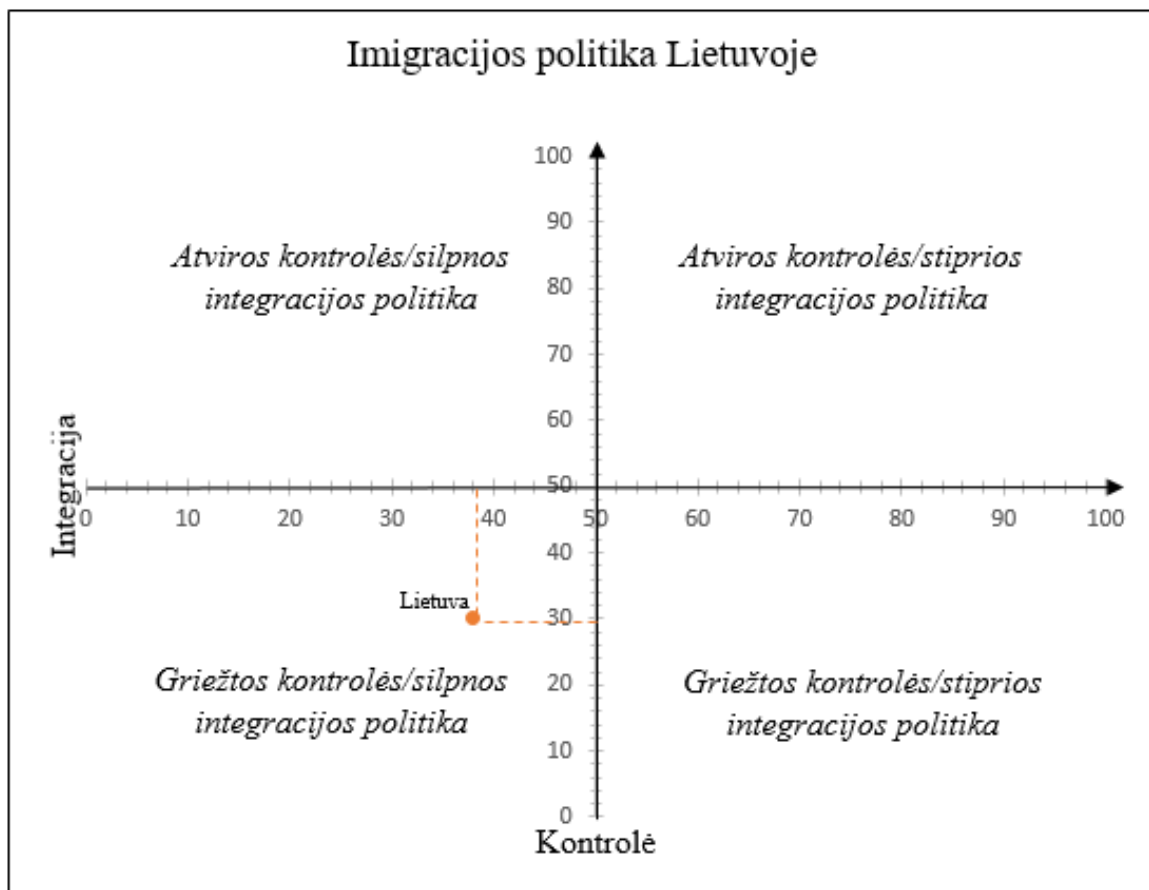
⁶⁰Etninių tyrimų institutas, „Vyriausybių ir politinių partijų programų analizė <...>“, 27-28.

⁶¹ELTA, 2019.

⁶²CIDOB, MPG, „Migrant integration policy index (MIPEX)“, 2015. <<http://mipex.eu/play/>> [Žiūrėta 2019 04 02].

⁶³Žibas, 169.

3 Lentelė

Sudaryta autoriaus, integracijos skalėje naudojantis MIPEX rodikliu.

2. KAS GALĖTŲ PAAIŠKINTI LIETUVOS IMIGRACIJOS POLITIKĄ?

Remiantis ankstesniame skyriuje pristatyta teorija ir šalies ekonomiais, socialiniais bei demografiniais rodikliais, Lietuvos imigracijos politika neturėtų pasižymėti griežtumu. Vis dėlto, taikoma praktika valstybėje neatitinka teorijos rėmų, kurie nepajėgia paaiškinti vykdomos migracijos politikos. Todėl kyla klausimas, kas galėtų paaiškinti šį neatitikimą? Kadangi migracija traktuojama kaip viešosios politikos dalis, jai analizuoti pasirenkamos viešosios politikos analizės priegios. Be to, įvertinant, kad Lietuvoje daugelis viešosios politikos sričių yra saugumizuotos, įtraukiamas ir tarptautinių santykių aiškinimas, pagrįstas grėsmių analize.

2.1 Esminis politikų tikslas – siekis būti perrinktiems

Remiantis viešojo pasirinkimo teorija galima teigti, kad žmogus (šiuo tyrimo atveju – politikas) yra racionalus, egoistiškas veikėjas, siekiantis asmeninės naudos, o tai įstatymo priėmimo metu nusveria tuometines ekonomikos realijas, kurios šalių vyriausybėms diktuotų priimti

priešingas nei yra patvirtinamos pozicijas⁶⁴. James M. Buchanan viename iš savo darbų tai pavadina „politika be romantikos“⁶⁵. Iš tiesų toks požiūris verčia pergaltvoti idealistinę žvilgsnį į šalies viešąją politiką, nes vyriausybių priimami sprendimai yra orientuoti ne į įrodymais pagrįstą viešą interesą, o į nepakankamai informuoto medianinio rinkėjo nuostatas, kurios gali būti ne tik paveiktos žinių trūkumo, bet ir paremtos baimėmis.

Skirtingi autoriai sutaria, kad pagrindinis kiekvieno politiko ar politinės partijos tikslas yra siekis laimėti rinkimus bei, jeigu jie tuo metu yra valdžioje, būti perrinktiems. Remiantis Anthony Downs siūlomą modeliu, pirmiausiai valdžios pozicijos yra matomos ne kaip galimybė vykdyti viešiesiems interesams tenkinti skirtą politiką, bet kaip proga susižerti dividendus (įtaką, prestižą, piniginių atlygį bei „žaidimo jaudulį“), o tai pasiekama tik užimant valdančiųjų vaidmenį vyriausybėje, todėl, siekiant į savo pusę pritraukti kaip įmanoma daugiau rinkėjų balsų, pasitelkiamos visos konstituciškai legalios priemonės ir tai lemia, jog partijos daugiau kuria politiką rinkimų laimėjimui, o ne laimėjusios ar sudariusios daugumą ją formuoja atsižvelgdamos į, tarkime, šiame darbe aktualią ekonominę ar demografinę situaciją⁶⁶.

Pritardamas šiai minčiai Gordon Tullock teigia ne tik tai, kad politikas, užimantis sprendimo priėmėjo poziciją, bus orientuotas į perrinkimo siekį aukojant bendrąjį visos visuomenės interesą, bet ir tai, jog turėdamas tokią galios poziciją jis padidina savo šansus būti perrinktu lyginant su opozicijos veikėjais⁶⁷. Be to, toks viešosios politikos vykdytojas, anot autoriaus, sieks skirtingoms visuomenės grupėms priimti teigiamus sprendimus jiems labiausiai rūpimoje srityje tikėdamasis, kad už tai rinkėjas, žymėdamas balsavimo varnelę rinkimų dieną, jam bus atlaidesnis srityse, kurios gyventojui rūpi mažiau⁶⁸. Tokia situacija darbe aptariamam atveju gali skatinti politikus ignoruoti rinkos bei demografijos poreikius vadovaujantis daugumos rinkėjų diktuojama viešąja nuomone, kurioje atviresnė migracijos politika yra matoma neigiamai dėl daugelio individualių baimių tokių kaip poveikio užimtumui, atlyginimo dydžiui, galimybei sugrįžti išvykusiems giminaičiams, socialiniam gerbūviui, saugumui ir t.t. Tai patvirtina ir visuomenės apklausų duomenys (žr. 4 lentelę). Todėl valdantieji, siekdami išvengti nepageidaujamų reakcijų, yra suinteresuoti išlaikyti kaip įmanoma didesnę status quo migracijos politikoje deklaruojant siekį pritraukti išvykusius šalies piliečius bei nerodant didelio noro priimti trečiųjų šalių gyventojus.

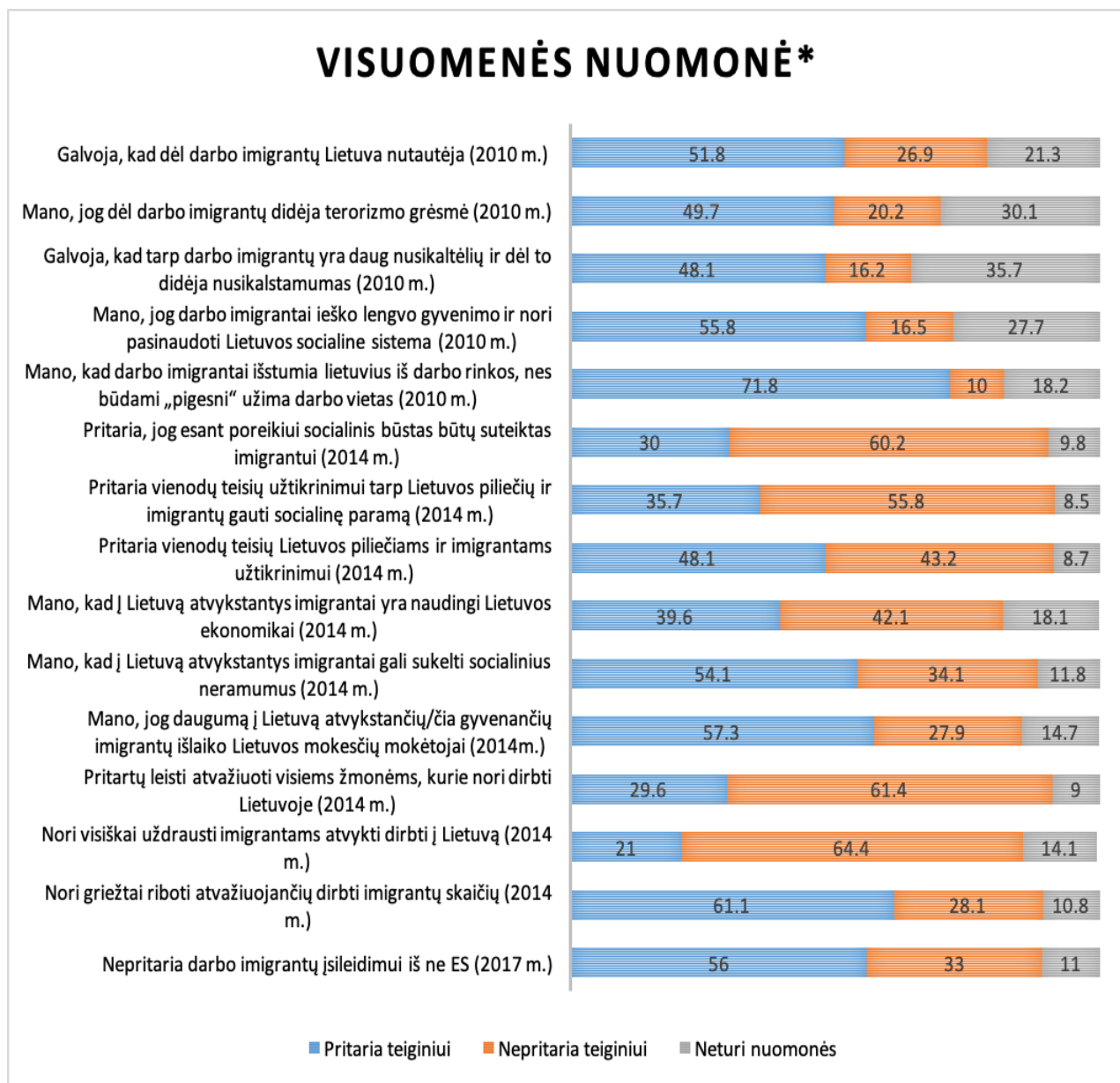
⁶⁴Dennis C. Mueller, *The Public Choice III*, New York, 2003, 1-2; Peter Self, *Government by the Market?: The politics of Public Choice*, London, 1993, X.

⁶⁵James M. Buchanan, „Politics without Romance: A Sketch of Positive Public Choice Theory and Its Normative Implications“, Kn. James M. Buchanan, Robert D. Tollison (sud.), *The Theory of Public Choice – II*. USA, 1984, 11.

⁶⁶Anthony Downs, *An Economic Theory of Democracy*, New York, 1957, 28, 30-31, 35.

⁶⁷Gordon Tullock, *The Vote Motive*, London, 2006, 59.

⁶⁸Ten pat, 58.

*Kiekvienam naujam teiginiui pasirinkta naujausia viešai prieinama apklausa
Sudaryta autoriaus remiantis šaltiniais nurodytais išnašoje⁶⁹

Esant tokioms aplinkybėms natūraliai gali iškilti klausimas, ar išrinktieji valstybės pareigūnai savo mąstysena ir suinteresuotumu skiriasi nuo privataus verslo subjektų? G. Tullock knygos „The Vote Motive“ redaktorius Peter Kurrild – Klitgaard teigia, kad remiantis šiame poskyryje aprašoma teorija yra pakankamai sudėtinga aiškiai atskirti politikus (ypatingai turinčius galios poziciją) nuo privataus sektoriaus veikėjų, kadangi jie visi vadovaujasi asmeniniais interesais⁷⁰. Todėl vertinant galios poziciją turinčių arba jos siekiančių politinių veikėjų veiksmus reikėtų suvokti kaip

⁶⁹Etninių tyrimų institutas, „Projekto ataskaita“, 2017, 81. <<https://bit.ly/2ITfSm7>> [Žiūrėta 2019 04 24]; Etninių tyrimų institutas, „Lietuvos gyventojų nuostatos Lietuvoje gyvenančių ir į Lietuvą atvykstančių trečiųjų šalių piliečių atžvilgiu“, 2014, 3,9,11. <<https://bit.ly/2VIYBIH>> [Žiūrėta 2019 04 24]; Audra Sipavičienė, Vladas Gaidys ir Mantas Jeršovas, *Lietuvos gyventojų požiūris į imigraciją ir darbo imigrantus*, 2010, 23.

⁷⁰Peter Kurrild–Klitgaard, „Editor’s Introduction“, Kn. Gordon Tullock, *The Vote Motive*, London, 2006, 16-17.

priimamus konkurencinėje terpėje, mažai besiskiriančioje nuo kapitalistinės rinkos. Kaip teigia jau minėtas G. Tullock, rinkėjas ir prekybos centro klientas yra tas pats žmogus, tad nėra jokio pagrindo manyti, kad jo elgesys balsavimo kabinoje gali skirtis nuo veiksmų priėmimo modelio prekybos centro salėje⁷¹. Šiuo požiūriu visi dalyvaujantys viešajame gyvenime – ar tai būtų rinkėjas, ar valstybės tarnautojas, ar politikas, ar netgi diktatorius – siekia asmeninės gerovės⁷². Kitaip tariant, jeigu visuomenė jaučia poreikį įsigyti saldumynų, jai negalima vietoje to siūlyti daržovių, nors tai jų sveikatai ir būtų naudingiau, kadangi turintys perkamąją galią tokio elgesio netoleruos ir perbėgs pas konkurentus, atliepiančius esančią paklausą. Šiuo atveju, jeigu visuomenė į imigraciją žiūri nepalankiai, politikai nesiūlys jos skatinti, nepaisant to, kad tai valstybei būtų naudingiau ilgalaikėje perspektyvoje stiprinant ekonomiką bei sprendžiant demografines problemas, nes rinkėjas juos nubaus rinkimų dieną pasirinkdamas jo interesus labiau atliepiančią partiją.

Nors yra kritikų, manančių, kad toks valdžios atstovų elgesio modelio konstravimas yra pernelyg primityvus, kadangi juos veikia ne tik racionalūs naudos sau siekiai, bet ir altruistiniai veiksniai, kurie gali padiktuoti priešingą sprendimą, neužtikrinantį asmeninės gerovės. Šiame darbe tokią kritiką nusveria vidutinio rinkėjo sąvoka, kuri daro reikšmingą įtaką rinkimų dieną ir verčia abejoti išsakomais minimos teorijos trūkumais. Taip yra dėl kelių priežasčių. Pirma, šis rinkėjas yra prastai informuotas apie politinį gyvenimą, nes tam reikalingos sąnaudos yra per didelės lyginant su galima vieno balso verte, todėl egzistuoja pakankamai nedidelė tikimybė, kad balsuojantysis žinos apie moralius ar valstybei vertingus sprendimus, kurie jam asmeniškai nebus ypatingai svarbūs⁷³. Be to, aktualiais visuomenei klausimais partijos, siekdamos į savo pusę pritraukti ir iš konkurentų „atimti“ aiškių ideologinių preferencijų neturinčius vidutinius rinkėjus, yra linkusios užimti poziciją, kiek įmanoma artimesnę medianiniam rinkėjui, kuris, tikėtina, realybėje yra per daug nutolęs nuo politinės jėgos atstovaujamos pasaulėžiūros⁷⁴. Tačiau tuo pat metu stengiamasi nenutolti ir nuo savo ideologinio rinkėjo, kuris tokioje situacijoje galėtų suabejoti savo remiamos partijos patikimumu⁷⁵. Išimtis galima tik tuo atveju, jei rinkėjai šalyje yra stipriai susiskaldę tarp kairės ir dešinės, nes tada ėjimas į centrą partijai gali atnešti pražūtį⁷⁶. Be to, kaip teigia Jack Wiseman, „*tauta apima individualių, bet ne aukštesnių ar išorinių vertybių konfliktus*“⁷⁷.

⁷¹Tullock, 37.

⁷²Michael C. Munger, „A Retrospective Assessment of Tullock’s The Vote Motive“, Kn. Gordon Tullock, *The Vote Motive*, London, 2006, 133.

⁷³Anthony Downs, „An Economic Theory of Political Action in a Democracy“, *Journal of Political Economy*, 65(2), 1957, 139, 146-147.

⁷⁴Mueller, 280.

⁷⁵Anthony Downs, „An Economic Theory of Political Action in a Democracy“, 146.

⁷⁶Mueller, 292.

⁷⁷Jack Wiseman, „The Political Economy of Nationalised Industry“, Kn. James M. Buchanan et al., *The Economics of Politics*, West Sussex, 1978, 79.

Visi šie teiginiai pagrindžia mintis, kad rinkimuose piliečiai rinkdamiesi tarp skirtingų alternatyvų pasirinks tą, kuri geriau atspindi jų individualius poreikius ir vertybes⁷⁸. Šiame kontekste svarbu pabrėžti, jog lietuviai yra viena iš netolerantiškiausių atvykėliams tautų ES⁷⁹. Politikai yra suinteresuoti priiminėti sprendimus, garantuojančius jų išrinkimą ar perrinkimą, o tai įmanoma tik sugebant pataikauti ir prisivilioti kaip įmanoma platesnę visuomenės paramą. Tai reiškia, kad priimant sprendimus žiūrima ne į bendrą naudingumo valstybei poveiklį ilgalaikėje perspektyvoje, bet į tuo metu vyraujančią visuomenės nuomonę aštresniais klausimais. O migracija yra aistras visuomenėje kaitinanti tema.

Remiantis šiame poskyryje aptarta teorine prieiga yra keliami pirmoji darbo hipotezė – Lietuvos imigracijos politikos pobūdį nulemia politikų nenoras priimti nepopuliarius sprendimus, kurie galėtų kelti grėsmę jų tolimesnei politinei karjerai (perrinkimui).

2.2 Interesų grupių lobizmas nulemia politikų sprendimus

Kitą darbe naudojamą nepriklausomąjį kintamąjį padiktuoja interesų grupių teorija. Šios teorijos ištakos yra JAV, pastaraisiais dešimtmečiais ji susilaukė nemažai dėmesio ir Europos Sąjungos studijų plotmėje, tačiau valstybėse, nusimetusiose sovietinį jungą, tai yra pakankamai pilka zona tiek politikos praktikoje, tiek ir moksliniuose tyrimuose. Apibendrinami šios teorijos raidą, kai kurie analitikai ją skirsto į keturias vystymosi stadijas (David Truman grupių teoriją, Robert Dahl pliuralizmą, Mancur Olson ir Theodore Lowi daugialypio elitizmo teoriją (angl. multiple–elite) bei neopliuralizmą), kuriose interesų grupių teorija evoliucionavo ne nuneigdamą buvusių aiškinimus, bet juos pakoreguodama⁸⁰. Visgi, pristatant interesų grupių teorijos raidą verta paminėti ir James Madison, kuris apie tai rašė dar XVIII a. pab., įnašą. Nors buvęs JAV prezidentas savo tekstuose naudojo frakcijos, o ne interesų grupės pavadinimą, tačiau pačią sąvoką apibrėžė pakankamai panašiai į tai, kaip ji bus suvokiama šiame darbe. Anot minimo autoriaus, frakcija yra grupė piliečių, „vienijamų bendros aistros ar intereso impulso, nesutampančio su kitų piliečių teisėmis arba bendruomenės interesais“⁸¹. Taigi, jis kalba apie asmenis, kurie susibūrę į grupę siekia pakreipti viešosios politikos sprendimus sau naudinga linkme nepaisant bendro visuomenės gėrio. Vis dėlto, J. Madison mintys nepriskiriamos modernistiniams svarstymams, nes jis pirmiausia buvo susirūpinęs „daugumos tironijos“ problema, o jo apsibrėžtos interesų grupės (frakcijos) turėjo

⁷⁸James M. Buchanan, „From Private Preferences to Public Philosophy“, Kn. James M. Buchanan et al., *The Economics of Politics*, West Sussex, 1978, 5.

⁷⁹Neli Esipova, John Fleming ir Julie Ray, „New Index Shows Least–, Most–Accepting Counties for Migrants“, Gallup, 2017, <<https://bit.ly/2QtfzPS>> [Žiūrėta 2019 04 13].

⁸⁰L. Sandy Maisel, Jeffrey M. Berry, „The State of Research on Political Parties and Interest Groups“, Kn. L. Sandy Maisel, Jeffrey M. Berry, *The Oxford Handbook of American Political Parties and Interest Groups*, Oxford, 2010, 5.

⁸¹James Madison, „Federalist No. 10“, Kn. Michael A. Genovese (red.), *The Federalist Papers*, New York, 2009, 50.

galimybės pačios priimti viešosios politikos sprendimus, o ne tik juos paveikti⁸². Visgi, tai yra svarbu, kadangi interesų grupių teoriją aptariančioje literatūroje sutariama, jog, skirtingai nuo politinių partijų, interesų grupės pačios neturi įgaliojimų priimti sprendimus, tiesiogiai nedalyvauja rinkimuose bei nėra atskaitingos visai visuomenei.

Interesų grupės – tai oficialūs juridiniai vienetai ar asociacijos, atstovaujančios asmenis ar organizacijas, kurios siekia daryti poveikį jas dominančiose viešosios politikos srityse sau naudinga linkme⁸³. Remiantis šiuo supratimu, interesų grupės, kurios yra geriau pasirengusios įtikinti sprendimų priėmėjus palaikyti jų siūlomas idėjas, laimi sau gerovę kitų grupių sąskaita, o tai, M. Olson teigimu, atsiliepia visai visuomenei, nes dėl gerai organizuotų mažą bendruomenės dalį apimančių veikėjų nukenčia didžioji piliečių dalis ir tokiu būdu krenta galimas jų pragyvenimo lygis⁸⁴.

Pažymėtina, kad, pavyzdžiui, pliuralistai į interesų grupes žiūri kitaip. Jų nuomone, tai yra puikus kanalas, per kurį žmonės gali įgyvendinti demokratinį idealą palaikant tiesioginį ryšį su atstovaujama valdžia⁸⁵. Remiantis Virginia Gray ir David Lowery, tokiu būdu interesų grupės sudaro rinkėjams antrąją galimybę (pirmoji gaunama rinkimų metu) būti svarbiems politikos procese užsitikrinant kontrolę ir komunikaciją su valdžia⁸⁶. Tokia aiškinimo prieiga šiame magistro darbe yra atmetama dėl kelių priežasčių. Išskirtina, kad tyrime bus analizuojamos tik dviejų skirtingų požiūrių interesų grupės: verslo (jo neskaidant į atskirus sektorius) bei darbuotojų profsąjungų. Žinoma, nepritariantys tekste pasirinktam interesų grupių suvokimui galėtų oponuoti, jog profsąjungos atstovauja didžiąją dalį piliečių bei užtikrina tai, apie ką rašė V. Gray ir D. Lowery, tačiau Lietuvos atvejui tai negali būti taikytina. Tai patvirtina duomenys, rodantys, kad šalyje žmonių, priklausančių profsąjungoms, skaičius nesiekia net dešimtadalio ir turi tendenciją mažėti⁸⁷.

Tarp grupės ir intereso egzistuoja abipusis priežastinis ryšys. Teigiama, kad visur, kur yra koks nors interesas, atsiranda grupė, o ten, kur yra grupė, visada atsiranda interesas⁸⁸. Šiuo atveju minimas principas sėkmingai pritaikomas apsibrėžiant dominančias interesų grupes – dirbančiuosius bei darbdavius, – kurių požiūris į imigraciją dėl tokio paties prioriteto asmeninei, o

⁸²Andrew Macfarland, „Interest Group Theory“, Kn. L. Sandy Maisel, Jeffrey M. Berry, *The Oxford Handbook of American Political Parties and Interest Groups*, Oxford, 2010, 37-38.

⁸³Clive S. Thomas, „Studying the Political Party–Interest Group Relationship“, Kn. Clive S. Thomas (red.), *Political Parties & Interest Groups*, Boulder, 2001, 7-8; Grant Jordan, William A. Moloney, *Democracy and Interest Groups: Emchaning Participation?*, New York, 2007, 32.

⁸⁴Mancur Olson, *The Rise and Decline of Nations*, New Haven, 1982, cituota iš Robert D. Tollison, „The Interest Group Theory of Government: Problems and Prospects“, *Kyklos*, 54(2-3), 2001, 470; Robert D. Tollison, 469.

⁸⁵Harmon Zeigler, „Interest Groups“, Kn. Mary Hawkesworth, Maurice Kogan, *Encyclopedia of Government and Politics*, Vol I, London, 1992, 377.

⁸⁶Virginia Gray, David Lowery, *The Population Ecology of Interest Representation*, USA, 2000, 1.

⁸⁷Lietuvos statistikos departamentas, „Narystės organizacijose“, Vilnius, 2018. <<https://bit.ly/2v5n8D2>> [Žiūrėta 2019 03 04].

⁸⁸Arthur F. Bentley, *The Process of Government: A Study of Social Pressures*, Chicago, 1908, 211.

ne bendrai visuomenės gerovei dažnai kardinaliai skiriasi. Andreas Dur su Dirk De Bievre pažymi, kad interesų grupių sėkmė didėja priklausomai nuo to, ar joms pavyksta ginti koncentruotus, o ne išskaidytus tikslus⁸⁹. Todėl darbe yra daroma prielaida, kad imigracijos klausimu tiek darbuotojų, tiek verslo lobistinės organizacijos veikia pakankamai vieningai, kadangi tai didina jų galimą sėkmę. Be to, tyrime žiūrima į imigracijos politiką plačiaja prasme, nes įvairialypių verslo sektorių suskaidymas į atskiras interesų grupes, kurios orientuojasi į skirtingos kvalifikacijos specialistus, būtų perteklinis bei išėitų iš tyrimo lauko ribų. Taip pat verta atkreipti dėmesį į tai, kad literatūroje galima aptikti kelių autorių išsakytą poziciją, jog Lietuvos migracijos politika yra priimama atsižvelgiant į didžiųjų darbdavių interesus⁹⁰, tačiau ši prielaida yra kritikuotina dėl jos validumo bei pagrįstumo. Remiantis Martin Ruhs, minėtuoju atveju šalyje būtų didesnis darbo migrantų skaičius negu reikalauja ekonominė valstybės situacija⁹¹, ko šiuo metu Lietuvoje nėra.

Sugrįžtant prie skirtingų interesų bei tikslų ir remiantis anksčiau tekste pateikta informacija, dirbantieji, atstovaujami profsąjungų, dėl imigrantų jaustūsi pažeidžiami, kadangi baimintūsi dėl atsirandančios konkurencijos, kuri gali daryti įtaką jų darbo vietoms, atlyginimo dydžiui bei jo augimo perspektyvoms. Tuo tarpu darbdaviai yra suinteresuoti turėti galimybę didinti darbuotojų skaičių, jei jaučia tam poreikį, ir neeikvoti papildomų išteklių prisikviečiant reikalingus specialistus. Režiumuojant galima teigti, kad abi pusės, norėdamos paveikti viešąją šalies politiką sau naudinga linkme – praveriant arba užveriant duris imigrantams, – turėtų būti aktyvios.

Interesų grupių veikimo efektyvumas priklauso ne tik nuo jų sugebėjimo turėti koncentruotą, o ne išskaidytą interesą, bet ir kitų veiksnių – turimų išteklių kiekio bei jų rūšies. Resursai yra svarbūs todėl, kad jais pasinaudodamos interesų grupės gali ne tik sukurti viešąją opinią, bet ir pasiūlyti skirtingiems veikėjams svarbią informaciją taip padidindamos savo įtaką priimant sprendimus⁹². Literatūroje yra išskiriamos šios svarbiausios išteklių rūšys – finansines priemonės, reprezentatyvumas, teisėtumas, ekspertizė, žinios bei informacija⁹³.

Pažymėtina, kad interesų grupės tam tikrais atvejais vengia reputacinės žalos, nes bijo būti veikėjų palaikytos neatsakingomis, bei atsižvelgia į tai, jog ypatingai jautriais visuomenei klausimais turi ribotą sėkmės tikimybę paveikti įstatymų leidėjus dėl jų siekio būti perrinktais, ir dėl šių priežasčių nesiima ypač aktyvios veiklos aistras skatinančiose srityse bei nukreipia resursus į veikimą, tiesiogiai nesusietą su politikos rezultatu, kurį A. Dur bei D. De Bievre supranta kaip sau naudinga linkme pakeistą oficialią valdžios institucijų poziciją arba realų politikos įgyvendinimą, ir

⁸⁹ Andreas Dur, Dirk De Bievre, „The question of interest group influence“, *Journal of Public Policy*, 27(1), 2007, 6.

⁹⁰ Žibas, Petrušauskaitė, 18-19.

⁹¹ Martin Ruhs, „The potential of temporary migration programmes in future international migration policy“, *International Labour Review*, 145(1-2), 2006, 14.

⁹² Andreas Dur, Gemma Mateo, „Who lobbies the European Union? National interest groups in multilevel polity“, *Journal of European Public Policy*, 19(7), 2012, 972.

⁹³ Ten pat, 971-972.

bando paveikti visuomenės mąstymą per aplinkines priemones tokias kaip, tarkime, seminarus⁹⁴. Tai reiškia, kad visuomenei susidūrus su aštriais iššūkiais didesnį efektyvumą veikiant viešąją politiką įgyja grupės, kurios siekia išlaikyti status quo situaciją⁹⁵. Todėl, remiantis šiomis teorinėmis aplinkybėmis, galima daryti prielaidą, jog šiuo atveju profsąjungos, veikiančios šalyse, kurios jautriai reaguoja į imigracijos atvirumą bei pasižymi griežtų durų politika atvykstančios darbo jėgos atžvilgiu, įgyja pranašumą prieš verslo interesų grupes, kadangi siekia esančią imigracijos įstatyminę bazę apginti, o ne keisti.

Paskutinis svarbus akcentas teoriškai analizuojant interesų grupių galimą svorį ir įtaką viešajai politikai yra valstybėje esančių pagrindinių politinių partijų struktūros tvirtumas. Tokias idėjas kelia politologas Elmer E. Schattschneider, tvirtindamas, kad tik stiprios politinės partijos visuomenės naudai gali panaikinti nereprezentatyvių interesų grupių įtaką priimamiems sprendimams⁹⁶. Tai nagrinėjęs Clive S. Thomas apžvelgdamas svarbiausius šios srities tyrimus teigia, jog nuo 1940 m. dalies autorių yra manoma, jog egzistuoja tiesioginis ryšys tarp partijų stiprumo ir interesų grupių įtakingumo – kuo silpnesnės partijos, tuo svarbesnės interesų grupės ir atvirkščiai, nors ir randama tyrimų, kurie įrodo, kad tai nėra nenuginčijama taisyklė⁹⁷.

Nemažoje dalyje literatūros išvelgiamas politinių partijų silpnėjimas net senosiose Vakarų demokratijose, tad teigti apie stiprią ir stabilią partinę struktūrą, kuri turi pakankamai resursų ir kompetencijų atsverti interesų grupių įtaką Lietuvoje, būtų neadekvatu. Tai įrodo didžiulis rinkėjų elgsenos kaitumas (angl. electoral volatility), kuris pastaruosiuose Seimo rinkimuose siekė 35 proc., o neilgoje atkurtos valstybės istorijoje net du kartus viršijo 50 proc. ribą, kai tuo tarpu Mažvydas Jastramskis, remdamasis P. Maire, teigia, kad „stabilumo standartu“ būtų galima laikyti kaitumą, siekiantį apie 8,7 proc.⁹⁸.

Galiausiai, visos šiame poskyryje pateikiamos teorinės prielaidos ir tyrimų, kurie pagrįstai paneigtų tiesioginio ryšio tarp silpnų/stiprių partijų ir interesų grupių įtakingumo egzistavimą Lietuvoje, nebuvimas leidžia gana svariai teigti, kad įstatymų leidėjai, priimdami sprendimus, yra paveikiami efektyviau konkrečiu klausimu (šiuo atveju – imigracijos politikos) veikiančios interesų grupės.

Remiantis šiame poskyryje aptarta teorine prieiga yra keliami antroji darbo hipotezė – Lietuvos imigracijos politiką nulemia efektyviausiai veikianti interesų grupė.

⁹⁴Jan Bayers, Rainer Eising, William Moloney, „Researching interest group politics in Europe and elsewhere: much we study little we know?“, *West European Politics*, 31(6), 2008, 1115-1116; Andreas Dur, Dirk De Bievre, 3, 7.

⁹⁵L. Sandy Maisel, Jeffrey M. Berry, 16.

⁹⁶Elmer E. Schattschneider, *The Semisovereign People*, New York, 1960, cituota iš: Andrew Macfarland, 42.

⁹⁷Clive S. Thomas, 12-13.

⁹⁸Mažvydas Jastramskis, „2016 metų Seimo rinkimų iššūkis partinei sistemai ir politologams; kaip numatyti žemės drebinimą?“, *Politologija*, 86(2), 2017, 13; „Partinių sistemų stabilumo samprata ir matavimas: Lietuvos situacija 1990-2010 metais“, *Parlamento studijos*, 9, 2010, 161.

2.3 Sprendimus lemia (ne)tikros grėsmės

Trečioji darbo hipotezė bus keliama šiame poskyryje pristatomos saugumizacijos teorijos pagrindu. Minėtosios teorijos atveju manoma, jog įstatymų leidėjai, formuodami imigracijos politiką, atsižvelgia į saugumo iššūkius, kuriuos mato tiek rinkėjai, tiek patys politikai. Pažymėtina, kad saugumo sąvokos samprata bėgant laikui kito. II pasaulinio karo pabaiga, Berlyno sienos griuvimas ir pasibaigęs Šaltasis karas paskatino mokslininkus į saugumą žiūrėti plačiau ir pradėti žvelgti į šaliai kylančias grėsmes ne tik per karinę prizmę. Tuo metu susiformavo naujas požiūris, kuris pradėjo kur kas labiau koncentruotis į individualų žmogaus, o ne tik valstybės lygmenį. Apie šią slinktį rašė Keith Krause ir Michael C. Williams, kurie teigė, jog pasikeitusiame pasaulyje saugumas pradėtas sieti su individu kaip asmenybe, bet ne individu kaip piliečiu, o tai, Maggie Ibrahim teigimu, migraciją paverčia saugumo diskurso objektu⁹⁹.

Barry Buzan, Ole Wæver ir Jaap de Wilde, priklausantys Kopenhagos mokyklai, teigia, jog tam, kad saugumizacijos procesas įvyktų, turi: 1) atsirasti egzistencinė grėsmė; 2) įvykti nepaprastosios padėties veiksmai (angl. emergency action) ir 3) pasireikšti išsivadavimo iš taisyklių tarpusavio santykiams padarytas poveikis¹⁰⁰. Visgi, dažniausiai migracijos politikos saugumizavimo analizėje yra tiriamos valstybės, pasižyminčios dideliais imigracijos srautais. Migracija į Lietuvą pradėjo augti visai neseniai, todėl ši tema nėra iki galo saugumizuota, o tai reiškia, kad šalis dar neperėjo visų minėtųjų autorių išskirtų etapų. Tačiau šiame tyrime pasirinktas teorinis modelis naudojamas konkrečiai dėl pirmojo aspekto, kurio buvimas arba nebuvimas padiktuoja politikų pasirenkamą viziją darbe analizuojamu klausimu. Kitaip sakant, egzistencinių grėsmių (ne)buvimas ar jų (ne)sukūrimas padiktuoja migracijos politikos griežtumo laipsnį, o mažas trečiųjų šalių piliečių skaičius valstybėje lemia tai, jog neįvyksta kiti du žingsniai. Toliau šiame poskyryje dėmesys skiriamas egzistencinių grėsmių atsiradimui migracijos politikos diskurse.

Svarbu suprasti, kad šios politikos kontekste, kaip teigia William Walters, migrantas yra objektyvizuojamas kaip neturintis politinio subjektyviškumo¹⁰¹. Kitaip tariant, į imigrantą yra žiūrima kaip į nelygiavertį šalies, į kurią jis atvyko, gyventojams. Atvykėlis matomas kaip statistinis vienetas, neturintis balso politiniame valstybės gyvenime. Ši aplinkybė, anot Alison Gerard, rodo, jog saugumizaciją galima sieti su identiteto kaip bendruomenę jungiančio vieneto samprata bei iš to kylančiu atskirties reiškiniu, kadangi siekiant šalies saugumo norima ne tik

⁹⁹Keith Krause, Michael C. Williams, „From strategy to security: foundations of critical studies“, Kn. Keith Krause, Michael C. Williams (red.), *Critical Security Studies: Concepts and Cases*, London, 1997, cituota iš: Maggie Ibrahim, „The Securitization of Migration: A Racial Discourse“, *International Migration*, 43(5), 2005, 168.

¹⁰⁰Barry Buzan, Ole Wæver ir Jaap de Wilde, *Security: A New Framework For Analysis*, London, 1998, 26

¹⁰¹William Walters, „Migration and Security“, Kn. J. Peter Burgess (red.), *The Handbook of New Security Studies*, London, 2010, 219.

apsisaugoti nuo egzistuojančių grėsmių, bet ir siūsti konkrečią žinutę apie savo narystę¹⁰². Jef Huysmans teigimu, migracijos politikos saugumizacija išsivystė iš trijų pagrindinių tarpusavyje susijusių temų – vidinio saugumo, kultūrinio (identiteto) saugumo bei gerovės valstybės koncepto saugumo¹⁰³. Remiantis tokia tipologija toliau bus aptariami veiksniai, kurie teoriškai gali leisti atsirasti egzistencinėms grėsmėms kiekvienoje iš šių temų.

Nors vidinis saugumas gali būti suprantamas pakankamai plačiai, šiuo atveju į jį žiūrima kaip į aspektą, nusakantį tai, kokia fiziškai (ne)saugi šalis jaučiasi įsileisdama atvykėlius. Michel Foucault, remdamasis viduramžių praeitimi, pateikia pakankamai iliustratyvų pavyzdį. Anot jo, XVIII a. miestai, norėdami skatinti aktyvesnę ekonomiką ir sudaryti sąlygas patogesniai asmenų judėjimui bei prekybai, pradėjo mažinti gynybinės sienos reikšmę (ji naktimis nebebuvo aklinais uždarama), o tai natūraliai atėmė iš gyvenviečių turimus saugiklius bei padidino tarp miestiečių tvyrantį nesaugumo jausmą, kadangi pastebėtas padidėjęs plėšikų, žudikų, elgetų bei kitų nepageidaujamų asmenų skaičius¹⁰⁴. Egzistuoja daugybė mokslinių darbų, kurie kalba apie žmonių įsitikinimą, jog migrantai yra linkę nusikalsti labiau nei vietiniai gyventojai, ir nemažai studijų, patvirtinančių tokias prielaidas¹⁰⁵. Dėl šios priežasties pakankamai natūralu, kad siekiant kurti grėsmes bei saugumizuoti migracijos politiką nebūtina remtis konkrečioje šalyje patvirtintais faktais – užtenka tik pasinaudoti visuomenėje jau gyvuojančiais įsitikinimais. Kita šios temos dedamoji – imigrantų sugrėsminimas kaip nuradikalėjusių politinių veikėjų, galinčių paveikti šalį. Literatūroje dažniau pastebimas pabėgėlių kaip linkusių kelti smurtinius neramumus ar netgi teroristinius išpuolius imigrantų matymas, tačiau, kaip pastebi Margit Fauser, ir kitos atvykstančių į šalį žmonių grupės priimančioje valstybėje gali politizuotis bei mėginti ne tik daryti įtaką jos politikai, bet ir imtis smurtinių veiksmų¹⁰⁶.

Trečiasis šioje temoje ryškus dėmuo yra valstybės požiūris į potencialiai galinčių atvykti migrantų tautybę, kuri valstybės vidinio saugumo požiūriu gali atlikti taip pat svarbų vaidmenį. Tautybė gali būti suvokiama kaip aiškus egzistencinės grėsmės atributas, kuris, net ir nesant dideliam atitinkamos tautos žmonių judėjimui, skatina priimančiąją valstybę saugumizuoti migracijos politiką ir ją paversti pakankamai uždara tokiu būdu siekiant apsisaugoti nuo nepageidaujamų asmenų atvykimo. Šioje vietoje verta išskirti tris literatūroje minimus kintamuosius, kurie gali lemti tokį tautybės sureikšminimą, – 1) istorinius praeities santykius, 2) geografinę padėtį bei 3) geopolitinę situaciją. W. Walters teigimu, saugumo įsivaizdavimą

¹⁰²Alison Gerard, *The Securitization of Migration and Refugee women*, New York, 2014, 41.

¹⁰³Jef Huysmans, „The European Union and the Securitization of Migration“, *JCMS*, 38(5), 2000, 758.

¹⁰⁴Michel Foucault, *Security, Territory, Population: Lectures at the Coolege de France 1977-1978*, New York, 2007, 18, cituota iš: Walters, 222.

¹⁰⁵Philippe Bourbeau, *The Securitization of Migration: A Study of movement and order*, New York, 2011, 16-17.

¹⁰⁶Margit Foster, „Transnational Migration—A National Security Risk? Securitization of Migration Policies in Germany, Spain and the United Kingdom“, *Center for International Relations*, 2006, 3.

istorija veikia ryškiau nei dažnai pripažįstama¹⁰⁷. Pavyzdžiui, jei valstybė turi draugišką praeitį ar bent neturi istorinių nuoskaudų žmonių grupėms, suinteresuotoms atvykti ilgalaikiam buvimui, arba, atvirkščiai, pati jaučiasi padariusi joms žalos, šalis turėtų būti linkusi kur kas atviriau žiūrėti į tokių asmenų imigraciją. Atitinkamai, priimančios valstybės reakcija būtų visiškai priešinga, jei šalių tarpusavio istorija klostėsi nuožmiau. Geografinė padėtis taip pat gali lemti migracijos politikos saugumizavimą, jei yra bijoma pernelyg didelio atvykėlių iš gretimų valstybių srauto¹⁰⁸. Tačiau, kaip teigia Federico Romero, kiekviena šalis grėsmę suvokia skirtingai – vienos valstybės bijo 0,3 proc. imigracijos lygio, o kitos nesijaudina net dėl 49 kartais didesnio migrantų skaičiaus¹⁰⁹. Tokius skirtumus gali paaiškinti geopolitinė situacija. Kaip teigia Christopher Rudolph, išorinė geopolitinė grėsmė yra pirminis veiksnys, kuris gali paaiškinti migracijos saugumizavimą, kadangi iš to kylanti baimė iššaukia atitinkamą valstybės atsaką¹¹⁰. Visi aptarti veiksniai leidžia daryti teorinę prielaidą, jog Lietuva jaučia grėsmę iš Rusijos pusės, todėl yra linkusi apriboti imigracijos politiką. Tokį šalies pasirinkimą gali paaiškinti baimė, kad dalis minimos valstybės piliečių, atvykusių į Lietuvą prisidengiant darbo santykiais, iš tiesų vykdytų veiksmus, atstovaujančius priešiškus interesus.

Kita svarbi tema migracijos politikos saugumizavimo kontekste yra kultūrinis saugumas. Manoma, jog svetimšaliai, atsivežę jiems įprastą kultūrą, papročius bei kalbą, pradės keisti šalies, į kurią atvyko, identitetą, o vietiniai gyventojai tai gali suvokti kaip egzistencinę grėsmę, kadangi transformuojantis priimančiosios valstybės gyventojų kolektyviniam tapatumui tauta recipientė gali pradėti jaustis nebe tokia, kokia buvo, prarasti savo unikalumą ir tam, kad tai neįvyktų, yra pasiryžusi kovoti¹¹¹. Šioje vietoje labai svarbia dedamąja tampa priimančios visuomenės pasaulėžiūra identiteto klausimu¹¹². Kuo visuomenė yra konservatyvesnė, tuo labiau išryškėja skirtis tarp „mes“ ir „jie/kiti“. Šiuo atveju „jie/kiti“ yra suprantami ne kaip abstraktus kultūrinės įvairovės, gyvybingumo bei kaitos šaltinis, bet kaip grėsmė priimančios visuomenės tapatybės vientisumui, sanglaudai ir išlikimui¹¹³. M. Ibrahim baimę dėl „kitų“ netgi pavadina naujojo rasizmo šerdimi¹¹⁴. Kuo didesnis kultūrinis skirtumas tarp atvykstančių ir vietinių, tuo didesnio pasipriešinimo ir kolizijos galima tikėtis. Reikia pabrėžti, jog kultūrinio identiteto klausimas yra pakankamai jautrus ir stipriai mobilizuojantis tam tikrą šalies gyventojų dalį, kurių aktyvumas gali iškreipti realią

¹⁰⁷Walters, 225.

¹⁰⁸Bourbeau, 13.

¹⁰⁹Federico Romero, „Cross–Border Population Movements“, Kn. William Wallace (red.), *The Dynamics of European Integration*, London, 1990, citata iš: Buzan, Wæwer ir de Wilde, 30.

¹¹⁰Christopher Rudolph, *National Security and Immigration: Policy Development in the United States and Western Europe since 1945*, Stanford, 2006, 30, citata iš: Bourbeau, 37.

¹¹¹Ibrahim, 164–166, 170.

¹¹²Buzan, Wæwer, de Wilde, 23.

¹¹³Jonathan Swarts, Neovi M. Karakatsanis, „The Securitization of Migration: Greece in the 1990s“, *Journal of Balkan and Near Eastern Studies*, 14(1), 2012, 35.

¹¹⁴Ibrahim, 165.

situaciją ir prisidėti prie likusios visuomenės bei politikų nuomonės formavimo. Tokių procesų reikšmė migracijos saugumizacijoje bus aptariama vėliau.

Paskutinis migracijos politikos saugumizavime svarbus aptariamas punktas – pavojus gerovės valstybės konceptui. Kai kurie autoriai tai vadina gerovės šovinizmu (angl. welfare chauvinism). Vadovaujantis gerovės šovinizmo logika, imigrantai yra matomi kaip tie, kurie, atvykę į priimančiąją valstybę, naudojami ne savo bendruomenės gerovės sistema (socialinėmis garantijomis, darbo vietomis) ir taip daro neigiamą įtaką šalies piliečiams, priverstiems su atvykėliais konkuruoti bei prarandantiems dalį viešųjų išlaidų, skiriamų svetimšaliams, kai, jų nuomone, šiuos pinigus būtų daug tikslingiau panaudoti vietinių žmonių reikmėms¹¹⁵. Thomas Faist žodžiais tariant, imigrantas yra paverčiamas „gerovės sukčiumi“¹¹⁶. Iš to galima matyti, kad grėsmė gerovės valstybei kaip ir visi kiti iki šiol aptarti veiksniai prie migracijos saugumizavimo prisideda baimės (tam tikrais atvejais visiškai nepagrįstos) dėl galimo neigiamo migrantų poveikio vietiniams pavidalu.

Po to, kai buvo aptartos visos trys apsibrėžtos temos, lemiančios migracijos politikos saugumizaciją, svarbu suvokti dar vieną šios teorijos aspektą, kuris literatūroje vadinamas kalbos aktu (angl. speech act). Kalbos aktas – tai visuomenės pripažinimą turinčių asmenų kalbėjimas apie imigraciją kaip apie dalyką, keliantį egzistencines saugumo grėsmes, prieš kurį reikia kovoti čia ir dabar, nes vėliau gali būti per vėlu¹¹⁷. Be to, šiame diskurse labai svarbu tai, ar imigracijos oponentams pavyksta sukurti žodyną, formuojantį neigiamą nusiteikimą atvykėlių atžvilgiu, kurį perimtų rinkėjai¹¹⁸. Visgi, vien įtakingų personalijų kalbėjimas apie imigrantus kaip apie saugumo grėsmę neiššaukia saugumizacijos, kadangi tam, kad šis procesas įvyktų, tokiais pranešimais turi patikėti ir jiems pritarti auditorija, kuriai jie yra pateikiami¹¹⁹. Dėl retorikos svarbos saugumizuojant vieną ar kitą aspektą ypatingą svarbą įgauna ne faktai, o emocinis tikėjimas ar netikėjimas tuo, kas yra girdima iš skirtingų šią temą eskaluojančių veikėjų, kadangi ji tampa stipriai politizuota (B. Buzan, O. Wæwer ir J. de Wilde saugumizaciją regi kaip ekstremalią politizacijos versiją¹²⁰). Tokiu būdu realaus pavojaus nekeliančios temos, paveikiai pristatytos kaip egzistencinės išlikimo grėsmės ir priimtos rinkėjų, gali tapti tikrais saugumo iššūkiais, su kuriais būtina kovoti¹²¹. Visa tai parodo kitą medalio pusę – kartais tam, kad būtų išvelgtos įvairios saugumo baimės, verčiančios nusigręžti nuo ekonomiškai pagrįstos politikos, reikia ne realios egzistencinės grėsmės, o stiprių ir įtakingų oratorių, kurie geba įtikinti visuomenę.

¹¹⁵Hyusmans, 767-770.

¹¹⁶Thomas Faist, „How to Define a Foreigner? The Symbolic Politics of Immigration in German Partisan Discourse, 1978-1992“, *West European Politics*, 17(2), 1994, 61, citata iš: Hyusmans, 778.

¹¹⁷Buzan, Wæwer, de Wilde, 26.

¹¹⁸Jef Huysmans, Vicki Squire, „Migrations and Security“, Kn. Myriam Dunn Cavelty, Victor Mauer (red.), *The Routledge Handbook of Security Studies*, London, 2010, 173.

¹¹⁹Bourbeui, 41, 45.

¹²⁰Buzan, Wæwer, de Wilde, 23.

¹²¹Ten pat, 24.

Apžvelgiant šį poskyrį pažymėtina, jog migracijos politika saugumizuojama remiantis įvairiomis tekste aptartomis saugumo baimėmis, kurios gali būtų tikros arba ne. Vis dėlto, įstatymų priėmėjams šias grėsmes vertinant rimčiau nei numanomą ekonominę bei demografinę imigracijos teikiamą naudą, yra kuriama darbe analizuojama politika.

Remiantis šiame poskyryje aptarta teorine prieiga yra keliama trečioji darbo hipotezė – Lietuvos imigracijos politiką nulemia egzistuojančios bei kuriamos saugumizacijos grėsmės.

3. PRIEŽASTYS, LEMIANČIOS IMIGRACIJOS POLITIKĄ

3.1 Politikų noras būti perrinktiems

Pirmoji iš teorijos kylanti hipotezė, kurios pagrįstumą praktikoje siekiama patikrinti, teigia, kad Lietuvos imigracijos politikos pobūdį nulemia politikų nenoras priimti nepopuliarius sprendimus, kurie galėtų kelti grėsmę jų tolimesnei politinei karjerai (perrinkimui). Tyrimo metu gautus rezultatus galima suskirstyti į keletą skirtingus šios temos aspektus išryškinančių potemių.

Pirma, nėra dvejonų, kad migracijos politika neužima svarbios vietos politinėje darbotvarkėje, o įstatymų leidėjai nemato jos kaip vieno iš savo prioritetų. Tam yra įvairiausių priežasčių, kurias galima priskirti dviems bendresniems blokams. Visų pirma, imigracija yra pernelyg jautrus ir visuomenę skaldantis klausimas. Be to, yra kur kas perspektyvesnių ir paprastesnių nei migracija temų, galinčių atnešti didesnių politinių dividendų. Tą pakankamai gerai iliustruoja P1 mintys: *„tai nėra pirmaeilė Lietuvos problema [imigracijos politika] ir niekas to nejaučia. Tai nepasakyčiau, kad tam daug dėmesio skiriama. Yra pavieniai žmonės, kurie domisi, žino. <...> Vadovavau komitetui ne vieną kadenciją ir aš noriu pasakyti atvirai, kad Lietuvoje su imigracijos politika didelių diskusijų nevyksta“*.

Nors demografinė duobė šalyje, kaip teigta teorijoje, turėtų skatinti valstybę atsiverti darbo migrantams, tačiau politikai, siekdami rinkėjų palankumo, bent jau polemikoje (pagrįstai kyla klausimų, ar šioje srityje nėra apsiribojama tik deklaratyvumu, tačiau tai nepatenka į šio tyrimo ribas) akcentuoja teoriškai sunkiai įgyvendinamą uždavinį susigrąžinti išvykusius lietuvius iš valstybių, pasižyminčių pastebimai geresnėmis ekonominėmis sąlygomis, kuriose išvykusieji jau yra įleidę šaknis. Taigi, politiniai veikėjai, įvertindami visuomenės nuomonę, supriešina durų atvėrimą kitų šalių piliečiams su galimybėmis susigrąžinti emigrantus. Vienas iš informantų, V2, pažymėjo, kad *„politiniu lygmeniu tikrai yra požiūris, kad skatindami reemigracija mes turime priverti duris imigracijos galimybei iš trečiųjų šalių“*. Tą pastebėjo ir NV1, kuris atkreipė dėmesį, jog nėra teisinga sieti imigrantų įsileidimą su pavojumi nesusigrąžinti norinčių parvykti, kadangi

atvykėliai orientuoti į kitas darbo vietas nei vietiniai. Be to, kalbinti politikai interviu metu ne tik nuolatos akcentavo orientaciją į savo rinkėją ir jam rūpimus dalykus, bet ir pažymėjo, kad darbo imigrantų įsileidimas nebūtų sutiktas palankiai bei skatintų tolimesnę emigraciją, o tai keltų dar didesnę nusivylimą valdžia. „*Imigracijos politika toliau skatintų mūsų emigraciją į Vakarų*”, – teigė P2.

Kitas labai svarbus veiksnys, pagrindžiantis pirmąją hipotezę, yra Lietuvoje egzistuojanti rinkiminė sistema. M. Jastrasmkis ją kiek provokatyviai pavadino blogiausia rinkimine sistema pasaulyje¹²². Vis dėlto, šiuo atveju svarbu ne tai. Daugiau nei pusė LR Seimo yra renkama vienmandatėse apygardose, o tai kandidatus skatina pataikauti savo apylinkių žmonėms ir neatsižvelgti į bendrą šalies situaciją kartais nutolstant net nuo jų atstovaujamos partijos pozicijos. Tą patvirtina ir šioje Seimo kadencijoje ne kartą išsiskyrusios, pavyzdžiui, liberalų frakcijos daugiamandatininkų ir vienmandatininkų pozicijos balsuojant¹²³. Didžioji dalis asmeniškai išrinktų politikų atstovauja provincijos regionams, kuriuose yra kur kas didesnės įtampos dėl užimtumo lygio ir atlyginimų dydžio, taip pat ten gyvenantys asmenys pasižymi mažesniu tolerantiškumu kitataučiams, todėl tokiose vietovėse rinkti įstatymų leidėjai yra linkę susilaikyti nuo imigracijos skatinimo ir nori ją riboti. Šiuos aspektus ypatingai akcentavo verslo ir profsajungų asociacijas reprezentuojantys informantai. Kaip teigė VO2, „*Jeigu jis [politikas] eina vienmandatėje į Seimo rinkimus, tai jis žiūri, kokios nuotaikos yra tame regione. <...> jeigu mes turime situacija, kad yra bedarbystė, pagrindinis darbdavys yra valstybė, tai ten jeigu jis sakys, kad reikia atsivežti žmonių, tai jis ten susidurs su visuomenės pasipriešinimu. Tada jis, aišku, kad taip nesakys*”.

Be to, svarbu atkreipti dėmesį į dar vieną detalę, susijusią su noru būti perrinktam ir pozicija imigracijos klausimu. Kai politikas yra išrinktas pagal sąrašą (pažymėtina, kad dažnai tai gali būti taikytina ir individualiai išrinktiems asmenims), tuo atveju, jei partija nepitaria spartesniam imigrantų įsileidimui, jis, net ir turėdamas kitokią poziciją, nesistengs tam oponuoti (nebent jo elektoratas ypatingai atviras šiuo klausimu). Prieštaraudamas partijos pozicijai politikas rizikuotų ne tik susilaukti partiečių bausmės (nors, PR1 teigimu, kai kuriais atvejais frakcija privertė imigracijos klausimu laikytis kolektyvinės drausmės), bet ir atkreiptų nepageidaujamą žiniasklaidos dėmesį. Pokalbiuose su V ir NV žmonėmis buvo aiškiai girdima, kad net ir priėmę palankesnius sprendimus imigracijos klausimu politikai siekia tai padaryti kaip įmanoma labiau nematomai arba, negalint išvengti viešumo, visa tai pristatyti įvelkant į populistinį rūbą. Tai įrodo, jog politikas nėra linkęs rizikuoti imigracijos temoje.

¹²²Mažvydas Jastrasmkis, „Effects of Mixed Parallel Electoral System in Lithuania: The Worst of All Worlds?”, *Parliamentary Affairs*, 2018, 1-27.

¹²³Jurga Tvaskienė, „Liberalų gretose – Skvernelio frakcija”, *DELFI*, 2017. <<https://bit.ly/2VEI8Rm>> [Žiūrėta: 2019 05 04].

Trečiasis argumentas, patvirtinantis hipotezę, yra požiūris į vieną iš imigracijos politikos dalių – integraciją. Jeigu kontrolės atveju egzistuoja nemenkas spaudimas iš skirtingų interesų grupių, tai integracijos dalyje situacija yra kitokia. Galima teigti, kad ji identifikuoja net tikslesnį valstybės požiūrį į imigracijos politiką. Informantų atsakymai parodė, jog šalis nėra suinteresuota tobulinti integracijos politiką, nes nenori pajauti neigiamos visuomenės reakcijos į tai, kad biudžeto dalis, kuri galėtų atitekti jiems, yra skiriama užsieniečiams. Be to, bijoma, jog šios srities stiprinimas gali paskatinti didesnį darbo migrantų srautą, o tai supykdytų rinkėjus. Šį požiūrį gerai iliustruoja V1 ir V2 išreikštos mintys: „*nei psichologinė, nei moralinė atmosfera nėra tam [imigracijos politikai] palanki*“; „*nėra labai populiariu apie tai visuomenėje kalbėti*“; „*nenorima palaikyti stiprios pozicijos, kad mes norime integruoti, nes baiminamasi didžiulio srauto ar pozicijos parodymo, kad mes norim užsienio talentų ir norime, kad jie integruotųsi*“. Pokalbiai su politikais taip pat patvirtina tokį požiūrį ir jį papildo. Pavyzdžiui, informantas P1 teigė, jog imigrantai priimami tik laikinai ir tik ten, kur be jų nebeįmanoma išsiversti; nėra jokios strategijos ir noro juos išsaugoti Lietuvoje, tad ir integracijos politika jiems nėra būtina.

Nenoras įsileisti ir integruoti kitų tautybių gyventojus politikų mintyse yra susijęs ir su konkurencine aplinka, kurios jie nenori keisti. Identifikuojama baimė, kad pasinaudojus koku nors vienu aistras sukeliančiu įvykiu imigracijos temoje iškils nauji politikai, išstumsiantys iš galios pozicijų dabartinius parlamentarų. Be to, dauguma įstatymų leidėjų laiką skaičiuoja rinkiminiais ciklais, todėl jie nėra suinteresuoti užsiimti perspektyvia ir ilguoju laikotarpiu valstybei naudinga veikla, kuri šiandien gali sukelti platų rinkėjų nepasitenkinimą. Negana to, egzistuoja didelė tikimybė, kad net ir ateityje realizuotas tokių sprendimų efektyvumas nebūtų įvertintas teigiamai. Kaip interviu metu išskyrė ne vienas informantas, kalbėti apie darbo vietų saugojimą nuo užsieniečių yra daug paprasčiau ir patraukliau nei kurti imigracijos strategijas ir paaiškinti, kodėl žmonių kaimynystėje įsikūrė kitų kultūrų atstovai. Aukštas pareigas VRM užimantis pareigūnas V1 teigė, jog „*politikai bijo ir saugo savo reitingus, nes pasakyti, kad tavo kaimynystėje apsigyvens geltonodis ar juodaodis, yra iškart atmetimo reakcija. Jeigu ministras arba politikas, kitas Seimo narys pasakys, kad mes atversim kitakalbiui, ypatingai jei ne rusakalbiui, o arabų kalba kalbančiam žmogui, mūsų darbo rinką ir galimybę čia gyventi, auginti savo vaikus ir kurti šeimas, tai tas tikrai yra nepopuliariu. Pačiam teko dirbant su tuo susidurti ir žinau šitą*“.

Be to, ne vieno eksperto pabrėžiama, kad niekas debatų metu nenori atsidurti toje pusėje, kuriai rinkiminiu laikotarpiu, neatsižvelgiant į priimtų sprendimų įtaką šalies ekonomikai, bus prikašiojama tai, jog jie įsileido užsienio darbuotojus, kadangi visuomenė paprasčiausiai laikysis argumentais nepagrįstos pozicijos, kad atvykėliai išnaudoja šalies sistemą (panašios situacijos pavyzdžiu galima laikyti BREXIT kampaniją). NV1 teigė, jog politikai „*labiausiai bijo, kad kita partija paims ir pasakys, kad šitie pagerino situaciją ir čia dėl to daug atvažiavo tų vairuotojų ir*

čia mūsų žmonėms nėra darbo ir jie čia uždirba didelius pinigus“. Be to, P2 teigimu, visuomenės nuomonė „*veikia taip reaktyviai, neigiamai daugiau nei teigiamai. Skatina uždarumą tą, kas lietuviams yra priimtina“*. Šis teiginys atspindi ir anksčiau aptartą faktą, kad politikai, suprasdami šios temos jautrumą, yra linkę reaguoti tik tada, kai visuomenės opinija imigrantų atžvilgiu blogėja, tokiu būdu siekdami susilaukti teigiamo dėmesio. Kita vertus, kai gyventojų emocijos atvykėlių atžvilgiu kinta į teigiamą pusę, nenorima grįžti prie imigracijos politikos temos, nes tai gali sukelti nepageidaujamą atoveiksmį.

Pažymėtina ir tai, kad politikai, apmąstydami savo ėjimus imigracijos politikoje, įvertina ne tik esančią konkurencinę aplinką, bet ir galimą pokytį partijų žemėlapyje, kurį lemtų su šia tema susiję priimti sprendimai. Šiuo atveju parlamentarus gąsdina tai, jog nepopuliarūs sprendimai gali ne tik pastūmėti pilietį kituose rinkimuose pasirinkti oponentus, bet ir sudaryti prielaidas naujų partijų susikūrimui. Bijoma, kad plačiau pravertos durys, darbo imigrantų integracija bei sudarytos sąlygos atvykėliams šalyje apsistoti ilgesnį laiką gali sukurti erdvę naujoms politinėms jėgoms, kurios perimtų esamų partijų gaunamų balsų procentą. Šioje vietoje matomos dvi kryptys. Viena iš jų – partijų susikūrimas nacionaliniu pagrindu, kuris galėtų paveikti rezultatus savivaldos bei Seimo rinkimuose. Šį aspektą išskyrė dauguma informantų. V1 teigė: „*negerai, kad partijos gali kurtis ir kuriasi tautiniu, o ne ideologiniu pagrindu. <...> gali būti, kad atskiri politikai iškils užėmę temas, aktualias imigrantams. Pas mus ir dabar gali keltis ir kitų šalių piliečiai. Turim ir laimėtojų. Tai čia gali būti įvairių atvejų. Politikai tikrai vertina šiuos aspektus“*. Panašiai kalbėjo P1, kuris teigė, kad „*visiškai įmanomas dalykas, kad imigrantai paveiks rinkimus, nacionalinės partijos nėra nieko naujo visose postkomunistinėse šalyse <...> Jei aš gyvenčiau Anglijoje ar Prancūzijoje ir aš dalyvaučiau lietuvių bendruomenėje ir jei būtų galimybė balsuoti, tai aš balsuočiau už bendruomenės žmogų ir ne todėl, kad aš nacionalistas kažkoks, bet paprasčiausiai man tai kultūriškai, bendruomeniškai suprantamas dalykas“*. Kiti politiniai veikėjai bijo, kad darbo jėgos imigracija gali suskaldyti dešiniąsias partijas bei sukurti valstybėje radikalią dešinės politinę jėgą. Dėl šios priežasties politikai nėra linkę atverti durų trečiųjų šalių piliečiams. P2 teigė: „*aš matau didelę politinės radikalizacijos grėsmę, kuri gresia ir mano paties partijai. <...> didesni imigrantų iš Rytų skaičiai, ar iš tolesnių Rytų, tai iššauktų. Kol kas tie skaičiai nėra dramatiški, dauguma ukrainiečiai <...>, bet jei jų bus dar daugiau ir ta tendencija didės, tai ta radikalizacija Lietuvoje stiprės. <...> politinė terpė yra imli tokiam radikalizmui“*.

Galiausiai, paskutinis veiksnys, rodantis, kad imigracijos politikos pobūdį lemia siekis būti perrinktiems, yra politikų retorika ir veiksmai artėjant rinkimams. Daugiausiai su politikais darbo jėgos imigracijos klausimu bendraujančios grupės pabrėžė, jog pokyčiai atvirumo link įmanomi tik pirmaisiais kadencijos metais, nes vėliau įstatymų leidėjai nebenori sukelti visuomenės bruzdesio, kurį rinkėjas galėtų prisiminti pildydamas balsavimo biuletenį. VO1 teigė, kad tokią situaciją

puikiai iliustruoja koreliacija tarp rinkiminio ciklo ir investuotojų pasitikėjimo indekso: „*pirmi kadencijos metai yra tie metai, kada svarbiausi sprendimai priimami, nes po to gali per likusius metus populiarumą susigrąžinti, kuris buvo paaukotas dėl svarbių sprendimų, tai tas jaučiasi stipriai <...> net mūsų investuotojų pasitikėjimo indeksas tą rodo, kad kelinti rinkimų ciklai iš eilės, kai prieš rinkimus susvyruoja labai politinio stabilumo rodiklis*“. Panašiai kalbėjo ir PR1, kuris pažymėjo, kad politikai pradžioje dirba su verslu, o „*kai artėja rinkimai, dirba su profesinėmis sąjungomis, kadangi jiems reikia rinkėjų*“. Be to, nenorą imtis nepopuliarių sprendimų atskleidžia ir „Mano balse“ randami kandidatų į prezidentus atsakymai į klausimą, ar reikia skatinti ukrainiečių ir baltarusių imigraciją. Galima matyti, kad nė vienas kandidatas šios idėjos nepalaikė ir dauguma aiškiai tam nepritarė (tarp jų – ir dabartinis šalies ministras pirmininkas)¹²⁴.

Apibendrinat šios hipotezės tikrinimą galima teigti, kad ji yra patvirtinta. Visi kalbintieji informantai išsakė ją pagrindžiančias mintis, sutampančias su teorinėmis prielaidomis. Taip pat tyrimo metu nebuvo aptikta aplinkybių, kurios galėtų aptariamą tezę paneigti.

3.2 Interesų grupių įtaka

Antroji hipotezė, kurios pagrįstumą praktikoje siekiama patikrinti, teigia, jog Lietuvos imigracijos politiką nulemia efektyviausiai veikianti interesų grupė. Aiškinantis atsakymą didelis dėmesys buvo skiriamas ne tik tam, kaip konkrečios interesų grupės save pristato, bet ir tam, kaip situaciją regi su jomis imigracijos politikos formavimo procese tiesioginį kontaktą turintys suinteresuoti veikėjai. Be to, atsižvelgta ir į tai, kaip skirtingus hierarchinius lygmenis – dirbančiuosius ir darbdavius – atstovaujančių interesų grupių pozicijos dera Trišalės tarybos posėdžių metu sprendžiant su imigracijos politika susijusius klausimus.

Verta atkreipti dėmesį į tai, kad skirtingi tikslai, akcentuojami aspektai bei tvyranti takoskyra tarp profesinių sąjungų ir verslo asociacijų atitinka literatūros teorijoje išskirtus apibrėžimus ir šių organizacijų veikimo modelius siekiant paveikti imigracijos politikos kūrimą. Profesinės sąjungos siekia apsaugoti vietinę darbo rinką ir bando kaip įmanoma labiau apriboti darbo jėgos imigraciją, o verslo pusė, akcentuodama teigiamą finansinį įnašą į šalies biudžetą per darbdavių bei atvykėlių sumokamus mokesčius ir ekonomikos augimą, skatina valstybę maksimaliai praverti duris trečiųjų šalių piliečiams. Analizės ir pokalbių su skirtingomis daugiausiai narių apjungiančiomis profesinėmis sąjungomis metu išaiškėjo pakankamai vieningi tikslai, kurių jos siekia imigracijos politikos klausimu. Apibendrintai galima teigti, kad jų pagrindinis siekis yra padaryti taip, jog verslui užsieniečio atsivežimo ir įdarbinimo kaštai būtų pastebimai didesni nei įdarbinant vietinius į

¹²⁴VU TSPMI, „Manobalsas.lt/LR Prezidento rinkimai 2019“, 2019. <<https://bit.ly/2PL1lu4>> [Žiūrėta: 2019 05 03]

tą pačią poziciją. Tiek PR1, tiek PR2 interviu metu (taip pat ir Trišalės tarybos posėdžių metu) pabrėžė tuos pačius akcentus: „*per mokamą darbo užmokestį norime kontroliuoti, kad į Lietuvą patektų tik trūkstanta kvalifikuota darbo jėga, bet ir jiems mokant 2 VDU tame sektoriuje, kad nebūtų dempinguojamas Lietuvoje dirbančių darbuotojų darbo užmokestis*“; „*imigrantams turi būti užtikrintos vienodos darbo sąlygos ir didesni atlyginimai nei lietuviams, jog nebūtų patrauklūs darbdaviams*“. Be to, PR1 akcentavo, kad migrantams neturi būti taikomos integracijos priemonės, nes „*tai nėra valstybės reikalas <...> o ir taip jie gauna pernelyg geras sąlygas čia būti*“.

Tuo tarpu verslo pagrindinis tikslas yra palankesnė kontrolės politika, leidžianti atsivežti trūkstantus darbuotojus, kuriems tiktų siūlomos darbo sąlygos (šiuo atveju net ir nebandoma slėpti, kad pirmiausiai omenyje turimas mažesnis darbo užmokestis veiklose, reikalaujančiose žemesnės kvalifikacijos). Be to, integracijos klausimui skiriamas labai fragmentiškas dėmesys, nes tik vienetai investuotojų akcentuoja šios politikos reikšmę. „*Labai priklauso nuo investuotojo <...> yra grupė, kurie galvoja perkelti visą savo verslą ir jie kelia iš vienos šalies visą savo ofisą į kitą, tai jiems ypatingai tai svarbus klausimas*“, – sakė V2. Panašią mintį išreiškė ir VO1, kurio atstovaujama verslo asociacija vienija įmones, mokančias pastebimai didesnę darbo užmokestį nei šalies vidurkis. Jis teigė, kad kiek supranta, „*jei leidimai gyventi sutvarkyti, tai viskas ok turėtų būti. Nesu taip gerai susipažinęs. Visagine šri lankiečiai dirba. <...> daug kas net nežino, nors šiaip labai faina yra*“. Tuo tarpu teorijoje teigiama, jog verslas, kuriam yra reikalinga kvalifikuota darbo jėga, turėtų būti ypatingai suinteresuotas integracijos politika. Šiuo atveju galima matyti, kad verslo atstovo išreikštas požiūris neatitinka teorinių prielaidų. Tai įrodo ne vien faktas, kad informantas nėra suinteresuotas integracijos politika, bet ir pateiktas pavyzdys iš žemos pridėtinės vertės sektoriaus, kuriam jis neatstovauja. Pažymėtina, jog apie minimą geros praktikos pavyzdį PR2 atsiliepė priešingai: „*buvom nuvažiavę pasižiūrėti, kaip šri lankietės gyvena. Aš tai vadinu šiuolaikine vergyste. Keturiuose mažam kambarykyje, trylikai vienas tualetas, dėžutė ryžių valgyti*“. Egzistuojančią takoskyrą tarp verslo ir profsąjungų tikslų patvirtina ir V1: „*Kertinis susidūrimo taškas – socialinės garantijos, įskaitant darbo užmokestį*“.

Apskritai galima pastebėti esančią aiškią priešpriešą tarp skirtingus hierarchinius lygmenis atstovaujančių interesų grupių. Matoma, kad tarp profsąjungų ir verslo atstovų dominuoja nepasitikėjimas vieni kitais bei noras pasiekti norimą rezultatą neieškant kompromiso, o tai, atsižvelgiant į klausimo jautrumą, sudaro didesnes galimybes status quo pozicijų išsaugojimui. VO1 ir VO2 teigimu, „*profsąjungos niekada nėra laimingos <...>. Dažnai atrodo, kad jie kompromisu laiko tai, ką jie gauna, kai mes dėl visko, ko jie nori, nusileidžiam*“; „*mes niekada nesusitarsime <...>, čia problema mūsų istorijoje, netgi vertybiniuose klausimuose*“. Tuo tarpu PR1 ir PR2 akcentuoja verslo nesiskaitymą su žmogumi ir siekį jį maksimaliai išnaudoti.

Galima aiškiai identifikuoti, kokiais kanalais savo su imigracijos politika susijusių tikslų siekia tiek vieni, tiek ir kiti. Jais galima laikyti Trišalę tarybą, atskirus politinius veikėjus, frakcijas Seime, Vyriausybę, atskiras ministerijas ir joms pavaldžias įstaigas tokias kaip Užimtumo tarnyba bei Migracijos departamentas bei masinio informavimo priemonės. Pažymėtina, kad verslas labiau nei profsąjungos komunikuoja su Užimtumo tarnyba, Migracijos departamentu bei Ekonomikos ir inovacijų ministerija, o profsąjungų atstovai geriau sutaria su VRM, su kuria verslui kalbėti kartais būna labai sudėtinga. Kaip teigė VO1, „*apskritai su VRM nerandam bendros kalbos ir su jais ypatingai sudėtinga šnekėtis*“. Be to, tyrimo metu pastebėta esanti akivaizdi priešprieša imigracijos politikos klausimu tarp Vidaus reikalų bei Ekonomikos ir inovacijų ministerijų. Tokia situacija yra naudingesnė profsąjungoms, nes, V2 teigimu, VRM orientuojasi į saugiklius bei grėsmės vidinei demografijai ir darbo rinkai nesukėlimą, o tai savo pokalbiuose su migracijos politikos formuotojais mėgina akcentuoti profesinės sąjungos.

Pastebima, jog profesinės sąjungos, skirtingai nei verslo organizacijos, pokalbiuose akcentuoja ne vien savo pagrindinius viešai deklaruojamus tikslus ir jų argumentaciją. Kaip teigė PR2, susitikimuose su politikais ir ministerijų valdininkais jie, siekdami apginti savo interesus, kelia ir kitus klausimus, kurie gali padėti išlaikyti uždarą migracijos politikos pobūdį. Be to, profesinės sąjungos skiria daug dėmesio imigracijos klausimo saugumizavimui (apie tai bus rašoma aiškinantis trečios hipotezės pagrįstumą). Jų retorikoje nevengiama akcentuoti galimo nusikaltimų padidėjimo, terorizmo, socialinių neramumų bei nacionalinio saugumo iššūkių dėl migrantų iš Rusijos. PR2 teigimu, „*paskui bus taip kaip pridniestrovius, Krymas arba dar kas nors. Atsiras kokio sala, kur bus, reikalaus savo nepriklausomybės*“. Taip pat, tiek PR1, tiek PR2 pažymėjo, kad pokalbiuose norima parodyti, jog imigracijos skatinimas didina nedarbą šalyje, skatina emigraciją bei uždaro kelius reemigracijos procesui.

Visgi, negalima teigti, kad profsąjungos sugeba visiškai neutralizuoti verslo interesų grupes. Kaip teigė dauguma informantų, pastaruoju metu stipriai išaugo verslo suinteresuotumas šia tema. Be to, buvo priimta verslui naudingų sprendimų, lengvinančių imigracijos kontrolės procedūras. Tai patvirtinta VO1, kuris džiaugėsi, jog „*tikrai gerų sprendimų buvo priimta, kuriuos mes ilgai jau siūlėme*“. V1 taip pat atkreipė į tai dėmesį: „*labai aktyviai [verslas veikia] ir man tenka dalyvauti Vyriausybėje pristatymuose, reprezentacijas ir savo pozicijas labai aktyviai dėsto <...> Jis kur kas intensyvesnis ir didesnis iš verslo pusės nei profsąjungų*“. Taip pat, NV1 pažymėjo, kad sprendimai dėl D vizos ir keletas kitų ministro nutarimų buvo palankūs verslui.

Vis dėlto, reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad nemaža problema verslo asociacijoms siekiant atviresnės imigracijos politikos yra skirtingi interesai jų viduje. Abi kalbintos verslo asociacijos (VO1 ir VO2) išskyrė iššūkį suderinti poziciją tarp skirtingų įmonių: „*mes turime 60 narių, tad natūralu, kad yra didžiulis procesas, kaip ten tas pozicijas suderinti*“; „*mes turime pavienių narių,*

pavienių įmonių klausimas ir niekada nebuvo, kad kritinė masė susiburia ir kad reikėtų strateguoti didelę kompaniją“. Be to, informantai pažymėjo, jog verslo interesų grupės nesugeba veikti vieningai imigracijos politikos atvirumo klausimu ir kiekviena grupė atstovauja savo siauros srities interesus ir nesugeba suvienyti jėgų siekiant vieningo tikslo. Pavyzdžiui, P2 teigė, kad verslo įmonės „išsiskaido, veikia pavieniui, po vieną ir tiesiog pavieniui bando pramušinėti savo interesus per Vyriausybę ir Seimą“. Tuo tarpu P1 antrino, jog verslas „neturi [bendros veikimo strategijos]. Jie netgi blefuoja. <...> Jie nenori prisiimti atsakomybės <...> sako neprimeskite mums visko, pas mus tik 550 įmonių“. Tokią pat nuomonę apie verslo vieningumą išreiškė absoliuti dauguma kalbintųjų, kurių esmę apibendrina V1 teiginys: „iš esmės konkuruoja tarpusavyje [verslo interesų grupės] kaip organizacijos. Labai jausdavosi, kokią sritį jos atstovauja, ir stengdavosi savo interesus prastumti. Tikrai nuomonių įvairovė ir bendros pozicijos, kad visus imigrantus įleidžiam neskaidant kvalifikuota, nekvalifikuota nebuvo. Visi pagal savo interesus“.

Šiuo atveju pranašumą įgyja profesinės sąjungos, kurios imigracijos klausimu geba atrasti vieningą poziciją. PR1 bei PR2 teigimu, „mes [profesinės sąjungos] savo išmokome, savo pozicijas deriname tikrai, nes visi turim bendrą tikslą“; „nesutarimų nėra, gal vienos griežčiau pasisako prieš politiką, kitos ne taip griežtai“. Pažymėtina, kad analizuojant šių profsąjungų veiklą Trišalėse tarybose taip pat nėra pastebima nuomonių imigracijos politikos klausimu išsiskyrimų – abi siekia griežtos imigracijos politikos. Verta akcentuoti tik tai, kad vieni sutiktų įsileisti keletą imigrantų, galinčių užimti aukščiausios kvalifikacijos pozicijas, kurių negali užpildyti Lietuvos piliečiai, o kiti į bet kokią atvirumą žiūri skeptiškai. Be to, abi profsąjungos jaučiasi apgautos valdžios, kadangi tuo metu, kai jos buvo susikongresavusios į Darbo kodekso rengimą, dėl kiek atlaisvintų migracijos kontrolės priemonių pradėjo augti imigracijos srautai. Susiklosčius tokiai situacijai pastarosios tikėjosi, jog bus laikomasi duotų pažadų, jog bus įleisti tik aukštos kvalifikacijos darbuotojai, tačiau tokių, anot jų, tebuvo 200¹²⁵. Dėl šios priežasties profesinės sąjungos imigracijos politikos klausimu pradėjo veikti aktyviau. Kaip teigė Migracijos departamento direktorė, kvotų įvedimo įstatymas yra profsąjungų veikimo rezultatas¹²⁶. Tą rodo ir Trišalės tarybos posėdžių protokolai¹²⁷.

Galiausiai, šiame kontekste svarbu išskirti dar vieną aspektą. Abi pusės jaučia tam tikrą nusivylimą dėl savo poveikio ir įtakos politikai, kadangi socialinių partnerių nuomonės dažnai yra nepaisoma, o valdžia gali patvirtinti įstatymus jų nederindama nei su viena grupe. Anot VO2, „Vyriausybė apskritai mažai atsižvelgia į socialinių partnerių nuomonę. Ar tai būtų darbdavių, ar tai būtų profsąjungų. Ir premjeras gali kažką sugalvoti ir nueiti automatu tai įgyvendinti, ko, pavyzdžiui, Skandinavijoje niekada nebūtų, kur yra svarbus dialogas su socialiniais partneriais“.

¹²⁵LR Trišalė taryba, „Posėdžio protokolas Nr. TTP-11“, 2018, 3.

¹²⁶2 priedas.

¹²⁷LR Trišalė Taryba, „Posėdžio protokolas Nr. TTP-10“ ir „Nr. TTP-11“, 2018, 4-5; 2-5.

Apibendrinus rezultatus antrosios darbo hipotezės negalima patvirtinti, nes nėra matoma aiški vienos iš interesų grupių nenuginčijama įtaka. Nors tyrimo metu pasitvirtino teorijos dalyje kelta prielaida, kad Lietuvos pagrindinės politinės partijos neturi pakankamų kompetencijų imigracijos politikos srityje, kadangi nei viena iš jų nelaiko šio klausimu prioritetu bei neturi aiškiai pagrįstos ir išstudijuotos pozicijos, tačiau tuo pat metu nepasitvirtino E. E. Schattschneider ir C. S. Thomas teiginiai, jog tokiu atveju šioje politikos srityje turėtų dominuoti efektyviausiai veikianti interesų grupė. Skirtinguose aspektuose abi šalys sugeba pasiekti tam tikrų tikslų, tačiau galutinį rezultatą nulemia valdžios elitas ir jo pozicija, kuriai daug didesnę įtaką daro ne interesų grupės, o veiksniai, išskirti darbo pirmojoje ir trečiojoje hipotezėse. Kitais žodžiais tariant, imigracijos politiką lemia siekis išlikti valdžioje bei klausimo saugumizacija, bet ne interesų grupių veikimas, kurio sėkmė ar nesėkmė yra nulemta ne jų pačių kaip atskirų veikėjų efektyvumo, o faktorių, aprašomų pirmame ir trečiame šio skyriaus poskyriuose. Šiuo atveju, antroji hipotezė būtų patvirtinta, jei ekspertinių žinių ir pagrįstos strategijos neturinčių politikų sprendimai būtų priimami remiantis ne visuomenės nuomone ar esančiomis (tariamomis) saugumo grėsmėmis, bet kurios nors grupės interesais. Dabar interesų grupių pasiekimai tėra aplinkybių išraiška, o ne sistemingo nepriklausomo subjekto veikimo rezultatas.

3.3 Imigracijos politikos saugumizacija

Trečioji hipotezė, kurios pagrįstumą praktikoje siekiama patikrinti, teigia, kad Lietuvos imigracijos politiką nulemia egzistuojančios bei kuriamos saugumizacijos grėsmės. Siekiant pagrįsti/paneigti šį teiginį, pagrindinis dėmesys buvo skiriamas atliktų pusiau struktūruotų interviu analizei, politikų ir kitų visuomenės asmenų pasisakymams viešojoje erdvėje bei VSD paskelbtiems „Grėsmių nacionaliniam saugumui vertinimams“. Tyrimo metu gautus rezultatus galima suskirstyti į tris atskiras temas pagal teorijos dalyje pateikiamą J. Huysmans apibrėžimą.

Viena iš identifikuotų temų, susijusių su saugumizacija, yra grėsmė nacionaliniam tapatumui, kurią akcentavo visos informantų grupės. Be to, tai vienas aktyviausiai žiniasklaidos ir visuomenės dalies, pasisakančios už uždaramą ir prieš globalizaciją, išskiriamą aspektą. Šiuo atveju galima labai aiškiai apibrėžti pagrindinę baimę, kad atvykėliai sunaikins lietuvius kaip tautą. Tokį vyraujantį požiūrį tarp dalies politikų apibendrino V2: „politikai labiau linkę būti uždari ir turėti tokią nacionalistinę, bet tokią nacionalistinę neigiamą požiūrį, <...> kad mes išnyksim kaip valstybė“. Ypatingai konkretų pavyzdį, su kuriuo susidūrė bendraudamas su politikas, pateikė PR1: „demografinės problemos visos <...> Lietuvoje ne tiek daug gyventojų, kad nepasikeistų tautinė sudėtis Lietuvos“. Tokiam teiginiui antrino ir P1: „kalbant apie demografiją <...> mes galim tokiais tempais visiškai gyventojų sudėtį pakeisti, jeigu po 50 tūkst. kasmet įvažiuotų“. Tai, jog

profesijos bando saugumizuoti šią temą pokalbiuose su politikos formuotojais, atskleidžia ir PR2 teiginys, kad „Lietuva labai maža šalis, todėl reikėtų žiūrėti, kad nebūtų vienu metu, kad mes atsikeliam, pabundam ir jau mes nebeturim lietuvių aplink, tai čia reiktų žiūrėti“.

Kiek liberaliau žiūrima į ukrainiečius, tačiau, kaip pažymėjo informantai, atviresnė imigracijos politika galėtų paskatinti nebūtinai vien šios politiškai aktyviai remiamos valstybės piliečių, susiduriančių su sudėtinga ekonomine situacija, atvykimą (tai politikai irgi įvertina). Be to, pradėjus didėti srautams iš Ukrainos ir į šiuos imigrantus pradedama žiūrėti kaip į grėsmę savo tapatumui. NV2 teigė: „*neriškia, kad liberalizavus galvosime ir gausime tik ukrainiečius, ne – taip nebus. Gali atvažiuoti kas tik nori, pavyzdžiui, 2006 m. buvo kinai ir turkai*“.

Viešojoje erdvėje (dažniausiai nepagrindinėse žiniasklaidos priemonėse, įvairiose didelį narių skaičių turinčiose socialinio tinklo „Facebook“ grupėse) keliami atvira baimė dėl tautos išnykimo, kuri „atneš“ imigracija. Visose jose pagrindinis akcentas yra toks pats – „Lietuva liks, bet be lietuvių“. Šią idėją savo rinkiminėje programoje bei pasisakymuose bandė saugumizuoti buvęs kandidatas į prezidentus Arvydas Juozaitis; identišką žinutę skleidžia ir migracijos ekspertu prisistatantis Dainius Paukštė: „*jei mes tęsime tokią politiką, tai po 40 metų mes išmirsime ir demografinė, ir intelektualinė prasme*“¹²⁸. Tai, kad ši tema net ir neturint didelio imigracijos srauto saugumizuojama per identiteto grėsmę, rodo Visuomeninio komiteto prieš priverstinę imigraciją rengta peticija, kuri susilaukė 24 tūkstančių parašų¹²⁹. Pavyzdžiui, tam, jog Seimo narys 2016 m. būtų išrinktas vienmandatėje Visagino – Zarasų rinkiminėje apylinkėje, jam būtų užtekę kiek mažiau nei 4750 balsų¹³⁰.

Kitas aspektas, per kurį yra saugumizuojama imigracijos politika, yra grėsmė gerovės valstybei. Bijoma, kad darbuotojų srautas iš trečiųjų valstybių sumažins lietuvių atlyginimus ar sulėtins jų augimą, didins socialinę nelygybę bei iš piliečių atims dalį jiems galėjusių tekti viešųjų finansų. Kaip pažymėjo NV2, „*atsiranda ekonominiai dalykai <...> žmonės nenori stovėti vienoje eilėje dėl lygių teisių darbo rinkoje, dėl socialinio būsto, dėl to, kad Lietuvoje problema su darželiais ir mokyklomis. Kai atvažiuos 100 tūkst. ukrainiečių, tai mes turėtume dar daugiau problemų, nes lietuviai turės dar ilgesnę eilę laukti dėl mokyklos ar darželio*“. Dideles išlaidas socialinėms reikmėms viename iš savo žiniasklaidai duotų interviu pabrėžė ir Seimo narė Aušra Maldeikienė, teigusi, kad imigracija suduoda didelį smūgį viešajam sektoriui, kai, pavyzdžiui, klasėse turi būti po 4 mokytojus skirtingiems imigrantų vaikams ar kada ne tik vietiniai mokiniai nebenori eiti su jais į mokyklas, bet ir mokytojai atsisako dirbti su atvykėlių atžalomis, o tai

¹²⁸Dainius Paukštė, „Civilizacijos nusižudo, o ne yra nužudomos“, DELFI, 2019. <<https://bit.ly/2WwDNvK>> [Žiūrėta: 2019 05 06].

¹²⁹Peticijos.lt, „Prieš priverstinę imigraciją“, 2016. <<https://bit.ly/2DUTjdl>> [Žiūrėta: 2019 05 06].

¹³⁰VRK, „2016 m. Seimo rinkimų rezultatai“, 2016. <<https://bit.ly/2GZlZMP>> [Žiūrėta: 2019 05 06].

valstybei kainuoja dar didesnes išlaidas kartu su kitomis socialinėmis garantijomis, kurias šalis turėtų suteikti migrantams¹³¹.

Be to, V2 pažymėjo, kad baiminamasi, jog padidėjus imigrantų srautui pakils nelegalaus darbo lygis. Taigi, jaudinamasi dėl grėsmės valstybės mokesčių surinkimui ir piliečių įdarbinimui, nes atvykėliai iš žemesnio išsivystymo valstybių, atsiradus galimybei, jei jiems tai būtų finansiškai naudingiau, neatsisakytų dirbti nelegaliai, o tai įmonėms kainuotų žymiai mažiau nei tik legaliai norintys dirbti vietiniai. Galiausiai, P1 išskyrė tai, jog trečiųjų šalių darbuotojai dempinguotų darbo jėgą Lietuvoje ir tokiu būdu padidintų socialinę nelygybę bei sukurtų skurdą šalyje: „*Lietuva pasitvirtinus savo nacionalinio saugumo ir grėsmių dokumentą <...> skurdas ir atskirtis įvardinta kaip viena didžiausių grėsmių, nes jokie šautuvai nepadės, jei didžioji dalis gyventojų pasakys, kad nusibodo taip gyventi <...> tai reikia matyti viską, kad jei mes privežam pigesnės darbo jėgos iš trečiųjų šalių, mūsiškiams mokam mažiau <...> tai čia yra nacionalinis saugumas*“.

Trečioji tema yra vidaus saugumas. Šiuo atveju migracijos politikos formuotojus nuo atviresnės politikos pirmiausiai sulauko baimė dėl uždarų bendruomenių (getų) susiformavimo šalyje, nes tai galėtų kelti dideles vidines įtampas valstybėje. P1 pažymėjo, kad „*atvažiuos iš trečiųjų šalių ar dar toliau ir čia įsikurs ir gerins demografiją, tai tada iškyla kitos problemos, su kuo susiduria šiaurės šalys šiandien. Norvegija, Švedija. Dėl didelės imigracinės politikos, jie dabar turi kitų problemų. <...> lozungai Norvegija – norvegams arba Švedija – švedams, tai čia yra pasekmė siekiant ekonominio tikslo, kai įsileidi ir atsiveži ir neužsiimi kultūriniu ir kitokiu integravimu tų žmonių. Ir tu darai tokius dalykus, kai teko matyti 30-40 km. nuo Stokholmo, kur visas miestas yra bosniai, pakistaniečiai, somaliečiai. Po to ten atsiranda didelis nedarbo lygis, jų gimstamumas yra ženkliai didesnis nei vietinių gyventojų ir tada susiduriama su problema, kaip su tais naujais iššūkiams kovoti. Ir dažniausiai šaukštai po pietų, ką matau iš pranešimų, kurie eina iš ten*“. Tai, jog tokios mintys nėra tik pavienių politikų mąstymas, atskleidžia nevyriausybinė organizacijų atstovai, kurie teigė, kad net viešai palaikantys atvirą politiką bei taip norintys prisigerinti verslui įstatymų leidėjai iš tiesų galvoje dėliojasi grėsmes, susijusias su laisvesniu imigrantų įsileidimu. NV1 pažymėjo: „*dar ką tenka išgirsti, kad gali visai vienaip oficialiai šnekėti, o privačiai sako, tai kam mums čia reikia iš tikrųjų. Kam mums šitos problemos. Ypatingai, jeigu tai nėra verslininkai, bet yra politikai. Jie irgi galvoja, kad gerai, o jeigu kursis bendruomenės, kaip čia bus su integracija, ar paskui neatsiras mieste kažkur getų. Tai čia baimių yra tikrai iš jų pusės*“. Taip pat, daugelis informantų minėjo nerimą dėl nusikalstamumo lygio išaugimo Lietuvoje, jei būtų įsileidžiamas didesnis kiekis atvykėlių iš kitų valstybių (panašias idėjas galima aptikti ir antiglobalistiniuose žiniasklaidos šaltiniuose bei socialinių tinklų grupėse).

¹³¹Rasa Lukaitytė–fVnarauskienė, „A. Maldeikienė: imigracija sukelia tūkstančius problemų, apie kurias nekalbama“, LRT, 2015. <<https://bit.ly/2Lspkjl>> [Žiūrėta: 2019 05 06].

Be to, informantai išskyrė dar vieną priežastį, kodėl valstybė saugumizuoja imigracijos politiką. Tai – baimė dėl fiktyvių įmonių steigimo, kada tuo pasinaudoję migrantai galėtų kelti tiesioginę vidaus saugumo grėsmę arba pakenkti šalies vidaus ekonomikai bei tarptautiniam prestižui. V2 teigimu, „grėsmės yra fiktyvių įmonių steigimo arba kad Lietuva bus tiesiog tranzitinė šalis <...> jie [imigrantai] planuoja įsteigti UAB ir važiuoti į kitą ES šalį ir nekurti jokios pridėtinės vertės Lietuvai <...> Kita grėsmė – pinigų plovimas, kad tie asmenys gali kelti grėsmę“. NV2 antrino vyriausybinių sektoriaus atstovui bei tvirtino, kad dėl šių baimių buvo įdiegti pernelyg neadekvatūs reikalavimai, kurie ne tik apribojo galimybes atvykti ne ES piliečiams, bet ir sumažino tiesiogines užsienio investicijas. Taip pat informantų buvo išskirtos VSD rekomendacijos, kurios daro įtaką migracijos politikos saugumizavimui. Saugumiečių parengtoje ataskaitoje pažymima, kad „trečiųjų šalių piliečiai, susiję su teroristinėmis ar ekstremistinėmis organizacijomis, taip pat su tarptautiniu organizuotu nusikalstamumu, nedemokratinėmis šalimis žvalgybos tarnybomis <...> [gali atvykti į Lietuvą ir legalizuoti savo buvimą] galimybėmis, tokiomis kaip vizų gavimas fiktyviais pagrindais kviečiant įmonėms ar asmenims“¹³².

Svarbus faktas, jog į imigrantus iš nedraugiškų kaimyninių valstybių žiūrima kaip į galinčius kelti tiesioginę grėsmę vidaus saugumui ir šalies suverenitetui. Ne vienas informantas dalinasi savo įžvalgomis, kad Lietuvoje būtų sudėtinga tikėtis atviros imigracijos politikos vien dėl tokio kaimyno kaip Rusija. Abu kalbinti politikai (P1 ir P2) teigė, kad „reikėtų reguliuoti, ypač trečiųjų šalių žmones, nes neaišku, kas atvažiuoja ir kokiais tikslais“; „aš manau, visą laiką mes turime labai atsargiai žiūrėti į iš autokratinėmis šalimis, ar teroristinių šalių atvykusius piliečius. Labai turime rimtai juos tikrinti“. Baiminamasi, jog imigrantai iš Rytinių kaimynų gali būti panaudojami Rusijos interesų įgyvendinimui. Kaip sakė NV2, „vienas esminis dalykas yra rusakalbiai. Kodėl šiai dienai Estijoje ir Latvijoje yra darbo migracijos politika griežtesnė nei Lietuvoje? Todėl, kad pas juos dešimtkart daugiau rusakalbių jau dabar. Tai jie mato, kad darbo migrantai <...> integruojasi ir jungiasi ne per Latvijos visuomenę, bet per rusakalbių visuomenę. Ir ten jie mato didžiulį nacionalinio saugumo klausimą. Žiūrint iš politikų perspektyvos, tai yra vienas esminių dalykų“. Be to, VSD ataskaitoje pažymima, kad Rusija siekia skleisti naratyvą apie pažeidžiamas rusakalbių teises Lietuvoje, todėl skyrė Lietuvoje veikiantiems dviem centrams finansavimą, jog jie skleistų šią informaciją tarptautiniuose žmogaus teisių forumuose, taip pat, prisidengiant savo diaspora, mėginama vykdyti skaldančią ir priešišką politiką Lietuvos atžvilgiu¹³³. Taigi, didesnis rusakalbių kiekis šalyje galėtų tarptautiniu mastu leisti Rusijai sustiprinti savo balsą tariamoje mažumų diskriminacijos temoje, o to Lietuvos strategai nenorėtų.

¹³²VSD, „Grėsmių nacionaliniam saugumui vertinimas 2019“, Vilnius, 2019, 57.

¹³³VSD, 7, 39-40.

Verslo organizacijas atstovaujantys informantai išskyrė, kad diskusijose su politikais dėl atviresnės imigracijos politikos darbo jėgos klausimu jie susiduria su pasisakymais dėl grėsmės nacionaliniam saugumui, kadangi prisidengę darbo jėga į šalį gali įvažiuoti nedraugiškų tikslų siekiantys asmenys. VO1 teigimu, „*tose diskusijose dažniausiai naudojamas argumentas yra saugumo argumentas <...> jie [politikai] visi kalba, kad tam sraute, jeigu jis taptų didesnis, atvažiuojančių migrantų, ypač iš Rytų (tai Baltarusijos, Rusijos, Ukrainos), tai tame tarpe jų nemaža dalis būtų ar agentai specialiųjų tarnybų, tų nedraugiškų valstybių, tai vienos – didelės. Tai jie sako, kad yra tų baimių, kad jei srautas taptų didesnis, būtų sudėtinga sukontroliuoti*“. Panašiais žodžiais jam antrino ir VO2. Be to, V1 be anksčiau paminėtų VSD matomų grėsmių išskyrė tai, jog diskusijose šia tema yra baiminamasi, kad „*mums nedraugiški asmenys, gavę pilietybę [ypač, jei bus suteikta teisė turėti dvigubą] galės dalyvauti rinkimuose, tai yra aktyvioje politikoje, laimėti rinkimus ir veikti priešingai valstybės interesams*“.

Taip pat verta atkreipti dėmesį į tai, kaip ši tema yra saugumizuojama uždaruose pokalbiuose su įstatymų leidėjais. PR2 tvirtino susidūręs su galimai vairuotojais prisidengusiais Baltarusijos piliečiais, kurie, anot informanto, buvo nedraugiškos užsienio valstybės agentai. PR2 teigimu, tai buvo raštingi ir išsimokslinę žmonės, visai nepanašūs į tolimųjų reisų vairuotojus, kurie siekė daryti destruktiją šalies viduje. Kadangi informantas neturėjo tai patvirtinančių įrodymų, jis nesikreipė į žiniasklaidą ir ši informacija liko paslaptyste, tačiau tuo klausimu vyko privatūs susitikimai su įvairiomis tarnybomis bei Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto pirmininku Vytautu Baku. „*Aš esu su baltarusiais susidūrus. Ne rusai, bet baltarusiai. Mes tą klausimą kėlėm <...> kalbėjom ne spaudai. Mes buvom susitikę net su Baku ir sakėm apie tai*“, – teigė PR2.

Be to, analizuojant šią hipotezę reikšmingas veiksnys, saugumizuojantis imigracijos politikos vidaus saugumo temą, – radikalizacija. Tam jau buvo skirta dėmesio šio skyriaus pirmame poskyryje, tačiau praėjusiu atveju buvo žvelgiama iš politikų noro būti perrinktiems, o šį kartą – iš saugumizacijos teorijos perspektyvos. Politikai šį aspektą saugumizuoja dvejopai. Pirmą, saugumizacija vyksta nacionalinių partijų pagrindu. Istorinės aplinkybės lėmė, jog Lietuvoje yra vietovių, tankiai apgyvendintų lenkų kilmės asmenimis, o tai lemia, kad šiose savivaldybėse nuolatos laimi lenkų tautiniu pagrindu egzistuojanti politinė partija, kuri taip pat surenka pakankamai balsų būti parlamentine jėga. Kai kurie įstatymų leidėjai bijo, jog didėjant imigrantų srautams tokių partijų gali atsirasti daugiau. Tikėtina, kad jų atsiradimas sukeltų pasipiktinimą tarp dalies lietuvių tautybės piliečių, nes jie bijo būti diskriminuojami kitataučių. Tai, jog ši tema yra aktuali ir saugumizuojama, patvirtina šių metų balandžio pabaigoje pasirodęs Seimo narių – buvusio Užsienio reikalų ministro Audroniaus Ažubalio bei Lauryno Kasčiūnio – viešas kreipimasis į premjerą Saulių Skvernelį bei Švietimo, mokslo ir sporto ministrą Algirdą Monkevičių dėl lietuvių patiriamos diskriminacijos Vilniaus rajone, kur daugumą sudaro „Lietuvos lenkų rinkimų akcijos –

krikščioniškų šeimų sąjungos“ politinė jėga¹³⁴. Minimą aspektą dėl kitų tautybių pagrindu galinčių susikurti partijų, kurios būtų matomos kaip nuradikalėjusios ir keliančios grėsmę Lietuvai, išskyrė ir kalbinti informantai. VO2 teigė: „jeigu kokios nors tautos diasporos susidaro daugiau, tai jie pradeda turėti savo politikus ir mes turime Vilniaus rajoną, kur iš visų pusių sunkiai prieinamas. Ir jie [politikai] tai vertina“. Be to, P2 tokią galimą situaciją vertina kaip nacionalinio saugumo iššūkį: „nacionalinio saugumo požiūriu nėra gerai. Žinant, kad yra mažumos, žinant, kad mes turime kaimynus gana agresyvius ir kad jie tai išnaudos, tai bet koks nacionalinės partijos atsiradimas bus dar vienas Kremliaus instrumentas, nukreiptas prieš Lietuvą“. Matoma, kad į tokias perspektyvas žiūrima ne tik kaip į visuomenės suskaldymo grėsmę, bet ir į terpę, kuria gali tiesiogiai pasinaudoti Rusija.

Kitas dalykas, susijęs su radikalizacija, kaip jau buvo minėta, yra imigrantų skaičiaus augimu galinčios pasinaudoti radikalioms jėgoms, kurioms atsirastų erdvė įgyti apčiuopiamą politinį svorį. NV1 pažymėjo, jog išaugęs užsieniečių kiekis gali paskatinti pasipriešinimą ir tokių šūkių kaip „Lietuva – lietuviams“ sukerojimą, o tai skatintų radikalių partijų kūrimąsi. Tą patį pažymėjo ir P1. Galima teigti, kad radikalių partijų iškilimas didintų visuomenės susiskaldymą, nes atsirastų didelės takoskyros, kurių dabartinėje visuomenėje nėra. Kitas dalykas, kurį sakė P2, yra tai, jog imigracija sukurtų radikalią dešinės jėgą šalyje, o tai pažeistų valstybės nusibrėžtus ilgalaikius interesus. P2 teigimu, tokia partija „bus prieš Europą, dažniausiai prieš JAV, dažniausiai už Rusiją. Tai to nacionalizmo, kuris yra daugiau skaldantis ir leidžiantis mus valdyti trečiai kaimynei, aš bijau <...> Kremlius labai mėgsta tuos radikalius judėjimus ir į juos investuoja politiškai ir finansiškai tam, kad neleistų tokiems provakarietiškiems dešiniams dar labiau integruotis į Vakarus“. Pažymėtina, kad panašias grėsmes savo ataskaitoje įžvelgia ir VSD¹³⁵.

Galiausiai, verta atkreipti dėmesį į kalbos akto svarbą šioje temoje. Anksčiau šiame poskyryje apie tai buvo užsiminta, tačiau svarbiausias dėmuo šiuo atveju yra tai, kad pripažintų visuomenės lyderių, mėginančių saugumizuoti bent jau vieną iš išskirtų kriterijų, daugėja, auga jų populiarumas. Tai, jog visuomenė yra imli tokiems politiniams lyderiams, rodo A. Juozaičio ir Vytauto Radžvilo populiarumo augimas, nors imigracijos lygis šalyje yra labai žemas. Dažnas žmogus su šalyje gyvenančiais užsieniečiais netgi tiesiogiai nesusiduria arba susiduria labai retai (Lietuvai priklauso trečias nuo galo rodiklis ES)¹³⁶.

Trečiosios hipotezės analizė atskleidė, kad Lietuvos atveju, net jei imigracijos politiką saugumizuoti mėgintų nedidelė radikalų dalis (pavyzdžiui, akcentuodama gerovės valstybės ir identiteto klausimus), kiti politiniai veikėjai būtų priversti ją taip pat saugumizuoti, tačiau dėl kitų

¹³⁴Jadvyga Bialiavskaitė, „Situacija Vilniaus rajone – dar blogesnė nei anksčiau: prabilta apie diskriminaciją“, DELFI, 2019. <<https://bit.ly/2WriJ9R>> [Žiūrėta: 2019 05 06].

¹³⁵VSD, 12.

¹³⁶European Commission, „Integration of immigrants in the European Union“, *Special Eurobarometer 469*, 2018, 9.

argumentų (pirmiausiai, dėl terpės atsirasti rinkėjų palankumą galinčioms pelnyti radikalioms partijoms). Pažymėtina, jog taip yra dėl to, kad didžioji dalis politikų radikalias partijas mato kaip grėsmę nacionaliniams valstybės interesams sparčiau integruotis į Vakarų ir mažinti priklausomybę nuo Rusijos. Verta atkreipti dėmesį, kad šiuo atveju taip mąsto tiek kairieji, tiek dešinieji politiniai veikėjai. Tai iš dalies ir lemia imigracijos politikos saugumizavimą ir tirtos hipotezės patvirtinimą. Be to, imigrantai iš priešiško valstybių yra matomi kaip galintys kelti grėsmę išoriniam saugumui, o tai taip pat padidina šios politikos saugumizaciją. Galiausiai, grėsmę identitetui, vidiniam šalies saugumui ir gerovės valstybei mato ne tik radikalūs veikėjai, bet ir nemaža dalis pagrindinių partijų politikų. Viską apibendrinus galima teigti, kad trečioji hipotezė yra patvirtinta bei praktikoje visapusiškai atspindi literatūros teorijoje aprašomus aspektus.

IŠVADOS

Šiame magistro darbe, skirtingai nei daugelyje kitų darbų, analizuojančių Lietuvos imigracijos politiką, pagrindinis tikslas buvo išsiaiškinti ne Lietuvoje taikomos imigracijos politikos pobūdį, bet jį lemiančias priežastis. Kadangi funkcionalistinis migracijos politikos teorinis modelis, pristatytas darbo teorinėje dalyje, nepajėgė to padaryti, remiantis viešosios politikos analizės prieigomis bei saugumizacijos teorija buvo suformuotos trys hipotezės, potencialiai galinčios atsakyti į pagrindinį tyrimo klausimą. Žemiau pateikiami tyrimo metu gauti rezultatai.

Pirmoji hipotezė, teigianti, kad Lietuvos imigracijos politikos pobūdį nulemia politikų nenoras priimti nepopuliarius sprendimus, kurie galėtų kelti grėsmę jų tolimesnei politinei karjerai (perrinkimui), buvo patvirtinta. Analizės metu gauti duomenys sutapo su teorinėmis prielaidomis (žr. 2.1). Praktika atitiko A. Downs, G. Tullock ir kitų autorių teiginius, jog partijos pirmiausia kuria politiką rinkimų laimėjimui, todėl yra sudėtinga atskirti politinius veikėjus nuo verslo, nes jų veikimo modelis yra labai panašus. Tyrimo metu išsiaiškinta, kad įstatymų leidėjai nėra suinteresuoti vykdyti atviresnę imigracijos politiką, nes tai grėstų populiarumo praradimu. Negana to, esant dideliame emigracijos mastui aiškesnius ir didesnius dividendus gali atnešti reemigracijos skatinamas, kurio sėkmė emociškai teigiamai paveiktų platų rinkėjų ratą. Dėl šios priežasties nevengiama supriešinti imigracijos politikos su reemigracija, aiškų prioritetą teikiant pastarajai. Pažymėtina, kad politikos formuotojai akcentuoja ir kitus su imigracija susijusius dalykus, pavyzdžiui, nenorą, jog vietiniai jaustųsi nepatogiai šalia jų apsigyvenus kitų kultūrų žmonėms, o tai pastebimai koreliuoja su visuomenės nuomone. Be to, tai sutampa su teorijoje pabrėžiama partijų koncentracija į vidutinį rinkėją, kuris Lietuvos atveju nėra teigiamai nusiteikęs darbo migranto atžvilgiu. Galiausiai, partija kaip ir verslo organizacija nenori suteikti galimybių naujam veikėjui arba siekia atsirandantį konkurencingą naujoką patraukti iš žaidimo jam dar nespėjus sustiprėti, todėl remia uždarnos imigracijos politikos pobūdį. Taip elgiamasi todėl, kad nesusidarytų terpė iškilti naujoms tautinių mažumų nacionaliniu pagrindu susikurti galinčioms partijoms bei galimai susiformuoti radikalios dešinės politinei jėgai. Šios perspektyvos, Lietuvos politikų nuomone, yra tampriai susijusios su imigracijos lygiu valstybėje. Dėl šių priežasčių galima teigti, kad pirmoji darbo hipotezė buvo patvirtinta ir sutapo su teorinėmis prielaidomis, pristatytomis antrajame skyriuje.

Kita magistro darbo hipotezė teigė, jog Lietuvos imigracijos politiką nulemia egzistuojančios bei kuriamos saugumizacijos grėsmės. Pažymėtina, kad imigracijos politikos saugumizacijos teorijoje, pristatytoje šiame darbe (žr. 2.3), kaip teigė J. Huysmans, yra išskiriamos trys temos, kuriose ji gali įvykti. Tai – vidinis saugumas, kultūrinis saugumas ir gerovės valstybės koncepto saugumas. Analizės metu identifikuota, jog politikai egzistencines grėsmes imigracijos kontekste

mato visose minimose temose. Vidinio saugumo atveju imigrantai yra sugrėsminami, kadangi bijoma visų literatūroje išskirtų aspektų – padidėjusio nusikalstamumo, socialinių neramumų, atvykėlių su tikslais paveikti valstybės savarankiškumą bei politinių jėgų radikalizavimosi. Identiteto saugumo tema šalyje taip pat saugumizuota, nes yra matomos tos pačios teorijoje išskiriamos grėsmės – baimė išnykti kaip tautai ir prarasti savo kolektyvinį tapatumą. Trečiasis dėmuo – pavojus gerovės valstybės konceptui – taip pat yra saugumizuotas remiantis argumentais, sutampančiais su pateiktais literatūroje. Identifikuota jaučiama grėsmė, jog imigrantai pasinaudos priimančios šalies socialine sistema, darbo rinka (užimant darbo vietas, neigiamai paveikiant atlyginimų dydį ir taip skatinant emigraciją) bei pakenks vietinių gerbūviui, kuriuo šalies piliečiai, jų manymu, galėtų džiaugtis, jei atvykėlių nebūtų. Be to, tyrimo metu nustatyta, jog šalyje saugumizuojant imigracijos politiką yra aktyviai naudojamos kalbos aktai, o tai kai kurias atvejais leidžia abejoti imigracijos keliamų egzistencinių grėsmių realumu. Apibendrintai galima teigti, kad ši hipotezė buvo patvirtinta, o imigracijos politikos saugumizavimas Lietuvoje visiškai atitinka teorinį imigracijos saugumizacijos modelį.

Paskutinė tyrimo išvadose pristatoma hipotezė teigė, jog Lietuvos imigracijos politiką nulemia efektyviausiai veikianti interesų grupė. Analizuojant šį teiginį buvo pastebėta tiek sutampančių, tiek išsiskiriančių teorijos ir praktikos aspektų. Patvirtinta, jog skirtingus hierarchinius lygmenis – dirbančiuosius ir darbdavius – atstovaujančios interesų grupės imigracijos politikoje turi priešingus interesus – vieni siekia atvirumo, o kiti – uždarumo. Kita vertus, nepasitvirtino prielaida, kad atskirus politus atstovaujančios interesų grupės imigracijos politikos klausimu sugeba dirbti koncentruotai, neišskaidant savo siekiamų tikslų (nustatyta, jog veikti vieningai nepavyksta verslui). Remiantis A. Dur ir D. De Bievre, toks verslo susiskaidymas turėtų padidinti profsąjungų sėkmės galimybę. Be to, pasitvirtino teorinėje dalyje kelta prielaida, jog imigracijos politikoje šalies partijos yra silpnos, o tokia situacija turėtų būti palanki efektyviausiai veikiančiai interesų grupei, kadangi, E. E. Schattschneider ir C. S. Thomas teigimu, tokiu atveju ji turėtų paveikti viešąją politiką taip, kad ši atitiktų įtakingesnės interesų grupės tikslus. Visgi, galutiniai rezultatai atskleidė, jog realybėje taip neatsitinka ir svarbiausia M. Olson apibrėžta teorinė sąlyga, turinti patvirtinti hipotezę, nėra išpildoma. Ji teigia, kad interesų grupė turi būti esminis atitinkamos viešosios politikos srities (šiuo atveju – imigracijos politikos) veikėjas, kuris, nepaisydamas visuomenės gerovės, sugeba paveikti politiką savo siekiamų interesų naudai. Tyrimo metu nustatyta, jog Lietuvoje imigracijos politiką lemia politikų siekis išlikti valdžioje bei klausimo saugumizacija, o ne interesų grupės, kurių sėkmė ar nesėkmė įgyvendinant tikslus yra nulemta sakinio pradžioje paminėtų veiksnių aktyvumo, o ne jų pačių (interesų grupių) kaip atskirų veikėjų efektyvumo. Todėl dėl visų šių priežasčių galima teigti, kad antroji darbo hipotezė buvo nepatvirtinta.

Analizėms šiame darbe tiriama tema ateityje būtų aktualu atkreipti dėmesį į keletą aspektų, kurie dėl apimties ribotumo nepateko į šio tyrimo lauką. Visų pirma, būtų naudinga išsiaiškinti, kaip imigracijos politikos pobūdis keitėsi ilguoju laikotarpiu ir kokios priežastys tam darė didžiausią įtaką kiekvienos pastebėtos slinkties atveju. Tikėtina, kad toks tyrimas padėtų identifikuoti tam tikras tendencijas, kurios leistų analitikams prognozuoti migracijos politikos pobūdžio kaitos perspektyvas Lietuvoje. Be to, tolimesniuose šalies migracijos politikos tyrimuose būtų galima siekti išsiaiškinti, kiek šios politikos saugumizacija yra pagrįsta realiomis, o ne susikuriamomis egzistencinėmis grėsmėmis. Taip pat vertėtų atkreipti dėmesį į biurokratijos vaidmenį kuriant ir įgyvendinant imigracijos politiką. Tai, jog ji bando daryti poveikį, rodo tyrimo metu identifikuota aiški priešprieša tarp Ekonomikos ir inovacijų bei Vidaus reikalų ministerijų. Detalesnis to tyrimas leistų nustatyti, kiek stipriai biurokratija pajėgia paveikti įstatymų leidėjus renkantis imigracijos politikos kryptį. Galiausiai, rekomenduotina toliau plėtoti darbe pateiktą imigracijos politikos darbo migrantų atžvilgiu tipologiją. Tai leistų preciziškiau nustatyti Lietuvos ir kitų šalių imigracijos politikos pobūdį bei sudarytų galimybę įvairių migracijos politiką lemiančių veiksnių pokyčių stebėsenai ir palyginimui laiko perspektyvoje.

1 priedas. Pabėgėlių gyvenančių Lietuvoje skaičius

Viktor Ostrovnoj <viktor.ostrovnoj@vrm.lt>

2019-04-29 09:25

skirta aš ▾

Laba diena,

Remiantis Užsieniečių registro duomenimis, šiuo metu Lietuvoje gyvena 309 pabėgėliai (užklausa pagal parametrus: deklaravo gyvenamąją vietą Lietuvoje IR turi galiojantį leidimą nuolat gyventi, išduotą suteikto pabėgėlio statuso pagrindu).

Remiantis Statistikos departamento duomenimis, šiuo metu Lietuvoje yra 2 790 322 nuolatiniai gyventojai (<https://osp.stat.gov.lt/>).

309 pabėgėliai sudaro 0,01 proc. visų Lietuvos nuolatinių gyventojų.

Pagarbiai

Viktor Ostrovnoj

Skyriaus vedėjas

2 priedas. Asmeninis pokalbis su Migracijos departamento direktore Evelina Gudzinskaite

Kiek aktyviai veikia profsajungos darbo imigracijos klausimu? Kokį jų indėlį galima išvelgti?

Profsajungos pradeda veikti vis aktyviau. Jos siekia griežtinti imigracijos politiką. Dabartinis Vyriausybės siūlymas įvesti kvotas trūkstamų profesijų užsieniečiams darbuotojams yra atsakas į profsajungų keliamą susirūpinimą.

3 priedas. Interviu klausimynas

- 1 Kaip vertinate šiandieninę Lietuvos imigracijos politiką trečiųjų šalių piliečių atžvilgiu? Kokio laipsnio, jūsų nuomone, yra imigracijos politikos kontrolė (per griežta, per laisva, ar pakankamai gerai sureguliuota)?
- 2 (*Jei sakė, kad politika per griežta*) Kas, jūsų nuomone, lemia tai, jog, nepaisant ekonominių, demografinių bei kitų faktorių, Lietuva lieka prie santykinai griežto požiūrio į atvykstančią darbo jėgą?
- 3 Jeigu į migracijos politiką pažvelgtume šiek tiek retrospektyviau, kaip vertintumėte šios politikos pokytį per pastaruosius penkiolika metų?
- 4 Kas, jūsų nuomone, labiausiai prisidėjo prie minimų pokyčių?
- 5 Jums nemažai tenka įvairiose formatuose prisiliesti prie šios politikos kūrimo užkulisių. Kokie veikėjai (tai gali būti tiek politikai asmeniškai, tiek įvairios organizacijos) bando aktyviausiai prisidėti prie šio proceso?
- 6 Kokie išsakomi pagrindiniai šių atskirų veikėjų argumentai?
- 7 Kaip manote, kokie pagrindiniai veiksniai nulemia politikų nenorą vykdyti atviresnę imigracijos politiką?
- 8 Žvelgiant į politikų veiksmus šioje srityje, kaip pasiskirsto nuomonės iš įvairaus politinio spektro veikėjų (ar egzistuoja takoskyra, ar vieninga pozicija)?
- 9 Kas, jūsų nuomone, nulemia tokį rezultatą?
- 10 Kaip vertintumėte politinių veikėjų suinteresuotumą šia tema?
- 11 Kaip manote, ar Lietuvos politinės partijos turi pakankamai pagrįstą ir išanalizuotą poziciją imigracijos politikos klausimu?
- 12 Viešai išsakoma politikų pozicija atviresnės imigracijos klausimu yra gerai žinoma. Kaip skiriasi viešai išsakoma pozicija nuo bendraujant uždaruose posėdžiuose išsakomų idėjų?
- 13 Kaip visuomenės nuomonė trečiųjų šalių piliečių atžvilgiu veikia atmosferą Vyriausybės bei Seimo koridoriuose?
- 14 Kiek aktyviai veikia profsąjungos darbo imigracijos klausimu? Kokį jų indėlį galima išvelgti?
- 15 (*Jeif mano, jog profsąjungos turi reikšmę*) Kokius konkrečius veiksmus, taktikas naudoja profsąjungos, siekdamos apginti savo interesus?
- 16 Kokius atsakymus, nuomones, išgirstate iš politikų jiems pateikdami savo ekspertines išvagas apie galimą naudą/nenaudą pravėrus imigracijos duris plačiau?
- 17 Kaip vertintumėte skirtingų interesų grupių vienybę siekiant atviresnės/uždaresnės imigracijos politikos?
- 18 Ko, jūsų nuomone, trūksta interesų grupėms siekiant įgyvendinti savo tikslus?

- 19 Kaip manote, kokią įtaką visuomenės nuomonė imigracijos politikos klausimais daro verslo asociacijų/profsąjungų pasirenkamai strategijai siekti atviresnės/uždaresnės politikos trečiųjų šalių asmenų atžvilgiu?
- 20 Kaip manote, kas turi didžiausią įtaką Lietuvos pasirenkamai migracijos politikai? Kas lemia šių veikėjų reikšmingumą?
- 21 Kaip manote, kokios didžiausios grėsmės yra išvelgiamos atveriant plačiau duris imigracijai?
- 22 Ar svarstant imigracijos politikos darbo jėgos atžvilgiu sprendimus politikai atsižvelgia į tai, kokios būtų galimos imigrantų tautybės? Kiek tam skiriama dėmesio?
- 23 Jūsų nuomone, kokios įtakos imigracinės politikos darbotvarkei turėjo Europoje nuskambėję įvykiai, susiję su imigrantų nusikalstama veika?
- 24 Kaip vertinate užsieniečių integracijos galimybes Lietuvoje? Kokios sąlygos jiems sudarytos?
- 25 *(Jei atsakė, kad sąlygos blogos)* Kas, jūsų nuomone, tai nulemia?
- 26 Kiek Lietuvai buvo aktualus 2015 m. migrantų krizės kontekstas? Kaip tai paveikė Lietuvos migracijos politiką?

4 priedas. Interviu su V1

Kaip vertinate šiandieninę Lietuvos imigracijos politiką trečiųjų šalių piliečių atžvilgiu? Kokio laipsnio, jūsų nuomone, yra imigracijos politikos kontrolė (per griežta, per laisva, ar pakankamai gerai sureguliuota)?

Tą kuruoja Vidaus reikalų ministerija kartu su Socialinių reikalų ir darbo ministerija. Mano matymas ir vizija, kad mes turime būti atviresni, ypatingai toms šalims, su kuriomis mus sieja bendra istorinė patirtis ir kultūros vieni kitų pažinėjimas. Pirmiausia čia kalbu apie ukrainiečius. Dabar jiems yra supaprastintos ir gan patogiai atvykimo sąlygos, taip pat Moldovos piliečiams. Ir aš čia galiu pasakyti, kad Lietuva tikrai vėlavo su jų atvykimu ir teisės aktų pakeitimais čia leidžiančiais įsidarbinti. Nes mus čia ypatingai lenkė Lenkija, ypač po Krymo aneksijos, kada į Lenkiją atvyko per pusę milijono darbuotojų iš Ukrainos ir tai buvo tikrai reikšminga pridėtinė vertė Lenkijos BVP, ypatingai užpildant tas sritis, kuriose darbuotojų trūkumas buvo. Kaip ir Lietuvoje. Čia buvo suvėluota, nes jie buvo lankstesni ir greitesni.

Bendra mano pozicija yra ta, kad mes tikrai turime leisti atviriau atvykti trečiųjų šalių piliečių, nes legaliai įsidarbinę asmenys vienareikšmiškai prisideda prie BVP. Šiai dienai Ukrainos piliečių kaip iš trečiųjų šalių atvykusių darbuotojų kiekis yra didžiausias Lietuvoje ir tai ekonomikai yra gerai.

Kas, jūsų nuomone, lemia tai, jog, nepaisant ekonominių, demografinių bei kitų faktorių, Lietuva lieka prie pakankamai griežto požiūrio į atvykstančiąją darbo jėgą?

Aš manau, kad lemia mūsų mentalitetas ir suvokimas, kad pirmiausiai mes patys čia turime savo Lietuvius apsaugoti ir savo darbo jėgą bei darbuotojus apsaugoti, kad nebūtų tokios konkurencijos. Istorinis uždavimas yra pagrindinė priežastis.

Antroji priežastis yra baimė kitų kultūrų. Jeigu mes kalbėsime apie kitų kultūrų, tolimesnių, pavyzdžiui, Azijos arba Pietų šalių, arba tuos imigrantus, kurie yra pabėgėliai. Tai čia antroji priežastis, kad bijoma kitų kultūrų.

Bendraujant su Seimo nariais, ministrais, kitais atsakingais žmonėmis už šios politikos kūrimą, kokias jų pozicijas girdite šiuo klausimu?

Pirmiausia, politikai bijo ir saugo savo reitingus, nes pasakyti, kad tavo kaimynystėje apsigyvens geltonodis ar juodaodis, yra iškart atmetimo reakcija. Jeigu ministras arba politikas, kitas Seimo narys pasakys, kad mes atversim kitakalbiui, ypatingai jei ne rusakalbiui, o arabų kalba kalbančiam žmogui, mūsų darbo rinką ir galimybę čia gyventi, auginti savo vaikus ir šeimas kurti, tai tas tikrai yra nepopuliaru. Pačiam teko dirbant su tuo susidurti ir žinau šitą.

Jums nemažai tenka įvairiose formatuose prisiliesti prie šios politikos kūrimo užkulisių. Kokie veikėjai (tai gali būti tiek politikai asmeniškai, tiek įvairios organizacijos) bando aktyviausiai prisidėti prie šio proceso?

Profesinės sąjungos yra suinteresuotos čia esančių ir Lietuvos piliečių ir jų gerovės kūrimu, tai darbuotojų organizacijų yra griežtesnis požiūris buvo ir yra, nes mes norime, kad darbo užmokestis dėl konkurencijos kiltų mūsų darbuotojams. O kas prisidėjo ir skatino, tai, sakyčiau, progresyvių, verslo organizacijų noras gauti pigią darbo jėgą. Nes verslininkas suinteresuotas mokėti mažiau ir gauti didesnę našumą iš darbuotojų, tai verslas versus profsąjungos.

Kokie politikai labiausiai veikė šiame procese?

Na, tikrai ne viename komiteto posėdyje ir Seime teko dalyvauti, tai nevardinant pavardėm, tai pagal ideologijas. Konservatoriai konservatyviai į tai žiūrėjo ir visuomet pabrėždavo ne tos pigios, bet tik kvalifikuotos ir aukštos kvalifikacijos darbuotojus. Liberalai visą laiką atviri, jie visuomet pasisakydavo už atvėrimą. Socialdemokratai, sakyčiau, žiūrėdavo pragmatiškai, bet įsiklausydami į profsąjungų pozicijas.

Tad teigiate, jog šiuo klausimu politikai išsiskirdavo pagal savo ideologijas ir nepavykdavo rasti bendros vienijančios pozicijos?

Iš esmės taip, bet išskildavo ir skirtingų asmenybių. Tas pats Mečislovas Zacharinskas, kuris dabar nėra Seimo narys, jis Darbo partijos atstovas, tai jis gan kategoriškai, jei ne per ideologijas einant, o per asmenybes.

Aš nebijosiu pasakyti ir apie amžių, kad vyresni žmonės labiau yra fobijų turintys labiau atvykstantiems migrantams iš trečiųjų šalių ir atvirksčiai. Jaunesni, jauni politikai yra lankstesni ir jų požiūris yra per tą amžiaus klausimą. Ir tas jautėsi tarp visų ideologijų politikų.

Kaip vertintumėte politinių veikėjų suinteresuotumą šia tema?

Manau, kad nėra labai populiaru. Aš jau minėjau pradžioje, kad kalbėti visuomenei apie trečiųjų šalių piliečių išsileidimą kaip darbo jėgos. Mūsų visuomenė nėra tokia tolerantiška lyginant su Vokietijos visuomene būtent su trečiųjų šalių gyventojais. Apskritai politikai nėra ypatingai suinteresuoti šia tema.

Teigiate, jog būdavo keli suinteresuoti veikėjai, kuriuo paveikdavo ir visos frakcijos poziciją priimant sprendimus?

Taip, būdavo keli, kurie labiau gilinas į tas temas, nes politikai negali į visas sritis gilintis. Tai tas asmuo, kuris gilindavosi į migracijos klausimą, tai natūralu, kad jis veikdavo daugumos nuomonę frakcijoje, jis kalbėdavo kaip ekspertas, žinantis tą sritį ir paveikdavo.

Kaip manote, ar Lietuvos politinės partijos turi pakankamai pagrįstą ir išanalizuotą poziciją imigracinės politikos klausimu?

Tikrai ne.

Viešai išsakoma politikų pozicija atviresnės imigracijos klausimu yra gerai žinoma. Kaip skiriasi viešai išsakoma pozicija nuo bendraujant uždaruose posėdžiuose išsakomų idėjų?

Aišku, kad yra. Uždarame posėdyje, jeigu jis nėra viešai transliuojamas ir nėra galimybės su juo susipažinti, tai politikai yra daug atviresni arba daug konservatyvesni. O visuomenei kalba, kad būtų populiariau kalbėti. Kalbėdavo atviriau, kada uždaras ir atsargiau, kada visuomenei. Priklausant nuo kokios politinės jėgos atstovas jis yra. Pavyzdžiui, konservatoriai atviriau žiūrėdavo uždaroje ir konservatyviau viešai.

Kaip visuomenės nuomonė trečiųjų šalių piliečių atžvilgiu veikia atmosferą Vyriausybės bei Seimo koridoriuose?

Manau, kad vis tiek, pirmiau lemdavo priimant sprendimus pragmatinis vertinimas per ekonominę prizmę, o visuomenei sprendimas būdavo aiškinamas ir yra aiškinamas prišvelninanti bei populistiskiau, bet vengiant tiesiogiai pragmatinių paaiškinimų dėl ko taip reikalinga, nes tai nėra populiaru.

Kokius konkrečius veiksmus, taktikas naudoja profsąjungos, siekdamos apginti savo interesus?

Vienareikšmiškai per Trišalę tarybą, tai yra organas, kuriame vyksta susidūrimas profsąjungų, vyriausybės, verslo. Tai čia yra platforma, kur čia profsąjungos labiausiai gali paveikti sprendimus. Taip pat jie veikia ir per įvairias darbo grupes, kur profsąjungų atstovai yra kviečiami ir ten veikia aktyviai. Ypatingai dabar yra suaktyvėjusios profsąjungos, pirmininkė naujoji praktiškai kiekvieną dieną išsako tvirtas pozicijas, taip pat ir viešojoje erdvėje, ir tikrai aktyviai dalyvauja vyriausybiniuose formatuose, gindama darbuotojų interesus.

O kiek aktyviai bando veikti verslo asociacijos?

Labai aktyviai, ir man tenka dalyvauti vyriausybėje pristatymus, reprezentacijas ir savo pozicijas labai aktyviai dėsto, tas reprezentacinis darbas veikia labai aktyviai. Jis kur kas intensyvesnis ir didesnis iš verslo pusės nei profsąjungų, nes jie turi tam išteklius didesnius.

Kokius atsakymus, nuomones, išgirsta verslas po tokių pristatymų iš vyriausybės?

Kertinis susidūrimo taškas socialinės garantijos, įskaitant darbo užmokestį, visą laiką buvęs ir dabar ministras pirmininkas pabrėžia, koks būtų poveikis mūsų darbuotojams. Profsąjungos tą irgi akcentuodavo. Verslo atstovai visą laiką pabrėždavo kylančius atlyginimus ir pan. bei per mažą darbo našumą mūsų darbuotojų.

Kaip vertintumėte verslo pusę atstovaujančių skirtingų interesų grupių vienybę siekiant atviresnės imigracinės politikos?

Daug kur retorikoje ir nuomonėje sutapdavo, bet jie labai individualiai veikia. Tiek Sutkaus, tiek Arlausko, tiek Pramoninkų konfederacija. Tos didžiausios, banginiai. Jie gal kažkiek derina. Bet jie iš esmės konkuruoja tarpusavyje kaip organizacijos. Labai jausdavosi, kokią sritį jos atstovauja, ir stengdavosi savo interesus prastumti. Tikrai nuomonių įvairovė ir bendros pozicijos, kad visus imigrantus įleidžiam neskaidant kvalifikuota, nekvalifikuota nebuvo. Visi pagal savo interesus.

Ko, jūsų nuomone, trūksta interesų grupėms siekiant įgyvendinti savo tikslus?

Vienareikšmiškai iš verslo pusės trūksta socialinio jautrumo. Įaugęs į kraują verslininko gysloje, kad turi būti maksimalus pelnas nežiūrint ir neiškeliant į pirmą vietą darbuotojų gerovės. Tai jų toks variklis. Bet situacija keičiasi ir vis daugiau socialiai jautrių įmonių atsiranda ir tam, matyt, yra Vakarų įtakos, jų kolegų, verslo partnerių. Nes dar neatėjo verslas iki to supratimo, kad kuo labiau motyvuosi darbuotoją, tuo labiau jis pats stengsis. Tas pats darbo našumas gerės. Ir tie nauji formatai, tai aš net super sakyčiau. Kad įmonių akcijos dalis yra dovanojama, perleidžiama arba kaip darbo užmokesčio dalis yra atiduodama darbuotojams, tai yra bravo, tai XXI a. verslo paveikslas.

Kaip manote, kas turi didžiausią įtaką pasirenkamai Lietuvos migracinei politikai?

Verslas. Jo veikimas yra intensyviausias. Vyriausybė, be abejo, įsiklausydama į verslo išsakomas pozicijas atsižvelgia. Verslas visada operuoja per ekonominę naudą valstybei, o valstybė yra suinteresuota biudžeto didėjimu. Tai pirmu smuiku griežia verslas spausdamas vyriausybę priimti atitinkamas pasiūlymus.

Manote, kad verslas savo spaudimu ir įtaką įveikia profsąjungas?

Šiai dienai – taip. Tą lemia ir jų turimi žmoniškųjų išteklių resursai, jų finansiniai resursai ir nulemia, kad profsąjungų supratimas nėra toks, koks jis Vakaruose, ta pati Švedija, Norvegija ar Danija. Nes pats profsąjungų supratimas yra šiek tiek devaluotas dėl sovietmečio palikimo, sakyčiau. Dar nėra pas mus naujo vakarietiško supratimo, kad profsąjungos gali būti galingos, kad jos gali būti didelės skaičiumi, tiek ir galimybę įtakoti sprendimus. Sovietmečio palikimas neleidžia joms būti tokioms priimtinioms visai visuomenei kaip kad yra Skandinavijoje.

Tačiau ir pats minėjote, kad politika galėtų būti atviresnė, bet sakote, kad verslas turi didžiausią įtaką, tai kas tuomet lemia tokią situaciją, jog imigracijos politika pakankamai uždara?

Visuomenės reakcija, bet tai yra vadelės, kurias turi prižiūrėti ir kontroliuoti vyriausybė, nes jei mes visiškai atvirai atsidarytume. Aišku, dar yra ES tam tikri teisės aktai dėl įsileidimo iš trečiųjų šalių, bet jeigu mes atvertume visiškai, tai verslas plotų, jog atsiradusi didžiulė konkurencija numuštų atlyginimus. Atsiminkime, kad buvo kitose šalyse, kaip kad Britanijoje, nors patys britai tam tikrų darbų dirbti nenori, bet kada atsiranda ekonominiai svyravimai, ypatingai krizė, tai tada jie pradėjo burnoti, kad štai šitie atvykėliai ir tada tikrai, jie buvo numušę minimalaus darbo užmokesčio valandinį įkainį. Tai čia turi būti balansas, kurį vyriausybė turi išlaikyti, kiek tai ekonomikai naudinga, bet ir atsižvelgiant į vietinių darbuotojų padėtį ir interesus. Čia yra momentas, kur turi būti išlaikytas balansas.

Kiek vyriausybės, tiek buvusioji, tiek dabartinė, atlaiko verslo spaudimą bei geba kontroliuoti tinkamai jūsų minimą procesą?

Buvęs premjeras labai išklausydavo abi puses ir nepuldavo priimti karštesnių sprendimų. Bet aišku Darbo kodeksas rodo, kad tai buvo verslo pergalė.

Kaip manote, kokios didžiausios grėsmės yra įžvelgiamos atveriant plačiau duris imigracijai nepaisant baimės pralaimėti rinkimus, ką jau ir minėjote?

Be socialinės, kad apsaugotume ir savo piliečius, nes tai natūralu, kadangi mūsų atlyginimai skiriasi nuo Vakarų ir kitų ES šalių ir tai yra blogai, nes neaišku, kada jie susilygins ir ar tai apskritai kada nors įvyks.

Kita grėsmė per saugumo prizmę ir paisyti bei atsižvelgti, ką VSD rekomenduoja. Tai grėsmė nacionaliniam saugumui ji nėra tokia išraiškinga kaip kitose valstybėse, tų pačių teroristų patekimą prisidengiant ekonominiu migrantu. Čia yra tokia grėsmė, bet ji yra suvaldoma, suvaldyti atitinkamai per VSD kaip instituciją.

Viešai prieinamos VSD ataskaitose ir grėsmės, kurias kaip teko girdėti VSD, ką įžiūrėtų ir prieš ateinantį referendumą dėl dvigubos pilietybės, tai grėsmės iškeltos, kad ok, jei Rusijoje gyvena tas Lietuvos pilietis, kuris po referendumo galės gauti pilietybę, kas gali paneigti, kad pateks mums nedraugiški asmenys, gavę pilietybę galės dalyvauti rinkimuose, tai yra aktyvioje politikoje, laimėti rinkimus ir veikti priešingai valstybės interesams. Ta galimybė yra dalyvauti viešojoje politikoje.

Tai kaip suprantu yra įžvelgiama rizika, jog atvykę imigrantai iš kitų valstybių (tame tarpe ir nedraugiškų mums) pragyvenę tam tikrą laiką ir įgyja pilietybę gali paveikti valstybės gyvenimą?

Taip, įgyja visas pilietines teises galėtų. Čia tas klausimas yra keliamas ir jis yra logiškas.

Nemažai dėmesio skyrėte Rusijos gyventojams, o kokia situacija su kitų šalių gyventojais. Pavyzdžiui, ukrainiečiai, nemanoma, kad jie galėtų ateityje tarkime radikalizuotis, steigti nacionaliniu pagrindu gyvuojančias partijas ir taip veikti šalies politiką?

Sudėtinga ir netolerantiška būtų vertinti selektyviai vienos ir kitos tautybes. Visur visokių žmonių yra. Yra tokia galimybė ir mes turime šitą pavyzdį su lenkais, manau, kad tai ydinga ir nėra gerai, bet įstatymai nėra sureguliuavę. Yra negerai, kad partijos gali kurtis ir kuriasi tautiniu, o ne ideologiniu pagrindu. Šiuo atveju yra įžvelgiamas tam tikras grėsmės momento įžvelgimas.

Gali būti, kad atskiri politikai iškils užėmę temas, aktualias imigrantams. Pas mus ir dabar gali keltis ir kitų šalių piliečiai. Turim ir laimėtojų. Tai čia gali būti įvairių atvejų. Politikai tikrai vertina šiuos aspektus.

Kaip vertinate užsieniečių integracijos galimybes Lietuvoje? Ar jiems sudarytos geros sąlygos, skatinančios tiek atvykti, tiek integruotis būnant čia?

Tikrai ne, mūsų sąlygos dar nėra gerai išvystytos kitų kultūrų piliečiams integruotis. Viena dėl infrastruktūros ir programų nebuvimo, ką turėtų užtikrinti Vyriausybė. Antra, dėl mūsų pačių piliečių požiūrio. Nei psichologinė, nei moralinė atmosfera nėra tam palanki.

Kodėl politikai ignoruoja integracijos politiką?

Aišku, tai yra viešosios išlaidos ir kainuoja daug. Ne tik finansų, bet ir laiko. Antra, tai nėra labai populiaru apie tai visuomenėje kalbėti. Ir kodėl taip sakau, nes mes žinome Skandinavijos valstybes, kurios yra puikiai tai išvystę tiek socialinę terpę. Tiek pradedant ikimokykliniu ugdymu, pagrindiniu, viduriniu išsilavinimu. Atitinkamai kultūrinėms organizacijoms plėtotis per vyriausybės finansines paskatas, mes pakeliui esame.

Kas, jūsų nuomone, tai nulemia? Galbūt tai galima sieti su noru atbaidyti migrantus čia atvykti?

Ekonominis migrantas vertina ir pakankamai gerai žino, pavyzdžiui, Ukrainos pilietis, kuris nori atvykti dirbti į ES, jis pakankamai gerai žino ir išstudijuoja savo buvimo toje šalyje padėtį ir garantijas. Nemanau, kad dirbtinio noro baidyti yra, bet tiesiog natūraliai nėra tiek dėmesio skiriama integracijai, ukrainiečiai negali mokintis už valstybės pinigų lietuvių kalbos, nori – daryk tai už asmenines lėšas, kitos šalys tas galimybes sudaro, bet tai yra proaktyvus skatinimas integracijos. Tame tarpe ir socialinės garantijos.

Kiek Lietuvai buvo aktualus 2015 m. migrantų krizės kontekstas, kaip tai paveikė Lietuvos migracijos politiką?

Be abejo veikė, nes pirmiausiai veikė ne dėl mūsų politikų vyriausybės ar Seimo pozicijos, bet dėl prievolės ir pareigos, kurias mes gavę ir prisiėmę iš ES. Nes, kaip žinome, tokius klausimus dėl pabėgėlių 2015 metais, kada buvo karštinė, dar 2016 metais. Tai mes turėjome parodyti savo gerą valią ir susiklausymą su ES. Nes, sutikime vieną, kad jeigu mes įstoje į ES džiaugėmės, jog gausime daug finansinės paramos iš struktūrinių fondų, kad vyko, vyksta ir tebevyks, tai greta to atsiranda prievolė, kad iššūkius ir sunkumus irgi turime dalintis bendrai.

Imigrantai, pabėgėliai, kurie užplūdo Graikiją, Italiją, ypatingai Vokietiją ir kitas Pietines valstybes, tai buvo didžiulis galvos skausmas jiems ir mes turėjome prisiimti EK ir ES Vadovų tarybos susiderėtas prievoles priimti dalį tų imigrantų– pabėgėlių. Tai daugiau įsipareigojimais ES lėmė tą vektorius ir požiūrio kaitą, ir politikos kaitą imigrantų atžvilgiu.

Jūsų nuomone, kokios įtakos imigracijos politikos darbotvarkei turėjo Europoje nuskambėję įvykiai, susiję su pabėgėlių nusikalstama veika?

Vienareikšmiškai taip. Reikėtų atskirti labai jautrų dalyką ir esminį dalyką. Mes prisiėmę šiuos įsipareigojimus priimti virš 1 000 migrantų, mes turėjome teisę nustatyti tam tikrus kriterijus, kokius imigrantus mes priimam. Tai nėra labai humaniška, bet toje vietoje mes vertinome per prizmę, ar tai iš tikrųjų yra pabėgėlis bėgantis nuo karo ir taip besigelbėjantis savo ir savo šeimos gyvybes, ar tai yra į bendrą masę įsilieję gudručiai, tai yra ekonominiai pabėgėliai. Paprastai tai individai, apibrėžiant jų paveikslą tai 18– 30 metų vyrai, kuriems nekyla tiesioginės grėsmės dėl gyvybės ar įsitikinimų, bet jie tiesiog stengiasi įsiterpti tarp pabėgėlių ir galėtų patekti čia ir dirbti. Tai yra iš ekonominių paskatų, bet ne būtinumo saugoti savo gyvybę. Ir tie skandalingi atvejai išprievartavimai, vagystės, tai statistiškai buvo padaromi iš ekonominių migrantų, o ne tų, kurie atvyksta su šeimomis ir vaikais bei norėtų sąžiningai įsilieti ir priimti tas taisykles. Tai šioje vietoje ne tai, kad filtruodavome, bet prioritetas buvo pirmas, kad teikiame pirmenybę šeimoms su vaikais, kad atvažiuotų ne kriminalinių nusikaltimų daryti, bet atvažiuotų dirbti.

O kiek visas šis fonas dėl pabėgėlių susiliejo su darbo imigracijos politikos priėmimu bei kūrimu. Tai turėjo įtakos imigracijos politikai darbo jėgos klausimais?

Klausimai kildavo, bet natūraliai būdavo atskiriama, kad Ukraina mums istoriškai pažįstama ir politiškai remiama valstybė. Ir tie kiti asmenys, kurie traktuojama kaip pabėgėliai. Nemanau, kad tai trukdė priimti kokius nors sprendimus.

Galbūt tie, kurie nesigilindavo ir visus kaip vieną masę traktuodavo atvykstančius iš trečiųjų šalių, tai tie politikai keldavo abejonės ir atitinkamai tai reflektuodavo ir visuomenės nuomonę.

Kokie buvo Lietuvos tikslinė pozicija tariantis kaip spręsti pabėgėlių klausimą ES. Ar turėjo mūsų valstybė prioritetus, kurių siekė kalbėdamasi su kitomis narėmis bei taip bandė paveikti bendrą nuomonę, ar visgi labiau laikėmės bendros stebėtojų pozicijos pernelyg nesikišant į politikos formavimą?

Mūsų atstovai visada dalyvaudavo Europiniuose formatuose, kada vykdavo derybos ir mes derėdavomės, kad tai pirmiausiai žiūrėtų Lietuvos interesų, kiek galime priimti, kad suvaldyti įtaką į mūsų darbo vietas, kad nebūtų pernelyg didelės konkurencijos lietuviams, tai būdavo kreipiamas į tai dėmesys ir tas buvo keliamas klausimas. Mes tikrai nebūdavome stebėtojai, kurie su viskuo sutinka.

Ar nepadažnėję bandymų naudoti šią politiką artėjant rinkimams?

Iš pačio politiko nelabai, nebent jis išprovokuojamas. Jis labiau į vidaus klausimus koncentruojasi.

5 priedas. Interviu su V2

Kaip vertinate šiandieninę Lietuvos imigracijos politiką trečiųjų šalių piliečių atžvilgiu? Kokio laipsnio, jūsų nuomone, yra imigracijos politikos kontrolė (per griežta, per laisva, ar pakankamai gerai sureguliuota)?

Aš išskirčiau dvi sritis darbo jėgos imigracijos – tai aukštos kvalifikacijos ir žemas kvalifikacijos. Tai aukštos kvalifikacijos mes ganėtinau atviri, nes sąlygos pakankamai geros. Aišku, jeigu mes lygintume su kitomis valstybėmis, pačios procedūros nėra pačios greičiausios, tai iš praktinės pusės žiūrint mes galėtume būti dar atviresni, Dėl žemos kvalifikacijos – matome, kad griežtėja ir mes tikrai nesam tokie atviri. Jeigu žiūrint į įstatymo pakeitimą užsieniečių teisinės padėties įstatyme dabartiniame, tai yra siūlymas turėti kvotas. Natūralu, kad kvota yra kaip ženklas, kad mes norime reguliuoti ir norime griežtinti bei nesam tokie atviri, kad mes galime priimti neribotą darbuotojų skaičių.

Manau, kad reikėtų žiūrėti ne bendrai į užsieniečių atvykimą, bet į grupes. Yra skirtingos sąlygos ir tam tikrose vietose mes liberalūs, bet į bendrą paveiksluką pažiūrėjus, tai mes linkstam į tą griežtesnę pusę.

Kokia situacija Lietuvoje palyginus su aplinkinėmis šalimis?

Sudėtinga sakyti, nes pasauliniu mastu sudėtinga vertinti. Jeigu žiūrime į Skandinaviją, tai faktas, kad mes esame griežtesni ir ne tokie atviri. Lietuvoje mes turime problemų su integracija, nes čia antras žingsnis. Pirma, tai imigracinės procedūros, kad gauti leidimus gyventi, dirbti, bet yra kitas etapas atvykus, kaip mes tuos žmones integruojam. Jeigu mes žiūrime į studentus, tai nežinau, ar esate girdėjęs statiką, bet lieka tik 7 proc. studentų. Tai labai mažas skaičius užsieniečių studentų, kurie lieka, tai vadinasi, kad ne atvykimo klausimas, o integracija.

Kas lemia, kad integracijos politikoje Lietuva susiduria su nemažai problemų?

Čia gylus ir filosofinis klausimas. Yra politinio požiūrio, kad kurį laiką Lietuva nematė poreikio turėti daug užsienio talentų, nors pastaruoju metu matome signalus, kad vyriausybė apie tai kalba. Jeigu žiūrėti į savivaldos lygmenį, tai Vilniaus savivaldybė labai aktyviai bando rodyti, kad mes norime užsienio talentų, mes esame atviri ir labai daug renginių organizuoja. Galbūt anksčiau nebuvo akcento ir nebuvo poreikio, matyt, kad reikia užsienio talentų, nes Lietuvoje buvo pakankamai darbingų žmonių ir ta darbo imigracija neturėjo svarbios reikšmės. Ir dabar kuo toliau, tuo labiau matome, kad Lietuvoje nebepakanka talentų, nes daug lietuvių išvykę. Įstoję į ES pastebėjome tą protų nutekėjimą, tai natūralu, kad tų darbuotojų vietas turėtų užimti kiti žmonės. Tai tada atsigręžiamo į užsienio talentus, tai, manau, kad tas lūžis įvyko ir mes patys galvojame, kad jeigu yra užsieniečių, jis atvyko, tai jam reikia žinoti, kur kokios mokyklos, kaip sveikatos sistema veikia. Problema yra ta, kad mes neturėjome tokių didelių srautų ir mūsų ekosistema nėra tam pritaikyta, valstybė nematė to kaip prioriteto, nes nebuvo poreikio. Mes neturime tos infrastruktūros, ekosistemos talentams. Bet ji pamažu kuriasi, labai matosi savivaldybių lygmeniu, bet ir iš pačios savivaldybės. Kad darbo jėgos trūkumą reikia užpildyti, tai labai dirbama su lietuvių sugrįžimu. Reemigracija, bet manau, kad 100 proc. lietuvių nesugrąžinsi ir galbūt to ir nereikia. Žmogus turi teisę rinktis, kur jis nori gyventi ir tas natūralu. Tad dabar dirbama ties integracija.

Bendraujate su užsienio verslu, o kiek jiems svarbus, koks šalyje yra integracijos atvykusiems lygis?

Labai priklauso nuo investuotojo. Jeigu jis yra jau čia Lietuvoje, jam natūraliai mažesnis prioritetas. Bet jei jis turi globalias paslaugas ir žino, kad daug jo darbuotojų gali atvykti iš kitų šalių, tai natūralu, kad jam rūpės, kaip tam darbuotojui seksis Lietuvoje. Ar bus prieinamos visos paslaugos, kaip jam seksis integruotis.

Bet yra kita grupė, kurie galvoja perkelti visą savo verslą ir jie kelia iš vienos šalies visą savo ofisą į kitą, tai jiems ypatingai tai svarbus klausimas. Nes tai jautrus klausimas, kaip keliant visą savo komandą į kitą šalį išlaikyti ją ir užtikrinti, kad jiems nebus tokio radikalaus pasikeitimo ir tas pasikeitimas bus pozityvus. Tai integracijos klausimas iš

verslo pusės tikrai yra svarbus, nes jei tavo darbuotojas jaučiasi gerai, natūralu, kad jo produktyvumas ir santykis su darbdaviu yra geresnis. Iš verslo pusės integraciniai klausimai yra svarbūs, bet skiriasi paties investuotojo, darbdavio, ar jis jau yra Lietuvoje, kokie jo darbuotojai, kiek yra užsieniečių tarp jų.

Užsiminėte apie reemigraciją. Visose Vyriausybės dokumentuose, projektuose, kalbančiuose apie demografiją ir imigraciją yra aiškiai pabrėžiamas prioritetas emigrantų susigrąžinimas į Lietuvą. Kiek tai lemia imigracijos politiką trečiųjų šalių piliečių atžvilgiu?

Čia yra sudėtinga atrasti tą balansą. Nes dabar politinė srovė eina kalbėti apie lietuvius, kurie galėtų grįžti. Tai aš matau palaikymą stipresnį lietuvių sugrįžimo. Bet iš asmeninės perspektyvos, aš manau, kad jei darbo vieta yra laisva, tai ją galėtų užimti bet kuris ir nereikėtų to riboti. Ribojimų aukštos kvalifikacijos specialistams nėra, Bet jei žiūrėti į žemesnės, tai ten yra darbo rinkos poreikių testas, yra tas saugiklis, kad jeigu yra darbo vieta, tai pirmiausia ją užimti turėtų lietuviai, jeigu Lietuvoje esantis asmuo neaplikuoja į ją, tai tada galima ją perleisti užsieniečiui. Politiniu lygmeniu tikrai yra tas požiūris, kad skatindami reemigracija mes turime priverti duris imigracijos galimybei iš trečiųjų šalių. Bet mano asmeniniu požiūriu, tai tas neturėtų būti labai ribojama.

Jeigu į migracijos politiką pažvelgtume šiek tiek retrospektyviau, kaip vertintumėte šios politikos pokytį per pastaruosius penkiolika metų?

Kelių metų laikotarpyje labai eina bangomis, nes pati imigracija yra labai jautrus politinis klausimas ir labai jaučiasi, kas yra daugumoje ir kokią ima poziciją. Dabartinė mūsų valdžia yra labiau orientuota į lietuvių sugrįžimą. Pozicija yra, kad įsileiskime talentus, bet išlaikykime savo saugumą. Kad ir kvotų klausimas. Darbo jėgos iš Ukrainos klausimas. Yra baimė, kad kai kurie Lietuvos darbdaviai norės užsienio darbuotojų tam, kad jie yra pigesni. Ir tokiu atveju lietuviai darbuotojas nukentės, nes jis praranda savo darbo vietą, nes jis nedirba už minimalų atlyginimą. Tai yra tų pamąstymų, kad apsaugoti lietuvių darbuotojus ir pačią mūsų ekonomiką, bet ir būti atviriems. Bet per penkių metų laikotarpį, tai ji banguoja, tai negalėčiau sakyti, kad liberalėjama. Bet pastaruoju metu mes daromės uždaresni. Pažiūrint į paskutinius veiksmus, kad ir kvotų klausimas. Deklaruojam, kad mes norime užsienio talentų, bet norime ir žiūrėti, kad jų neatvyktų per daug. Sudėtinga būtų pasakyti.

Jums nemažai tenka įvairiose formatuose prisiliesti prie šios politikos kūrimo užkulisių. Kokie veikėjai (tai gali būti tiek politikai asmeniškai, tiek įvairios organizacijos) bando aktyviausiai prisidėti prie šio proceso?

Labai garsiai kalba darbdavių asociacijos, konfederacijos, profsąjungos. Investuotojai dažniausia kalba apie laisvėjimą ir liberalizavimą. Stambieji investuotojai. Iš politikų tikrai yra asmenybių, kaip ir ekonomistai, kurie sako, kad uždaramas nėra gerai, nes nuo to mūsų ekonomika pralaimi. Labai skirtingai nuo interesų grupių, vieni palaiko labai uždara poziciją, o kiti liberalią. Bet pastebėjau, kad investuotojai yra linkę prie laisvesnio, o politikai labiau linkę būti uždari ir turėti tokį nacionalistinį, bet tokį nacionalistinį neigiamą požiūrį, kad nereikia būti atviriems ir multikultūriniais, kas kartais labai gaila girdėti, tokius kardinalius požiūrius.

Kaip manote, kokie pagrindiniai veiksniai nulemia politikų nenorą vykdyti atviresnę imigracijos politiką, išskyrus darbo užmokesčio klausimą, kurį jau palietėte?

Tai noras turėti palaikymą iš visuomenės. Nes dalis visuomenės turi baimių dėl užsieniečių atvykimo. Tokią populistinę idėją pasigauti. Mes matome ir užsienyje, kad ir Trumpo pavyzdys, neigiamas požiūris prisidengiant saugumu ir taip laimint rinkėjų palaikymą. Kartais politikais šituo koziriu naudojasi. Kartais būna tokie racionalesni jie, kad saugoti darbo vietas, kad nenusipigintume kai kurių sektorių, pavyzdžiui, transporto, vežėjų, ten tikrai yra matoma piktnaudžiavimų, kada yra samdomi ukrainiečiai, baltarusiai, kadangi jie gali dirbti už žymiai mažesnę atlyginimą, nes lietuviai su tokia pačia kvalifikacija, tai jis už tokį atlyginimą neina dirbti ten. Tada mes perkvalifikuojame darbuotojus, jie neina į tą poziciją, tai mes kaip ir švaistom valstybės lėtas tam. Kartais yra racionalūs saugikliai, o kartais politiniai žaidimai gauti palaikymą.

Kaip vertintumėte politinių veikėjų suinteresuotumą šia tema?

Bendras vaizdas, kad migracija visiems svarbi, nes bendras skaičius gyventojų mažėja, mes turime stiprią emigraciją iš Lietuvos, tai ji yra labai aktuali. Bet drįsčiau suabejoti, kiek yra mąstoma į gylį ir mėginama suvokti, kodėl yra dideli srautai išvykimo. Kiek reikėtų dirbti ties lietuvių sugražinimu. Kad reikėtų stiprinti labiau pačią politiką. Mes turime, pavyzdžiui, Lietuvos demografijos politikos gaires, kas yra labai džiugu, kad yra labai galvojama, kaip mūsų gyventojai, kaip juos išlaikyti ir pan., bet joje nėra kalbama apie užsieniečius. Viskas daugiau orientuota į pačius lietuvius.

Kaip manote, ar Lietuvos politinės partijos turi pakankamai pagrįstą ir išanalizuotą poziciją imigracinės politikos klausimu?

Manau, kad vyriausybė labiau žino faktinius argumentus, o partijos eina per politinius argumentus. Čia atsargiai pasakyčiau, nes nepažįstų visų partijų ir kaip jos žino vyriausybės argumentus ir kiek klausosi jos pozicijos. Ar jie girdi statistiką ir tyrimus analizę, ar daugiau vadovaujasi kitais dalykais. Nelabai atsakysiu.

Koks pačių aukštesnės kvalifikacijos specialistų suinteresuotumas atvykti į Lietuvą?

Dažniausia yra darbdaviai, kurie nori juos prisitraukti, bet yra ir patys užsieniečiai, kurie stipriai nori į Lietuvą, dalis ukrainiečių, kurie labai nori į Lietuvą. Bet čia gal labai asmeninis vertinimas, vienas stipriai kitas mažiau.

Kaip darbdaviams sekasi prisitraukti ne ES piliečių aukštos kvalifikacijos darbuotojus?

Čia mes matome daug iššūkių, vien dėl to, kad darbdavys, jeigu jis atranda tą darbuotoją, tai dažnai, jeigu jis neturėjo užsieniečio iš trečiųjų šalių, tai jis susiduria su migracijos procedūroms, kas yra iššūkis ir baimė, kad nepavyks visko susitvarkyti laiku. Tai dažnai darbdaviai dažnai renkasi įdarbinimą lietuviu ar ES piliečio, nes tai yra žymiai paprasčiau. Iš trečiųjų šalių sudėtingiau prisitraukti, nes yra daug sudėtingesnis tas migracinis procesas. Daug nuo įmonės priklauso, kiek įmonė orientuota į tą užsienio talentą.

Bet anksčiau minėjote, kad sąlygos yra supaprastintos aukštos kvalifikacijos darbuotojams, tačiau jie bijo dėl migracijos procedūrų, kodėl?

Jie tiesiog kasdien to nedaro ir taip žiūrint bendrame paveikslėlyje aukštos kvalifikacijos specialistui atvykti lengviau, bet jeigu mes lyginam užsieniečio iš trečiosios šalies ir ES, tai natūralu, kad užsieniečio iš trečiosios šalies, kad ir aukštos kvalifikacijos specialisto, tai jo kelias vis vien bus ilgesnis. Reikės mėnesio ar dviejų, kol jis galės susitvarkyti dokumentus, tuo tarpu europietis, tai jis gali atvykti ir kitą dieną. Ir labai greitai viskas tvarkosi.

Viešai išsakoma politikų pozicija atviresnės imigracijos klausimu yra gerai žinoma. Kaip skiriasi viešai išsakoma pozicija nuo bendraujant uždaruose posėdžiuose išsakomų idėjų?

Pozicijos galėčiau sakyti bent jau vyriausybės mažai skiriasi. Kas džiugu, jog pokalbiai, kurie vyksta už uždarytų durų jie mažai keičiasi. Iš tam tikrų ministerijų eina signalai, kad būkime atviresni, mums reikia talentų, nematyčiau didelio skirtumo tarp uždarytų durų ir tas kas atvirai vyksta. Bet su Seimo nariais būna ir kitaip.

Bendraujant su įvairias pašnekovais susidaro įspūdis, kad Ekonomikos ir inovacijų ministerija pasisako už pakankamai atvirą imigracinę politiką, tuo tarpu Vidaus reikalų ministerija laikosi kitokios nuomonės. Kiek yra to nesutarimo šiuo klausimu tarp skirtingų ministerijų?

Tikrai taip. Tarp ministerijų taip vyksta. Teisingai pastebėjote, kad Ekonomikos ir inovacijų ministerija stengiasi laikyti liberalų požiūrį ir skatinti tos darbo jėgos atvykimą, kuo lankstesnę tą procesą turėti, ar skatinti, kad jis būtų kuo paprastesnis. Kuomet VRM turi tikrai labiau formalistinį požiūrį ir yra labiau orientuoti į saugiklius. Jų požiūris, kad taip, užsieniečiai turi teisę atvykti ir mes norime, kad jie atvyktų, bet pirmiausiai mes turime žiūrėti į saugiklius, kad tas asmuo nekeltų grėsmės, kad neatvyktų per daug, kad nesukeltume įtampos vidinei demografijai ir darbo rinkai. Tai tikrai labai skiriasi ir jaučiasi tos skirtingos pozicijos. Vieni žiūri į atvirumą, o kiti per saugiklius.

SADM jie irgi yra liberalus, sakyčiau, mažiau linkę į saugiklius. Tokie per vidurį tarp Ekonomikos ir VRM ministerijų. Nes jiems svarbūs saugikliai, bet jie yra lankstesni, jie girdi poreikius, problematiką. Su jais galima kalbėti ir diskutuoti, kai tuo tarpu su VRM yra sunkiau palaikyti pokalbį ir diskusiją ir sakyti, kad tam tikras procedūras tikrai reikia naikinti ir jos yra perteklinės, kad terminai yra per ilgi arba kad aptarnavimo kokybė užsieniečių yra tikrai nepatenkinama. Tas dialogas tikrai yra sudėtingesnis su VRM.

Galėtumėte pateikti konkrečių pavyzdžių, kokių grėsmių bijo VRM?

Su grėsmėmis, tai man asmeniškai kartais atrodo, kad jos yra nepagrįstos, bet aš neturiu galbūt visų faktų, ką mato VRM.

Tai grėsmės yra: fiktyvių įmonių steigimo arba kad Lietuva bus tiesiog tranzitinė šalis, jeigu žiūrime į vadovus įmonių, kad tie užsieniečiai neplanuoja steigti įmonių, tiesiog jie planuoja įsteigti UAB ir važiuoti į kitą ES šalį ir nekurti jokios pridėtinės vertės Lietuvai. Tai viena iš tokių grėsmių yra fiktyvus atvykimas.

Kita grėsmė pinigų plovimas, kad tie asmenys gali kelti grėsmę, taip pat ir Lietuvos nacionaliniam saugumui. Tik kaip sakau, truputėli sudėtingas dialogas dėl grėsmių, kadangi nėra atskleidžiama kokios stiprios tos grėsmės. Tad norint sudaryti geresnes galimybes investuotojams tikrai sudėtinga kalbėtis, nes neįmanoma vertinti, ar tos grėsmės tikrai tokios didelės ir reikia tokių stiprių saugiklių. Grėsmės fiktyvumas, nelegalus darbas. Jų yra. Arba iš SADM ministerijos įvardijamos baimės, kad nelegalus darbas gali klestėti. Ne visi Lietuvos darbdaviai sąžiningi ir nori integruoti užsieniečių, tikrai yra atvejų, kada nori išnaudoti ir gauti tiesiog pigią darbo jėgą.

Tai čia tikrai reikia to balanso ir tos grėsmės nėra tuščios, jos egzistuoja, tik kartais atrodo, kad per daug mes į jas susikoncentruojam

Imigracijos politikos kontekste nemenką vaidmenį užima ir Užimtumo tarnyba. Kokia jų pozicija šioje diskusijoje?

Su Užimtumo tarnyba, tai jie tikrai atviri diskusijoms ir dialogui. Jie tikrai labai reaguoja į tam tikrus signalus, jei jie eina iš rinkos arba investuotojų. Stengiasi prisitaikyti, bet taip pat irgi turi, kadangi jie yra įspausti į tam tikrus aprašus, rėmus, kaip tuos formalius procesus. Tai kartais jie turi mažiau galios pakeisti tam tikrus procesus, nes ji yra pavaldi ministerijai, tai jie patys pokyčių negali įgyvendinti. Bet didelių kažkokių konfliktų nebuvo arba kad mes matytume, kad jie negirdi ir nereaguoja į situaciją. Bet šiame politiniame žaidime jie yra silpni, nes jie pavaldi ministerijai institucija.

Iš vieno informanto teko girdėti pasisakymą girdėti, kad vyriausybė deklaruoja pakankamai atvirą politiką, tačiau jie susiduria su gelžbetotine siena ir nieko negali pakeisti. Kaip manote, kiek čia yra biurokratijos iš savęs vaidmuo imigracijos politikos procese, o kiek vyriausybė viena ranka atverdama imigraciją, kita ranka per biurokratiją stengiasi stabdyti šį procesą?

Nemanau, kad pristabdo institucijas, bet ką pastebėjau, kad institucijos labai formalistinį požiūrį turi. Tai kad, jei reikalingi yra dokumentai, tai jie vertinami labai formaliai ir kartais neatsižvelgiama į faktinę situaciją. Ir procesas labai susunkėja, sulėtėja, kada parašas turi būti tam tikroje puslapio pusėje. Toks kaip sakau labai formalistinis požiūris, kada biurokratinis mechanizmas labai sunkus pasidaro. Ir darbdaviai, kurie nepratę prie migracijos procesų tai jie labai sunkiai įsidarbina darbuotojus. Bet jeigu turi gerus konsultantus, tai dažniausia viskas labai greitai ir paprastai susitvarko. Reikia turėti konsultantą, kuris žinotų kaip varneles gauti greitai, nes jis žino visas reikalingas formas. Ir kada užsiregistruoti vizitui, nes dažnai jų labai ilgai laukti reikia. Įsijungia daug praktinių mechanizmų, kur, atrodo, įstatymiškai, atviri ir ta procedūra lengva, bet praktikoje išlenda labai daug tokių formalistinių dalykų, kur labai užstabdo viską.

Kaip manote, kas nulemia tuos formalistinius dalykus?

Čia trūkumas kompetencijų pačiose institucijose ir baimės, kada nėra kompetencijos suprasti, kodėl neatitinka tam tikras reikalavimas, tada perspaustai yra žiūrima į aprašą kaip viskas turi būti. Čia yra sena ir ryški problema, kad migracijos departamente trūksta tiek darbuotojų, tiek ir kompetencijų kėlimo. Ir paties aptarnavimo standarto trūksta. Tai formalistinis požiūris ateina iš to, kad organizacijai reikia sustiprėti su darbuotojų kompetencija. Ir tada galima žiūrėti daugiau į realybę, o ne popieriuko formą.

Kaip visuomenės nuomonė trečiųjų šalių piliečių atžvilgiu veikia atmosferą Vyriausybės bei Seimo koridoriuose?

Visuomenės nuomonė tikrai daro įtaką. Ypatingai daro, jeigu yra ryškios bylos. Jeigu pats procesas yra neteisingas iš asmeninių pozicijų žiūrint, tai ta visuomenės nuomonė tikrai veikia. Ypatingai įstatymų keitime, kada visuomenėje yra atmosfera, kad kažkaip ne taip, neteisingai, mes labai uždari, tai tada linksta į liberalesnę. Tai visuomenės nuomonė tikrai turi didelę įtaką.

Kiek imigracijos politiką lemia rinkiminiai ciklai?

Tikrai veikia. Rinkimų laikotarpių ypatingai pasijaučia, kad nėra noro daryti kažką labiau provokuojančio, politiškai nepopuliaraus, kada galbūt prasidėjus darbams jie yra linkę daryti kažką drąsesnio ir labiau reformas. Reformos dažniausiai pradžioje gal ir išgąsdina visuomenę ir reikia laiko, kad pamatyti teigiamų rezultatų. Tai prieš rinkimus retas politikas ryžtasi kažką reformuoti, nes jis praranda palaikymą ir t.t. Tikrai koks laikas, tai turi labai didelę įtaką.

Kiek aktyviai veikia profsąjungos darbo imigracijos klausimu? Kokį jų indėlį galima įžvelgti?

Aktyviai veikia, nes jos turi garsų balsą, jos dažnai labai kategoriškos ir imigracijai turi ryškią opoziciją. Taip pat jos kaip socialinis partneris įtrauktos į trišalę tarybą, tai jos tikrai turi savo balsą. Ypatingai su darbo rinka, kas su nekvalifikuotais darbuotojais, tai jos labai stipriai įsitraukusios.

Kaip manote, kas sugeba labiau paveikti imigracijos politiką verslo asociacijos, ar profsąjungos?

Priklausomai nuo klausimo. Investuotojai taip pat turi labai stiprią poziciją, ypatingai, jei tai vieni iš pagrindinių investuotojų, kurie neša didžiulę pridėtinę vertę Lietuvai, tai jų tikrai yra klausomasi. Mes negalima užsiblokuoti ir negirdėti nuomonės. Kitas dalykas investuotojas gali tiesiog išeiti, jei mes siūsim žinutę, kad mums rūpi tik investuotojo pritraukimas, o buvimas kaip ir neaktualus iš valstybės pozicijos pasidaro, nes mes kaip ir neprisitraukim kitų investuotojų tada. Investuotojai kalba ir jeigu jie turi neigiama nuomonę, jog valstybė negirdi jų, kad reikia liberalesnio požiūrio, geresnės integracijos, tai natūralu, kad kitas investuotojas pasvarstys, ar čia tikrai ta šalis, į kurią aš noriu atvykti ir plėtoti savo verslą.

Kaip vertintumėte skirtingų verslo interesų grupių vienybę siekiant atviresnės imigracinės politikos?

Skaidosi, sakyčiau. Apimti viską yra sudėtinga ir tikrai jaučiasi labai skirtingi požiūriai tiek tarp investuotojų, tiek pačių darbdavių, kad vieningos nuomonės turėti tiek iš vienos, tiek iš kitos pusės yra labai sudėtinga. Dažniausiai jos skaidosi ir nėra tolygios.

Investuotojai vieni darbina, kurie atitinka aukštą kvalifikaciją, tai jiems labiau rūpi integraciniai klausimai, čia kaip antras žingsnis, bet yra kita dalis investuotojų, kurie norėtų pritraukti užsienio darbuotojus, kurie kaip ir nėra tos žemos kvalifikacijos, jie turi kitas kompetencijas, turi gal kalbinius gebėjimus, bet jie neatitinka kvalifikacijos apibrėžimo aukštos ir tada jų interesas kitoks. Vieni linkę į integracinius klausimus žiūrėti, o kitiems noras yra praplėsti migracines procedūras, kad jos nebūtų tik labai siauram ratui darbuotojų.

Kaip manote, kiek visuomenės nuomonė imigracijos politikos klausimais daro įtaką verslo asociacijų pasirenkamai strategijai siekti atviresnės politikos trečiųjų šalių asmenų atžvilgiu?

Jie yra savarankiškesni, ne tiek priklausomi nuo visuomenės nuomonės. Ir matosi tas liberalumas, nes verslui reikia lankstumo, atvirumo, kuo geresnių sąlygų prisitraukti darbo jėgą. Tai galbūt, jei visuomenės požiūris būti uždaresniems,

tai jie vis vien palaiko liberalesni požiūrį, o jei visuomenė liberali, tai jis vis vien liberalus. Tai iš asociacijų matyčiau tą liberalų požiūrį visada labiau palaikomą.

Pastebite procesų kaip verslo asociacijos bando paveikti viešąją opinią sau palankesne kryptimi?

Per žiniasklaidą mes matome, kad stengiasi jie aktualinti šitą temą ir rodyti, kur yra problemos, kur reikia lengvinti. Pagrindinė priemonė pasiekti visuomenę yra žiniasklaida ryškinant kai kurias net ir absurdiškas situacijas, kur migracijos procedūros yra kaip reikiant perspaustos arba rodant sėkmės istorijas kaip to reikia verslui ir kaip gerai, kai mes esam atviri ir turime multikultūrinę darbo aplinką. O ne tik vieną lietuvišką.

Kaip manote, kas turi didžiausią įtaką pasirenkamai Lietuvos migracinei politikai?

Seimas arba Vyriausybė, čia du pagrindiniai žaidėjai. Gal tos stiprybės daugiausiai turi Vyriausybė, jeigu ji turi argumentuotą poziciją ir labai stengiasi tą pasiekti, tai manau, kad Vyriausybė. Nes Seimas labiau banguoja, daugiau reaguoja į visuomenės pasisakymas, o Vyriausybė turi labiau fokusuotą požiūrį ir strategiją kaip tai turėtų atrodyti ir net jei yra pokyčiai politiniai ar visuomenei, tai išlaikant vieną kryptį tu gali pasiekti rezultatą. Manau, kad daugiau įtakos turi Vyriausybė.

Šioje Seimo kadencijoje buvo ne vienas atvejis, kada Vyriausybės iniciatyva buvo sustabdyti Seime. O koks susikalbėjimo lygis tarp Seimo ir Vyriausybės imigracijos temoje, ar atsiranda Vyriausybės stabdymų Seime šioje temoje?

Manau, kad taip. Visose srityse nutinka tų nesusikalbėjimų, bet konkretaus pavyzdžio dabar negalėčiau išskirti. Žiūrint iš Vyriausybės pusės mes atviresni, bet dabar Seime einantis įstatymas inicijuotas VRM yra labai toks saugiklinis. Yra to disonanso, kad balansuojam tarp noro būti liberalesniems ir saugumo.

Būna pasigirsta Seime stabdymų dėl identiteto baimių irgi, nors apskritai saugumo baimių daugiau.

Kokias problemas susijusias su identitetu matomos politikų, ką iš jų išgirstate?

Kad mes išnyksim kaip valstybė, kad reikia susigrąžinti visus, kas išvažiavo. Tokia tematika eina.

Kas, jūsų nuomone, nulemia silpną integracijos politiką?

Nežinau, ar sąmoningai siekiama atbaidyti. Aš linkusi manyti, kad nesuprantama svarba integracijos. Nenorima palaikyti stipriai pozicijos, kad mes norime integruoti, nes baiminamasi didžiulio srauto, ar pozicijos parodymo, kad mes norim užsienio talentų ir norime, kad jie integruotųsi. Sunku pasakyti, ar tas sąmoningai daroma, ar tas tiesiog natūraliai neskiriama dėmesio ir tas faktas atbaido imigrantus.

Galbūt viešosios nuomonės bijoma, jog skiriant lėšas užsieniečių integracijai, vietiniai jausis nuskriausti?

Yra tokių pasisakymų dėl užsieniečių integracijos. Dažnai išgirstame tokių nuomonių, kodėl skiria pinigų trečiųjų šalių piliečių integracijai ir jų procedūroms, kai Lietuva ir taip turi įvairių problemų švietimo, medikų atlyginimo.

Arba yra kitas argumentas, kodėl koncentruojamasi į užsieniečius, kai galima koncentruotis į lietuvius užsienyje. Balansuoti tarp to tikrai reikia, nes yra tų nuomonių. Bet aš asmeniškai esu linkusi, kad tai turi būti tarp prioritetų, nes šalis, kuri nori tiek ekonomiškai, tiek socialiai, ji privalo būti atvira. Jeigu mes užsitarom, tai augimas yra daug lėtesnis. Tai net ir tyrimai rodo, kad multikultūrinės valstybės, tos kurios turi stiprią integraciją, tai jos daug turtingesnės. Tai Skandinavija, pavyzdžiui. Užsienio talentai labai stiprina vidinę konkurenciją ir pačią darbo rinką ir našumą, produktyvumą. Bet ta visuomenės reakcija tikra yra, kodėl skiriama užsieniečiams finansams, o ne vidiniams reikalams.

Dabar nemažai kalbėjote apie visuomenę, o kada pateikiate informaciją politikams apie integraciją ir jos naudą, reikalingą, ką iš jų išgirstate?

Labai skirtingai. Yra politikai, kurie mato, kad reikia atvirumo ir yra, kurie nori uždarumo. Labai skirtingai. Nesakyčiau vieningos nuomonės. O politikų nepalaikančių argumentacija panaši kaip ir visuomenės. Jie mato daugiau vidines problemas ir čia nėra tokios rimtos problemos, nes mes turim didesnių vidinių problemų. Bet čia ką prioritetizuoja tam tikra asmenybė ar Seimo narys.

Kiek Lietuvai buvo aktualus 2015 m. migrantų krizės kontekstas, kaip tai paveikė Lietuvos migracijos politiką?

Mus tikrai labai mažai palietė. Lietuva labai mažai dalyvavo tame lyginant su kitomis šalimis. Jei spaudoje, tai tikrai buvo baimių, kad užplūs pabėgėlių srautai, tai momentinis buvo tikrai didelis iššautas, bet kaip ir pamatėm, kad grėsmių, srautų, baimių Lietuvoje tikrai nėra. Ir net jei būtų, tai nėra grėsmė – pabėgėlių priėmimas. Bet tai gerai pavidikavo, kiek mūsų visuomenė atvira, kokia yra jos nuomonė ir kaip yra matomi pabėgėliai.

Bet yra ir gražių tų sėkmės istorijų, kur mes matome, kaip labai gražiai tie pabėgėliai integruojasi ir tai irgi po truputi keičia visuomenės nuomonę. Tai krizė galbūt davė tokią įtaką, kad mes pamatėm, kokia mūsų visuomenės pozicija ir po truputėli tampa labiau atviri.

Kiek tuo metu žmonės suplakė į vieną pabėgėlius ir darbo migrantus?

To yra, ir dabar dažnai. Tų visuomenės grupių, kurie nesupranta, kas yra pabėgėlis. Kas darbo ieško, o kas nuo karo bėga. Tai labai skirtingos situacijos ir to painiojimo yra. Bet dabar... Labai skirtingos socialinės grupės skirtingai mato. Vieni tikrai painioja ir nesupranta konteksto ir yra labai išsilavinusių žmonių, kurie supranta, kokia yra situacija ir kodėl reikia integracijos.

6 priedas. Interviu su VO1

Kaip vertinate šiandieninę Lietuvos imigracijos politiką trečiųjų šalių piliečių atžvilgiu? Kokio laipsnio, jūsų nuomone, yra imigracijos politikos kontrolė (per griežta, per laisva, ar pakankamai gerai sureguliuota)?

Čia reiktų du dalykus išskirti, viena – pati politika, kokia ji deklaruojama viešai ir lyg ir yra pakankamai teigiamas požiūris, kad reikia kvalifikuotų specialistų, jų trūksta tam tikrų sričių ir jos kaip ir yra įvardintos bei siekiam jos kaip ir pritraukti.

Bet visai kas kita yra biurokratinės procedūros ir realybė su kuria susiduria atvažiuojantys žmonės, tai ten situacija yra kur kas blogesnė. Labai daugybę yra praktinių kliūčių, daug ar finansavimo trūkumo, ar tvarkos trūkumo, kur žmonės susiduria su daugybe problemų, nes migracijos departamente ne visi angliškai kalba, o kai kur net nėra angliškai išvis kalbančių, taip pat eilės didžiulės norint užsirašyti priduoti dokumentus tai net mėnesio ar dviejų eilė gali būti, jog priduoti dokumentus, po to juos dar apdoroja, dar pasiimti po to eilė būna iki mėnesio. Atrodo, kad dalykai paprasti praktiniai, bet jie sukuria labai daug sunkumų.

Visi aptarnaujami vos ne vienoje eilėje ir visiškai nesvarbu, ar čia milžiniškos įmonės vadovas ar eilinis tiesiog darbuotojas. Visgi, turėtų būti prioritetizavimas. Praktiniame lygmenyje tikrai susiduriame su daug bėdų, daugybės popierių reikia. Tokių kaip yra Studijų kokybės vertinimo centras, kuris užsiima tuo, kad patvirtina arba ne įgytą išsilavinimą užsienyje. Tai irgi papildomos kelios savaitės, nors pats Migracijos departamentas galėtų įsivertinti, ar tas universitetas žinoma ar ne, respektabili ar ne ir būtų suteikta. Daug tokių praktiniam lygmenyje problemų, kurios apsunkina darbą. Pavyzdžiui, dar vienas. Online negalima priduoti dokumentų, nu bet kodėl, atrodo, kad visa kita tvarkom, bankininkystę tvarkom, o čia kažkodėl ne ir t.t. Praktiniam lygmenyje tikrai daug bėdų.

Bet iš kitos pusės ir pačią politiką būtų galima pergaltoti. Pavyzdžiui, OECD šalys, dabar įstojome į OECD ir mes šias šalis, kurios nėra ES narės traktuojame kaip lygiai taip pat kaip trečiosios šalys. Bet tai pala, ar tikrai, jeigu iš Kanados žmonės nori atvažiuoti į Lietuvą, tai gal truputi kitaip reiktų traktuoti negu iš besivystančios valstybės kokios nors. Bent jau OECD šalims tai tikrai galėtume taikyti labai supaprastinta, čia ir BREXIT kontekste, jeigu UK taps trečioji šalis, tai mes irgi ją traktuosim kaip trečią šalį? OECD valstybės tikrai galėtų turėti supaprastinta režimą, kad sakytume, jog važiuokite, būkite, dirbkite čia. Čia jokių mes neturime su tuo baimių.

Bet ir apskritai kalbant Lietuvoje migrantų skaičius yra 1,76 proc. Tai žiauriai mažas skaičius lyginant su bet kuria kita išsivysčiusia pasaulio valstybe. Vidurkis išsivysčiusiu pasaulio valstybių yra 11 proc. imigrantų. O viešai pateikiama kaip kad daugėja pas mus, mes čia turime saugotis, tai toli gražu iki realybės, jog apie kažkokias įtampas galėtume kalbėti. Yra labai mažai imigrantų. Jeigu mes ir pasižiūrėtume istoriškai, pasakykite pavyzdį valstybės, kuri pasiekia išsivystymo lygį be imigracijos srauto? Gal yra viena ar kita išimtis, bet bent jau aš tai nežinau. Imigrantai prideda labai daug prie ekonomikos ir šiaip kai yra augimas, poreikis darbo jėgos tokioje kaip Lietuvoje.

Nes oficiali valstybės pozicija, premjeras praėjusią savaitę pasakė, yra trys pagrindiniai būdai, kuriais yra kovojama su demografinėmis problemomis. A) Skatinti gimdyti žmones. Ok, viskas gerai. Bet pirma jo realistinis skaitlingumas yra ne tos proporcijos, plius mes čia kalbame apie po 20 metų darbo jėgą, tai ne to levelio tikslas. B) Skatinti lietuvius sugrįžti emigrantus. Puiku, labai gerai, bet vėlgi mes turime realistiškai matyti, kokie mąstai yra realistiško tokio sugrįžimo. C) Kvalifikuotos darbo jėgos prisitraukimą į Lietuvą. Tai prioritetai atvirkščiai turėtų būti apversti, jeigu mes kalbėtume apie realų poveikį.

Išvardijote daugybę dalykų susijusių su biurokratinėmis problemomis. Kaip galvojate, kiek šios problemos kyla iš pačios biurokratijos kaip vieneto, o kiek visgi valstybė neskatina kaitos ir netgi pati stabdo jos pasikeitimus, nes iš tiesų nori pristabdyti tą srautą nepaisant savo pozicijos, kurią visų pirma deklaruoja verslui?

Dar sugrįžtant prie biurokratijos, tai sudėtinga pačiam migrantui susitvarkyti dokumentus. Ir negali tik advokatas atstovauti, bet irgi tik jei esi šalyje, taip pat ir advokato padėjėjas negali, o turi būtinai advokatai. Tai ir kaštai didėja, turi būti šalyje būtinai.

O pereinant prie esmės, tai sakyti, kad biurokratija tiesiog tai tas akcentas yra daug kartų dedamas. Ir iš ekonomikos ministerijos ir iš kitų, kad reikia tvarkytis ir nėra tvarkomasi. Tai taip, politinė valia ir pozicija daug čia nulemia. Ir pinigų skyrimo. Gal nėra pakankamai tam pinigų skiriama ir šiaip reikalavimus gerai susitvarkyti. Dėmesio daugiau tam skiriama būtų, tai tikrai taip nėra.

Tose diskusijose dažniausiai naudojamas argumentas yra saugumo argumentas. Iš tiesų, kai mes kalbame apie migraciją iš trečių šalių yra jautrių elementų, taip gali būti kažkokie pavojai nacionaliniam saugumui, nes tarp to srauto gali pasitaikyti visokių interesų, kurie nebūtinai čia dirbti atvažiuoja, bet vėlgi tam yra tarnybos ir institucijos, kurios tuo rūpinasi ir ką jos konkrečiai sako. O nebijoti a priori, kad čia kažkas ateis su piktais kėslais.

O atsakant į klausimą, sutinku, kad tai daugiau politinis klausimas, nes nuo to viskas dažniausiai prasideda, visokie pokyčiai.

Jeigu į migracijos politiką pažvelgtume šiek tiek retrospektyviau, kaip vertintumėte šios politikos pokytį per pastaruosius penkiolika metų? Kas, jūsų nuomone, labiausiai prisidėjo prie minimų pokyčių?

Tampa šiek tiek liberalesnės, bet tikrai tokiais labai, labai, labai mažais žingsneliais. Lėtais labai žingsneliais. Nes yra migracijos valdyba ir migracijos departamentas. Tai valdyba dažniausiai prie policijos būna. Tai yra dalis, kas perkelta iš jų migracijos departamentui ir lyg kažką kvalifikuotiems supaprastinam, terminai patrupinti, tai yra tas judėjimas link to noro prisitraukti, bet tas judėjimas yra labai lėtas su daugybę trukdžių tame procese ir tas judėjimas lyg šokinėjimas pirmyn ir atgal. Bet aš sakyčiau, kad yra, bet per lėtas judėjimas ta linkme.

Jums nemažai tenka įvairiose formatuose prisiliesti prie šios politikos kūrimo užkulisų. Kokie veikėjai (tai gali būti tiek politikai asmeniškai, tiek įvairios organizacijos) bando aktyviausiai prisidėti prie šio proceso?

Verslas, kuriam tas darbuotojų poreikis jaučiasi labiausiai, tai natūralu, kad ir viešojoje erdvėje ir turbūt su institucijomis bendraujant išsakomos pozicijos, kad trūksta žmonių, susiduriame su a, b, c, d problemomis. Kaip ir mūsų nariai asociacijos, mes turime ir paslaugų centrų darbo grupę ir šiaip įvairioms temoms, darbo santykių ir t.t. Tai tose grupėse įmonės išsako savo bėdas, situacijas, su kuriomis susiduria ir iš to susiformuoja ir pavirsta pasiūlymais, kokius teikiame ir kitos asociacijos. Ir Investuok Lietuvoje pakankamai aktyviai dalyvauja kaip valstybinė, bet investicijų pritraukimo agentūra.

Priešinga kryptimi gaila, kad profesinės sąjungos yra labai negatyviai nusiteikusios. Čia vėlgi tas yra labai, mano asmenine nuomone, labai trumparegiškas požiūris. Nes profesinės sąjungos natūralu, kad dabartinių savo narių interesus gina, kad jie dirbtų, neateitų nauji darbuotojai, kurie galbūt nebus jų nariai. Bet tai turi būti balansas, kad jei įmonė negaus darbuotojų tai turės užsidarinėti arba mažintis. Tai pralaimės visi tada. Turi būti balansas tarp profsąjungų narių apsaugos ir liberalaus verslo poreikių, kad reikia plėstis. Ne tai, kad pakeisti dabartinius darbuotojus, bet kad reikia plėstis. Nes jeigu nėra iš ko plėstis, tai niekas tada nelaimi.

Ir gaila, kad dažnai nugali politinis interesas sužaisti emocijomis, kad imigrantai atvažiuos ir visos iš to sugalvojamos grėsmės ir pavojai, kuriais dažnai žaidžiama. Nes jei kabame apie dabartinį skaičių, 1,76 proc. tai nėra ten jokio pavojaus. Toli iki jo dar.

Kaip manote, kokie pagrindiniai veiksniai nulemia politikų nenorą vykdyti atviresnę imigracijos politiką be jau išsakytos jūsų pozicijos, siekio būti perrinktais?

Tai taip, perrinktais ar šiaip populiarumo susilaukti. Čia ne vien, kad perrinktais, bet ir populiarumo veiksnys. Nes čia yra lengva tema manipuliuoti, lengva tema kalbėti apie saugojimą. Kabutėse čia turėtų būti, ateis užsieniečiai ir pavogs darbo vietas. Tai toks kalbėjimas nelabai turi ryšį su realia situacija, dabar daugybę įmonių plėstųsi šimtais žmonių, jeigu galėtų. Bet nėra žmonių.

Žvelgdami į politikų veiksmus šioje srityje, kaip pasiskirsto nuomonės iš įvairaus politinio spektro veikėjų (ar egzistuoja takoskyra, ar vieninga pozicija)?

Natūraliai liberalai į šitą klausimą geriau žiūri, koks skirtumas su pasauliu lyginant, jei pas mus ir kairė ir dešinė. Ir socdemais ir konservatoriais ir ypač socdemais pasauliniu mastu turėtų atviriau žiūrėti į imigrantus, o pas mus pozicija gan konservatyvi. O kad konservatoriai žiūri gan konservatyviai, tai čia kaip ir atitinka jų ideologiją, politinę poziciją.

Bet aš geriau įvardinčiau ne tai, kad kažkokią tvirtą, neminint marginalų kažkokių, bet iš pagrindinių partijų, tai ne tai kad poziciją, bet pasyvumą matau šiuo klausimu, aš šitos temos neliesti. Bet čia toks labiau įspūdis mano.

Kaip vertintumėte politinių veikėjų suinteresuotumą šia tema?

Nėra suinteresuotos, nes politiškai žiūrint šita tema yra jautri, ten daug ką turi pralošti, o laimėti tik ilgalaikę naudą šalies ekonomikai, tai toks labai abstraktus dalykas, kur tik labai toli mąstantys politikai, kurie iš tiesų suinteresuoti Lietuvos gerove ir suprantantis kaip ekonomika veikia gali sėkmingai tame dalyvauti.

Kaip manote, ar Lietuvos politinės partijos turi pakankamai pagrįstą ir išanalizuotą poziciją imigracinės politikos klausimu?

O aš taip sakyčiau, o kaip politikas gali turėti nuomonę kažkokių klausimu savo tiesiog iš oru. Mes visi susidarome nuomone su kuo susiduriame, išgirstame, iš aplinkos. Tai čia toks labai. Aš neįsivaizduoju, kad politikas turi savo nuomonę šiaip nuo nieko nepriklausoma. O ar turi savo resursų išsitiirti, nežinau.

Trūksta supratimo apie realią situaciją iš verslo perspektyvos, kaip stipriai iš tikro trūksta žmonių. Man įspūdis, kad politikai dažnai nesupranta mąsto šitos problemos.

Viešai išsakoma politikų pozicija atviresnės imigracijos klausimu yra gerai žinoma. Kaip skiriasi viešai išsakoma pozicija nuo bendraujant uždaruose posėdžiuose išsakomų idėjų?

Nemaža dalis supranta tą situaciją, kad jie galėtų, jeigu ne ta pagrįsta arba ne baimė dėl visuomenės reakcijos, tai jie gal atviriau į tai reaguotų. Yra tas šiek tiek, bet čia dažnai taip yra, kad skiriasi viešai ir neviešai. Visais klausimais taip yra, ne tik migracijos.

Kaip visuomenės nuomonė trečiųjų šalių piliečių atžvilgiu veikia atmosferą Vyriausybės bei Seimo koridoriuose?

Nemanau, kad turi. Nebent yra tuo metu kažkoks labai aiškūs skandalas ar pan. toje temoje. Bendraujant su vyriausybe yra daug normaliau ir konstruktyviau dirbti negu Seime. Ten dažniau problemos prasideda. Ten dažnas racionalumo grūdo trūkumas.

Kaip veikia jūsų verslo asociacija, kokiomis kryptimis dirbate bei kokią taktiką naudojate siekiant paveikti sprendimus?

Aš nemėgstu to paslaptinumo šydo, metodai. Paprastai veikiam: skaidriai, aiškiai. Siunčiame raštus, su savo pasiūlymais, darbo grupių pozicija. Ministerijoms, pačiai vyriausybei. Kviečiame susitikti arba jie patys paprašo, kad mes patikslintume. Susitikimai su darbo grupių atstovais, vadovais, ten padiskutuojam plačiau, išdėstom, ką siūlom. Visi mūsų pasiūlymai sudėti į puslapį, visi raštai kurie išsiunčiami. Jokių susitikimų, kur tik du žmonės susitikę. Mes visada stengiamės tiktis, kur iš kiekvienos pusės bent po du žmones dalyvautų, jog nebūtų interpretacijų. Dabar įsiregistruojame lobistais, tai dėsime ir į lobizmo registrą, nors ir šiaip viešai dėdavome. Tokia ir taktika.

Viešoji erdvė mes irgi viešai komentuojam savo pozicijas. Mes turime 60 narių, tad natūralu, kad yra didžiulis procesas kaip ten tas pozicijas suderinti, kas visiems nariams aktualu, tos bendros problemos ir tada jas teikiame visais kanalais. Turinio kokybė esmė, kaip tu argumentuoji, ką pasiūlai ir kaip pateiki. Ar pasiūlai alternatyvą, ar tik sakai, kad viskas blogai. Nuo to daug kas priklauso. Ar tavo pasiūlymai kokybiški, ar ko nors verti, įvertinti. Gali siūlyti visus mokesčius sumažinti, bet iš ko biudžetą tada rinksim. Čia daugiau esmė. O ten tie metodai, aš netikiu jais.

Kiek jūsų strategijoje yra svarbi viešoji nuomonė tuo metu? Kokiais pagrindiniais kanalais mėginate paveikti šią nuomonę?

Viešosios nuomonės išvis nevertinam. Vertinam tai, kas aktualiausia tuo metu yra verslui. Mes neturim pretenzijų būti išrinkti kur nors. O kanalai, kuriais veikiame tai tradiciniai socialinėmis medijomis, žiniasklaida, televizija, per visus kanalus, kur galime. Investuotojų indeksas yra ketvirtinis, tai mes dažnai kaip ir patys gaminame turinį, iš kurio daug kas gali gimti. Susitikimai, praėjusią savaitę buvo su vyriausybe susitikimas, tai spaudos konferencija, tai iš to irgi gimsta turinio.

Kam šiuo metu, jūsų nuomone, pavyksta geriau paveikti sprendimus: verslo interesų grupėms, ar profsąjungoms?

Nežinau. Kurie laimingesni? Profsąjungos niekada nėra laimingos. Čia rimtas klausimas. Su profesinėmis sąjungomis Lietuvoje yra sudėtinga situacija, jie dažnai užsiima nelabai konstruktyviu prieštaravimui viskam. Dažnai vadovaujasi pačiu blogiausiu pavyzdžiu. Kažkoks verslininkas kažką padarė blogo, tai tampa lyg ir standartas, kad visi tokie. Na, nėra visi tokie. Skiriasi, tas pats verslas. Koks jis, koks jų socialinis atsakingumas ir t.t. Kaip pavyzdys, svarsto padidinti pelno mokesčių, prieš kelis metus buvo, profesinės sąjungos sako taip, taip, reikia didinti. Bet jei tu geriau pagalvotum, tai kokia nauda profesinei sąjungai, jog padidins pelno mokesčių? Juk tas pelnas kas sumokama mokesčių, tai galėtų būti perskirstoma darbuotojams, papildomais bonusais. Tai jie rėkia, kad apmokestinti daugiau įmonių. Tai toks nesusigaudymas. Iš principo rėkimas. Labai gaila, nes prarandama pozicija derėtis dėl naudos ir darbuotojams, ir įmonei, ir vyriausybei kaip trečia šalis. Tai aš tikiuosi konstruktyvesnio dialogo, o kas laimi?

Su profesinėmis sąjungoms kartais pavyksta užmegzti kontaktą, bet sunku yra. Trišalei taryboje tas procesas vyksta nuolatos, dabar iš naujo diskutuojam dėl darbo kodekso, tai kartais būna to konstruktyvumo, bet norėtusi iš principo mažiau lozungų, bet daugiau tokio darbo. Dažnai atrodo, kad jie kompromisu laiko tai, ką jie gauna, kai mes dėl visko, ko jie nori, nusileidžiam. Na, čia nėra kompromisas. Nes tada tik iki tam tikros ribos galim, kai nematom naudos kaip verslo bendruomenė. Kam tada iš viso kalbėti.

Kokius atsakymus, nuomones, išgirstate iš politikų jiems pateikdami savo ekspertines išvalgas apie galimą naudą pravėrus imigracines duris plačiau?

Profesionalūs politikai dažniausia yra mandagūs ir jie sako taip, taip. Žinoma. Tai čia klausimas, kas po to seka. Tai atvirai niekas taip nesišauo. Ne, blogai. Ar kam čia reikia. Natūralu, kad darbo vietos gerai, bet svarbiausia, kas po to seka, ar darbai eina, ar ne. Čia skirtumas. Deklaracijų lygmeny su visais gerais.

O kaip santykiai su atskiromis ministerijomis, kurios dalyvauja imigracijos politikos procese, ar pastebite tam tikras takoskyras tarp jų pačių?

Žinoma, pastebime. Ekonomikos ir inovacijų ministerija yra stipriai palaikanti mūsų iniciatyvas, ženkliai. Jie tikrai turi labiausiai verslui tinkama poziciją ir gina verslo interesą ir aišku, kad ji šiek tiek konfliktuoja su Vidaus reikalų ministerija. SADM nemanau, ypatingai su vidaus reikalų. Čia atsiranda tas saugumo dëmuo versus ekonominė nauda. Tas balanso ieškojimas, kurio jie ne visada randa. Yra. Logiška, kad taip yra. Būtų blogai, jei taip nebūtų ir ekonomikos ministerija ignoruotų. Bet apskritai su VRM nerandam bendros kalbos ir su jais ypatingai sudėtinga šnekėtis.

Jaučiate skirtumus tarp buvusios vyriausybės ir dabartinės darbo jėgos imigracijos klausimu?

Sunku taip pasakyti, nes tuo metu ta tema nebuvo tokia aktuali ir dabar ji pasiekia tokią ribą, kad ji tikrai kritinė. Tai todėl mes aktyviau. Bet šiaip mes dirbam su absoliučiai visomis vyriausybėmis ir neturime jokių politinių preferencijų. Su visais dirbam ir su visais galima rasti kalbą. Jeigu taip pažiūrėjus, kad Darbo kodeksą realiai priėmė socialdemokratų valdžia, o tas kodeksas atrodo tikrai palankus, aišku, iš profesinių sąjungų iš prezidentės pusės jis tapo daug mažiau lankstus ir susitarimą skatinantis, bet vis vien žengėm žingsnį link to, kad darbdavio ir darbuotojo santykis būtų pagrįstas kažkokiu dialogu, o ne parašyta, kad 100 metų ir turi būti. Tas senasis darbo kodeksas buvo parašytas industrinės revoliucijos principais, dabar visai kitaip dirba žmonės. Gali bet kur. Su visom dirbam. Tam operaciniam lygmenyje, techniniam, tie skirtumai daug mažesni būna negu politiniame, kur kažkokios kryptis keičiasi.

O su prezidentūra bandote darbo imigracijos klausimu kalbėtis?

Mažiau šiuo klausimu. Mes su visom institucijomis siunčiame, dalinamės savo pozicija, bet su prezidentūra nelabai šiuo klausimu. Nebuvo ten ženklų pakeitimu šioje politikoje, kad kalbėtis. Norėtume pakeitimų, bet situacijos kažkokios konkrečios nebuvo su prezidentūra.

Kaip vertintumėte skirtingų verslo interesų grupių vienybę siekiant atviresnės imigracinės politikos?

Sunku pasakyti, bendra verslo asociacijų pozicija, kad reikia darbo jėgos ir paprastinti. Bet ar konkrečiai išsiskirsto, tai natūralu, kad skiriasi, nes priklauso nuo to, kokius narius vienija ta organizacija. Ar kvalifikuotus, ar ne. Bet nematau čia priešpriešos. Jei mes pasisakom daugiau apie kvalifikuota, nors mes iš tiesų ne tik apie ją pasisakom, čia toks labiau akcentas, jog svarbiausia kvalifikuota. Nematau čia tos didelės priešpriešos. Nors akcentas truputėli skiriasi. Bet ar tos pačios profesinės sąjungos sugeba išlaikyti bendrą akcentą, čia irgi nežinau ir klausimas, ar joms pavyksta.

Ko, jūsų nuomone, trūksta verslo pusės interesų grupėms siekiant įgyvendinti savo tikslus?

Visada yra erdvės, kad būtų geriau. Bet mes vertinam, kad visai sėkmingai ir praėję metai, tikrai gerų sprendimų buvo priimta, kuriuos mes ilgai jau siūlėme. Tai čia pasaulis niekada nesibaigs, visada yra kur geryn judėti.

Ko trūksta? Na, čia nėra įmonės pasaulyje, kuri nesakytų, kad ir resursų trūksta, ir laiko, ir kitų dalykų. Man sunku įvardinti. Trūksta supratimo visuomenėje ir politikų tarpe, kad mes (verslas), esame svarbi diskusijos dalis ir kad su mumis būtina konsultotis ir klausyti pozicijos ir kad tikrai nereikia visada išsigandus matyti kažkokią konspiracijos teoriją ar interesą. Interesas yra, kad jei mes sakome, kad reikia tvarkyti Lietuvos švietimo sistemą. Tai kur čia siauras įmonės interesas? Interesas, kad visos Lietuvos įmonės gautu geriau kvalifikuotus darbuotojus, jie būti produktyvesni, visi uždirbtų daugiau pinigų, valstybė surinktų didesnę biudžetą. Yra tokios bendrinės temos, kur mes turime, ką pasakyti. Galėtų būti mažiau baimės, nes yra visokiausių susigalvojimų, kurie nieko bendro su realybe neturi.

Jeigu palygintumėte verslo resursus su profsąjungų, kokia būtų padėtis?

Aš neabejoju, kad jie turi daugybę šaltinių. Ypatingai iš ES fondų, daugybę projektų dalyvauja, važinėja, mokosi. Nemanau, kad yra kažkoks didelis skirtumas resursų.

Kaip manote, kas turi didžiausią įtaką pasirenkamai Lietuvos migracinei politikai?

Aš nesu tikras, kad ji apskritai egzistuoja kažkokia. Niekas nenori prie jos per daug lįsti.

Kokius grėsmių įvardijimus išgirstate iš politikų su jais bendraujant apie imigracinės politikos atvirumo didinimą?

Tai jie visi kalba, kad tam sraute, jeigu jis taptų didesnis, atvažiuojančių migrantų, ypač iš Rytų (tai Baltarusija, Rusija, Ukraina), tai tame tarpe jų nemaža dalis būtų ar agentai specialių tarnybų, tų nedraugiškų valstybių, tai vienos – didelės. Tai jie sako, kad yra tų baimių, kad jei srautas taptų didesnis, būtų sudėtinga sukontroliuoti.

Bet vėlgi, čia toks yra, tai ką dabar daryti? Tai reikia didinti resursus tų mūsų institucijų, kuriuos tuo rūpinasi, kad saugu būtų. Tai reikia tikrinti ir prižiūrėti, kad būtų saugu, čia dėl to niekas nesiginčija. Tai tokios grėsmės. Aš neabejoju, kad

dėl identiteto yra, bet pačiam nelabai teko išgirsti, čia būtų absurdo lygmuo, kad grėsmės su identitetu, kai net 2 proc. dydžio jų dalis nesiekia čia.

Kaip vertinate užsieniečių integracijos galimybes Lietuvoje? Ar jiems sudarytos geros sąlygos, skatinančios tiek atvykti, tiek integruotis būnant čia?

Nežinau, manau, kad visokių istorijų yra ir patirčių. Nesu šiaip gerai susipažinęs, bet kiek suprantu, jei leidimai gyventi sutvarkyti, tai viskas ok turėtų būti. Nesu taip gerai susipažinęs. Visagine šri lankiečiai dirba, ten po 50 ir keičiasi, tai daug kas net nežino, nors šiaip labai faina yra. Yra ir Vilniuje, atvažiuoja žmonės, atidaro kavines.

Bet iš jūsų pasakojimo suprantu, kad verslo įmonės, kurioms jūs atstovaujate nėra ypatingai susidomėjusios integracijos tema? Žymiai didesnis orientavimasis yra į dokumentų tvarkymo lengvinimą.

Nežinau, gal nevisai sutikčiau. Daugumoje mūsų įmonės yra užsienio kapitalo įmonės, tai ten jau pagal apibrėžimą yra, kad dažnai darbas vyksta anglų kalba, bendraujama su užsienio rinkomis nuolatos, daugybę kelionių, komandiruočių, tai aplinka tarptautinė daugiau yra. Tai tokiose įmonėse užsieniečiams dirbti jau integravimosi galimybės visai kitos. Dauguma jų yra socialinio atsakingumo žymiai didesnio nei Lietuvos vidurkis. Nuo renginių visokių, sporto klubų, sveikatos draudimų privačių. Tai tokiose įmonėse dirbti Lietuvos piliečiams ir atvažiavusiems tikrai geresnės sąlygos nei kitur.

Kaip rinkimų artėjimas keičia bendravimo galimybes su politikais?

Stipriai keičia, čia yra, kad dabartinis pusmetis, tai tas populizmas šokteli į viršų. Ir net mūsų investuotojų pasitikėjimo indeksas tą rodo, kad kelinti rinkimų ciklai iš eilės, kai prieš rinkimus susvyruoja labai politinio stabilumo rodiklis, jis krenta žemyn, rodydamas, kad tos kalbos viešos nukreiptos į pigų populizmą, jos destabilizuoja ir neaiškumą atneša verslui, kur čia viskas linksta. Ir tuo labiau, kad politikai nebenori priiminėti sunkesnių sprendimų. Dažniausiai iškart po išrinkimo, pirmi kadencijos metai yra tie metai, kada svarbiausi sprendimai priimami, nes po to gali per likusius metus populiarumą susigrąžinti, kuris buvo paaukotas dėl svarbių sprendimų, tai tas jaučiasi stipriai.

Kiek Lietuvai buvo aktualus 2015 m. migrantų krizės kontekstas, kaip tai paveikė Lietuvos migracijos politiką?

Tuo metu prieš 3–4 metus dar nebuvo ta problema, darbo jėgos trūkumo taip stipriai užaštrėjusi. Tai dėl to mūsų prioritetų sąrašą tai nebuvo number one, labiau buvo darbo kodeksas, kaip svarbesnis klausimas, kurį reikia spręsti. Bet tikiu, kad visuomenės akyse dažnai susipina pabėgėliai ir ekonominiai migrantai. Bet tuo metu tai nebuvo aktualiausias klausimas, tuo labiau, kad jų nebuvo čia ir jie autobusus vėliau išsinuomavo ir išvažiavo. Tuo metu daugiau diskutuojama buvo.

Bet ir apie tuos pačius pabėgėlius, tai kodėl suprasdama jautrumus ir viską su tuo ateinančius dalykus Angela Merkel vis vien tiek daug priėmė. Jie kažko nesupranta? Bet tai juk būtent, kad jų ekonomikai reikia darbo jėgos, todėl jie to ir ėmėsi. Gi ne šiaip, kad reitingus nusimušti. Mes dažnai to nesuprantam, kad kitos tai priėmė. Tai dėl ko?

7 priedas. Interviu su VO2

Kaip vertinate šiandieninę Lietuvos imigracijos politiką trečiųjų šalių piliečių atžvilgiu? Kokio laipsnio, jūsų nuomone, yra imigracijos politikos kontrolė (per griežta, per laisva, ar pakankamai gerai sureguliuota)?

Aš manau, kad ji yra absoliučiai reaktyvi. Ta prasme, ne proaktyvi kažkokia, kur galvoti kaip palengvinti trūkumą specialistų darbo rinkoje, ne ta, kuri galėtų kažkaip kontroliuoti kokio lygmens darbuotojai atvažiuoja ir prašo leidimo, bet tokia reaktyvi. Tai yra susidarė kažkoks srautas ir tada galvojame, ką su juo daryti. Praleisti, ar ne. Atsirado kažkoks teisės aktas, kuris kažkiek bando reguliuoti ir tada mes bandome reaguoti kažkaip, atsirandi kažkokie balti sąrašai įmonių, ten dar kažkokie dalykai.

Bet iš principo, jeigu kalbėtume iš darbo rinkos pusės, tai apie tą specialistų trūkumą, kurį mes šiai dienai turime ir kurį reikėtų užpildyti, tai jis yra kažkur visiškai šone, neturi mūsų politika su tuo jokių tiesioginių sąsajų. Čia yra bėda.

Aš manau, kad ta mūsų politika nėra susieta su realiais poreikiais, aš galėčiau lyginti sau galvoje su JAV imigracine politika. Pavyzdžiui, JAV reikia genetikų, reikia specialistų medikų, tai žmogus laikydamas anglų kalbos egzaminą, kuris yra skirtas gauti pilietybei, tai jis gauna pirmam žingsnyje iš 20 klausimų 15 apie genetiką. Tai daryk ką nori, tai jei tu tinkamas tai praeisi, o jeigu ne, tai nepraeisi. Per daug laiptelių eina ir taip gali suprasti, kad yra migracinė politika, kad priraukti tuos, kurių reikia ir apriboti, kurių nereikia. Ir galbūt dar daugiau, jeigu yra grėsmės nacionaliniam saugumui ir pan., tai yra dar vienas atskiras dalykas. Bet tai yra integralu.

Mūsų atveju mes turime, pavyzdžiui, vežėjai, susidaro eilė žmonių, kurie nori atvažiuoti į Lietuvą, bet mes taip pridėjom pusę etato prie ambasados, kad truputi pagreitinti tuos srautus, bet mes nesidomime, reikia mums jų ar ne. Turi jie tą išsilavinimą, kurį deklaruoja, kad turi, ar neturi. Ir ar jie patenka į kažkokius sąrašus ar ne. Šioje vietoje gana chaotiška.

Jeigu į migracijos politiką pažvelgtume šiek tiek retrospektyviau, kaip vertintumėte šios politikos pokytį per pastaruosius penkiolika metų?

Žinoma, kad keitėsi. Vėlgi yra tas dalykas, kad per 15 metų pasikeitė daug institucijų, bet kai kurios pasikeitė labai nedaug. Migracijos departamentą priskirčiau prie šito. Ir apskritai už migraciją atsakingi žmonės jie niekada nebuvo, kas yra labai keista, jie niekada nebuvo valstybės prioritetas. Net jeigu mes visi šaukiame, kad mums reikia darbo jėgos. Tai mes girdime argumentus, kad mokėkite daugiau, tai vietiniai dirbs. Bet niekas nekreipia dėmesio, kad studijos rodo, kad 35 proc. trūkumas šakose yra. Net jeigu visus Lietuvoje esančius žmones įdarbinsi, įskaitant pensininkus, tai vis vien neužteks.

Tada mes atsimušame į sieną. Ir čia šiuo atveju atskirčiau, kur yra politinis prioritetas, ir kur yra biurokratinis įstaigos funkcionavimas. Jeigu mes palyginsim, kokią Valstybinę darbo inspekciją, tai ji per 15 metų kardinaliai pasikeitė. Nuo baudžiamos struktūros iki dabar faktiškai verslo partnerių. Ir jūs neišgirsit įmonės, kuri kritikuos darbo inspekciją, kas anksčiau būdavo, kad inspektoriai, pjauna mus be peilio ir pan. Dabar visi sako, kad puiku, gali pasitarti, pasiskambinti, dar konsultacija. Viskas paprasta.

Taip, politikai nustato prioritetus. Bet kiekvienos įstaigos funkcionavimas yra jos vidaus reikalas.

Jums nemažai tenka įvairiose formatuose prisiliesti prie šios politikos kūrimo užkulisių. Kokie veikėjai (tai gali būti tiek politikai asmeniškai, tiek įvairios organizacijos) bando aktyviausiai prisidėti prie šio proceso?

Verslas labai stipriai per asociacijas daro tai, nes čia turime tą migracijos dalį, kur sakome, kad įsileiskime mums reikiamus darbuotojus.

Tada mes turime Užimtumo tarnybą, kuriai pavesta iš principo pasakyti reikia ar nereikia darbo rinkai. Tai čia įdomiai, kad ne verslas pasako reikia, ar ne, bet Užimtumo tarnyba. Kas yra keistas biurokratinis modelis.

O politikai žaidžia žmonių žinojimu ar nežinojimu ir nuotakomis. Jeigu sakome, kad šiai dienai visoje Europoje mes esam prieš migrantus, tai mes nesusivokiame, kad imigrantas gali būti labai įvairus. Aš suprantu, vienas iš Zanzibaro atvažiuoja žmogus, kuris neturi jokių įgūdžių, bet savo CV parašė, kad jis yra kardiologas ir kas tą patikrins. Kažkur Rodo saloje. Tada čia atsivežame ir nustatom, kad nelabai jis kardiologas.

Kitas dalykas yra ukrainiečiai ar baltarusiai, kurie pabaigė profesines mokyklas ir turi šviežų diplomą ir įgytą specialybę ir kurie kultūriškai mums 100 kartų yra artimesni nei kiti.

Tai mes neturim šitoje vietoje atskyrimo valstybiniu požiūriu. Ir tada politikai tuo ir žaidžia. Tada klausimas, į kokią segmentą politikas taiko. Jeigu į verslo, tada jis sako va reikia specialistų, jeigu taiko į profsąjungų, tai jis sako, kad va žiūrėkit, čia engentys verslai yra, kurie prašo iš mūsų. Pirma mūsų žmonės ir reikia atlyginimus jiems kelti. Tai visą laik bus žaidimo korta. Bet šiuo atveju reikia atskirti politikos, kurie politikuoja ir politikus, kurie vykdo rinkėjų valią, tai tie kurie yra valdžioje.

Šiai dienai vyriausybės politika yra padėti verslui, tai ji tokia ir turėtų būti. Vadinasi, kad visos kliūtys, kurios trukdo verslo plėtrai, tai jos turi būti eliminuojamos. Deja, migracijos politika yra viena iš kliūčių šiai dienai, nes mes turim didžiulį darbuotojų trūkumą šiai dienai.

O kas padaro didžiausią įtaką Užimtumo tarnybos nuomonei?

Tie, kas juo kritikuoja iš principo. Jeigu aš juos pradėdau iš tribūnos kritikuoti, jie pradeda bandyti keisti. Ar kas nors kitas iš asociacijos tą daro, ar koks nors ten politikas. Bet jeigu niekas nesiskundžia, o įmonės Lietuvoje pavienės kaip taisyklė nesiskundžia, jos sukanda dantis ir bando rasti sprendimą, todėl niekas nesikeičia. Labai reaktyvi struktūra.

Kokios verslo asociacijos bando aktyviausiai veikti?

Infobalt'as bando prisitraukti IT, Linava bando fūristų prisitraukti, darbdavių, pramoninkų, verslo konfederacijos bando pritraukti visokius virėjų, autoserviso meistrų ir t.t. Nes mūsų narių įmonėse to labiausiai reikia.

Yra sąrašas, vyriausybės nutarimas, kur išrašytos profesijos labiausiai reikiamos Lietuvai. Bet sąrašas tas, kaip ir dauguma valstybinių dokumentų mes jį padarėm prieš 4 metus ir jis kabo, nesikeičia. Ir čia yra tos reikiamos specialybės. Iš tikrųjų, tai yra gyvas dalykas ir tas sąrašas turėtų nuolat atsinaujinti, nes ten yra tokių profesijų pakankamai keistų. Pavyzdžiui, orlaivių pilotai, tai kam jie dabar reikalingi? Kai buvo Lietuvos avialinijos tai buvo viena situacija, dabar kai jų nebėra kita. Ryanairui? Čia sudėtinga pasakyti kaip tas turėtų būti.

Kaip manote, kokie pagrindiniai veiksniai nulemia politikų tokį požiūrį, kurį apibūdinote anksčiau?

Visų pirma tai žmonės. Tie žmonės, kurie dirba struktūroje, tai jie nepersitvarkė per eilę metų. Kaip kad buvo griežti pasienio kontrolės pareigūnai, tai taip iš principo ir liko. Nepaisant visų ES madų, kurios atėjo, su migrantų priėmimu, kur Graikijos salose buvo, su visomis kvotomis ir pan. jie išliko tokie patys nelankstūs ir į vartotoją neorientuoti. Turiu aibę pavyzdžių, kai žmogus net ir su visais reikiamais įgūdžiais bando patekti į darbo rinką Lietuvos, tai turi tokį kančių kelią praeiti, tai mes turėtume įvertinti, kad toks specialistas reikalingas ir padaryti jam žalią koridorių. Tikrai žymiau lengviau priimti taip būtų negu yra dabar.

Taip pat mes turim kitą kelią, sakykim įvairiausių meilės imigrantų. Tai ten irgi visokius dalykus yra ir kaip ji veikia. Tai formaliai vykdo įstatymus ir nei žingsnio į šoną.

O politikus tai remia rinkėjai. Kokios rinkėjų nuotakos ir pan. Bet politikai neformuoja įstaigos kultūros. Jie neįtakoja, kaip migracijos departamentas turi elgtis. Kad jie pavyzdžiui turi savo patalpose pastatyti kažkokius fotelius, kad žmonės galėtų sėdėti, kad nereiktų stovėti prie durų. Tai šito nedaro politikai. Čia kiekvienos institucijos reikalas. Šiuo metu Migracijos departamentas nėra draugiškas.

Žvelgdami į politikų veiksmus šioje srityje, kaip pasiskirsto nuomonės iš įvairaus politinio spektro veikėjų (ar egzistuoja takoskyra, ar vieninga pozicija)?

Įvairiai yra. Jeigu politikas eina vienmandatėje, yra viena situacija. Jeigu eina pagal sąrašą yra kita situacija. Jeigu jis eina vienmandatėje į Seimo rinkimus, tai jis žiūri, kokios nuotaikos yra tame regione. Jeigu ten nėra įtampų dėl užimtumo, visi žmonės dirba, bedarbių skaičius mažas, o verslo yra. Tai jis kad ir siekdamas paramos savo rinkiminei kompanijai, tai jis apeliuos, kad čia reikia atsivežti. Bet jeigu mes turim situacija, kad yra bedarbystė, pagrindinis darbdavys yra valstybė, tai ten jeigu jis sakys, kad reikia atsivežti žmonių, tai jis ten susidurs su visuomenės pasipriešinimu. Tada jis aišku, kad taip nesakys.

Kaip vertintumėte politinių veikėjų suinteresuotumą šia tema?

Aš manau, kad šita tema šiai dienai nėra prioritetas. Penketuke tikrai nėra. Ir dėl to, politikai nelabai net ir gilinasi. Yra kitų problemų, su kuriomis lengviau. Kurios emocijas stipriau užkabina.

Bet jei mes turėtume kažkokius kitus veiksmus. Pavyzdžiui, EK nuspręstų, kad Lietuvai reikia kvotą atvežti 2,5 tūkst. iš Graikijos atvežti, tai manau, kad visuomenės vėl būtų reakcija neigiama ir tada žinoma, kad politikai pultų šią reakciją stiprinti, kas atsitiko Vengrijoje. Ir Lenkija.

Tikra žmonės pradeda ir painioti tuos migrantus su darbo migrantais. Ir tai yra dalis problemos. Niekas jų neatskiria. Ir mes sakome, kas yra ekonominiai migrantai, kas yra kitokie. Ir aš kartais netgi nesuprantu mūsų vyriausybės pozicijos, nes premjeras prieš kažkiek laiko yra pasakęs, kad mes ekonominių migrantų nenorim. Wow, tai kokių tada migrantų mes norim? Tokių, kurie išvis nieko nemoka, ar tik tokių, kur ten šeimas kuria ir pan. Nėra nuoseklumo. Nuoseklumo nebuvimas yra dažnai dėl to, jog tai nėra prioritetas.

Kaip manote, ar Lietuvos politinės partijos turi pakankamai pagrįstą ir išanalizuotą poziciją imigracinės politikos klausimu?

Esu įsitikinęs, kad ne. Net ir vyriausybė, ne tik partijos. Daugiau būna nuotaikų klausimas. Liberalai visada pasisakys, kad, žinoma, reikia žmogui suteikti galimybę. Konservatoriai, žinoma, ne. Socdemais, sakys, kad pirma reik savais žmonėmis pasirūpinti. Yra baziniai paketai, kur politikas net nesusimąsto, ką jis daro.

Viešai išsakoma politikų pozicija atviresnės imigracijos klausimu yra gerai žinoma. Kaip skiriasi viešai išsakoma poziciją nuo bendraujant uždaruose posėdžiuose išsakomų idėjų?

Su tais uždarais posėdžiais yra taip, kad uždari posėdžiai būna vyriausybėje. Tai ten yra specialistai, kurie formuoja tą poziciją. Uždarų posėdžių Seime migracijos temomis nebūna. Tad kol tai neskauda, tai mes geriau prieš vakcinas koncentruosimės. Tai šitie klausimai visuomenės yra geriau priimami negu migraciniai. Sudėtinga tema.

Kiek aktyviai veikia profsąjungos darbo imigracijos klausimu? Kokį jų indėlį galima įžvelgti?

Jos veikia pakankamai aktyviai. Ypatingai, kai pradeda liečia konkrečias kokias nors specialybes. Pavyzdžiui, sunkvežimių vairuotojais, tai mes turim labai rimtą įsikišimą iš profesinių sąjungų. Jie iš principo norėtų griežtinti procesą, stabdyti jį ir jų tikslas yra, kad didėtų atlyginimai esamiems darbuotojams iš Lietuvos. Ir kai kurios profsąjungos užsiima užsieniečių ginimū ir stengiasi netgi tuos ukrainiečius darbuotojus. Bet tai yra jų misija, ginti darbuotojus nuo kažkokių galimų ar tariamų piktnaudžiavimų iš darbdavių. Bet profsąjungos yra labai aktyvios, be abejo.

Kokius konkrečius veiksmus, taktikas naudoja profsąjungos, siekdamos apginti savo interesus?

Dalyvavimas posėdžiuose, Seimo, pavyzdžiui, kur dalyvauja žymiai aktyviau nei darbdaviai ir reakcijos. Dabar va, susisiekimo ministras pasakė, kad EP nsureagavo į vežėjų klausimą ir tuoj pat, nors tai nieko bendro neturi su migracijos politika, bet migracijos politika tokiose klausimuose atsiranda iš šalutinių tokių dalykų. Žiūrėkit, o va ten tai va taip va buvo ir pan. Bet dažnai tai yra gąsdinimo korta. Žiūrėkite, migrantai atvažiuoja, su jais ukrainiečiai ir su jais

labai blogai elgiamasi. Bet ne tai blogiausia, kad su jais blogai elgiamasi, bet kad dėl jų mažėja atlyginimai lietuviams. Ir tokia žinia yra aiški.

Kaip arti jiems pavyksta prieiti prie sprendimų priėmėjų?

Šioje vietoje klausimas yra, kas yra tas sprendimo priėmėjas. Jeigu kalbėsime, kad tai yra vyriausybė, tai aš, manau, kad vyriausybė apskritai mažai atsižvelgia į socialinių partnerių nuomonę. Ar tai būtų darbdavių, ar tai būtų profsąjungų. Ir premjeras gali kažką sugalvoti ir nueiti automatu tai įgyvendinti, ko, pavyzdžiui, Skandinavijoje niekada nebūtų, kur yra svarbus dialogas su socialiniais partneriais.

Kad ir žiūrėtume ministerijas pagal kuravimo sritis. Kad kokia nors ūkio ministerija, pavyzdžiui, galėtų suprasti ir palaikyti, tai vidaus reikalų ministerijai tas argumentas, kad verslui reikia yra absoliučiai svetimas.

Profsąjungos per tarnybas veikia pakankamai mažai, bet jos žymiai aktyviau veikia per proprofsąjunginius Seimo narius, kurie palaiko juos ir jos veikia per viešą erdvę, per publikacijas jose.

Kokius atsakymus, nuomones, išgirstate iš politikų jiems pateikdami savo ekspertines išvalgas apie galimą naudą pravėrus imigracines duris plačiau?

Labai įvairias, Užimtumo tarnyba, tai ką ji pateikia, tai savo tą vadinamą barometrą. Kiek kokių profesijų žmonių, kokiam regione reikia, o kad reikia jie sužino, ar darbdavys jų klausė, ar ne. Yra dalis profesijų, kur darbdavys net nebando ieškoti per Užimtumo tarnybą ir ji tada sako, kad ne, šitų nereikia. Toks yra mechanizmas. Ir jeigu Užimtumo tarnyboje yra užsiregistravusių kažkokių žmonių kokios nors specialybės, sakykim, tam tikras kiekis. Jie sako, kad šitų mes turim ir nereikia. Nesvarbu, kad kvalifikacijų laipsniai skiriasi ir t.t. Nereikia tiesiog. Aš nevadinčiau to ekspertiniam išvalgom, tai yra visiškai toks bukuoju būdu padarytos analizės.

O reakcijos į mūsų teiginius būna įvairios. Jeigu Seimo narys save projektuoja, ar meras ar vicemeras kaip verslo gynėjas, tai jis taip ir reaguoja. Jeigu jis savo pozuoja kaip profsąjungietį, tai yra kitaip. Tada jis bando rasti argumentų, kodėl taip nereikia. Jūs galėtumėte pasižiūrėti trišalės tarybos posėdžius, jų protokolus, kur buvo aptariamai vežėjų klausimai ir pan. tai kiek žmonių, tiek nuomonių. Vienas sako taip, čia labai gerai, kitas sako, kad reikia atsargiai, trečias sako, kad čia išvis visi banditai yra. Neišskirčiau vienos ar kitos tendencijos.

Kaip vertintumėte skirtingų verslo interesų grupių vienybę siekiant atviresnės imigracinės politikos?

Niekaip. Nėra tokio dalyko kaip vieningo intereso skirtingų grupių, su profsąjungom mes niekada nesusitarsime, čia problema yra ne kad nuomonės labai skirtingos. Čia problema mūsų istorijoje, netgi vertybiniuose klausimuose. Jeigu kuris nors profsąjungos lyderis išeis į tribūną kartu su verslo atstovu ir sakys, kad žiūrėkite, mes čia susitarėm, tai jų pačių elektoratas apšauks ir sakys, kad tu pasidavei. Viskas užprogramuota, negali profsąjungos lyderis sutikti su verslo pozicija ir visai nesvarbu koks klausimas, nesvarbu, kad abiem tinka. Mes turim, pavyzdžiui, tokį savo siūlymą įmonių socialinių iniciatyvų skatinimą, kur kalba eina, kad darbdavys galėtų nupirkti abonementą į sporto klubą ir kad tai nebūtų pajamos natūra ir to nereiktų apmokestinti. Atrodo, kad ir profsąjungom labai gerai ir darbdaviui. Darbdavys gali rūpintis geriau darbuotoju, o kuo juo labiau rūpinimasi tuo labiau viskas faina. Bet net šitas nepavyksta, nes yra sakoma, kad jeigu tik jūs palaikysit darbdavių nuomonę, tai viskas, jūs pasidavėt. Reiškia, kad reikia kovoti.

Su verslo organizacijomis mes labai greitai susitariame, turime mechanizmus nuomonių apsikeitimus vidinius, per kuriuos mes galime labai greitai turėti vieningą poziciją. Iš mūsų raštas gali išeiti bendras per pusdienį, visų pasirašytas. Čia nėra problemos. Šakinės asociacijos kaip taisyklė yra kokios nors vienos didelės ar net kelių asociacijų narė. Pasirašo tokius raštus ir poveikį daro ne jos. Didžiausią poveikį daro visuomeniniu lygmeniu veikiančios organizacijos. Investuotojų forumas, pramoninkai, darbdavių asociacija ir t.t. Infobaltas, pavyzdžiui, yra verslo ir, man atrodo, pramonininkų konfederacijų nariais. Viešbučiai ir restoranai yra pramonininkų ir darbdavių asociacijų nariais. Išskyla koks klausimas, tai šakinės organizacijos tik aprūpina mus, o patį stūmimą atliekame mes.

Aš sakyčiau, kad konkurencijos tarp šakinių asociacijų šiuo klausimu nėra išvis, dėl to, kad verslas taip veikia. Kuo daugiau žmonių bus darbo rinkoje, tuo pigiau kainuos darbo vieta. Nieks niekada nespriešins atvežimui. Iš visuomenės pusės žiūrint, kai kuriuos procesus gal ir norėtusi prižiūrėti ir stabdyti, bet iš verslo pusės, tai tegul visi atvažiuoju, nėra bėdos.

Kaip manote, kas turi didžiausią įtaką pasirenkamai Lietuvos migracinei politikai?

Didžiausią įtaką daro Migracijos departamentas, Užimtumo tarnyba. Verslas gali išreikšti poreikį, bet kaip logistika bus sutvarkyta, tai čia ne verslo klausimas. Mes, aišku, galime patarti, bet mes negalime už Migracijos departamentą ar Užimtumo tarnybą sugalvoti kaip čia padaryti greitai. Ir jeigu jie nenori, tai nesigauna.

Ši Vyriausybė geras pavyzdys, kai ji nori atviriau, bet ten užkliūna viskas. Na, ir šioje dabar pradės viskas stingti, nes artėja rinkimai įvairiausi. Bet pačioje pradžioje labai atvira buvo vyriausybė, kur tikrai buvo galima daug klausimų padėti ant stalo ir tikrai jie į juos įsiklausė ir bandė kažką keisti. Bet pačio premjero žodžiai yra, kad gelžbetotinė biurokratija. Kai nueina ten ir jeigu tai nėra prioritetas, nes premjeras ar ministrai, tai jie negali visų klausimų aprėpi ir kadangi tas klausimas nepapuola tarp 5 einamųjų ir tada toks šoninis reikalas lieka.

Neseniai citavote premjerą, kad nereikia ekonominių migrantų, tai išvelgiate artėjančių rinkimų įtaką, jog pasikeitė taip nuomonė?

Taip, žinoma.

Kiek įtakos turi jūsų pasirenkamai strategijai siekiant atviresnės imigracijos politikos tuo metu vyraujanti viešoji nuomonė?

Didelę. Mes praktiškai, jeigu turime rimtesnę kompaniją kaip prieiti prie sprendimo, tai mes samdome viešųjų ryšių specialistus, kurie įvertina kaip žinių geriausiai pateikti, kokie kanalai geriausi, kaip tą žinių teisingai suformuoti. Jeigu tai yra rimtas visų sprendimas, tada vyksta labai koordinuotai.

Vėlgi, jeigu tai yra reakciją į kažką, pavyzdžiui, Migracijos departamentas neleido kažkokiai įmonei įsivežti darbuotojų dėl labai formalių priežasčių. Tada mes reaguojame į tą įvykį, bet yra mažiau to sužiūrėjimo.

Bet jeigu kalbame apie viešos nuomonės įtakojimą, tai mes tam tikrai labai ruošiamės čia nėra toks paprastas dalykas.

Iš ko susideda jūsų strategiją veikiant politikos sprendimus?

Mes susitariam pirma tarp organizacijų, kokia yra mūsų vieninga pozicija. Ar yra kokių nors klausimų, dėl kurių mūsų ta pozicija išsiskiria. Jeigu nėra, tada sutariam, kad tai mes palaikom. Tada mes turim kokį raštą, po kuriuo pasirašo visų organizacijų vadovai. Tada mes per visas darbo grupes, tai mūsų žmonės eina su ta misija, kuri atkartoja, kas buvo pasakyta tame rašte. Turime ir masinės informavimo priemones, kur lygiai taip pat. Ar radijo laidos, ar televizijos, kur eina žmonės, kurie turi šitą poziciją ir apie tai kalba. Viskas priklauso nuo to, kiek tas klausimas yra aktualus.

Turėjo tik Linava dėl vežėjų, tai jie rimtai buvo tą pradėję. Infobalt'as dėl IT. Bet kol kas visi supranta, kad tai nėra taip lengvai parduodama tema, nėra tokia tikinti visuomenė, kad čia viskas labai gerai atsivežti kitų šalių piliečius. Nėra taip paprasta.

Dideliam triukšmui kelti svarbi yra visuomenės galima reakcija. Jeigu tu nueini į laidą ir tave švilpia, tai gali būti labai teisi ir gerus argumentus išdėlioti, bet vargu ar bus koks rezultatas.

Vėlgi, jeigu tai alkoholio ribojimas pardavimui, tai čia labai aktualus klausimas buvo verslui ir čia jis per asociacijas veikė. Jei apie imigracinę politiką, tai mes turime pavienių narių, pavienių įmonių klausimas ir niekada nebuvo, kad kritinė masė susiburia ir kad reikėtų strateguoti didelę kompaniją, kaip čia kažką įtikinti. Paprasčiau šiai dienai yra veikti per pavienius kažkokius politikus arba per ministerijos tarnautojus ir mėginti paveikti Migracijos departamentą dėl vieno ar kito sprendimo.

Galbūt turite strategiją arba idėją, ką reikėtų padaryti ilguoju laikotarpiu, kad ta visuomenės mąstysena pakistu Jums naudinga linkme?

Aš galvoju, kad tie procesai vyksta ir dabar. Jeigu Jūs įsijungtumėte LRT, tai ten kokia nors Nacionalinė ekspedicija Dniepro upe, kur praktiškai supažindinta, kad va ukrainiečiai ir lietuviai beveik niekuo nesiskiria. Ir tas vyksta, bet tam reikia daug laiko.

Tokiam teigimui per Nacionalinę ekspediciją yra Jūsų įtakos?

Ne, bet jeigu pažiūrėti, tai ten yra verslininkų. Aš pats prie to pirštų ne pridėjau, bet pati ta žinia jų dėka yra skleidžiama. Matote, ir ukrainiečiai, kadangi dėl Rusijos agresijos, dėl kitų dalykų, yra politiškai gera tema, draugai mūsų, kaip kažkada gruzinais buvo mūsų draugai. Tai prie šitų dalykų rišantis, mums net nereikia labai stipriai įtakoti ir ta pozicija pati formuojasi. Matot, visą laiką gali kažkas atsitikti. Išrinktų Ukrainoje naują prezidentą ir jis pasirodytų netikėtai prorusiškas, tai tikriausiai tie santykiai atšaltų ir pamirštume, kad čia buvo LDK ir sakytume, va šitie. Čia buvo kažkokie konfliktai pasienyje.

Jei visuomenėje nuomonė pakistų ir ji taptų atviresnę imigrantų įsivežimo klausimu, tuomet būtų galima tikėtis asociacijos drąsesnių žingsnių šia tema?

Kad asociacija drąsiai veiktų, reikia, kad ateitų spaudimas iš apačios. Kada yra įmonių poreikis. Jeigu šiai dienai įmonės sugeba užsipildyti tą poreikį, vienu metu buvo čia, kai buvo visiškas badas. Kai ateina įmonė, deda sąrašą ant stalo ir sako, kad reikia tūkstančio darbuotojų. Tada gali vykdyti, bet kol įmonės savo ruožtu susitvarko, tai nebus didelio triukšmo iš mūsų pusės šiuo klausimu.

Kaip manote, kokios didžiausios grėsmės yra įžvelgiamos atveriant plačiau duris imigracijai neskaitant viešosios opinijos reikšmės?

Yra keli dalykai. Pirma, yra mūsų socialinės apsaugos sistema ir klausimas, kiek ji yra pasiruošusi. Tai mokyklos kitoms kalboms šnekantiems, darželiai, galų gale kaip mes žiūrime į religines visokias grupes.

Kitas dalykas yra didžiuliai kultūriniai skirtumai. Žmogus atvažiavęs iš Afrikos, tai jam reikia prisitaikyti, tai klausimas, ar mes jam padedam. Šiai dienai kaip tai veikia, tai pirma mes jį izoliuojam, karantinas, kur jis su tokiais pat kaip jis ir prižiūrėtojais prabūna prie grotuotų langų ir durų, kurios rakinamos naktį. Ir sakom, kad pabuvai čia tris mėnesius ir mes tave dabar integruosim į visuomenę. O po to stebimės, kad žmogus išsinuomavo transporto priemonę ir išvažiavo.

Bet vilkikų vairuotojų gi neuždaro.

Taip, bet jis sutaria su darbdaviu ir dirba toliau, o jei nesutaria dėl įvairiausių priežasčių ir nutrūksta darbo sutartis, tai jis privalo grįžti atgal. Dėl to nėra didelės problemos. Daugiau klausimas iš mūsų pačių pusės, vežėjų. Palaukit, jis ten ukrainietis ateina ir numušą man alga, nes man nebenori daugiau mokėti. Yra tame racijos.

Tačiau yra svarbu, kur žmogus išleidžia pinigus, kai mes jam sumokame. Verslo dėmesys platesnis žymiai yra. Jeigu mes jam sumokame ukrainiečiui ir jis visą jį išsiunčia į Ukrainą, tai mūsų vidaus rinkoje veikiančiam verslui nuo to nei kiek negeriau. Mes daugiau orientuojamės į procesus, kad žmogus čia liktų gyventi, kad jis čia mokėtų mokesčius.

Bet tokiu atveju visa mūsų mokesstinė politika yra labai nepalanki ir jis tiesiogiai susijusi su šitais migraciniais procesais. Dėl to, kad jeigu žmogus atvažiavo čia pradirbo su darbo viza ir galvoja, kad galėčiau čia Lietuvoje įsikurti ir tada mes jam sakom, kad jo, čia 35 metus stažo išdirbęs galėsi čia tikėtis pensijos. Tai nėra labai patrauklu, dar kai pasakom, kad ta tavo pensija po 35 metų bus 156 eurai, tai ukrainietis sako, mažo, apie savo ateitį ir susiduriame su Vokietija, kur pensiją tu gausi po 8 metų stažo. Ir tai tikrai ne 156 eurai. Ir mes kovojom dėl tos pačios darbo jėgos tiek su vokiečiais, tiek su lenkais. Ir kur patraukliau bus. Labai toks dalykas ir tai susiję. Mes galime ir toliau praktiškai nieko nedaryti ir toliau tie žmonės kur atvažiuoja, tai jei nesikeis socialinės paramos sistema, tai jie čia neužsibus. Net nereikės kontrolės. Lenkai su tuo susidūrė šiandienai. Buvo 2 mln. ukrainiečių, bet jau 0,5 mln. jų yra Vokietijoje. Ir tai yra labai normalu, kad apšilo kojas, susivokė kaip kas veikia ir dar dėl to, kad ten irgi yra darbuotojų trūkumas.

O be integracijos baimių įžvelgiate ką nors dar iš politikos kūrėjų pusės, ką tenka iš jų girdėti?

Čia daugiau tokia projekcija į ateitį. Bet jeigu kokios nors tautos, diasporos susidaro daugiau, tai jie pradeda turėti savo politikus ir mes turime Vilniaus rajoną, kur iš visų pusių sunkiai prieinamas. Ir jie tai vertina, jei yra pavieniai atvejai viena, bet jeigu atsirastų daugiau žmonių, jie liktų čia gyventi, jie pradėtų kovoti dėl savo teisių, tai būtų jau visai kitos sankirtos.

Jūsų nuomone, kokios įtakos imigracijos politikos darbotvarkei turėjo Europoje nuskambėję įvykiai, susiję su imigrantų nusikalstama veika?

Labai daug, aš manau. Nors ten yra įrodyta, kad daug Fake news buvo, bet, žinoma, kad viešajai nuomonei. Iš vienos pusės mes esame atvira rinka, bet iš kitos pusės mes esame labai uždara šalis. Nes lietuvių kalba yra sunkiai išmokstama, nedaug ja šneka. Tą patį galima pamatyti kitose valstybėse, Slovėnijoje, kur 2 mln. gyventojai, jų vietinė kalba. Na, taip, slavų kalbų grupė, bet migrantams yra labai sunku tokioje šalyje. Pas mus Vilniuje tvarkoje, čia galite angliškai prasisukti, bet pavažiuosite 50 km nuo Vilniaus ir viskas. Tai ta aplinka ir tas skersas žiūrėjimas į svetimus žmonės yra. Manau, kad reikia dar labai daug su visuomene dirbti, kad jie suprastų tas vertybes. Mes esame ES nariais, bet klausimas, kiek visuomenės priima tas vertybes. Tai čia dar greičiausiai mes nepribrendome prie tų klausimų ir mums bus labai sunku. Tas labai įtakoja migracijos politiką. Įsivaizduokite, kad daugiabutėje apsigyventų musulmonės su savo visa apranga, tai vargu ar ramiai į tai žiūrėtumėte. Jei geroje vietoje brangesnis daugiabutis viena situacija, bet jei miegamuosiuose rajonuose tai aš manau, kad atsirastų daugybę skundu, kad jie čia šiukšlina, triukšmauja, dar kažkokį velnią daro. Tai patiems žmonėms nesmagu, kaimynai skersai žiūri ir tai sukelia daug įvairiausių įtampų. Politikai kaip taisyklė jie puola tokias problemas kelti, kad įsiteikti rinkėjams. Mes turėjome aibę tokių pavyzdžių. Tai čia ant tuščios vietos galima priskaldyti malkų.

Manote, kad dėl identiteto problemų politikai stabdo šį procesą?

Taip, dėl to stabdo. Nes tai jiems patogiu. Jeigu esi dabar valdžioje, niekas nenori eiti Merkel keliu, kuri pasakė, kad visi atvažiuokite, kas ekonomiškai buvo labai naudinga, bet realybė parodė, kad ji praktiškai parodė reitingus ir ji dėl to praktiškai turėjo pasitraukti. Niekas nenori antrą kartą ant to pačio grėblio užlipti, čia labai logiška.

Pastebite migrantų skirstymą pagal tautybes iš valdžios pusės?

Taip, vienareikšmiškai. Iš Rusijos imigracijai čia tikrai niekas žalios šviesos neuždegs, čia tik įvairūs disidentai galės, kitiems labai sudėtingai. Aš manyčiau, kad pagrindinės šalys, iš kurių mes galime papildyti srautą tai Baltarusiją ir Ukrainą, na dar Lenkija, bet neįsivaizduoju, kodėl jie čia turėtų važiuoti. Bet Baltarusija ir Ukraina, tai tos šalys, kurios mums istoriškai, kultūriškai, kažkiek artimesnės. Ir jų santykis su Rusija mums yra politiškai tinkamas, na Baltarusija ant ribos.

Bet ką aš matau, kad bent statybų sektoriuje, tai labai daug įmonių su migrantais atvažiuoja iš Lenkijos. Lenkijoje įsteigta įmonė, jie ten įdarbinami ir čia komandiruojami. Kitaip sakant tiesiogiai Lietuvoje tą padaryti buvo sudėtingiau, brangiau ir t.t. negu kaip buvo padaryta su Lenkija. Kodėl tas baltarusis per Lenkiją atvažiuo, o ne per Lietuvą, tai galime rasti sau atsakymų lyginant tas dvi politikas, kur čia butelio kakleliai susidaro.

8 priedas. Interviu su NV1

Kaip vertinate šiandieninę Lietuvos imigracijos politiką trečiųjų šalių piliečių atžvilgiu? Kokio laipsnio, jūsų nuomone, yra imigracijos politikos kontrolė (per griežta, per laisva, ar pakankamai gerai sureguliuota)?

Iš esmės ta politika juda link poreikių. Jeigu žiūrėti 5 metų perspektyvoje, tai atvykinimo sąlygos yra lengvinama. Biurokratijos mažinama, jeigu taip bendrai, trumpai.

Per griežta man nesinori sakyti, jog yra, bet ji yra griežta ir toks pasirinkimas yra Lietuvos. Lyginti valstybes sunkoka būtų, nes tas politikos pasirinkimas yra pačios valstybės ir ji sprendžia, kiek jai ko įsileisti reikia. Man atrodo, kad Lietuva laikosi tokios griežtos tos politikas ir tiek.

Kas, jūsų nuomone, lemia tai, jog, nepaisant ekonominių, demografinių bei kitų faktorių, Lietuva lieka prie santykinai griežto požiūrio į atvykstančiąją darbo jėgą?

Lemia mūsų istorija ir visuomenės nusiteikimas. Lemia ir emigracijos/imigracijos santykis. Labai dažnai tarp tų argumentų yra, kadangi tiek daug tų lietuvių išvykę, tai yra norima, kad jie grįžtų. Yra galvojama, kad jeigu tie imigrantai atvažiuos, tada liks mažiau vietos tiems išvažiavusiems lietuviams grįžti. Tai tokie dalykai daro savo įtaką.

Kaip ir minėjote valstybė oficialiai kaip pirminį tikslą išsikelia reemigracijos skatimą, kas žvelgiant tiek iš teorinės perspektyvos, tiek ir iš realios situacijos neatrodo realu, kad įvyks didelio masto sugrįžimas.

Tai net jeigu ir žiūrėtume, kad ir apsimokėtų kažkada grįžti, tai dar nebūtinai reikštų, kad grįžtų tie, kurių mums reikia dabar. Mes sakome tą visada, kad grįžę emigrantai ir imigrantai neprieštarauja vienas kitam, nes tie grįžę vargiai konkuruos su ukrainiečių vairuotojais, ar su jų statybininkais. Tai yra visai kiti dalykai. Man labai patiko vienas Britanijoje profesorius sakė dar prieš visus tuos judėjimus, kad ką mes sužinojome, kai atidarėme savo Anglijos rinką visai ES, tai sužinojome, kad turime 1 mln. ekstra darbo vietų, nes iki tol mes nežinojome, kad tiek jų yra laisvų. Milijonas atvažiavo ir absorbavo tą rinką juos. Tai ir čia labai panašiai, kad jeigu atvažiuotų daugiau darbuotojų, tai jie užima visai kitas nišas nei tie žmonės, kurie galbūt sugrįžtų.

Visai neseniai iš vienos Seimo narės nuskambėjo pareiškimas, jog kam mums reikia tų imigrantų, kai patys turime tiek bedarbių. Nors mūsų bedarbių procentas yra mažesnis už ES vidurkį, taip pat dauguma jų yra tie bedarbiai, kurie nėra suinteresuoti dirbti. Jeigu pažvelgtumėte į tarptautinį kontekstą, kiek realu yra tuos turimus bedarbius įdarbinti?

Čia iš tikrųjų yra argumentas silpnas, nes ir Užimtumo tarnybos tyrimai rodo, kad ir šiaip pas mus struktūrinio nedarbo lygis yra toks, kiek ir natūraliai būna. Nes visada būna žmonių, kurie nedirba. Pavyzdžiui, Užimtumo tarnybos tyrimai rodo, kad tie žmonės, kurie nedirba, tai jie ir nenori dirbti. Arba apsiskaičiuoja, susižiūri, kad už tai kokį atlyginimą jie gautų, tai jie geriau gauna lengvatas, kad labai panašiai gaunasi. Tai sakyti, kad mes galėtume įdarbinti visus savo nedirbančius žmones, jeigu mes neįleistume imigrantų, tai tiesiog nelabai suvokimas situacijos, kas yra tie nedirbantys žmonės.

Jeigu į migracijos politiką pažvelgtume šiek tiek retrospektyviau, kaip vertintumėte šios politikos pokytį per pastaruosius penkiolika metų?

Atsiveria kažkiek plačiau. Pavyzdžiui, ypač per paskutinius metus. Jūs gal dar ir savo tyrime pažiūrėsite, tai imigracija darbo tikslu labai yra paprastinama ir tie sąrašai, ir darbo rinkos testo nebereikalaujama. Daug dalykų yra, kad greičiau galėtų atvažiuoti tie darbuotojai į Lietuvą.

Bet ne viskas pasimato iš teisinės pusės, reikia konkrečiai žiūrėti daugeliu atveju. Iš teisinės pusės laisvėja, daugiau atsižvelgia į tą, tą, tą. Bet, man atrodo, kad daug kur problemų yra, kad biurokratinis požiūris labai. Lyg ir teisiškai sureguliuota, bet gali tiek pareikalauti. Ir patvirtinimo, ir gyvenamosios vietos registracijos, ir savininko sutikimo. Tai

šioje vietoje labai stringa. Verslininkai kaip anksčiau atvykdavo, tai visi samdydavosi teisininkus, kad sutvarkytų imigracines procedūras. Ten mokėdavo po 3–4 tūkst. eurus, tai reiškia, kad žmogui pačiam tai per sudėtingas procesas. Nors skaitant teisiškai, kaip ir atrodo labai logiška. Bet praktiškai būdavo sunku tvarkytis.

Kas, jūsų nuomone, labiausiai prisidėjo prie minimų pokyčių?

Tris dalykus reikėtų išskirti. Pirmiausiai, tai ES reikalavimai tam tikri. Aišku, čia darbo srityje mažiausiai, bet irgi yra direktyvos, ten vieno langelio principas, kad žmonės netampytų leidimas dirbti, leidimas gyventi, kad turėtų būti vienas leidimas. Tai dalis yra ES reikalavimų, gal kiek mažiau su darbo rinka susijusi.

Kita dalis yra verslo poreikiai, tai jie tikrai kalbasi su politikais, Migracijos departamentu, Vidaus reikalų ministerija. Ir tą ką jie nori ir kas jiems labai maišosi keičiasi tie dalykai.

Ir trečias dalykas, kad politika, nes migracija vis vien čia nėra sveikatos apsauga, kur visiems labai aišku. Visi sutaria, kad turi būti gera sveikata. Tai dėl migracijos, čia turi būti politinis klausimas. Čia gali sakyti, kad jo, reikia darbuotojų, jie čia atvažiuos, darys. Bet kiti gali sakyti, kad mes nežinom, kiek jie čia bus. Kokia kaina yra integracijos ir pan. Tai dėl imigracijos labai politinis klausimas.

Kaip galvojate, kiek tai lemia biurokratijos sustabarėjimas, o kiek pačių politikų žaidimas, kad viena ranka leidžiam, bet kita darome kliūtis, jog srautas neatvyktų?

Yra to, reiktų tikrinti, bet tikrai neatmesčiau to.

Kiek priimami politikų sprendimai koreliuoja su visuomenės nuomone imigracijos klausimus?

Čia gali būti taip, kad kaip sako, jog geriausiai imigraciją prognozuoja ne migracijos specialistai, bet ekonomistai. Jeigu reikia tų darbuotojų, jeigu žmonės mato, kad neįmanoma įsikviesti nei santechniko arba kainos yra neproporcingos. Arba nei statybos reikalų tvarkytis ir gal jiems tada susidūrus, jie pradeda galvoti, kad tie kaštai pradeda kilti ir kad tam tikrų žmonių mums labai reikia, jų trūksta. Ir kaip gerai, kad jie čia galėtų atvažiuoti.

Čia gal kur Lietuva priešingai negu Lenkija, kuri yra labai antimigracinė valstybė, pavyzdžiui, su Ukraina, tai aš asmeniškai sakyčiau, kad buvo neišnaudotos galimybės. Kadangi lenkai patyliukais priėmė daug ukrainiečių darbuotojų. Jie leido jiems lengvai atvažiuoti, dalino tuos leidimus dirbti labai liberalizuota tvarka ir žmonės lengvai susirasdavo darbą ir prisidėjo prie Lenkijos ekonomikos net neabejoju. O mes, visgi, tuos ukrainiečius labai remdami politiškai, tai imigracijos srityje, darbo, tai nieko nieko nepadarėm. Nors tai galėtų būti visuomenės dalis, ta tautybė, kuri Lietuvoje, man atrodo, gerai galėtų integruotis. Tai nėra kažkokia tautybė, kuri norėtų kurti čia savo valstybę valstybėje, jie mokytusi ir kalbos, mokėtų mokesčius. Ir žmonėms juos priimti būtų daug lengviau. Pavyzdžiui, kad mes leidžiam jiems atvažiuoti, padedam šaliai tvarkytis su karo situacija, leisdami jiems ateiti į savo rinką, nes mums jų reikia. Jie kalba rusiškai, jie nekelia grėsmės. Mes labai panašiai, broliško tautos, bet nebuvo to padaryta.

Ne vienas informantas paminėjo, kad verslininkai įdarbindavo ukrainiečius Lenkijoje ir tada jie iš ten būdavo komandiruojami čia. Galbūt turite tikslių duomenų apie tai?

Taip tikrai buvo. Tik ką mes turime duomenų, kad šituo atveju labai lengva piktnaudžiauti ir žmones į išnaudojimo situaciją pastatyti. Nes jie nei gali pasiskųsti, jie yra kitoje šalyje įdarbinti, jie gavo leidimą, jie čia atvažiavo, jeigu nustato Darbo inspekcija, kad jiems nemoka atlyginimo, jie turi kreiptis kažkur į Lenkiją. Taip yra daug lengviau išnaudoti žmones. Tai tas komandiravimo mechanizmas nei jis ten valstybei labai naudingas, kad žmonės kažkur kitur registruojasi ir jis pervažiuoja čia. Ir patiems ukrainiečiams labai nenaudinga.

Tuo labiau, kad ir Lietuvai nenaudinga, kad pati šalis neleidžia, tada atsiveža iš Lenkijos, bet mokesčius jie moka Lenkijoje tada. Ir iš teorinio to pagrindimo yra, kad jei tu turėsi labai griežtą imigracijos politiką, o darbo poreikiai yra kokie yra. Tai bus kažkaip nelegali migracija, ar dar kažkas vyks. Tai čia tą ir parodė, kad Lietuva visiškai nedera su poreikiu ta politika. Kad jeigu reikia kažkokių schemų, bandyti iš Lenkijos vežtis tuos žmones.

Kaip manote, kokie pagrindiniai veiksniai nulemia politikų poziciją tokią, kokia yra šiandien?

Apskritai, matyt, įstatymų leidėjai nežinau, ar skiria daug dėmesio imigracijai, nes šiaip tai pakankamai sudėtingas dalykas, kad jį taip suprasti. Yra bendra opinija, kad čia nereikia tų imigrantų, visuomenė sutinka su tuo. Politiškai tai yra saugus variantas. Žiūrint ir kitų ES valstybių. Brexit, sako, kad didžiąją dalimi tai yra imigracijos dalykai. Čia žmones labiausiai paveikė. Tai politikams, man labai suprantama, kodėl jie sako, kad nenori, kad griežtinti arba labai tyliai atlaisvina ir padaro kaip ten reikia per daug neskelbdami. Ir to kažkaip neafišuoja labai.

Žvelgdami į politikų veiksmus šioje srityje, kaip pasiskirsto nuomonės iš įvairaus politinio spektro veikėjų (ar egzistuoja takoskyra, ar vieninga pozicija)?

Apibendrintai išvados pasakyti gal negalėčiau, nes čia yra toks mano bendras pojūtis iš to, kiek man teko bendrauti. Bet kad galėčiau apibendrinti, kad visos partijos sutaria, kad reikia griežtos politikos tokio neturi. Reiktų geriau patikrinti informaciją.

Kaip vertintumėte politinių veikėjų suinteresuotumą šia tema?

Nėra ypatinga. Dar ką tenka išgirsti, kad gali visai vienaip oficialiai šnekėti, o privačiai sako, tai kam mums čia reikia iš tikrųjų. Kam mums šitos problemos. Ypatingai, jeigu tai nėra verslininkai, bet yra politikai. Jie irgi galvoja, kad gerai, o jeigu kursis bendruomenės, kaip čia bus su integracija, ar paskui neatsiras mieste kažkur getų. Tai čia baimių yra tikrai iš jų pusės.

Ar teisingai supratau, kad yra politikų netgi tokių, kurie viešai teigia, jog reikia atviresnės migracinės politikos, o vėliau privačiai išsako priešingą poziciją?

Taip, toks pojūtis yra, kad lėtai kai kurie dalykai juda, nors, atrodo, kad visi pritaria. Paskui supranti, kad pritaria tai viešai pasisakydami, o asmeniškai turi poziciją, kuri yra labai panaši kaip ir visuomenės.

Kaip manote, ar Lietuvos politinės partijos turi pakankamai pagrįstą ir išanalizuotą poziciją imigracinės politikos klausimu?

Nedaug. Partijos tai tikrai. Programose kažkada žiūrėjome, tai migracija minimaliai paliečiama yra. Kažkada su estais ir latviais kalbėjome, jog ten, nežinau, gal dėl rusų tos didelės bendruomenės, tai ten migracija daugiau politinis. Mazuronis pas mus pabandė, bet nelabai tas suveikė. Kažkaip nelabai ant migracijos arkliuko gali daug kur nujoti Lietuvoje. Nežinau, kodėl taip yra.

Kiek aktyviai veikia profsąjungos darbo imigracijos klausimu? Kokį jų indėlį galima išvelgti?

Nedaug mes su jomis turime ryšio, dabartinis toks, kad jos labai dėl ukrainiečių kėlė klausimus ir kelia, kad yra išnaudojama, pažeidžiamos teisės, atvežami, nepaaiškinama, moka ne tiek, kiek turi mokėti. Profsąjungos savo viduje jie nelabai daug užsieniečių turi, tuo labiau, kad imigrantai ir nelabai nori mokėti tą mokesį joms ir naudotis jų paslaugom, gynyba.

Kokius konkrečius veiksmus, taktikas naudoja verslo asociacijos, siekdamos paveikti viešosios politikos sprendimus?

Verslo lobizmas, tai jų toks labai aiškus interesas. Jie žino, kurioje vietoje kažkas stringa. Jie mato tuos nesąmoningus kai kuriuos biurokratinius dalykus kelia, aiškina. Tai ministerija, tai kiek aš matydavau, tai visai įsiklauso į tokius dalykus, kurie yra neaiškūs, labai apkraunantis. Aišku, ne į visus dalykus, ką sako verslas. Bet kad ieškomas sutarimas ir kad verslas tikrai kalbasi, aiškina ir dalyvauja tame, tai tikrai taip.

Kaip galvojate, kam pavyksta geriau paveikti politiką verslui ar profsąjungoms ir kiek gerai vyriausybei pavyksta atsverti šias daromas įtakas ir priimti racionaliausius ir geriausius sprendimus visai visuomenei?

Sunkus klausimas. Visi daro savo darbą, verslininkai aiškina procedūras, kurios yra perteklinės, atsakinga ministerija, šiuo atveju, Vidaus reikalų, vertina situacija, juos reguliuoja.

Man atrodo, kad iš to kaip juda pastaruju metu ir su tomis D vizomis, kada darbuotojas tikrai greičiau gali atvykti ir baltųjų sąrašų įvedimas, tai čia tikrai verslo idėjos, tai čia tikrai ne VRM sugalvojo, kad reikia leisti labai greitai su D viza atvažiuoti, kad reikia baltą sąrašą sudaryti ir daug mažiau tikrinti juos. Kad nereikia kai kurioms specialybėms žiūrėti, ar jų yra poreikis, kad nereikia skelbti tos darbo vietos.

Gal apskritai profsąjungos Lietuvoje yra truputi silpnesnės, tai Švedija, pavyzdžiui, kodėl jie nuo 2011 m. apskritai praktiškai netaiko jokių reikalavimų ir darbdaviai gali atsivežti, ko jiems reikia, bet profsąjunga tame dalyvauja. Jos žiūri, kad mokamas būtų toks pats atlyginimas. Ten jos tokios stiprios ir veikia. Valstybės tame net nebereikia. Jos žiūri ir profsąjunga neleis to žmogaus išnaudoti. Lietuvoje toks išnaudojimas savų yra gan nemažas, o užsieniečių tai...

Kaip vertintumėte skirtingų verslo interesų grupių vienybę siekiant atviresnės imigracinės politikos?

Šiaip toks bendras vaizdas, kad kiekvienas sau žiūri. Vieni žiūri vairuotojų, kiti aukštos kvalifikacijos, kiti suvirintojų. Bet kad bendros nuomonės, tai nesu pajutęs.

Kaip manote, kas turi didžiausią įtaką pasirenkamai Lietuvos migracijos politikai?

ES dalykai turi, verslas. Kaip kur. Dabar, pavyzdžiui, studentai. Tai ir universitetai turi. Jie aiškina savo dalykus ir pažvelgus įstatymų pakitimus, tai tikrai yra atsižvelgiama į kai kuriuos norius, kur iš pradžių pasiūlyme įstatymo nebuvo. Žiūriu, kad trys universitetai mini, kad būtų neribojamas darbo laikas atostogų metu. Įstatyme atsirado, buvo kad 20 val. per savaitę, o dabar 20 val. per savaitę išskyrus atostogų metu. Tai atskiriems sektoriams skirtingai. VRM tikrai tariasi, siūlo savo raštus, kviečia kitus ir susitikimai vyksta. Ir laiškų daug gauna iš darbdavių. Yra komunikacijos.

O kas svarbiausius sprendimus priima šia tema?

Man atrodo, kad imigracijos dalykai, tai ministras gali iki galo nesusigaudyti, kad kažkur kažką panaikino, kad darbo rinkos testą pakeitė ministro įsakymu, kas turi praktinės didelės reikšmės, jis gali net ir nesuprasti.

Kai kas nors lobina savo idėją, tai jie su kuruojančiu viceministru aptaria, tikrai netikiu, kad specialistas įdeda įstatymą kažkokį dalyką, tai viceministru pasakoma, kad planuojama tas ir tas ir padaromi tam tikri dalykai. Bet kad iki ministro tas nueitų tai nelabai tikiu.

Kaip manote, kokios didžiausios grėsmės yra įžvelgiamos atveriant plačiau duris imigracijai, neskaitant to, ką jau ir minėjote (siekj perrinkti, mažumų formavimąsi)?

Nusikalstamumas, o ką mes darysime, jeigu pasikeis ekonominė situacija ir mums tų darbuotojų nebereikės. Viskas aišku, kad jei nebereiks, tai jie patys nenorės būti. Imigrantai yra tokia grupė, kuri pajutus, kad nieko nebėra, tai jie kažkur kitur judės.

Labiausiai bijo, kad kita partija paims ir pasakys, kad šitie pagerino situaciją ir čia dėl to daug atvažiavo tų vairuotojų ir čia mūsų žmonėms nėra darbo ir jie čia uždirba didelius pinigus. Va tokį tikrai lengva panaudoti. Kad ir normalų sprendimą labai lengva sudirbti.

Kiek yra atsižvelgiama į kitataučių radikalizacijos galimybę, galbūt ateityje netgi tapus šalies piliečiais?

Kai kurių veikėjų išsakomos baimės dėl Rusijos piliečių, tai turėtų būti labai didelis planas iš saugumo pusės žiūrint, kad tie piliečiai čia atvykę išdirbtų 10 m., mokėtų mokesčius, išmoktų kalba, atsisakytų savo pilietybės, gautų Lietuvos pilietybę ir kad susidarytų 100 tūkst žmonių grupė, kurie galėtų paveikti sprendimus. Gali būti, bet man atrodo tai neįtikinama. Darbo migrantai, jie važiuoja užsidirbti pinigų, o ne daryti politikos. Nebent jiems Rusija mokėtų.

Gali būti, kad jei po 30 tūkst. darbuotojų įsileidi, tai per penkis metus bus virš 100 tūkst. darbuotojų. Tai kažkiek sieti gali su saugumu, aš nelabai matau to.

Kitas dalykas yra dėl identiteto. Čia ir žmonių ir politikų yra, kad mes čia atsakingi ir turime žiūrėti į ilgą laikotarpį. Ir taip mums jų reikia dabar, mes įsileidžiam, bet kad bus ilguoju laikotarpiu, kelia tokius klausimus. Ilguoju laikotarpiu Lietuvai prognozuojama liūdna padėtis, nes čia nėra žmonių. Ilguoju laikotarpiu problema yra, kad nėra žmonių čia. Jeigu mes norime dar mažiau jų turėti, tai nežinau. Man atrodo, kad tas žmogus, kuris čia atvažiuoja dirbti ir 5 metus ir

daugiau išdirba. Lojalus lieka. Nors gal kokie rusai ir gali. Todėl aš ir sakiau, kad ukrainiečiai gera tautybė, kuri integruotųsi, o dėl rusų nežinau. Nesu tikras, galbūt ir yra kelioms kartoms, jie pakankamai stipriai laiko tą savo poziciją.

O šiuo metu yra kokios nors preferencijos išskirtos, kokios tautybės žmonių Lietuva nori?

Nėra. Net nežinau, ar galėtų būti pagal žmogaus teises.

Kaip vertinate užsieniečių integracijos galimybes Lietuvoje? Ar jiems sudarytos geros sąlygos, skatinančios tiek atvykti, tiek integruotis būnant čia?

Prastai, nulinė. Aš esu girdėjęs ir tokią poziciją, o kokia čia reikalinga integracijos politika žmonėms, kurie atvažiuoja dirbti. Tegul jie dirba, atvažiuoja ko čia atvažiavo ir išvažiuoja. Leidimas jiems duodamas laikinai, kol jie čia turi darbo, o po to jie išvažiuoti turės.

Kita pozicija kaip tik yra, kad būtina integracijos politika, būtina mokinti kalba, sudaryti sąlygas su šeima atvažiuoti. Tas yra daroma aukštos kvalifikacijos darbuotojams, verslininkams, tas keičiasi, leidžia. Nes iš tiesų buvo keliami klausimai, kad nei vieno aukštos kvalifikacijos darbuotojo tu nesulauksi, jei jam šeimą atsivežti leisti tik po 2 metų.

Yra dabar naujas SADM priimtas integracijos užsieniečių planas, geras dalykas, kad jie į tą planą įtraukė visus užsieniečius, ne tik pabėgėlius. Bet tas planas toks skystokas, tos priemonės irgi. Kita vertus, kai pagalvoji, tai dauguma kur atvažiuoja į statybas ir vairuotojus, ar jie eis čia mokintis tą lietuvių kalbą, jeigu jie susikalba rusiškai arba daug laiko praleidžia ne Lietuvoje. Atvažiuoja ir kitokių žmonių. Me su verslininkais kalbėjome, tai jie nori mokytis lietuvių kalbos, nes jie sako, jei planuoja ilgiau būti valstybei tai visai naudinga ta kalba. Jeigu būtų kursai ne kartu su pabėgėliais, o aukšto lygio kursai, kur tikrai ateitų užsieniečiai, kur galėtų ir vieni su kitais susipažinti, tai mokėtųsi tos kalbos.

Dabar nemokamai gali mokytis tik prieglobsčio prašytojams. Centralizuoto darbo migrantams mokymo nėra. Bet kad tik tas išspręstų visus dalykus, tai nežinau.

Kas, jūsų nuomone, tai nulemia? Galbūt tai galima sieti su noru atbaidyti migrantus čia atvykti? Ir nors kai kurie įstatymai laisvėja, bet dėl imigracijos nebuvimo griežtas pobūdis išlieka?

Nežinau, ar yra tokia loginė seka. Nes dabar visos išmokos, kurios yra sukaupiamos privalomų išnašų pagrindu, tai jas gali gauti, jeigu tu dalyvauji tose schemose. Ar integracija. Integracijos nebuvimas, valstybinis požiūris. Čia politinis klausimas. Čia turėtų valstybė galvoti, kaip ji nori ir kaip save mato. Didėjančia, priimančia, welcoming culture, mokinti kalbos, laukti žmonių, žiūrėti, kad jie įsitraukti, kol yra duoti jiems čia paprastesnes sąlygas. Ar ta kita pusė, ok, mes kažkiek įleisim, labai griežtai, nelaukdami, kad labai greitai padaro savo darbą. Čia tokia pozicija. Šiuo metu Lietuvos pozicija ta antra. Tik atvažiuokim labai trumpai, tam konkrečiam darbui, padarote ir viso gero. Nei mes kalbos mokysim, nei ką. Važiuokit namo, nes čia mūsų valstybė.

O dėmesio neskiriam integracijai, nes tai tema neaktuali, tai paribio tema. Tie žmonės atvažiuoja, kažką patyliukais dirba, gauna atlyginimą ir tiek. Bendrais europiniais, kad ta integracija reikalinga, tai tą kažkokią ir patvirtina. O kad valstybė matytų, kad iš to gali turėti naudos. Kad augintųsi naujus rezidentus, naujus mokesčių mokėtojus, kurie čia kurs kartu su mumis valstybę, tai čia tokio požiūrio nėra.

Kiek Lietuvai buvo aktualus 2015 m. migrantų krizės kontekstas, kaip tai paveikė Lietuvos migracijos politiką?

Nelabai, galbūt, bet tas ėjo europiniu mastu, kad daugiau sugriežtinimo, jog tu pateikti ten kokią ne teistumo pažymą visi. Bet skaičių nepalietė. Mes ten prisidėjome skirtingai negu Lenkija ar Čekija, mes dalyvavome toje Europinėje schemoje. Tai kaip ir parėmėm, bet skaičiai nesikeitė.

Bet buvo paplanavimų, o kas jeigu krizė kažkokia. Nes jei iki tol buvo, tai ten vienu sakiniu. Aš girdėjau, kad buvo daugiau pagalvojimų, o kas būtų, jeigu į Lietuvą ateitų iš kaimyninių valstybių, o kaip mes reaguotume. Tokiam pasirošimo lygmenyje.

O kiek visuomenės diskursą pabėgėlių krizė keitė? Galbūt atsirado painiojimas darbo migrantų ir pabėgėlių, o gal kaip tik geriau atskirti pradėjo. Kiek apskritai tai turėjo įtakos jų nuomonei apie imigrantus?

Aišku, kad visuomenės nuostatomis tai turėjo įtakos yra neabejotina. Ir tuo metu tarp tų pabėgėlių ten visai nemažai buvo ir tų ekonominių migrantų. Už tai ir Europai nėra lengva, nes turi atrinkti, kažkaip sužiūrėti.

O žmonėms, kurie išgirdo, kad į Europą atėjo 1 mln. imigrantų, pabėgėlių. Tai čia dar darbuotojai, ar pabėgėliai, tai visuomenės ir valstybės turėjo labai rimtas diskusijas, kad labai buvo kritikuojami šie sprendimai Vokietijos, Merkel. Tų žmonių priėmimas. Tai aišku, kad veikė visuomenę. Ir veikė į tai, kad mes negalime įsileisti, mes turime rūpintis savais.

Ar nepadažnęjė bandymų naudoti šią politiką artėjant rinkimams?

Dabar pagrindinė tema lietuvių sugrįžimas ir čia per rinkimus, ir per pilietybės tą referendumą. Dėl imigracijos, nežinau. Man atrodo, kad bent jau panašiai kaip ir kitose ES valstybėse, kur skyla, dalinasi. Kietas klausimas.

Yra pas mus užburtas ratas, kad skatinam reemigracija, todėl imigrantams užveriam duris ir atsiranda tas. Taip sakoma, taip kalbama.

9 priedas. Interviu su NV2

Kaip vertinate šiandieninę Lietuvos imigracijos politiką trečiųjų šalių piliečių atžvilgiu? Kokio laipsnio, jūsų nuomone, yra imigracijos politikos kontrolė (per griežta, per laisva, ar pakankamai gerai sureguliuota)?

Nu, ji laisvėja. Tas labai gerai matosi per analizę. Nuo 1991 metų mes dar turėjome imigracijos kvotas, ką va estai turi šiandien. Tuo metu buvo pakankamai griežta, nes turbūt, mano paaiškinimas būtų, kad išsilaisvinimas iš Sovietų Sąjungos sukūrė mus tokius, kad mums turbūt buvo pakankamai baisu iškart atverti sienas. Tuo metu ir taip buvo pakankamai didžiulis chaosas, nes išvyko didelis skaičius rusakalbių iš Lietuvos, kurie greitai iš daugumos tapo mažuma, tada išvyko ir Lietuvos piliečiai, nes atsiradė Geležinė uždanga. Kažkaip toje vietoje matosi, kad ta migrantų kvota turbūt tuo metu buvo vienas iš migracijos saugumizacijos ir politizacijos elementų. Tada mes turėjome naują užsieniečių tesės apsaugos įstatymą, tai, manau, kad nuo 1991 metų kokius 10 metų mes matėme tokią pakankamai uždara migracijos politiką. Paskui ji tapo labiau selektyviai uždara. Tai reiškia, kad paskui mes jau turėjome tam tikrus geografinius prioritetus. Pasikviečiam žmones ne iš Afrikos, bet iš Ukrainos, čia mums nuo to bus geriau. Vien tai parodo, kad mūsų požiūris yra arba bent jau buvo susietas labiau su, sakykime, su kažkokiais kultūriniais elementais, kurių mes labai bijome, negu su darbo rinka. Dabar to nebeliko. To geografinio prioriteto nebeliko. Dabar stengiamasi žiūrėti labiau į patirtis, kvalifikacijas, o ne apsibrėžti geografinius prioritetus, iš kur mums būtų geriau atsivežti darbo ėgos. Tas jaučiasi. Minimalus liberalizavimas. Jei judam nuo 1991 metų iki dabar. Aišku, aš nežinau, kas atsitiks šį pavasarį, kada bus reorganizuotas Migracijos departamentas, viskas. Bet klausimas, ar pati sistema keisis, sunku pasakyti. Galbūt priėjimas prie tos sistemos keisis. Tai čia pirmas dalykas. Antras dalykas, aš nežinau, ką jūs turit omeny sakydamas „trečiųjų piliečių atžvilgiu“, nes šiaip, kalbant griežtai, kas tai yra „trečiųjų šalių pilietis? **(G.L. Tai ne ES pilietis)** Vadinasi, pabėgėlio perkėlimas turėtų būtų jūsų irgi tyrimo objektas. Nes pabėgėliai, nors jų statusas yra reguliuojamas Ženevos konvencijos ir protokolo, bet jie yra ne ES piliečiai. Panašu, kad jums irgi reikėtų apie tai kalbėti.

Kada mes turime darbo imigracijos politiką, mes matome, kad ji yra liberalizuojama, kada mes turime pabėgėlių perkėlimą arba prieglobsčio politiką, mes matome, kad požiūris yra visiškai kitoks. Dėl to, kad ten imigracijos struktūra pasižymi didesne. Jeigu mes kalbam apie darbo migrantus, tai mes matom, kad virš 80 proc. yra ukrainiečiai. Jei mes kalbam apie perkėlimą, mes matom, kad 95 proc. yra sirai. Kultūriniai skirtumai ir visa kita. Ir čia mes kalbam ne tik apie atsivežimą, bet ir apie integraciją. Kitaip tariant, atsivežimas yra tikrai techninis klausimas. Esminis dalykas yra, kaip mes juos integruosim. Nes atsivežti ir išmesti, kas daroma su darbo migrantais, yra paprasta, bet kaip atsivežti ir integruoti, kad darbo eigos/jėgos poreikis būtų patenkintas ilgalaikėj, o ne trumpalaikėj perspektyvoj, čia yra esminis dalykas. Čia mes matom, kaip skiriasi Lietuvos politika žvelgiant ne į trečiųjų ar ne trečiųjų šalių piliečius, bet į konkrečius migracijos atvykimo pagrindus. Tai yra darbas, šeima, studijos, teisėta veikla ir, galiausiai, prieglobstis. Pagal tai mes matom, kad yra didžiuliai skirtumai. Su šeimos susijungimu, su prieglobsčiu mes matom, kad tos saugumizacijos yra šiek tiek daugiau, su teisėta veikla iš tikrųjų yra labai daug saugumizacijos, dėl to, kad nepaisant to, kad atvažiuoja verslininkai, bet dėl fiktyvių kompanijų steigimo siekiant pasinaudoti Lietuva kaip tranzito šalimi, buvo įdiegti pakankamai neadekvatūs reikalavimai, kurie ne tik sumažino šitų žmonių atvykimą iki minimumo, bet dar ir sumažino, mano nuomone, ir turbūt tą ir Investuotojų forumas pasakytų, sumažino tiesiogines užsienio investicijas. Kaip matos, dar vis kartais mūsų noras apsisaugot, jis galbūt... Nenoriu pasakyti, kad jis yra pernelyg didelis, bet jis truputį kartais yra pernelyg neadekvačiai suvokiamas. Ką tai reiškia apsisaugoti ir nuo ko apsisaugoti. Tai čia yra esminiai dalykai. Čia reikia žiūrėti tiek ir į integraciją, tiek ir į patį imigracijos politikos reguliavimą, bet lygiai taip pat ir į skirtingas migrantų grupes, apie kurias mes čia kalbam. Mano nuomone, taip, iš vienos pusės jeigu kalbėti apie darbo

migracijos politika, tai tie keturi schematiniai būdai, kaip atvykti į Lietuvą... Tai yra kvalifikuoti ir kvalifikuoti trūkstamų profesijų sąrašė bei nekvalifikuoti ir nekvalifikuoti trūkstamų profesijų sąrašė. Tai čia jokios politikos nėra. Čia apskritai nematau, kur yra politika. Čia yra keli dokumentai, kuriuose parašyta, kokių būdu trečiųjų šalių pilietis gali gauti leidimą dirbti. Tai jei jūs čia matot politinę strategiją, tai man parodykit, kur ji yra, aš jos nematau. Čia yra gal framework ar kaip... Teisinis imigracijos proceso reglamentavimas.

Bet kada mes kalbame apie ilgalaikės integracijos politikas, mes turime kalbėti jau apie 2007 metų Ekonominės migracijos reguliavimo strategiją, 2014 metų Migracijos politikos gaires, tada praėjusiais metais sukurta Demografijos migracijos ir integracijos strategiją ir tada pasižiūrėti, kaip šitie trys dokumentai apskritai turi ryšį su, pavyzdžiui, leidimų išdavimu arba su užsieniečių teisės įstatymu. Kiek ten yra tarp tų dalykų sąsajų. Kitaip tariant, tai vadinasi PCD (policy coherence for development), kurio šitoj srity yra iš tikrųjų mažai.

Man atrodo, antra problema čia yra dar ir ta, kad mes iš tikrųjų sukuriame tas strategijas, bet paskui pasižiūrime, kiek jos buvo įgyvendintos... Na, labai sunku man pasakyti, kiek jos buvo įgyvendintos... Nes, pavyzdžiui, kas liečia integracijos veiksmų planą, tai mes matėm, kad jis buvo tik dalinai įgyvendintas. Kokios priėmė atsakomybės Vyriausybė, kad ji jo neįgyvendina? Jokios. Jei mes neįgyvendinsim projekto, mūsų atsakomybė bus tokia, kad mes ją nešdami turėsime užsidaryti turbūt. Vyriausybė įgyvendindama veiksmų planą ir jo neįgyvendindama iki galo pagal savo įsipareigojimus nieko neatsitinka jai. Ministras neatsistatydina, viceministrai lieka savo vietose, visi toliau linksmi gyvena ir suskuria kitą veiksmų planą, kad pasakyti visiems, kad žiūrėkit mes dirbam pagal ilgalaikę strategiją. Tai, ką jie veikia, yra tas pats vienas teisės aktas, pagal kurį išduodami leidimai.

Teko girdėti nuomonių iš pašnekovų, kad Vyriausybė veiksmų planais, gairėmis ir visais kitais dokumentais, kuriuos išvardinote, verslui pristato, kad mes savo dalį padarėm, bet viskas užstringa biurokratijoje. Kaip jums atrodo, kiek tame yra tiesos, o kiek patys politikai nesuinteresuoti per dideliu atvėrimu ir tokiu atveju biurokratijai nedaro spaudimo bei žaidžiamas toks dvigubas žaidimas?

Čia yra klausimas. Aš nežinau, ką reiškia čia biurokratija, politikai. Iš principo, šitas strategijas kūrė vyriausybės, čia yra vyriausybės klausimas, ministrų, ministerijų lygmeny. Taip, užsieniečių įstatymas visada eina per Seimą, bet aišku parengiamas ministerijose. Tai ta prasme aš vėl grįšiu prie to pačio dokumento. Kas, jei ne politikas, sukūrė tą patį nelankstų leidimų išdavimo procesą? Taigi tas pats. Aš tai tam turbūt ir pritarčiau.

Bet čia tik klausimas kyla tada, kokia yra institucinė subordinacija? Kadangi uždarinėjamas migracijos depas, tai dabar visi meta vargonus ant jų. Jie kažką blogai darė, jie yra atpirkimo ožys, viskas fainai, mes viską padarėm. Tai ką aš vėl sakau, mano nuomone, tai tos strategijos yra gerai, kada jos turi ryšį su visuomenės aparatu, tai čia yra klausimas. Čia tas pats, kas jūs paimkit dabar ką nors, mane, jus patį paimkit su savo požiūriu... Tai jo, požiūris yra vienas, bet kaip tas požiūris bus įgyvendintas per, tarkim, 1000 darbuotojų? Tai va čia va klausimas. Kaip tik vakar per žinias rodė, kaip viena indų šeima norėjo įsikurti čia restoraną ir ką jie patyrė, kol sugebėjo įsikurti restoraną. Tai viską parodo. Man atrodo, kad tai yra neadekvatus balansas tarp saugumo ir žmogaus teisių. Bendrąja prasme.

Mes kažkodėl saugumą pabrėžiam ir jį turim pabrėžti, čia viskas tvarkoj, niekas nesiginčija, bet kažkur žmogaus teisės dingsta. Lieka saugumas, darbo rinka, kitaip tariant, darbdavių interesai (aš dabar pereinu prie jūsų klausimo apie interesų grupes), o žmogaus teisės yra periferijoje visiškai. Jei jūs paanalizuotumėt geriau darbo imigraciją, tų visų leidimų išdavimą, tai yra absoliučiai darbdavių interesų modelis. Nieko valstybei ar visuomenei nėra. Aišku, darbdaviai pasakys, kad čia jus mums palengvinat, mes mokam mokesčius, bet tada nueikit pašnekėti su Audriumi Cuzanausku iš Vežėjai profesinės sąjungos. Tai vat jums papasakos apie realias gyvenimo ir darbo sąlygas trečiųjų šalių piliečių Lietuvoj. Apie modernią vergovę, apie išnaudojimą, apie pasų atiminėjimą, šantažą ir visa kita. Čia ir yra esminis dalykas, kad jeigu mes saugumizuojam visą procesą, tai mes iš principo sukuriame nelanksčias sąlygas, kas pas mus buvo anksčiau. Dabar pas mus sąlygos atlaisvėja, bet mes klausom darbdavių, bet žmogaus teisių elementas šitoj vietoj

dingo. Yra labai ausinė taisyklė – liberalizuojant bet kurį migracijos procesą kitos institucijos taip pat turi turėti dantis, kad su ta liberalizacija susitvarkyti. Aš nekalbu apie didžiulį imigrantų skaičių ar kažkokį spaudimą kažkokiai socialinės ar sveikatos apsaugos sistemai. Ne, čia mes ne Didžioji Britanija ir ilgai nebūsime. Bet aš kalbu apie žmonių išnaudojimą, kuris šiuo metu vyksta ir, pavyzdžiui, Kovos su *prekyba žmonėmis* ir išnaudojimu *centras ką mums kalba, apie tai kokie yra atvejai, ką mums kalba Vežėjų profesinė sąjunga, nes didžioji dalis iš trečiųjų šalių kur dirba – vairuotojais, tai va čia yra kitas klausimas. Pas mus yra dar ir kitų disbalansų. Leidimų išdavimas buvo liberalizuotas, bet klausimas, ar tuo pačiu buvo sustiprinta gyvenimo ir darbo sąlygų stebėseną? Panašu kad ne. Bet darbdaviams aišku yra visiškai ne ten prioritetas. Jiems prioritetas yra kuo greičiau atsivežti ir kuo greičiau išmesti. Tai ką jūs ir matot. Ten 2004, 2006 metai. Ten kyla skaičiai, tada ekonominis nuosmukis, visi išspirti iš šalies bet kokiomis sąlygomis ir dabar vėl ta kreivė kyla į viršų. Tai ir rodo, kad viskas veikia pagal ad hoc stilių, tai yra pagal trumpalaikį, o ne ilgalaikį procesą, kad vat štai mums jų reikia, mes jų atsivežam, mums jų nereikia, mes juos išmetam. Tai taip ir vyksta. Tai čia yra, pirmas dalykas, saugumizacijos klausimas, antras dalykas – darbdavių interesų klausimas. Ir čia yra labai didelis akmuo į nevyriausybinių sektorių, kad mes dar nesugebame iki šiol šitą dalį atstovėti. Visi nevyriausybinkai labai smarkiai nori atstovėti už kelis šimtus pabėgėlių tas yra labai faina, bet šiandien mes turim apie 20 – 30 tūkst ukrainiečių, už kuriuos niekas nestovi.*

Tai Jums atrodo, kad šitą pasirinktą ad hoc principą, trumpalaikį požiūrį, politikai renkasi dėl darbdavių interesų, dėl to, kad juos spaudžia taip elgtis?

Taip, reikia pripažinti, kad spaudimas pastaruojų metu yra labai didelis. Pastaruojų metu keli forumai, Investuotojų forumas, Versli Lietuva, jie sako, kas yra blogai, nes sąlygos nelanksčios. Bet, aišku, jos yra dvigubai lankstesnės negu estų atveju. Lenkijoje lankstesnės negu čia (priklauso nuo situacijos). Šitoj vietoje valstybės pozicija turėtų būti tokia, kad reikia įsiklausyti į Investuotojų forumą, į privačias kompanijas, bet lygiai taip pat turi įsiklausyti ir į nevyriausybinius. Vyriausybinkai niekad nesako, kad reikia uždaryti sienas, jie kaip tik sako, kad jos turi būti atviros, bet jos turi būti atviros tada visiems. Na, jei jūs atveriat sienas, jūs užtikrinkite ir jų darbo ir gyvenimo sąlygas, kad taip neatsitiktų kaip su lietuviais Londone. Tai va čia yra esminis dalykas, kad šitoj vietoj, matyt, arba vyriausybė neįsiklauso į nevyriausybinių sektorių, arba nevyriausybinkai tam tikruose migracijos politikos kūrimo grupėse yra atstovaujamas nepakankamai. Tai turbūt taip yra. Bet kad pas mus kol kad darbo migracijos politika yra visiškai susieta su darbdavių interesais, tai tas labai gerai matosi. Aišku, kita vertus, jei jūs jų paklausit, ar jie džiaugiasi dėl dabartinės politikos, jie pasakys, kad ji yra labai bloga. Tegul nuvažiuoja, kaip yra Estijoje ir Latvijoje tai vėl... Pas mus yra žymiai liberaliau nei ten, bet griežčiau negu Lenkijoje. Bet tai nereiškia, kad žmonės nesuranda galimybių atsivežti žmonių.

Kas vyksta šiandien, tai žmonės įdarbina ukrainiečius Lenkijoje ir iš ten komandiruoja į Vilnių. Viskas, problema išspręsta. Jei tu turi normalų teisininką, tai tu šituos dalykus apeini ir tau čia problemų nėra.

Bet juk tai teoriškai rodytų pernelyg uždara pobūdį, nes šalis gauna tos migracijos, kurios, reiškia, poreikis yra. Jei nėra sukuriama galimybės čia, tai gaunama jos iš Lenkijos.

Taip, vis tiek tai atsiranda. Vis tiek žmonės suranda. Jei būtų padaryta viskas gerai, tai visi mokesčiai už leidimus bus sumokėti čia, o ne lenkams.

Bet ar nebūtų taip, kad pagal tobulą darbdavių interesų modelį imigrantų turėtų būti daugiau negu yra laisvų darbo vietų? Šiuo atveju taip nėra, tai gal negalima kalbėti apie pilną darbdavių interesų modelį?

Ne, nu tai taip. Lietuvoj šuo metu yra 80 tūkst. bedarbių. Tai kam išvis reikia užsieniečių? Aš vat taip klausimą formuluočiau jums atgal.

Nes jie yra struktūruoti bedarbiai ilgą laiką ir kažin, ar jie ir nori dirbti. Tuo labiau, kad vidurkis yra žemesnis negu ES.

Tai čia vidurkis gali būti bet koks. Man klausimas yra... Užsieniečiai atvažiuoja į tą pačią darbo rinką, iš kurios masiškai bėga lietuviai. Tiesiog... Tai va čia jums irgi pagalvoti. Į tą pačią darbo rinką atvažiuoji, iš kurios bėga lietuviai. Ta prasme, bėga tie žmonės, kurie kalba lietuviškai ir kurie turi Lietuvos pasus. Atvažiuoja tie, kurie nekalba lietuviškai ir neturi lietuviškų pasų. Tai spėkit, jiems bus geriau ar blogiau negu tiems, kurie iš čia pabėgo, nes buvo neįmanoma dirbti dėl darbo sąlygų, dėl mažų atlyginimų, dėl to, kad negerbiama viena ar kita profesija? Nebus. Greičiausiai jų situacija bus blogesnė. Tai čia yra paprastas klausimas. Aišku, galima kaltinti universitetus, kad jie kažko nesukuria, profesines mokyklas, kad nepritraukia žmonių, kad mūsų švietimo sistema nesusieta su darbo rinkos poreikiais ir visa kita. Tai mes šitą dalyką matom, galim ir suprasti. Bet kitas dalykas, tiek kiek jie investuoja į privatų sektorių, kiek jie investuoja į savo teisininkus, tai jie galėtų investuoti į perkvalifikavimą arba į pabėgėlių įdarbinimą. Tų, kurie jau čia yra. Tai tau nereikia vežtis iš Nepalo. Čia aplinkui yra, nueik apmokyk juos, nemokėk teisininkui 1000, čia sumokėk kelis 100, apmokyk ir gausi tą patį, tik gaus ne 1 m., o 5 m., kas turėtų būti šiaip geriau.

Gal didesnė esmė yra tai, kad vietiniai gali laisvai judėti ES ir uždirbti 4 kartus daugiau. O ukrainiečiui čia atvažiuoja?

Tai čia yra modernios vergystės elementas labai didžiulis. Yra žymiai patogiau turėti žmogų, kuris priklauso nuo tavęs, realiai jis priklauso nuo tavęs. Nes įdarbinimo proceso tas žmogus negali paveikti. Pas mus jeigu nori dirbti pagal darbo sutartį arba pagal viza D, realiai tave turi išsikviesti darbdavys. Ir tai jau yra galios santykio viršūnė. Kitaip tariant, tai faktas, aišku, kad man nereikia lietuvio, kuris mane pasiųs po velniais ir išvažiuos į Angliją, o gal net ne į Angliją, gal į Lenkiją. Kitas dalykas... Taip, tu pasikvieti tada alternatyvą. Žmogų, kuris yra pririštas prie tavo darbo vietos, pririštas prie to, kad tu iš principo jam sutvarkei leidimus dirbti per savo brangų teisininką. Faina, aišku. Aišku, kad toks žmogus geriau.

Bendraujant tiek su politikais, tiek su verslu, su kitais veikėjais bandančiais paveikti imigracijos politiką. Kokie veikėjai Jūsų nuomone vaidina didžiausią vaidmenį?

Sunku pasakyti. Faktas, kad šiuo metu tai yra darbdaviai, kas liečia darbo imigracijos politiką. Čia vienareikšmiškai. Aš kitos interesų grupės net nematau, Čia yra praktiškai dialogas tarp privataus sektoriaus ir valstybinio sektoriaus, kuriame nevyriausybininkų sektorius yra labai nedidelis ir jie šitoj vietoj balso neturi. Pabėgėlių integracijos politikoj, sakykim, prieglobsčio politikoje tai yra ir Jungtinės Tautos ir nevyriausybiniis sektorius, bet ten visiškai darbdavių nėra. Tai vat, matot, priklauso nuo situacijos. Kas liečia studijų migraciją, tai dabar didžiulis yra bumas, kad universitetai ieško studentų iš Nigerijos, iš Artimųjų Rytų, nes demografija pas mus sugriovė ne tik darbo rinką, bet ir studijas. Taigi, darbdaviai ieško užpildyti darbo vietas, o universitetai ieško užpildyti studijas, kad nereikėtų atleisti mokytojų, nereikėtų atleisti dėstytojų, kad nereikėtų uždaryti mokymo tinklelio programos, tai kiekvienas daro savo darbus.

Kiek aktyviai veikia profsąjungos darbo imigracijos klausimu? Kokį jų indėlį galima įžvelgti?

Yra kelios... Mano minėtas Audrius Cuzanuskas, jis berods iš Vežėjų profsąjungos, teik reikia patikslinti, bijau sumeluoti. Tada yra tokia Daiva *Kvedaraitė*, kuri dirba *European Economic and Social Committee*, kurie irgi labai daug dirba su profsąjungų aljansais ES. Tai ten yra labai didžiulis darbas daromas. Bet ten dar daromas didžiulis darbas per ES direktyvas, nes yra ten komandiruočių darbuotojų direktyvos ir visos kitos, kurios vienaip ar kitaip atliepia dėl atlyginimo ten, dienpinių, normų ir panašiai. Nes dabar gi priimta buvo, kad jeigu tu važiuoji su fūra iš Lietuvos į Vokietiją, tai tau Vokietijoje turi būti mokamas vokiškas atlyginimas. Čia dėl to visi labai susinervino Lietuvos vežėjai. Pakalbėkit su Cuzanauku, tai jis papasakos, kaip ten mokami pinigai.

O žvelgiant į politikų veiksmus, vykdančius/pasirenkančius tokią politiką, pastebimas skirtumas tarp politinio spektro kalbant apie ideologijas, partijas, ar tokia labiau vieninga pozicija?

Labai aiškiai matėsi skirtumai tarp politinių partijų, kada kalbama apie 2015 metus ir kada Lietuva pasirašė pabėgėlių perkėlimui. Tai aiškiai matėsi, ką šnekėjo liberalai, ką šnekėjo socdemai ir ant ko buvo pastatyta Darbo partijos rinkiminė kampanija (iš principo ant šlakbaumo). Ir ką šnekėjo konservatoriai. Tai toje vietoje takoskyra labai aiški matėsi. Kas liečia šią situaciją, chebra kiaušų neturi, nes iš principo šioje vietoje yra šio toks skirtumas, bet net ir tokios partijos kaip Darbo partija arba ten konservai, jie irgi tapo nuosaikesni. Nes kalbam apie ukrainiečius, apie Lietuvos darbo rinką. Tada, kai buvo kalbama apie žmones iš Afrikos, iš Sirijos, iš, sakykim, musulmoniškų kraštų ir solidarumo klausimą, kas nieko bendro neturi su darbo rinka, tai dešiniojos partijos atliko savo tą vadinamą grožio konkursą ir pasakė kad mes prieš. Bet iš principo, ką aš noriu pasakyti, kad žiūrint per kiek mes bandėm analizuoti ir ieškoti rinkiminėse kampanijose, ką kalba žmonės, tai nieko nėra išvis nei apie prie prieglobstį, nei apie darbo migracijos politiką. Jeigu tu randi pas kažkurį nors politiką arba ne politiką, o politinės partijos programoje, kad yra parašyta, kad reikia įgyvendinti subalansuota imigracijos politiką, kur ji svarbi ir teisinga visuomenei ir darbo rinkai ir nekelia saugumo problemų.... Ir tuo pačiu skatina reemigraciją. Tai viskas. Tai čia kas yra? Čia yra parodymas, kad daugiau negu deklaratyvios nuostatos chebrytė kol kas neturi, nesupranta, kas tai yra. Realiai nėra. Aš nenoriu kalbėti apie tai, kas ką pasakė. Vienas politikas ar kitas politikas. Čia reikia žiūrėti struktūriškai. Kitaip tariant, žiūri koaliciškai. Žiūri į politinių partijų programas ir ten nieko nėra. O jeigu ten nėra... jeigu pamenat, buvo čia neperseniausiai. Pasirašė visos politinės partijos kažkokią rezoliuciją dėl nulinio, kuris turėtų būti. Nu ir ką? Vis tiek viskas vyksta taip kaip vyksta, ne yra trūkstamų profesijų sąrašas ir visi atvažiuoja pagal tą sąrašą. Pasirašinėk, ką tu nori. Tai nieko nekeičia.

Kaip manote, ar Lietuvos politinės partijos turi pakankamai pagrįstą ir išanalizuotą poziciją imigracinės politikos klausimu?

Aš manau, kad yra žmonių, kurie tikrai gerokai išanalizavę. Na, pavyzdžiui, Lietuvos Seime yra migracijos komisija, per kurią eina visi užsieniečių teisės padėties įstatymai, nu ir ten jie analizuoja, ten būna dialogai su nevyriausybininkais, ten kviečia. Tam tiki žmonės jie turi suvokimą, kas vyksta, kokios gali būti priežastys, pasekmės vieno ar kito sprendimo. Bet partijos lygmenyje kad būtų kalbama apie tai kaip apie prioritetą, tai taip tikri nėra. Pas mus kalbama apie emigraciją.

Bet apie imigraciją šioje vietoje yra labai nedaug, bet, aišku, su verslo interesais tai ateina. Bet dėl to mes ir vėl galiausiai turime tokią politiką, kur yra akcentuojamas saugumas, kas svarbu valstybei, ekonomika, darbo rinka, kas yra svarbu privačiam sektoriui, bet pats žmogus yra nesvarbus. Ir čia dingsta tas žmogaus teisių elementas. To pas mus nebelieka. Aš nesakau, kad nieko nėra. Bet žmogaus teisių elemento nėra. Jeigu jūs kalbat apie kokį nors Western Union, Barclays, Nasdaq, Rimi, tai aš net neabejoju, kad ten viskas yra gerai. Ten žmonės atsiveža trečiųjų šalių piliečius, jiems moka tiek, kiek moka lietuviams, ir čia problemų nėra. Bet kada mes kalbam apie tuos, kurie juos čia veža, perveža, perkomandiruoja ir tokių yra labai daug (kiek, aš nežinau), tai va čia yra problema. Nes jeigu pažiūrėsite į Darbo biržos duomenis, kur daugiausiai dirba, tai ne Western Union ir ne Rimi, o vat visuose tuose ten, žodžiu... Logistikos sektoriuj, laivų statyklose, statybų įmonėse ir panašiai. Ten, kur, reikia, pripažinti, įvairovės ir lygybės valdymas įmonėse ne tik nėra tarp prioritetų, bet ir priešingai. Tai faktas. Sakau, yra labai daug gerų Lietuvoje kompanijų, kurios nemisuse'ina sistemas, nes nu jos negali misuse'inti, nes jos atsakingos savo headquarter'iams Švedijoje ir turi savo žmogaus teisių principus ir jie viską daro gerai. Bet yra labai daug, kurie to nedaro. Bet čia yra jau sistemos problema, kad ji turi tikrinti, atsirinkinėti rizikos grupes ir pan.

Skaitėt, buvo su 15 nepaliečių atvejais Tai va labai gražiai parodyta. Aš dalyvavau ten, mačiau tuos žmones, su jais kalbėjau, turiu įrašus, turiu nuotraukas. Man tai buvo prekyba žmonėmis. Ne išnaudojimas, kas yra šiaip dar palyginus su teisėm, bet prekyba žmonėmis, kas yra jau baudžiakas. Ir, galiausiai, ikiteisminio tyrimo metu darbdavys buvo

pripažintas nukentėjusiuoju. Tai aš neturiu komentarų ir mano kolegė teisininkė neturi komentarų, kuri juos atstovavo. Tai vėl yra sistemos problema. Arba mes neatpažįstam, arba nenorim atpažinti, arba mums tai yra patogu. Jei pažiūrėsite, kiek šiandien numirė darbo migrantų iš Nepalo Katare, kur yra 2022–ųjų metų futbolo gražusis stadionas ir kuriame visi europiečiai važiuos ir mojuos fejerverkais, tai ten jau yra apie 1000 žmonių mirė statydami vieną stadioną. Niekam neįdomu.

Jūs analizavot, pavyzdžiui, globalios Lietuvos programą? Tai ten yra parašyta ekonominiai ryšiai, kultūros skatinimas... Kitaip tariant, mes investuojam į cepelinų ir šaltibarščių darymą. London sičio klube pageriam šampanėlio. Bet ką mes toliau darom? Toliau mes žiūrim, kad didžioji dalis žmonių iš Lietuvos, kurie yra išvykę, yra išnaudojami realiai. Jiems nedamokama pinigų. Ir mes čia girdim tik kelis atvejus. Bet mes vis tiek nieko nedarom. Mes nesugebam susitvarkyti su išnaudojimu, kas liečia mūsų piliečius Anglijoje, tai kaip mes susitvarkysim su ne mūsų piliečių išnaudojimu čia. Tie dalykai yra susiję.

Bet gal tai susiję ir su tuo, kad mūsų piliečiams nelabai įdomu, kad jie išnaudojami? O čia kiti piliečiai, politikai nėra suinteresuoti veikti, nes, greičiausiai, gaus neigiamus, o ne teigiamus dividendus?

Taip. Kas dar blogiau ir nuo ko man verkti norisi, tai kad mūsų piliečiai patys būdami išnaudojami Anglijoje, jiems nėra svarbu, kaip jie patys yra išnaudojami. Tai čia taip. Čia turbūt reikia kalbėti su psichologais ir filosofais. Aš nežinau, sociologas, tai man sunku pasakyti. Faktas tas, kad, taip, jūs teisingas dėl šito viešo diskurso. Tas, kad buvo 2015–2016 metais dėl pabėgėlių perkėlimo, tai to niekad nebuvo apie darbo migracijos procesus, nes tai nėra jautru, tai nėra religija, tai nėra islamas, neatsiranda žmonių, kurie tai susieja su terorizmu. Visiems neįdomu.

Pabėgėlių krizės kontekstas kaip nors keitė mūsų migracijos politiką?

Jis keitė ir labai gerai pakeitė, nes tai buvo 2015 metai, kada mes turėjome atsivežti 1105 žmones ir iš tikrųjų tai davė labai didžiulį impulsą mums pradėti rimtai galvoti apie migrantų integracijos politiką. Ne apie atsivežimą žmonių, bet apie tai, ką mes darom juos atsivežę. Tai vėl šioje vietoje mes matom, kad bent jau kas liečia pabėgėlius, tai ta situacija pradėjo gerėti ir mes dabar net galiu pasakyti su paskutiniaisiais pakeitimais tai net regioniniam lygmeny esam pakankamai geroje praktikoje. Bet čia kas liečia pabėgėlius, kurių yra keli šimtai. Bet kas liečia dešimtis tūkstančių darbo migrantų, kurie atvažiuoja su vizomis D ir net už tai neturi galimybės nueiti į migrantų centrus gauti teisinės paslaugas, nes neturi leidimo gyventi, turi leidimą tik vizą D, tai vadinasi, kad yra atskirti nuo bet kokio serviso ir valstybės garantuotos pagalbos.

Tai jūs pritariate nuomonei, jog imigrantų iš trečiųjų šalių atvykusių darbo tikslais integracijos politikos išvis nėra?

Jos nėra visiškai. Pabėgėlių integracijos politiką mes turime, nes turime teisinius dokumentus, veiksmų planą ir visą kt. Bet apie darbo migrantus, tai jeigu jie turi leidimą laikinai gyventi, tai jie vienaip ar kitaip labai minimaliai tame veiksmų plane pasimato, bet jeigu tu esi su viza D, tai tu esi out. Tu net negali gauti sveikatos draudimo. Tu pats turi už save mokėti sveikatos draudimą, nes darbdavys už tave nemoka, kai turi vizą D.

Jeigu pažiūrėtumėte iš mokslinės perspektyvos, tai jog nėra integracijos politikos arba ji yra labai blogai, tai gali rodyti, kad šalyje yra uždara imigracijos politika? Ir tokiu būdu galbūt bandome atbaidyti dalį galimų migrantų?

Yra tokia viena iš teorinių perspektyvų, kad nedraugiška integracijos politika gali reikšti tai, jog tu nenori tapti welcoming country ir dėl to neturėt didėti srautai. Bet šioje vietoje yra labai didžiulis paradoksas, kad ko tu norėtum arba nenorėtum, bet tau darbdaviai padaro savo namų darbus. Mano nuomone, apskritai kalbėti apie atskirą integracijos politiką darbo migrantų atžvilgiu nereikėtų, reiktų kalbėti holistiškai kaip mes matome visus migrantus ir ar ta integracija vyksta. Bet aš, manau, dabar aš jau nebelaikyčiau šitos mūsų politikos jau uždara. Ji jau nėra uždara, aišku,

kad ji yra selektyvi ir išliks tokia visą gyvenimą, bet tas kas jau buvo prieš 15 metų, tai mes to jau tikrai neturime ir jeigu lyginti su kitomis Baltijos šalimis, tai tikrai pas mus žymiai paprasčiau ir liberaliau.

Tai mano nuomone, kad su integracija, čia tiesiog čia yra suvokimo ir supratimo trūkumas dėl darbo migrantų. Nes kodėl reikia investuoti į sistemą, kuri tau problemą spręs tik tai du metus. Tai tu per integraciją gali investuoti, kad per integraciją tas problemas tau išspręs visam gyvenimui. Tai man, atrodo, kad. Bet šioje vietoje aš nežinau, mano nuomone, čia nėra tas faktas, kad integracija galėtų būti laikoma būtent tokios uždaro migracijos politikos rodikliu. Man, atrodo, kad ne. Vakar net pats VRM ministras Misiūnas pasakė, kad dabartinis Migracijos departamento elgesys ir administraciniai reikalavimai nėra adekvatūs ir reikia juos keisti. Ministrų lygmenyje jau yra tų dalykų, kad reikia keisti. Bet, žinote, virtuvių pokalbių metu paskui išryškėja ir kitokių, priešingų dalykų. Tai čia labai sunku pasakyti. Bet bent jau politinė retorika šiandien yra tokia, kad bent jau darbdavių interesus atliepti norima. Ar kalbama taip pat atvirai kaip apie darbdavių interesų atliepimą taip pat atvirai apie tų migrantų išnaudojimą? Ne.

Bet kaip jūs paminėjote tuose virtuviniuose pokalbiuose pasimato, kad net politikai, kurie viešai deklaruoja norą plačiai atverti duris imigrantams vėliau privačiai kalbant teigia, kad nereikia to, kam tos papildomos problemos viduje.

Taip, nes liberalizuojant darbo imigracijos politiką, jūs neliberalizuojate tik ukrainiečių, jūs liberalizuojate ją visiems. Tai dėl ko dabar viskas vyksta iš Ukrainos, nes ten yra labai blogai. Ten krizė, nedarbas, ta situacija ir geografiškai ten į Lenkiją važiuoja jų milijonais. Tai vienas dalykas. Bet nereikia, kad liberalizavus mes galvosime ir gausime tik ukrainiečius, ne – taip nebus. Gali atvažiuoti kas tik nori, pavyzdžiui, 2006 m. buvo kinai ir turkai. Ukrainiečių nebuvo, nes ten nebuvo tuo metu krizės ir palyginus gerai buvo. Bet dabar kaip mes matome, tai imigracijos industrija plečiasi į Ukrainą, atsiranda tos tarpininkavimo įmonės, kurios už tai gauna pelno. Tai reikia tą suprasti. Negalima žiūrėti schematiškai, jūs neuždarysite durų niekam, nes ta migracijos industrija uždirba didžiulius pelnus, nes atveža žmones iš vienos šalies į kitą ir tai padaro legaliai.

Suprantat, atvežimas Ukrainiečio į Lietuvą, tada jo išvežimas į Lenkiją ir tada jo įdarbinimas Varšuvoje ir komandiravimas į Vilnių yra legalu. Tai yra legalus darbo migracijos nesusipratimas, kitaip tariant. Viskas padaryta legaliai ir už tai teisininkai gauna pinigus. Nes jie išsprendžia darbdavių problemas susijusias su darbuotojų trūkumu.

Mes nepamirškime, kad nėra tai tik politika. 90 proc. visų pabėgėlių per Viduržemio jūrą atvažiavo kaip? Tai yra su kontrabandininkų pagalba. Kiekvienas į savo valtelę neįsėdo gi išitraukęs iš už vartų. Ne, ne. Sumokėjo didžiulius pinigus kontrabandininkams, kurie uždirba milijardus per metus ir jie atvažiavo čia.

Tai ta prasme su darbo migracija yra lygiai tas pats. Nepamirškime, kad pas mus tas darbo migrantas jis negali pats inicijuoti proceso. Inicijuoja darbdavys, kuris dažniausiai nieko nesupranta, kaip jam atsivežti. Tai ką jis padaro? Subranguoja paslaugą, praiscrolina google ir pamato – vežame žmones iš Ukrainos. Na, tai ir atvežkit man 1000. Ir atveža jam.

Valstybės nesudarymas tokių sąlygų, jog imigrantas pats galėtų atvykti ieškotis darbo savo iniciatyva be išankstinio darbdavio įsikišimo, kiek tam gali turėti įtakos baimės dėl tokių atvažiuojančių migrantų tautybės?

Vienas esminis dalykas yra rusakalbiai. Kodėl šiai dienai Estijoje ir Latvijoje yra darbo migracijos politika griežtesnė nei Lietuvoje? Todėl, kad pas juos dešimtkart daugiau rusakalbių jau dabar. Tai jie mato, kad darbo migrantai, arba pabėgėliai integruojasi ir jungiasi ne per Latvijos visuomenę, bet per rusakalbių visuomenę. Ir ten jie mato didžiulį nacionalinio saugumo klausimą. Žiūrint iš politikų perspektyvos, tai yra vienas esminių dalykų.

Kitas svarbus dalykas yra kultūrinis. Tada, kada vyksta migracija iš musulmoniškų kraštų. Jeigu čia vyksta iš Rusijos arba per Rusiją tai čia vienas saugumo klausimas, kuris su kultūra neturi nieko bendro. Bet kitas klausimas, kuris buvo ir su pabėgėliais 2014 m. tai yra kultūrinis. Kada šitie visi momentai sukrenta į vieną vietą, tai turėti visiškai atvirą migracijos politiką yra neįmanoma. Nes yra identitetas, kultūra, tada yra fizinis saugumas konvencinio ir nekonvencinio

karo, čia su žaliais žmogeliukais, kurių visi dabar bijo ir turi visokių minčių. Ir trečias elementas ateina iš visuomenės nuomonės. Atsiranda ekonominiai dalykai šalia visų saugumų atvejų. Tai yra ekonominis saugumas, dėl kurio įvyko Brexit. Žmonės nenori stovėti vienoje eilėje dėl lygių teisių darbo rinkoje, dėl socialinio būsto, dėl to, kad Lietuvoje problema su darželiais ir mokyklomis. Kai atvažiuos 100 tūkst. ukrainiečių, tai mes turėtume dar daugiau problemų, nes lietuviai turės dar ilgesnę eilę laukti savo vaiko dėl mokyklos ar darželio. Identitetas ir kultūra yra vienas, ekonomika kitas vienoje eilėje su socialinėmis paslaugomis ir C yra, kad fizinis saugumas iš Rytinio kaimyno. Šitie trys elementai sukuria tą aplinką, kurioje turėti visiškai liberalią politiką aš manau, kad yra visiškai absoliučiai neįmanoma.

Paminėjote identiteto problema dėl musulmoniškų valstybių piliečių. O su tais pačiais Rytiniais kaimynais situacija visiškai kitokia?

Nežinau, aš žiūriu pagal visuomenės nuostatas. Jeigu absoliučiai dauguma visuomenės mano ir nepritaria pabėgėlių perkėlimui iš Sirijos, kur yra musulmonai. Tai dvigubai mažiau nepritariančių yra, jeigu mes kalbam apie pabėgėlių perkėlimą, kurie yra Rytų krikščionys. Tai aš darau prielaidą, kad dalis tų žmonių yra politikai, verslininkai, ir jūs, ir aš. Visuomenės nuostatose yra aiškiai matoma, kad vyrauja skirtumas ne tik tarp tradicinių musulmoniškų kraštų Afganistanas, Irakas, Sirija ir Ukrainos. Bet ir toje pačioje šalyje, kur žmonės sako, kad taip, mes nenorėtume, kad atvažiuotų čia musulmonai iš Irako, bet krikščionys ir rytų – ok.

Kaip manote kokią įtaką pabėgėlių krizės kontekstas padarė mūsų visuomenei?

Šitame visame jovale, kuris buvo 2015 metais, dar vienas geras momentas, kad žmonės pradėjo suprasti ir atskirti, kas yra prievartinė ir savanoriškai migracija. Nes pastaruosius 10 metų visuomenė nelabai skyrė. Bet dabar pradėjo domėtis, kas yra pabėgėlis, kas yra prieglobsčio prašytojas, kas yra Ženevos konvencija. Buvo visokių čia diskusijų ir pan. Man atrodo, kad pradėjo suprasti, koks yra skirtumas tarp darbo migranto ir pabėgėlio ir koks didžiulis tai yra skirtumas. Iki tol tai buvo labai painiojama. Šitame kontekste pradėjo atskirti geriau. Bet argumentas vis vien yra, kad dar dalis žmonių mano, kad didžioji dalis pabėgėlių yra ne pabėgėliai, o ekonominiai migrantai, kurie nori čia pasinaudoti Šengeno erdve. Bet iš principo holistinis supratimas, kuo skiriasi prievartinė nuo neprievartinės migracijos atsirado. Bet nepaisant to, tas stereotipas ir mitas liko, kad vis vien čia ne pabėgėliai, o ekonominiai migrantai.

Kaip visuomenės nuomonė trečiųjų šalių piliečių atžvilgiu atvykstančių darbo tikslais veikia atmosferą Vyriausybės, Seimo koridoriuose?

Veikia, tikrai mes žinome, kad veikia. Ir praktikoje ir teorijoje yra įrodyta, kad viešosios nuomonės tyrimai yra reprezentatyvus tyrimai. Suraskite jūs man idiotą, kuris tai ignoruos ir jei pamatys, kad 80 proc. žmonių nenori, o tu dabar staigia prieš rinkimus parlamente atsistosi ir pasakys, kad nepaisant to, kad visi nenori – mes padarysim. Tada bam sau į galvą šauni – karjera baigta. Aišku, kad veikia, visi žino, kad tai yra reprezentatyvu, kad tai yra lakmuso popierėlis ir bando naviguoti kažkiek.

Minėjote, jog nemažai bendraujate ir tiesiogiai su politikais. Kokius atsakymus, nuomones, išgirstate iš politikų jiems pateikdami savo ekspertines įžvalgas šia tema?

Susirūpinimas pirmiausiai. Labai geras šioje vietoje yra išsireiškimas, kad dėl visko išleidžia susirūpinimą. Tai reiškiasi, kad išreiškia susirūpinimą, reikia kažką daryti, nes tai svarbu, bet toliau vis vien viskas eina kaip eina. Yra tos pačios sistemos, tie sąrašai.

Kaip vertintumėte skirtingų verslo interesų grupių vienybę siekiant atviresnės imigracinės politikos?

Gali ir skirtis. Vieni labiau fokusuojasi mums reikia, kad jūs sumažintumėte reikalavimus nekvalifikuotiems. Kiti pasakys, žinote, ne, nes mums reikia kvalifikuotų ir faktas, kad šioje vietoje mes jų neišnaudosime, nes ir taip moki 2 gabalus į rankas. Tai IT sektorius, tai gali atsirasti ta konkurencija.

10 priedas. Interviu su PR1

Kaip vertinate šiandieninę Lietuvos imigracijos politiką trečiųjų šalių piliečių atžvilgiu? Kokio laipsnio, jūsų nuomone, yra imigracijos politikos kontrolė (per griežta, per laisva, ar pakankamai gerai sureguliuota)?

Kaip visą laiką trečiųjų šalių piliečių atvykimas, nebūtinai vien trečiųjų šalių, Europos lygmenyje, pas mus daugiau trečios šalys aktualios, bet kitoms šalims tai ir tos pačios ES piliečių atvykimas sąlygoja ir galima apie tai dviem aspektais kalbėti. Vienas, kad darbo jėgos nepakanka, reikia pasakyti, jos reikia, nes senėjimo procesas Europos labai jaučiasi ir norint, kad ekonomika augtų tai tos darbo jėgos reikia.

Antras, imigrantų atvykimas į šalį jis neskatina socialinių gerovių, darbo užmokesčio augimo toje šalyje. Vienas teigiamas, kitas neigiamas aspektas. Todėl tie abu aspektai turi būti labai stipriai subalansuoti.

Jeigu atkreipsite dėmesį paskutinę ES direktyvą, tai būtent dėl vežėjų, tai ji būtent nukreipta į tai, kad būtų, jog nesumažėtų tų senųjų šalių piliečių darbo užmokesčio, o būtent atvykėliai iš ES šalių, tos įmonės, dirbtų su tokiu pat darbo užmokesčiu ir konkuruotų kokybe, o ne pervežimų pigumu. Tai visas tas mobilumo paketas, tai aiškiai parodo, kad ir senoji Europa yra tuo suinteresuota.

Pas mus, Lietuvoje, tai gal ir yra per sunkios atvykimo sąlygos, jeigu kalbėti apie leidimą dirbti Lietuvoje, apie migracijos tarnybų problemas ir jeigu jos būtų lengvesnės tai paskatintų didesnę atvykimą. Bet iš kitos pusės, tai yra per maža kontrolė, už kokį darbo užmokesį ir kokiomis sąlygomis dirba atvykę žmonės. Jeigu palengvinti įvažiavimą, bet sugriežtinti darbo užmokesį, kaip buvo pasiūlymai ir pradžioje taip ir buvo, kad tas darbo užmokesčio nebūtų mažesnis už tos sferos vidutinį darbo užmokesį, tai, mano nuomone, tai nebūtų dempinguotas darbo užmokesčio Lietuvoje, padidėtų darbuotojų skaičius ir būtų surastas balansas. Deja, pas mus dabar to balanso nėra ir tos sunkios įvažiavimo sąlygos ir nėra to darbo užmokesčio sureguliuojimo, kontrolės. Tai tie du neigiami aspektai, kurie ne taip stipriai skatina tą imigraciją, o jei jie atvyksta, tai jie tada dempinguoja Lietuvos darbo užmokesį.

Dabartinė politika Lietuvos žmonėms yra nenaudinga, todėl, kad tą darbo užmokesį, už kurį sutinka dirbti atvykėliai iš trečiųjų šalių ir jis jiems atrodo pakankamas, nepaisant, kokiomis jie sąlygomis gyvena, tas pats kaip lietuviai ES šalyse turi, kokiomis sąlygomis jie gyvena, kokiomis sąlygomis jie dirba, bet juos tenkina ir mažesnis tas darbo užmokesčio nei reikalingas normaliai gyventi Lietuvoje. Todėl mes matome baimę, kai kuriuose sektoriuose mes tą jau matome ir jaučiame. Pavyzdžiui, tarptautinių pervežimų srityje jau matome, kad darbo užmokesčio nedidėja vien dėl to, kad yra daug priimama trečiųjų šalių piliečių. Ir matome pavojų, kad gali būti dempinguojamas ir kitose srityse. Statybos srityse tas darbo užmokesčio. Ir tai tikrai vers emigruoti tuos pačius darbuotojus, kadangi ir kvalifikacija geresnė ir jie gali gauti geresnį darbo užmokesčio emigravę iš Lietuvos ir vėl mes turėsime trūkumą darbo jėgos, jį užims trečiosios šalys, kurios dar ir dirbs už mažiau ir dempinguos atlyginimus mūsų darbuotojams likusiems čia.

Koks jūsų pagrindinis tikslas kalbant su politikais apie imigracijos politiką?

Pagrindinis, kad mes aiškiai pasakėm, kad tikslas yra ne drausti, bet tikslas yra kontroliuoti. Draudimu mes nieko nepasieksim ir taip mes sustabdysim BVP kilimą, ekonomikos vystymąsi ir t.t. Jeigu prisimenat, buvo priimti bent vyriausybės sprendimai, kad transporto sektoriui galima buvo priimti užsieniečius, bet jiems buvo privaloma mokėti 1,5 VDU. Bet paskui kažkaip nustojo šito laikytis vyriausybės nutarimo ir niekas jo nesilaiko. Ir dabar ta pati 1,3 MMA, kad komandiruočių pinigų neapmokėti. Būtent mūsų tikslas buvo reguliuoti per darbo užmokesčio. Ir vienas pasiektų tikslų, tai būtent tas mėlynasis sąrašas, kur trūkstantį specialybių, aukštos kvalifikacijos leidimas supaprastintomis sąlygomis dirbti Lietuvoje, bet ten irgi buvo pasakyta, kad atlyginimas turi būti 1,5 ar 2 to sektoriaus VDU. Ne Lietuvos, bet to sektoriaus. Taigi, būtent per mokamą darbo užmokesčio norime kontroliuoti, kad į Lietuvą patektų tik trūkstama

kvalifikuota darbo jėga, bet jiems mokant 2 VDU tame sektoriuje, kad nebūtų dempinguojama Lietuvoje dirbančių darbuotojų darbo užmokestis.

Kiek užsieniečių iš trečiųjų šalių dirbančių Lietuvoje priklauso profesinėms sąjungoms?

Statistikos tokios mes neturim ir gal mūsų profesinėms sąjungoms atskiruose sektoriuose reikėtų pasižiūrėti. Bet pas mus tai, kur daugiausia užsieniečių tai transporto ir statybos sektoriai, o pas mus tie sektoriai nėra labai stiprūs. Geriau žinotų Solidarumas gal. Ta problema atsirado visai neseniai. Nes anksčiau pas mus jų visai nedidelis skaičius buvo, kadangi maži darbo užmokesčiai, griežta imigracijos politika, sunkus sudėtingumas gauti leidimus, vizas darbo, todėl jų skaičius buvo labai mažas.

Kitose šalyse profesinėse sąjungose dirba tam tikri padaliniai skirti darbui su užsieniečiais, o pas mus kryptis buvo truputėli kita. Mes dirbome su švedais, norvegais, kad padėti būtent lietuviams emigravusiems į tas šalis, kur jie susidūrė su tam tikrais sunkumais, kad apginti jų teises. Tai mes daugiau gynėm mūsų žmones išvykusius kitur, o mažiau dėmesio skyrėm čia atvykusiems. Dabar tas pasidarė aktualu ir turėtų ir politika mūsų keistis šiuo klausimu.

Jums nemažai tenka įvairiose formatuose prisiliesti prie šios politikos kūrimo užkulisų. Kokie veikėjai (tai gali būti tiek politikai asmeniškai, tiek įvairios organizacijos) bando aktyviausiai prisidėti prie šio proceso?

Pagrindinės organizacijos tai darbdavių organizacijos, ta pati pramoninkų konfederacija, Invest forum'as, bet pas juos yra irgi toks požiūris, kad nedaug kuo skiriasi nuo mūsų. Jie už laisvesnę kontrolę, bet už didesnę kontrolę būtent per darbo užmokestį. Ir tos organizacijos, kurios būtent verslo asocijuotos struktūros, jos į tai žiūri galima sakyti, kad nėra laukinio kapitalizmo. Jie žiūri socialiai atsakingos imigracijos politikos laikosi. Kad ta politika nemaišytų Lietuvos dirbantiesiems ir patys apsirūpintu darbo jėga išlaikant darbo užmokestį.

Bet kadangi verslo asocijavimas pas mus yra labai žemame lygyje, apie 20–25 proc. asocijuotų verslo įmonių, tai visos kitos yra ne asocijuotos, tai pas juos yra super liberali, kad kuo daugiau, kuo pigiau ir kuo mažiau reikėtų laikytis galiojančių įstatymų, kadangi, kas pažeidė, tai išsiuntė atgal. Nėra žmogaus, nėra problemos. Kas susiję su verslu.

Kas žiūrėti su politika, tai visą laik liberalios krypties ar centro partijos buvo ir už darbo santykių liberalizavimą ir imigracijos politikos liberalizavimą. Liberalai, tie patys konservatoriai. Aišku, socialdemokratai, tie patys žalieji dabar, tai bando ieškoti balanso. Socialdemokratai buvo daugiau už atsakingą politiką, jei žiūrėti pagal partines. Priklausomai nuo to, kokia partija valdžioje, tai tokia ir politika tada yra.

Galbūt pastebėjote politikų, kurie asmeniškai būtų ypatingai suinteresuoti imigracijos tematika?

Žinokit, neatkreipiau dėmesio. Realiai, neakcentuojam santykių su vienu politiku kažkuriuo, daugiau su frakcijomis, partijomis dirbame. Todėl kažko išskirti negalėčiau.

O kokios verslo organizacijos, kurios nėra asocijuotos, bando paveikti mūsų aptariamą politiką?

Sektoriai nesikeičia, pas mus tai pagrindiniai du: transportas ir statyba. Dabar po truputi ateina prekybos sektorius, kuriems ta jėga reikalinga. Tai du pagrindiniai ir trečias, kuris eina link jo. Daugiau tokių. Aišku, yra ir kituose sektoriuose, gamybos, yra poveikis. Bet jie bent jau dabar ten derina tie sektoriai. Nes ten reikalinga kokybė, kvalifikacija. Reikia pripažinti, kad atvykusius darbuotojus reikia ruošti, kadangi mūsų specialistų kvalifikacija ir atsakingumas yra daug didesnis nei tie, kurie atvyksta. Ir tie atvykę specialistai turi adaptuotis.

Kaip manote, kokie pagrindiniai veiksniai nulemia politikų nenorą vykdyti atviresnę imigracijos politiką?

Jei grynai kalbėti apie politikus tai, man atrodo, kad tam tikrų verslo struktūrų įtakojimas tam pačiam politikui. Tas pats politikas. Labai daug priklauso ir aš pažiūrėjau, kad daug lemia tai, kam jis dirbo anksčiau. Jei jis dirbo biudžetiniame sektoriuje, tai jo vienas požiūris. Jei jis turėjo savo verslą arba jame dirbo, tai jis vis vien lieka prie to verslo. Jis rūpinasi daugiau verslo. Vidinis tas įsitikinimas, kad verslui visą laik reikia padėti. Labai daug skirtingų priežasčių. Ne paslaptis, kad verslo asocijuotos struktūros susitinka su politikais ir gana daug susitinka, tai būtent formuoja tų politikų nuomonę. Mes irgi tą patį darom, susitinkam su politikais, formuojam jų nuomonę.

Net juokaujama, kad kai iki rinkimų ilgas laikas dirba su verslu, kadangi jiems reikia rėmėjų, o kai artėja rinkimai dirba su profesinėmis sąjungomis, kadangi jiems reikia rinkėjų. Toks kaip juokas iš mūsų.

Ką atkreipiau dėmesį, kad kiek teko bendrauti su Seimo nariais, pagrinde iš jų, tai iš kokios terpės jis yra iškilęs. Jeigu jis iškilęs iš verslo, tai jo, jis daugiau žiūri į verslo naudą, jam daugiau ne garantijos, atsakingumas, o verslo nauda. Jei išėjęs iš biudžetinės sferos, ypač jei iš švietimo sistemos, tai jam daugiau domina socialinės garantijos, jis socialiai atsakingas.

Kaip manote, ar Lietuvos politinės partijos turi pakankamai pagrįstą ir išanalizuotą poziciją imigracinės politikos klausimu?

Manau, kad jie turi savas nuostatas. Savas programas. Kiek tos nuostatos pagrįstos analize, tai man sunku vertinti. Ar jie daro analizę, ar tai yra grynai kažkoks jų vidinis įsitikinimas, sprendimas ir kuo jie yra grįsti. Tai kadangi aš nedalyvauju partinėje veikloje, tai man sunku pasakyti.

Viešai išsakoma politikų pozicija atviresnės imigracijos klausimu yra gerai žinoma. Kaip skiriasi viešai išsakoma pozicija nuo bendraujant uždaruose posėdžiuose išsakomų idėjų?

Negaliu atsakyti į klausimą, tokių kažkaip aiškių, kad įstrigtų atmintyje nebuvo. Tai negaliu pakomentuoti.

Kaip visuomenės nuomonė trečiųjų šalių piliečių atžvilgiu veikia atmosferą Vyriausybės bei Seimo koridoriuose?

Ta visuomenės nuomonė yra labai skirtinga. Visuomenės nuomonė per vieną mėnesį gali keistis į vieną arba į kitą pusę. Bet visuomenės nuomonė vėl. Jeigu ta visuomenės nuomonė kažkaip išsireikštų aiškiai, kokiomis nors protesto akcijomis, pasisakymams arba socialiniuose tinkluose. Realiai, tai pas mus ta imigracijos politika nėra tokia ryški, kad keltų kažkokius socialinius konfliktus kaip kitose šalyse. Tai jeigu paklausti eilinių žmonių gatvėse kaip jūs į tai žiūrite, tai būtų visiškai skirtingos nuomonės ir vienos pozicijos nėra. Gal bus ateityje, kad visuomenė formos savo nuomonę, tai tie visi migrantai, nenoriu kažko įžeidinėti, tai žmonės irgi, kur yra tam tikri kultūriniai ryšiai, mentalitetas, galimas bendravimas, tai jie į juos žiūri daug geriau negu į tuos, kur viskas skiriasi. Jeigu nekvestionuosim religijų visą kitą, bet tiesa yra tokia tiesa. Jeigu atvažiuoja krikščionis, atvažiuoja pravoslavas, tai nedidelis Lietuvoje tas procentas, tai yra nepilni 30 proc. kitų Lietuvoje gyvenančių religijų, tautybių, tai skaičius nemažas. Tai į juos vienaip žiūri, visai kitaip nei į musulmonus ir kt. Gal tai nėra priimtinas, bet yra toks požiūris ir jis yra natūralus. Kas yra priimtina yra geriau nei kažką kito. Gal tas naujas vėliau taps priimtina ir geresnis.

Kiek aktyviai veikia profsąjungos darbo imigracijos klausimu? Kokį jų indėlį galima įžvelgti?

Pas mus ilgą laiką ji nebuvo pagrindinis klausimas. Pas mus visada buvo leidimų išdavimas ir tuos leidimus Darbo biržą išduoda, tai buvo įdėti tie saugikliai ir pas mus nedaug tų leidimų būdavo išduodama. Pradžioje mes pradėjome nuo saugiklių, apsunkindami įvežimą, gal ne tiek, kiek apsunkindami, o būtent, kad nebūtų įvežami bet kas, o būtų įvežti tie, kas reikalingi. Mes tą procesą visą laiką sekam, kontroliuojam. Paskui pamatėm, kad tas skaičius turi augti, kadangi emigracija buvo vienintelė ES, kurioje didžiausias santykinis gyventojų skaičius (30proc.) nei vienos šalies nebuvo ir mes čia lyderiai ir niekas nepasivis. Jeigu procentinį santykį laikysim, tai pamatėm, kad trūkumas yra ir pradėjo mūsų politika kisti. Ir nuo ribojimo ir apsaugos perėjo prie kontrolės. Bet ar pakankama kontrolė, pakankamas užtikrinimas kontrolės, ar pakankamai lėšų ir žmogiškųjų resursų skiriama tam kontrolės užtikrinimui tai čia jau dabartinis klausimas

Kokius konkrečius veiksmus, taktikas naudoja profsąjungos, siekdamos apginti savo interesus?

Mes turim labai gerą institutą – Trišalę tarybą. Kur dirba darbdavių, vyriausybės ir profesinių sąjungų atstovai. O pagrindiniai atstovai SADM ir Darbo birža, dabar Užimtumo tarnyba ir būdavo prie SADM. Mes ten priimdavom sprendimus ir uždėdavom tam tikrus svirtus, mechanizmus, kad tų užsieniečių nebūtų daug. Skaičius ir nebuvo didelis, tik pastaruoju metu pradėjo augti. Tai jei trišalėje taryboje surasdavom kalbą su darbdaviais, tai vėliau gimdavo teisės akto projektas ir per darbo kodeksą ar teisės aktų pakeitimas, tai būdavo arba labiau ribojama, arba labiau kontroliuojama.

Mes ne tik, kad trišalėje taryboje veiksime, tai mes tiek su politikais, tiek su darbdaviais, tiek ir asmeniškai šnekam formuojam nuomonę, bandom net ją pakeisti, lygiai taip pat ir bendrose susitikimuose bandom tą daryti. Tai normalus darbas, ką daro profesinės sąjungos.

Kaip vertinate profesinių sąjungų sėkmę šiame procese?

Galvoju, kad gerai. Negaliu pasakyti, kad tai buvo kažkokia kova, kiek perdėta. Per daug akcentuojama tai, jokios kovos ten nėra. Yra argumentai, yra diskusija. Ir užtekdavo argumentuotos diskusijos, kur mes sėkmingai įtikindavome, kartais įtikindavome ne tik politikus, bet ir verslą. O kartais vyriausybę, kad mums kol kas trečiųjų šalių piliečių poreikis nėra toks didelis, kad mums reikėtų atverti. Mes laimėdavome tą argumentų diskusiją.

Bet aišku, mes ganėtinai jautriai atsižvelgdavome ir į verslo nuomonę, bet ne to liberaliai laukinio, bet atsakingo verslo. Yra tikrai tokio nemažai verslo, ypač didelės įmonės, kur mes ilgai diskutuodavome, kur arba jos įtikindavo mus, arba mes juos. Ką darysi, jei Klaipėdoje reikia suvirintojų ir nieko tu nepadarysi, nėra tokių suvirintojų Lietuvoje. Jeigu lietuvis tik tampa geru suvirintoju ir kadangi įmonė priklauso danui, tai danai jį pasiima ir išveža pas save. O čia kažkas vis vien turi dirbti ir tuos laivus remontuoti. Tai mes kalbėdavome ne tik apie imigraciją, trečiųjų šalių piliečius, bet mes kalbėjome ir apie tai, kad ES turėtų netgi mokėti tam tikras kompensacijas. Ir aš džiaugiuosi, kad pradeda ir EP kalbėti apie tam tikras kompensacijas Lietuvai už specialistų paruošimą ir eksportaciją į ES šalis. Tai vėl. Realiai turi, kad nusiurbia aukštos kvalifikacijos specialistus, o mums reikia naujus ruošti

O ką rodo dabartiniai išaugę imigrantų skaičiai, verslas perima įtaką iš profesinių sąjungų?

Aš galvoju, kad mes didėjant srautui per mažai tam dėmesio skyrėm, nes leidimai atsirado daug paprasčiau, daug daugiau žmonių, atsirado kitos darbo formos. Tai per laikinojo įdarbinimo sutartis, laiku nebuvo tam užkirstas kelias, nes dabar užtenka leidimo ir jis gauna leidimą dirbti Lenkijoje ir nemaža dalis darbuotojų, kur moka visus mokesčius Lenkijoje, o dirba Lietuvoje. Apie komandiruotus kalbu. Ir dabar tik imasi priemonių sutvarkyti, kad bent jau dirbantys Lietuvoje mokesčius mokėtų Lietuvai per laikiną įdarbinimą.

Per daug buvo pasitikėta ir Vyriausybe ir buvo mūsų dėmesys buvo užliuliuotas ir atsivėrė kitos sąlygos ir kontrolės mechanizmą dabar reikėtų įvesti, kad atstatyti status quo, nors dabar tas ir daroma. Per įstatymus, per Darbo kodekso tvarkas, kad kuo labiau sumažėtų darbuotojų iš trečiųjų šalių per komandiruotus pas mus. Yra žingsniai daromi, bet labai staigiai viskas apsivertė ir tie skaičiai padidėjo.

Kokius atsakymus, nuomones, išgirstate iš politikų jiems pateikdami savo ekspertines išvagas apie imigracijos politiką?

Politikai yra tokie, kad niekada nesako taip ir niekada nesako ne. Jie visą laiką sako mes pagalvosime, pasvarstysime ir priimsime sprendimą. Todėl pagrįdė viskas aiškėdavo, kai priimami sprendimai ir reikėdavo balsuoti. Nes susitinkant realiai kategoriško nei taip, nei ne, labai retai kada išgirdavome. Bet pagrįdė toks abstraktus pagalvosim, pasvarstysim. Į diskusijas jie leisdavosi ir ganėtinai plačiai, reikia pasakyti, kad irgi labai skirtingos nuomonės. Vieni buvo už labai griežtą imigracijos politiką, kad visai beveik neleisti įvažiuoti. Kad Lietuva turi verstis vien savo dirbančiais. Kiti sakėdavo, kad visai laisvai paleisti įvažiavimą, kadangi reikalinga darbo jėga ir ekonomikos vystymasis, kadangi be jų nesivystys. O pas mus iš esmės likę ilgalaikiai bedarbiai, kurie nei kvalifikacijos, nei noro dirbti nelabai turi. Treti buvo viduriukas, kurie palaikė mūsų poziciją, kad reikia laisvinti, bet užtikrinti tą kontrolę visą.

Tokias politikų pozicijas nulemdavo jų atstovaujama ideologija, frakcija, ar tiesiog jų asmenybės?

Lemdavo kaip ir minėjau anksčiau pačių politikų kaip asmenybės sprendimai. Aišku, ganėtinai didelės įtakos turėdavo pačios frakcijos, partijos požiūris, per kurią jie išėjo į tą politiką. Nes kai kurie buvo labai liberalūs, bet būtent frakcijos požiūris priversdavo juos laikytis vidinės drausmės. Aišku, buvo ir tokių atvejų, kada frakcijos požiūris vienas, bet jie išdrįsdavo išeiti, paprieštarauti ir pasakyti savo nuomonę.

Pavardėmis neminėsiu, liberalai ir centro partijos atviras požiūris, konservatoriai irgi daugiau už, o socdemai, lenkai, Tvarka ir teisingumas. Kaip įdomiau ta pati Darbo frakcija, tai ji Darbo partija visa, tai ji buvo prieš imigraciją. Sakė, kad turėtų būti viduje viskas. Dabar atėję valstiečiai, nauja politinė jėga, tai pas juos, kas man patinka, kad jie nori pasiekti balansą. Kai pasižiūriu į jų tą programą, kad būtent atlaisvinti ir subalansuoti.

Kiek nustebinote pasakęs, kad konservatoriai žiūri atvirai, nes anksčiau visi minėjo jų uždara požiūrį į tai.

Ne, pas juos labai liberalios nuostatos dėl šito. Vėl dabar kad ir pažiūrėti tą partiją Tvarka ir teisingumas. Tai kol Paksas buvo vadovas, Mazuronis, tai buvo viena pakraipa. Kai tapo Žemaitaitis, kuris yra verslininkas, grynai iš ten atėjęs į tą Seimą ir tas verslas sukasi aplink jį, jis tą verslą perdavęs giminaičiams, bet vis vien. Tai pas jį politika ten ganėtinai keičiasi. Viskas priklauso nuo pačių asmenų ir jų prigimties ir kokioje aplinkoje jie augo ir kokioje aplinkoje jie daro.

Kaip vertintumėte skirtingų verslo interesų grupių vienybę siekiant atviresnės imigracinės politikos?

Matote, ko mes siekiame. Tas verslas irgi nėra visiškai vienodas. Vienas siekia ir yra socialiai atsakingas, kuris žiūri, kad darbuotojams būtų geriau, kad didesnius atlyginimus duotų. Kitas verslas pas mus yra liberalus ir kaip mes jį vadiname momentinis verslas, kad čia ir dabar didelis pelnas, o kas bus rytoj nesvarbu. Kaip sako, kad po mūsų, nors ir tvanas. Kadangi tas pats verslas visiškai skirtingi siekiai, tai todėl ir tos priemonės norint pasiekti tikslus yra skirtingos. Verslo požiūris ganėtinai skirtingas ir vėl, kuo tas verslas remiasi.

Jei aukšto lygio technologijomis, tai jų šalyse jų nėra ir jų mentalitetas skiriasi nuo lietuvių, tai jis pasiekęs maždaug ES lygį, kad jei darai, tai daryk gerai. Jeigu varžtas yra prisukti, tai reik jį ir prisukti, bet kai kam atvažiavusiam atrodo, kad jį galima ir užkalti labai gerai. Todėl, jei pasižiūrėsime tą pačią Rusijos rinką. Ten daug automobilių yra surenkama, BMW, Ford, bet kažkodėl jie skirti tik Rusijos rinkai ir niekur eksportui neskirta. Tai pasako, kad kokybė neatitinka, tai ko tikisi koncernai. Ir mūsų įmonių ganėtinai daug sudegusių yra, kurios pasistatė Ukrainoje. Viena iš trikotažo įmonių, aš čia nenoriu sakyti pavadinimo, bet jie pasakė, kad Ukrainoje tie darbuotojai negali paruošti tokia kokybe gaminio, kokia reikalinga Europai. Nes jei paruošia, tai didelis procentas eina broko ir patiria nuostolius.

O kokia situacija su profesinėmis sąjungomis?

Nesutarimų nėra, gal vienos griežčiau pasisako prieš politiką, kitos ne taip griežtai. Mūsų organizacijos požiūris buvo liberalesnis leidimai ir kontrolė, kitos nori visiškai eiti tik per draudimo sistemą. Mes visų nuomonė vienoda, kad svarbiausia yra darbuotojo padėtis, darbuotojų darbo užmokestis, jo aprūpinimas tuo pačiu darbu.

Kaip manote, kokios didžiausios grėsmės yra įžvelgiamos politikų atveriant plačiau duris imigracijai, ką iš jų išgirstate?

Vienas demografinės problemos visos. Ypač kai ėjo kalba apie imigrantus iš Afrikos respublikų, kad Lietuvoje ne tiek daug gyventojų, kad nepasikeistų tautinė sudėtis Lietuvos, jeigu daug jų privešime, nes ten daug vaikų šeimose, ne taip kaip Lietuvoje.

Apie saugumą kalbėdavome dėl pietiečių, dėl saugumo, teroro aktų, nes jie vis vien daugiau susieti ir pasaulyje nugriaudėjo. Tai buvo kalbama daugiau apie juos.

Bet politikai ganėtinai atsakingai vertina ir kai kurie turi gerų norų, bet jie pasitiki darbdaviais, jų norais ir nelabai supranta visų tų pavojų. Irgi tokia politiko problema, kad atėjęs kažkas jam prikalba kažko, tai jis tiki, kad taip bus. O mes susiduriame su ta juodąja realybe, kuri truputėli skiriasi nuo to, ką verslas viešai deklaruoja, jog dideli atlyginimai, saugios darbo sąlygos, laiku mokamas atlyginimas. Bet realybė būna truputėli kitokia. Aš negaliu kalbėti apie visą verslą. Bet kai kuriose įmonėse, net apie sritis galima kalbėti, tai realybė kitokia. Bet politikai patiki ta saulėta puse ir nemato šešėlinės pusės ir tai yra jų problema. Todėl jie nukrypsta į tą liberalizmą. Kai mes matome šešėline puse su darbo užmokesčio mokėjimu laiku, sąlygomis, darbo valandomis, tai mes pradėdame iš kitos pusės kalbėti, kad turi būti apsauga ir be kontrolės mes nieko nepasieksim.

Pastebite, kad politikai yra linkę jus palaikyti, nes paprasčiausiai nenori pralošti ateinančių rinkimų?

Kaip ir minėjau anksčiau, kada tie politikai šneka, ar prieš rinkimus, ar po. Kada tas tarpas didesnis yra, tai jiems reikalingi verslas, rėmėjai, o prieš rinkimus rinkėjai.

Gyventojai tai vėl, su kuria grupe kalbėsi. Jeigu su tais, kas susidūrė su transportu, tai aiškiai pasakys, kad jei jų nebus, tai mes gausim geresnius atlyginimus, bet jei pasižiūrėsime IT, kur jie atvažiuoja irgi ir su jais vietiniai dirba ir ten atlyginimai didesni, tai jie nemato tos problemos. Jie mato problemą, kad nėra pakankamai dirbančių. Bet jei mes užpildysime nekvalifikuotą nišą jais, tai tikrai turėsime problemą.

Jūsų nuomone, kokios įtakos imigracijos politikos darbotvarkei turėjo Europoje nuskambėję įvykiai, susiję su imigrantų nusikalstama veika?

Aišku, kad turėjo ir turėjo neigiamą įtaką. Kaip minėjau lietuviai turi savo specifinį mentalitetą ir jiems yra daug priimtinesnis, jeigu atvažiuos dirbti 10 sirų ir 100 baltarusių. Tai jie pasirinks 100 baltarusių, o ne 10 sirų. Aišku, ne visų tokia nuomonė, bet daugumos. Jeigu su darbininkais kalbėti, tai jie į pietų šalių darbuotojus yra neigiamai nusistatę, kadangi jie mato, kas darosi ES, kiek spauda pateikia įvairius protestus ir kas juose dalyvauja. Aš irgi atkreipiu į tai dėmesį. Tai jiems priimtinesni tie, kurių mentalitetas, išvaizda, kalba yra artimesnė mums.

Kaip manote, ar tame pabėgėlių krizės kontekste žmonės nepradėjo painioti pabėgėlių su darbo migrantais?

Atskirti pabėgėlius ir darbo migrantus yra ganėtinai sudėtinga. Tos pačios senosios ES, Vokietija, atsivežę pas save juos filtruoja. Tai pasirodo, kad didelė dalis yra ekonominiai imigrantai. Tai pas mus irgi yra ganėtinai ta nuomonė tokia, nes yra sudėtinga atskirti, kas bėga nuo karo ir kas gyvendamas ir galėdamas ten gyventi paprasčiausiai ieško tik geresnių sąlygų.

Jeigu jie būtų pabėgėliai, kai man teko matyti tuos pabėgėlius šalyse Jugoslavijos, teko matyti Gruzijoje pabėgėlius kaip jie gyvena, kokiomis sąlygomis, tai jie tikri pabėgėliai yra. Tai tokių sąlygų, kokias gauna čia Lietuvoje, tai ten nei vienas jų negaudavo. Ir jie iš tų šalių nebėgdavo, likdavo tose šalyse, tikėdamiesi grįžti atgal, kai baigsis kariniai konfliktai. Šitų pabėgėlių noras ir tikslai yra kitokie nei žmonės, kuris tikrai bėga nuo karo, persekiojimo. Toks ganėtinai keistas požiūris, kai jiems čia suteikiama viskas, bet jiems per mažos išmokos ir jie važiuoja į Švediją, Norvegiją, Vokietiją, kitas šalis. Turi taikų ramų gyvenimą, tai ir kurk jį čia.

Kaip visas šis laikotarpis atsispindėjo jūsų veikloje siekiant paveikti darbo imigracijos politiką?

Nekeitė. Pabėgėlių problema neseniai atsirado, pernelyg jų mažai ir pernelyg jie trumpai čia buvo. Pabėgėliai tie man keisti, teko Jugoslavijos šalyse būt ir žiūrėti, kai po vieną kambariuką šeimai duota ir jie ten gyvena po 4–5 metus ir tokių sąlygų kaip kalbos mokymasis, pašalpos nebuvo. Jie darbo ieško, verčiasi, važinėja. Tas pats Gruzijoje. Truputėli kitoks. Aš galvoju, kad tie patys gruzijai ar jugoslavijos šalių piliečiai tai jie čia gyventų ir džiaugtųsi, kad tokios sąlygos suteiktos. O jie čia pabuvo, susėdo ir išvažiavo dėl išmokų.

Kaip vertinate užsieniečių integracijos galimybes Lietuvoje? Ar jiems sudarytos geros sąlygos, skatinančios tiek atvykti, tiek integruotis būnant čia?

Man atrodo, kad visiškai plačios integracijos galimybės, ypač jei tai trečiosios šalys Ukraina, Baltarusija, Gruzija. Viena, tai jų diasporos ir taip jau yra čia didelės. Pačių baltarusių, tai dalis jų žemių gi irgi atsidūrė čia, o dalis mūsų Baltarusijoje, kada jos buvo perdalintos. Čia jau tos šalys tiek susietos istoriškai, tad čia integracijos problemų jokių. Ukrainiečių tas pats. Vienas tai kalbos barjero nėra su senesnio amžiaus žmonėmis, mentalitetai, viskas labai sutampa. Gali drąsiai integruotis čia.

Jeigu kalbėti apie kitų šalių, daugiau apie rytinius, kiniečius, tai jie sugeba integruotis bet kur, turi tokius gebėjimus. Kiek aš girdėjau, kad Lietuvoje klimatas jiems nelabai. Dėl to, kad didelės masės jų čia buvo, ganėtina ir darbo su jais turėjom. Su kinų statybininkais, nes kompanija gavo darbo leidimus gal 100 žmonių, bet paskui kompanija bankrutavo

ir paleido juos vėjais ir jie paskui čia vaikščiojo, nežinojo, ką daryti. Tai padėjom jiems. Dabar to kiekio nėra, tai didesnė ta migracija iš Ukrainos pas mus. Pagal pilietybę šalių, tai pagrinde Rytų partnerystės valstybės.

Minėjote, kad lengva integruotis dėl esančios diasporos ir kalbos, kuria gali susikalbėti. O kiek pati valstybė užtikrina jiems sąlygas integruotis?

Atvirai pasakius, aš galvoju, kad tai nėra valstybės reikalas. Valstybė, jeigu tu turi darbą ir pragyvenęs tam tikrą laiką, tai valstybė jų neskiria nuo savo piliečių. Politinės teisės apribotos, bet socialinės teisės jų tai nieko nesiskiria nuo Lietuvos piliečių, jeigu turi tam tikrą stažą, tam tikrą laiką pradirbęs, pragyvenęs. Lygiai tas pats, kas reikalaujama iš Lietuvos piliečių. Jie dirbdami čia gali nemokamai naudotis medicinos paslaugomis, jie gali nemokamai naudotis švietimo paslaugom, gali gauti socialines išmokas, jei turi stažą gali gauti pensijas. Pas mus tokios aiškios takoskyros tarp Lietuvos piliečio ir kito, išskyrus politines teises, politines laisves, nėra. Nes visos socialinės garantijos yra beveik lygiai tokios pačios, ką ir turi lietuviai. O ir taip jie gauna pernelyg geras sąlygas čia būti. Jis atvažiavo, pradirbo, gauna šitą PSD draudimą ir gali gydytis ir ligoninei gulėti ir tos pačios sąlygos. Švietimo sistema lygiai tas pats. Jei dirbi, socialiai draustas, tai gali naudotis ta švietimo sistema. Aš galvoju, tai ganėtinai normaliai. Aišku, jei netekai darbo ir nesi pilietis, tai negausi socialinės pašalpos, nes turėsi susikrauti daiktus ir važiuoti iš čia. Bet jei tu viską turi ir gauni per mažą atlyginimą, tai gausi tas pačias kompensacijas už vandenį, šildymą ir t.t. Tai kad integracijai čia sąlygos labai normalios yra.

11 priedas. Interviu su PR2

Kaip vertinate šiandieninę Lietuvos imigracijos politiką trečiųjų šalių piliečių atžvilgiu? Kokio laipsnio, jūsų nuomone, yra imigracijos politikos kontrolė (per griežta, per laisva, ar pakankamai gerai sureguliuota)?

Žinot kaip, iš pat pradžių kai mes kalbėjomės apie tai, kad į Lietuvą bus kviečiami tik aukštos kvalifikacijos darbuotojai, kurių mums labai trūksta. Tai mes kai susitikom su Vidaus reikalų viceministru ir kalbėjom apie tai, kad ta migracija turi būti kažkaip kontroliuojama, nes problema yra tą, kad atvyksta labai daug žmonių ir tada tų žmonių teisės tiesiog niekas nežiūri. Kokiomis sąlygomis jie dirba, kokiomis sąlygomis jie čia gyvena. Nepaisoma jokios nei saugos darbe reikalavimų, nei darbo laiko, nei tinkamai to darbo užmokesčio. Kiek yra skundų Darbo ginčų komisijai, kad jiems nėra išmokamas net atlyginimas, kuris buvo žadėtas. Tai mes sakėme, kad dėl to reiktų tą migraciją kažkaip kontroliuoti. Bet kas išaiškėjo? Išaiškėjo, kad atvyko tik 200 žmonių kvalifikuotų darbuotojų, o visas likęs skaičius ten 330 000 tai buvo tiesiog paprasti darbuotojai, kurie dirbo statybose. Na, jeigu mes sakysime, kad vairuotojai irgi yra aukštos kvalifikacijos darbuotojai (tolimojo krovinio transporto vairuotojai), tai tada yra kitas reikalas, nes tų vairuotojų labai trūksta. Kiek mes žinome, labai daug jų būtent įdarbinama iš trečiųjų šalių. Tai čia yra vairuotojai ir statybininkai. Bet mes žinome kiek jų dirba dar paslaugų sektoriuje. Ir kavinėse ir visur kitur.

Bet jie visi dirba neturėdami darbo sutarties, tiesiog nelegaliai dirba daug žmonių. Buvo patikrinimas net tokiuose garsiuose viešbučiuose atrado daug nelegalių darbuotojų. Tai vat ta migracija tokia yra, bet ji kiek mums žinoma ne visai yra kontroliuojama.

Antras dalykas, nepaisoma socialinių garantijų šių darbuotojų, kurie atvyksta į mūsų šalį, nes jie gauna leidimą čia dirbti, leidimą gyventi, bet jie neturi sveikatos draudimo. Jie turi sveikatos draudimą turėti patys. Reiškia, kai jie atvyksta, jie turi turėti. Mes šitą suprantame, kad sveikatos draudimas yra labai brangus, jei atvyksta sergantis žmogus, jis čia operuosis ar ką nors darys, tai išlaidos bus labai didelės ir jis, aišku, nebus sumokėjęs tų lėšų tiek, kiek reiktų tam draudimui. Tai užtat jis turi atvykti su savo sveikatos draudimu. Bet kas atsitinka vairuotojui, jei nelaimingas atsitikimas? Vat mes dabar turėjom vieną žmogų, tvarkėm jo visus klausimus. Du tokius atvejus turėjome. Vienas buvo Plastos įmonėje, kai žmogui ukrainiečiui pasidarė bloga, iškvietė greitąją ir greitoji nustatė 150 eurų sąskaitą ir jis nežinojo, ką daryti su ta sąskaita. Bet jis turėjo sumokėti tą sąskaitą kreiptis į savo draudimą. Vienu žodžiu. Bet išaiškėja, kad tie draudimai tokie, žinot, nu turi tą draudimą tos šalies, bet iš tikrųjų tas draudimas ne visai yra veikiantis. Tai mes kalbėjome, kad vis dėlto reiktų čia, žinot, jeigu jie dirba čia Lietuvoj, tai jie ir turėtų turėti tas visas garantijas, kad mes vis dėlto kažkaip legalizuotume ir apsaugotume tuos žmones. Kitas dalykas... Solidarumas kreipėsi ir į ambasadas, į Užsienio reikalų ministeriją ambasadą Ukrainoje, į ambasadą Baltarusija, kad tie žmonės, kurie gauna leidimą čia dirbti, kad jie vis dėlto kreiptųsi į profesines sąjungas, kad mes galėtume pasižiūrėti, kokią sutartį tas žmogus gauna, nes būna taip, kad sutartis rusų kalba, sutartis lietuvių kalba yra skirtingos ir žmonės nesupranta kalbos ir jie pasirašo ant lietuvių kalbos sutarties su materialine atsakomybe, o rusų kalboj toj sutarty nėra tos materialinės atsakomybės. Va tokie dalykai buvo. Antras toks klausimas, kai vairuotojas padarė avariją ukrainietis Ispanijoje. Jis ten 3 dienas pragulėjo ligoninėje, jam buvo suteikta pirmoji būtinoji pagalba, paskui jam reikėjo mokėti toliau, nes jis nebeturi to draudimo. Tai jis turėjo ligotas sėsti į sudaužytą mašiną ir grįžti atgal į Lietuvą. Tai, vienas dalykas, koks pavojus kelyje. Aš net neįsivaizduoju, kaip jis galėjo važiuoti iš Ispanijos čia į Lietuvą būdamas sužalotas ir su sudaužyta mašina. Čia yra daug dalykų tokių. Mes turim profesinę sąjungą Migracijos departamente, bet tai per Migracijos departamentą vėl nueina ta legali migracija, bet tos nelegalios migracijos niekas nekontroliuoja.

Dar kitas dalykas, kas yra mums kaip profsąjungos kelia rūpestį, kad yra darbuotojų, kurie yra įdarbinti Lenkijoje, o čia atvažiuoja kaip paslaugų tiekėjai.

Gal žinote apytikrius skaičius?

Šitų skaičių niekas tikrai nežino, nes, žinot, kaip, čia yra verslas. Jis, suprantate, statybų verslas, paslaugų verslas. Atvažiuoja žmonės atlikti tam tikrų paslaugų į Lietuvą. Lietuvos įmonė sudaro sutartį su Lenkijos įmone, kad čia jie padarys tam tikrą darbą. Jie atvažiuoja tikrą darbą ir viskas. Tai yra verslo santykiai. Čia yra paslaugos. Viena įmonė teikia kitai paslaugas. Ir šitų darbuotojų niekas iš tikrųjų nelabai kontroliuoja. Mes kreipėmės į visas valstybės įstaigas, kad pasižiūrėti, kas yra iš tikrųjų, nes iš tikrųjų tos visos migracijos masto mes nelabai galbūt matome, bet čia... Gali būti, kad valdžia jas mato, bet mes jų tikrai vat kiek mes susiduriame, mes to galbūt ne viską matome.

Šitoj vietoj, žinot, gali būti čia tos vadinamos pašto dėžutės, įmonės ir visokios kitokios, kuris tiesiog užsiima darbuotojų nuoma, pernuoma. Bent jau galvoju, kad ten nebus visiškai pernuomavimas darbuotojų, nes darbuotojų nuomavimas tai jau yra vėl pagal tą vadinamą agentūrinį darbą, bet čia vis tiek yra darbas. Bet čia yra, kada žmogus įdarbinamas Lenkijos įmonėje, o Lenkijos įmonė užsiima čia teikti paslaugą. Nu, pavyzdžiui, statybų kažkoks tai objektas. Ir jie stato langus. Nu, tai atvažiuoja žmonės ir iš Lenkijos visus langus įstato. Bet jie pas mus tai nedirba. Kaip aš sakau, kokia yra mūsų valstybėj nauda, nes jie čia nemoka jokio mokesčio, jie čia... Verslui yra gerai, jis gauna paslaugą pigiau. Bet visi mokesčiai ten (Sodros ir visi kiti) jie yra mokami Lenkijoje.

Iš jūsų išgirdau labai daug rūpesčio dėl darbuotojų teisių, kurie atvažiuoja čia iš trečiųjų šalių, bet neišgirdau jūsų pozicijos dėl pačių darbo imigrantų įsileidimo į šalį ir jos darbo rinką, kokia ji?

Tai, čia aišku yra dempingas. Mes apie socialinį dempingą dar mes iki to nedaėjome, mes bent kalbame, kad, suprantat, pagal mūsų teisę, jeigu tu dirbi Lietuvoj, tai turi gauti tą patį atlyginimą, ką gauna ir lietuviai. Bet, suprantat, kai yra darbuotojų poreikis, tai tada didesnis poreikis tai ir darbdaviai, kad gauti darbuotoją, gali mokėti didesnę atlyginimą. Bet jie užuot mokėję tą didesnę atlyginimą Lietuvoj, jie ieško pigesnių darbuotojų iš kitų šalių. Tai mes čia šitą suprantame, kad čia yra dempinguojama taip darbo jėgos kaina, nes atsivežami pigesni darbuotojai ir padaroma pigiau.

Aišku, kad mes norime tą stipriai kontroliuoti. Mes norime, kad žmonės, kurie įsidarbino Lietuvoj, turėtų tokias pat teises kaip ir Lietuvos darbuotojai. Jei jie turės tas pačias teises, tai reiškia teisę ir į tą patį atlyginimą, ir į tas pačias darbo sąlygas, ir tas pačias darbo laiką, ir t.t. Tokiu atveju jie nebebus paklausus ir jų niekas nenorės. Negali darbuotojai gyventi įmonėje. Mes gi turim tokių įmonių, kur žinom, kad darbuotojai gyvena įmonėje. Kaip juokiasi mūsų lietuvaičiai, kad ateina su šlepetėmis prie staklių. Tai supranti... Ir jeigu valstybė žino tai ir gali kontroliuoti ir ateina ir mato, tai vis dėlto yra tam tikri dalykai, kad nėra tos tokios griežtos kontrolės ir pozicijos, nes valstybė vis tiek yra labiau palanki versli. Verslui reikia darbo jėgos, nu tai gerai jūs ją paimkit. Bet mes sakom, kad pradėkim viską nuo teisių ir sąlygų.

Kai mes pradėsime kontroliuoti teises ir sąlygas, tai tada mes ateisim ir pamatysim, koks yra tas tikras vaizdas, nes dabar kaip mes nekontroliuojami, tai aišku ateinam iki to socialinio dempingo ir tų algų. Bet kokia ta turi būti griežtesnė kontrolė? Dabar lyg yra tie mechanizmai, viskas, bet kad tie mechanizmai, viską, iki galo veiktų.

Kiek teisingai Jus supratau, jog norėtumėte, kiek įmanoma labiau stabdyti darbo migrantų judėjimą į Lietuvą?

Uždrausti visai darbo jėgos atvykimą, tai čia šitas dalykas yra nerealus. Nes darbdaviai nori, kad būtų darbo jėgos. Vis dėlto, pas mus darbo jėgos trūkta. Trūksta, mes kalbame apie tai. Bet, kitas dalykas, mes sakome, kad gerai, mes turime ir Lietuvoje tam tikrų žmonių, kurie nebeturi darbo. Ypač tai yra rajonuose vyresnio amžiaus žmonės. Tai mes iš kitos pusės negalim taip laisvai leisti, kad atvyktų pas mus pigi darbo jėga iš Ukrainos ir nesirūpinti visai savo žmonėmis. Tai mes sakom, kad turi būti tada kitas valstybės rūpestis ar mechanizmas, kaip mes galime integruoti savo žmones į darbo rinką. Tai yra ir kvalifikacijos suteikimas, ir pagalba tam tikra... daugybė tokių projektų turi būti, kad būtume pasirūpinę savo žmonėmis.

Dabar pasižiūrėkit, Vyriausybė sako, kad gražinkime emigrantus, bet ką mes padarom, kad emigrantai grįžtų? Kad emigrantai grįžtų, tai yra jauni žmonės, tai rajonuose turi būti mokyklos, darželiai, turi būti kažkur tai darbas kažkoks. O

kiek mes rajonų apvažiuojam, ten nėra jokio darbo, ten nėra pakankamai infrastruktūros: nei darželių, nei mokyklų dabar, kurias žada uždaryti, nes nebeturi pinigų. Tai suprantu, iš vienos pusės mes kalbam valio, grįžkit, čia paremsim, butus duosim kažkur tai kažkokiam tai Balbierišky nusipirkti, bet kas iš to, kad žmogus grįš ir ten neturės darbo.

Man yra tokia politika, kad ne, nu gerai, visiškai uždaryti migracijos galbūt nereikėtų. Ne, nes mes pasižiūrėkim... Lietuvoj vis dėlto turim galvoti, kas mums pensijas uždirs, nes bendruomenė sensta. Mes turim kaip profsąjunga žiūrėti iš visų pozicijų. Nes jei neturim, kas dirba, tai tada žiūrėkim. Bet, pirmas dalykas, tikrai migracija turi būti kontroliuojama. Aš nesakau, kad griežta, bet ji turi būti kontroliuojama. Dabar ji nekontroliuojama.

Mes turim ir įstatymus visus ir viską, bet mes jos nekontroliuojam. Migracija turi būti kontroliuojama, imigrantams turi būti užtikrintos vienodos darbo sąlygos ir didesni atlyginimai nei lietuviams, jog nebūtų patrauklūs darbdaviams. Bet aišku, kitas dalykas, jog mūsų žmonėms turi būti suteiktos galimybės irgi gauti tą darbą. Bet tai yra žmonių ir mokymų, ir kvalifikacijos ir dabar kalbame apie pramonę 4, skaitmenizacija čia ateis, kompiuterizacija, robotai ir t.t. Bet ką mes darome, mes kol kas, žinote, darbo jėgos parengimas visam šitam yra visiškai nepakankamas.

Dabar planuojama įvesti kvotas, tai Jūsų siektas tikslas?

Tai kvotos tos visą laiką buvo. Tos kvotos buvo, aš jums sakiau. Iš pat pradžių pradėjom nuo kvalifikuotų darbuotojų. Tai tik 200 atvežėm kvalifikuotų, o visi kiti buvo nekvalifikuoti. Bet mes dabar žinot, ką dar kalbam. Jeigu statybininkai, tai statybininkų kortelės įvedimas. Tai bus tam tikra tvarka, kad kortelės įvedimas, kad tas darbuotojas jau turi tam tikrą kvalifikaciją ir t.t. Tą patį vairuotojai kalba apie 95 kodo ir t.t. bet kiek yra tų darbuotojų, kurie tą 95 kodą nuperka ir iš tikrųjų visai nežino, kas tai yra. Kokios to darbuotojo yra atsakomybės. Pasirodo, kad jis ir už krovinį atsakingas, ir visokie kitokie. Ir saugumas, ir daugybė visokių reikalavimų, bet žmogus to nežino.

O kaip jūs vertintumėte apskritai bendrą profesinių sąjungų vieningumą imigracijos politikoje, pavyksta turėti bendrą poziciją?

Taip, mes neišsiskiriam, nes mes jau prieš 10 metų, daugiau negu 10 metų, pasirašėm bendradarbiavimo susitarimą visos profsąjungos ir mes esam susitarę, kad visada prieš Trišalę tarybą savo bendrą nuomonę derinam. Todėl, kad yra mūsų 7 atstovai profsąjungų ir visada Trišalėj taryboj yra taip, kad šalis taip nebūna, kad šalis, profsąjunga, pritaria šitam ar nepitaria. Ar Vyriausybės pusė, ar darbdavių pusė. Tai mes savo išmokome, savo pozicijas deriname tikrai, nes visi turim bendrą tikslą ir visi kartu dirbame ir nėra toj Lietuvoj tiek daug žmonių, kurie priklauso profsąjungoms.

O kiek žmonių priklauso profesinėms sąjungoms iš trečiųjų šalių?

Nu vat iš trečiųjų šalių yra sudėtingas klausimas, kiek jų priklauso, nes pas mus yra, aišku, yra kroviniui transporte labai daug ukrainiečių ir baltarusių. Ir statybose. Bet statybose nelabai daug, tai. Bet, kitas dalykas, su jais yra dirbti žymiai sunkiau, nes ir dabar va turim tokių žinot atvejų. Dirbo kokioj nors ten įmonėj, nesumoka atlyginimo, kurį jam buvožadėję, tada prasideda darbo ginčai, jis turi grįžti į savo šalį, paskui jis grįžta čia. Jiems labai daug visokių rūpesčių.

Jums nemažai tenka įvairiose formatuose prisiliesti prie šios politikos kūrimo užkulisių. Kokie veikėjai (tai gali būti tiek politikai asmeniškai, tiek įvairios organizacijos) bando aktyviausiai prisidėti prie šio proceso?

Verslas visas vienodai kalba. Jiems reikalingi darbuotojai, kiek mes žinom, ir daugiau nieko. Lietuvoj trūksta darbuotojų, milijonas išvažiavo, pas mus nėra darbo rankų ir mums reikia atvežti. Tai yra viena pozicija darbdavių. Visa kita jų nedomina. Ir, aišku, jie kaip tarėsi, tai vat tu į dieną gausi tiek ir viskas. O visa kita ten nei to žmogaus baltarusio domina, nei ten mokesčiai, nei pensijos, nei sveikata, nieko. Suprantat, kada atsitinka jau tam žmogui kas nors, tada bėga jau bėga į profsąjungas ajajajajai padėkit man. Žmona verkia, padėkit mano vyrui, čia, žinot, ligoninėj guli, atlyginimo nesumokėjo. Tai žinot kiek reikia eiti? Tai komanda važiuoja į tą įmonę, tariasi, derybos, išmuša tos pinigus, kaip aš sakau. Tiesiogine to žodžio prasme. Bet tai nėra vien mūsų darbas. Tai yra ir Darbo inspekcijos, tai yra valstybinės institucijos. Jei jūs leidot tam žmogui atvažiuoti čia, tai jūs turite ir žiūrėti. Bet čia, suprantat, mes jus

įleidom ir toliau jūs eikit kaip norit. Ar čia yra gerai, ar blogai. Kaip jūs gyvenat, visiems vienodai rodo. Svarbiausia, kad verslas uždirbtų pinigų.

O kiek politikai yra suinteresuoti imigracijos politika?

Na, žinot, yra tie politikai, su kurias mes dirbame nuolat prie visų klausimų. Žinot, politinės partijos, kad jos pasakytų, ar taip, ar taip, tai nesu girdėjusi, žinot kaip. Visi kabam dabar apie Europą, kokia turi būti Europa, Europarlamentas, einam į rinkimus, renkam Prezidentą, europarlamentarus, visi susirūpinę savo kažkokiais tai klausimais. Suprantat, visi galvoja, kad visi šitie klausimai patys savaime kažkaip išsispręs.

Diskutuojant su politikais išgirstate iš jų kokias nors baimes susijusias su imigracijos politika?

Kalbama, kad geriau ukrainiečiai, baltarusiai ir t.t. negu iš kažkokios tai Sirijos ar dar iš kur, kur yra visiškai kitas tikėjimas. Lenkijoj dirba 2 milijonai ukrainiečių ir jie ten kažkaip tvarkosi ir sako, kad viskas lyg yra gerai. Jie tą supranta, dėl to jie uždarė kelią kitiems visiems ir pasakė, kad užtenka, mes kitų nepriimsim, nes mes turim ukrainiečius. Ir jie laikosi šitos pozicijos. O Lietuva labai maža šalis, todėl reikėtų žiūrėti, kad nebūtų vienu metu, kad mes atsikeliam, prabundam, ir jau mes nebeturim lietuvių aplink, tai čia reikėtų žiūrėti.

Bet aš ir sakau, kad jeigu migracija, aš nesakau griežtai, kad ir savo poziciją kartoju, kad galbūt mes neužsidarom, bet mes turim tą procesą labai kontroliuoti ir žiūrėti, kur mums tų žmonių reikia, nes jei mes turim savų statybininkų, kurie išvažiuoja į Švediją laikinai, bet jie grįžta, tai gal pasižiūrėkim, tai gal mums ne visai tų statybininkų reikia. Bet žinot ką aš jums pasakysiu, kas man buvo keista, kad Šalčininkų mokykloje vaikai sako, tai kad mums nereikia. Čia pavyzdys toks, nes mano dukterėčia dirba. Sako, atsistoja ir sako, tai ką čia mums mokytis, atvažiuos chacholai ir viską padarys. Tai čia jūs pasižiūrėkit, kokia yra bendruomenė, kokia visuomenė nuomonė. Čia gi nieko nereikia dabar mokytis, nieko, koją ant kojos užsikėlę gulėsime ir kažkas už mus čia viską padarys, čia yra absurdas.

O kitas dalykas, kad visi galvoja taip, tai ką mums čia, aš vis tiek čia nedirbsiu aš vis tiek važiuosiu į Angliją (dabar nu anglija sudėtingiau), bet važiuosiu į Airiją, dar kur nors. Kad čia vis tiek nieko tu čia. Čia važiuoja kiti. Čia vėl blogai. Savo šalyje vis dėlto reikia, kad ir jaunimas žinotų. Ne, mes čia savo kursim ateitį, mūsų čia darbo vietos, mes gyvenimą kursim, čia viskas bus gerai. Bet jei mes kelsime tą bendrą gyvenimo standartą, bendrą darbo jėgos kainą, tai tada, žinot, bus galbūt ne taip ir baisu. Aš uždirbu ir jei šalia atvažiuos kažkoks ukrainietis, jis nėra mūsų priešas.

Aš kaip profsąjunga, negaliu sakyti, kad ne, mes dabar neimsim baltarusių ir ukrainiečių. O kaip lietuvių 1000? Tai kitą kartą mums profsąjungos iš Švedijos pasakys, kad jie nenori mūsų lietuvių ten. Norvegai pasakys tą patį. Mes esam Europos profsąjungų konfederacijos nariai. Tai ne tik Lietuvoj turi būti. Tai yra Europos profsąjungų konfederacijų. Mes ten kalbame apie visus. Apie visus migrantus ir apie jų teises. Mes kalbam apie bendrą standartą, apie bendrą gyvenimo lygio kėlimą, apie normalią apsaugą. Mes dabar vat konferenciją darom apie socialinį tą ramstį, kur yra. Ten yra 20 taisyklių, 20 tų vadinamų vietų, kur reikėtų laikytis tos pozicijos ir dėl atlyginimo, ir dėl to minimalaus pragyvenimo lygio. Dabar jau Europos lygmenyje kalbame apie minimum incomes. Mes jau nekalbame apie minimalų atlyginimą. Mes kalbame apie minimalias pajamas, kurias turi turėti kiekvienas pilietis, kad galėtų išgyventi, nes ekonomika gerėja, bet pajamos žmonių. Nors mūsų valdžia sako, kad mūsų žmonės labai daug nelegalių pajamų gauna. Bet kas tas nelegalias pajamas turi? Vėl reikia pasižiūrėti. Tai vėl migrantų pinigai čia ateina. Kiek žmonės papildomai dirba. Dabar aš pasižiūrėjau Europos bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos tyrimai... Lietuviai dirba 488 valandomis daugiau per metus palyginus su vokiečiais. Vokiečiai dirba mažiau negu vidutiniškai Europa. Bet padalinkime tai iš 8, tai išeina, kad 2 mėnesiais daugiau mes dirbame. Mėnesiais daugiau per metus. Tai reiškia, kiek mes dirbame viršvalandžių. Tai kame yra esmė? Tai mes už 8 valandas labai mažas pajamas gauname. Jeigu nedirbame viršvalandžių, nebeturime algų.

Kaip vertinate užsieniečių integracijos galimybes Lietuvoje? Ar jiems sudarytos geros sąlygos, skatinančios tiek atvykti, tiek integruotis būnant čia? Kalbant apie darbo migrantus.

Tai vat mes apie ką kalbam. Mes ir kalbam, kad jeigu leidžiam jiems atvažiuoti, tai su vilko bilietu ar kaip ten. Tai pasižiūrėkim, kaip toliau. Aš ir sakiau... Kiek jau kalbėjom, kad atvažiuoja žmogus, kertą sieną, tai jūs pasižiūrėkit, kur jis yra, jūs gi matote. Jis atskrido į Lietuvą, taigi jūsų duomenų bazėj yra, kur jis toliau eina, ar jis turi Sodrą ir t.t. Kokiomis sąlygomis jis čia yra. Ir kur tie žmonės. Aš sakau, jie ateina tada pas mus, kai jam kas nors atsitinka. O toliau niekas nieko nežino. Čia atvažiuoja statybose ar kur, kai jis dirba, kaip jis gyvena, tai jau tampa jo reikalas.

Kaip manote, kodėl valstybė nesirūpina integracijos priemonėmis?

Žinot, čia ne vien įstatymo leidėjo yra klausimas. Suprantat, tu gali priimti įstatymą, bet čia turi būti ir to paties verslo noras. Bet verslas yra toks, kad aš vat noriu pelną turėti čia, dabar ir daug. Ir viskas. O toliau manęs nedomina. Suprantat, nėra to tokio valstybinio požiūrio. Tas pats ir su politikais. Jeigu politikai pas visada nori tik tenkinti verslo norus... Jums reikia darbo jėgos? Prašom, imkit. Jums reikia įstatymo Sodros lubų? Prašom, imkit. Jums dar ko reikia? Nereikia šitiems ubagams mokėti algos didesnės? Prašom, imkit. Vat kaip pas mus yra. Tai verslas tą supranta.

Verslas pyksta, kad mes jų čia ale... Bet šiuo metu jie turi ir kaip parodyti tą, kad gerai, aš atvežu tuos užsieniečius, bet jie yra. Duodu jiems geras darbo sąlygas, žiūriu kaip jie čia gyvena. Nes jeigu jis gauna, tai aš dabar galvoju. Minimali alga, jo? Tai minimali alga dabar kiek? 430? Aš Sodros tų mokesčių neskaičiuoju, yra tik ant popieriaus, jie vis tiek yra. Tai iš tos algos reikia žmogui išnuomoti butą. Tai kiek kainuoja nuoma? Kiek kainuoja maistas? Tai iš ko jis turi gyventi? Reikia dar galvoti, kad jis čia turi būstą savo turėti ir tą būstą išlaikyti, išnuomoti. Tai jei mes savo čia turim būstus ir žiūrim, kaip mums išgyventi sunku, tai iš ko tada jie? Kaip jie gyvena?

Tai buvom nuvažiavę važiuom pasižiūrėti, kaip šri lankietės gyvena. Aš tai vadinu šiuolaikine vergyste. Keturiese mažam kambarykyje, trylikai vienas tualetas, dėžutę ryžių valgyti. Ten yra viskas reorganizuota, nes turi patentą. Bet aš iš kitos pusės suprantu tas moteris, kurios ten dirba, nes jeigu ji nusiunčia šeimai 100 eurų, tai jau šeima visą mėnesį gyvena iš tų pinigų. O jos čia atvažiuoja, bet čia irgi yra. Jauni ta jūs galite gyventi tokiomis sąlygomis keturios vienam kambaryje, arti kaip arkliai. Aš kažkada tai prieš 15 ar 20 metų buvau kai mūsų važiuodavo žmonės į Angliją. Tai vat aš buvau ten, anglų profsąjungos pasikvietė mane parodyti, kaip dirba mūsų emigrantai. Tai vat jie salotų fabrikuose, vagonėliuose tokiuose gyvena po du, po tris vienam kambary. 5 valandą vyrai nuskindavo salotas, atveždavo į tokį pastatytą angarą, moterys išvalydavo, surinkdavo, supakuodavo ir išveždavo į parduotuves. Va taip dirbdavo mūsų žmonės. Bet jie sakė, kad dirba ten tris metus, tam, kad uždirbtų pinigų, nes reikia butą nupirkti ir t.t. Ir viskas. Tu kol jaunas, tu gali tokias sąlygas pakelti. Bet kai tu būsi pagyvenęs, tu negalėsi tokiomis sąlygomis gyventi. Tu turi vis tiek galvoti. Čia visi tiek dalykai yra tokie laikini.

Bet tai kas jūsų nuomone nulemia tokią politikų poziciją?

Kad toliau išnaudokim juos, o toliau kaip Dievas duos. Žinot, visos šitos priemonės, apie ką mes kalbame. Integracija ir t.t. Visas tas kainuoja tam tikras lėšas. Kaip taisyklė, valstybė šitų lėšų neturi, tai ji viską taip ir paleidžia. Bet mes ką galim padaryti? Mes kaip profsąjungos, aš sakau, mes reikalaukim tų pačių teisių jiems. Ir kad ji turėtų tas pačias teises, tas pačias sąlygas, kad dirbtų jie legaliai, ne juodai, nes kiek mes jų nekontroliuojam, kiek jie dirba statybose.

Galvojat, jie legaliai ten visi dirba? Taigi gauna minimumą, nuo minimumo mokami mokesčiai arba ir to minimumo dar negauna. Ir paslaugų sektoriuje, taigi kiek yra darbo ginčų. Ten jei nueisi iš darbo ginčų komisijos gausi apžvalgą, dėl ko kreipiasi, tai labai gerai ten viską pamatysi. Viskas yra labai pamatoma. Čia yra mano nuomonė. Kaip tos žuvys tokia drumzlinam vandeny. Ir viena, kuri stipresnė, suvalgo tą, kuri silpnesnė.

Galbūt turite skaičius, kiek žmonių nelegaliai dirba atvykusių iš Ukrainos, Baltarusijos? Aš šito jums negalėsiu pasakyti, kiek jų. Tikrai negalėsiu pasakyti, nes kažkaip mums net nekilo tas. Ne, aš šito skaičiaus jums tikrai nepasakysiu. Mes tik tą oficialų skaičių žinom, kad dėl tų nekvalifikuotų darbuotojų, kur iš pat pradžių pasakėm, kad

bus tik kvalifikuoti ir padarė mums kvotą, buvo ten 10 tūkst. ar kiek, paskui ji užaugo iki 14 tūkst., o paskui jau buvo 30 tūkst. virš ar 40 tūkst., o paskui vienu metu Ministras pirmininkas pasakė stop, kontroliuosim.

O dabartinė įstatymo redakcija įvedant mažesnes kvotas negu dabar yra. Tai yra profsąjungų nuopelnas ar kažkieno kito?

Aš manau, kad gal bendros politikos irgi tam tikras. Aišku, čia mes kiek jau triukšmavom ir profsąjungos, ir politikai, kiek mes dalyvaujam Europos profsąjungų konfederacijos... grupė migrantų darbuotojų sudaryta ir mes kalbam, kad, na, klausykit, stabdykit tą, nes šitas visas dalykas jau pradeda atimti darbą net tiems, kas turi tą darbą ir kas galėtų turėti tą darbą. Nes, pavyzdžiui, taip nėra, kad visiškai jau pas mus čia visur trūksta darbuotojų. Taigi yra tų darbuotojų, kurie ir darbo vietos reikalingos, ir statybininkų tų pačių. Aišku, kad mes buvom už tai, kad ta migracija stabdykit, žiūrėkit, kas čia yra.

Kitas dalykas, kad nesupranta mūsų Vyriausybė irgi, kad va migrantai, kaip aš jums sakiau, grįžkit migrantai, čia mes jūsų laukiam. Iš kitos pusės, jei norit, kad grįžtų migrantai, reikia standartus kelti čia. Ir algų standartus, ir gyvenimo lygio, ir jaunimui galimybes, ir būstą įsigyti, ir t.t. Čia yra daugybė visokių klausimų. Net tarybiniais laikais, žinokit, jūs jaunas, nežinot tarybinių laikų ačiū Dievui... Bet aš tai buvau jaunas specialistas, kuris atėjo į gamyklą. Tai paskolas duodavo tiems lengvatinėmis sąlygomis ir kad tu turėjai pirmumo teisę įgyti būstą, jeigu tau iki 30 metų. Te visokie tokie buvo. O dabar viskas dingo. Mes gyvenam žymiai geriau negu mes gyvenom Sovietų Sąjungoj. Mes visko turim, mūsų ekonomika auga, visokie rodikliai auga, bet mes vis tiek, kažkur, kažkurioj vietoj klimpstam. Čia aš iš bendros šitos... bet, suprantanti, jei norim, emigrantų, tai tada iš kurios pusės... Tai ko jie čia grįš?

Minėjot, kad šnekatės su Vidaus reikalų ministru, kitais atsakingais pareigūnais. Jūsų pagrindinis oficialus argumentas yra, jog imigrantai dempinguoja darbo vietas, jie yra išnaudojami ir turi baisias sąlygas ir todėl juos verslui pigiau samdyti bei taip yra išstumiami lietuviai iš darbo rinkos. O kokius nors kitus argumentus stengiatės pabrėžti politikos formuotojams, ar apsiribojate tik mano išvardintais?

Tai nacionalinio saugumo aspektas. Mes esam vieną kartą jiems pasakę – jeigu duodam taip laisvai, mes patys susiduriame, kad ne visi vairuotojai yra vairuotojai, kurie čia nori dirbti. Atvažiuoja kiti, kurie nori kelti tam tikras problemas. Kiek buvo ant mūsų ir profsąjungų visokie įrašai Youtube ir visur kitus, ir Facebooke kiek aš esu iš visų pusių. Tai aš viską suprantu, kad mes leidžiam įvažiuoti į mūsų teritoriją bet kam ir bet kada ir bet kaip. Ir iš mūsų teritorijos tas žmogus važiuoja per visą Europą. Ir niekam nieko. Viskas normalu. Tai, mano nuomone, ne visai normalu.

Paminėjote, kad pastebite, jog atvažiuoja tokie, kurie nori kelti tam tikrą sambrūzdį. Kokos šalies piliečiai tai buvo?

Tai kokio šalies. Aš esu su baltarusiais susidūrusi. Ne rusai, bet baltarusiai. Mes tą klausimą kėlėm tarp kitko. Ir mes apie tai kalbėjom. Bet mes kalbėjom ne spaudai. Mes buvom susitikę net su Baku ir sakėm apie tai.

Daug tokių atvejų pastebite?

Na dabar ramiau, bet buvo vienu metu. Buvo tokia ataka net ant mūsų. O kiek va, pavyzdžiui, puslapis užkrečiamas virusais visokiais.

Gal galėtumėte detalizuoti kokį nors atvejį, kada gal ne su puslapiu internetiniu, bet iš atvykusių žmonių, kurie, jūsų nuomone, panašu, kad buvo ne darbo migrantai, o turėjo kitų tikslų?

Na, suprantate, čia yra tiesiog. Labai sunku papasakoti apie tai. Bet yra tokie žmonės, kurie atvažiuoja ne dirbti čia, o kitiems tikslams.

Jūsų nuomone, jie turi užduotis ir jas vykdo atvykę?

Nu jie tokie nedurni žmonės. Čia, žinot, aš jums tiesiog. Čia yra įtarimai. Čia nėra taip, kad tu gali pasakyti. Bet kai atvažiuoja labai protingi ir raštingi visokie vairuotojai, kurie čia vaikšto iš vienos firmos į kitą ir visą laiką viskuo

nepatenkinti ir ką tu bedarytum jie vis tiek nepatenkinti, jie tave įvelia į tokį konfliktą dar. Tai tu tada supranti, kas čia vyksta. Pradedi žiūrėti, kame yra problema. Kodėl taip? Nes jeigu žmogus atvažiuoja dirbti, tu problemą išsprendi ir viskas gerai. Na būna ten kažkokie. Bet jis nuolat tą kelia ir kelia ir paskui jis pradeda tave pulti. Tu dėl jo padarai viską, bet jiems dar negerai. Tai tada, suprantate, galvoji Jėzau Marija, profsąjunga eikvoja mėnesius tam žmogui padėti, o jis vis tiek nepatenkintas, jis pradeda varyti ant tavęs paskui, jis ant visko varo. Ant sistemos, ant žmonių, ant visko. Tai tada pradedi galvoti, ką jis čia daro, pradedi stebėti, na ir pamatai tikslus daromus. Arba pradedi vesti kažkokius tai, sakau. Nu bet čia yra vėl.

Aš jums sakau. Čia yra tą, ką mes įtariam, ką mes galvojam, kad tai yra labai laisvai duota, kad tu gali keliauti, tu gali keli susitikinėti, tu gali rinkti informaciją, tu gali ką nori daryti šitoj šaly. Ir čia viskas gerai. Aš sėdu vairuotoju, supranti, į mašiną ir važiuoju į visas ES šalis. Tai, aš sakau, mes buvom susitikę su Baku, mes apie tai kalbėjom.

Kokius atsakymus išgirstate iš pareigūnų, su kuriais pasidalijate tokio pobūdžio informaciją?

Žinot, jūs gal jų paklauskit iš tikrųjų. Jie mums išklauso, bet jie gi taip nesako, kad mes čia bijom. Ne, jie taip nesako. Jie ten turi savo irgi. Sistemos vis tiek veikia. Jie gi mums tai neapasakoja, per savo sistemas ką jie daro. Mes jiems pasakom savo, o jie gražiai išklauso ir nu jie sako, dirbam, viskas gerai.

Kiek Lietuvai buvo aktualus 2015 m. migrantų krizės kontekstas, kaip tai paveikė Lietuvos migracijos politiką?

Žinot, pabėgėliai yra atskirai. Na pas mus pabėgėlių, žinot, Sirijos piliečių. Perkeltine prasme sakau Sirijos piliečių. Nu iš tų šalių, kur yra kito tikėjimo, musulmonų ar visokių kitokių, tai mes čia, žinot, su šituo klausimu pas mus tokių nebėra, jis nesikreipia.

O, pavyzdžiui, pačią darbo imigracijos politiką kaip nors keitė tuo metu vyravęs neigiamas kontekstas sukeltas viešo diskurso ar nelabai? Galbūt pastebėjote, kad tai veikia kalbant apie darbo migracijos klausimus?

Žinot, kaip aš jums pasakysiu. Mums taip viskas atrodo, kad pabėgėliai tai yra trupučiuką kitaip. Ten yra kaip šiltnamio sąlygos. Jiems ir būstas duotas, ir pašalpos kažkokios duotos, ir jie ten sau Kazlų Rūdoj ar kur jie ten Pabradėj sėdi ir t.t. ten su koku pabėgėliu gal ten gruzinas, kuris nors iš šitų šalių tokių mūsų, tai mes gal čia labiau. O su šitais piliečiais mums neteko komunikuoti. Šičia yra visai kitaip. Ten jų yra ir integracija, ir pašalpos ir t.t. Čia yra darbo migrantai.

Kaip profesinės sąjungos bando paveikti darbo imigracijos politikos procesus? Trišalė taryba, kalbatės su atskirais politiniais veikėjais, įvairiomis struktūromis. Kokiais dar formatais bandote daryti įtaką?

Dabar su Tarptautine darbo organizacija darysim bendrus tokius renginius su Baltarusija ir Ukraina. Mes palaikom tą ryšį tarp profsąjungų, kad vis dėlto norim tą procesą kažkaip kad ir ten profsąjungos turėtų įtaką tie žmonės, kurie išvyksta. Aš sakau, mes bandėme su ambasadomis užmegzti ryšį ir su Ukrainos ambasada Lietuvoje tai pakankamai geras ryšys. Bet mes norėtume, kad ir mūsų ambasados ten dirbtų su tais žmonėmis, kad jie, žinokit, kad nebūtų čia. Nes dabar kaip aš išgirdau, kad yra toks srautas ukrainiečių, buvo vienas lėktuvas ir Kijevo, tai dabar jau iš Lvovo. Ir ten yra jų labai daug atskrenda. Ir supranti, tas procesas visiškai nebekontroliuojamas, kur tie žmonės eina, ką jie daro, kaip jie čia. Mes pamatom vis tada, kada atsitinka kokia bėda. Tada jie mus suranda, tada jie kreipiasi, o tada Dieve tu mano. Suprantate, kas prasideda. Kad viską gauti. Dokumentus. Čia labai didelis mūsų jėgų eikvojimas. Dėl vieno žmogaus, bet ne dėl pačios sistemos.

Kaip keičiasi Jūsų veikimo strategija darbo imigracijos klausimo nuo to, kokia tuo metu yra viešojo nuomonė tuo klausimu?

Žinot kaip, mūsų visuomenė aš galvoju, kad šiuo metu ji nelabai teigiama vertina, kad čia yra antplūdis kitų žmonių. Kad iš mūsų čia atiminėja darbus, kad iš mūsų čia atiminėja atlyginimus. Čia, Vilniuje, gal to nelabai pajausi. Bet rajonuose tą labai pajausi, nes ten yra tų darbų trūkumas.

Mūsų strategija yra, kad būtų geras gyvenimas Lietuvoje. Kad būtų didesnis atlyginimas, kad būtų žmonėms suteikta galimybė, kad jie galėtų ir iš tos ne kvalifikuotas. Suprantate, mes, Lietuvoje, esame labai ne kvalifikuota darbo jėga

pagal tuos visus rodiklius. Tai mūsų tikslas, kad mūsų žmonės taptų labiau kvalifikuoti. Ir kai mūsų gyvenimas taip pasikeis, atlyginimai, kad iš minimalios algos žmogus turi išgyventi. Dabar iš minimalios algos žmogus neišgyvena. Mes kalbame šita. Tai mes tuos standartus kai pakelsime visus, tai tada mes ir nepyksime ant kažkokio užsieniečio šalia. Dabar mes esame nepatenkinti darbo sąlygomis, nes mums reikia labai daug dirbti. Mes labai daug dirbame viršvalandžių. Va dabar buvo vienas savaitgalis laisvas, kai prekybos centrai nedirbo. Nors ir tai ne visi. Mes kalbam apie tą, kad kai mes pakelsime gyvenimo lygį, atlyginimus, tai tada nebus baisu, kad kažkas šalia kažkas atsirado. Kaip kad ir Anglijoje, pažiūrėkit, dirba ten lietuviai tuose chicken fabrikuose ar kokiose kituose fabrikuose. Pažiūrėkite, ką ten sako darbdaviai, jokie jiems ten Brexit, vienodai rodo, nes jiems reikalingi tie žmonės. Ir mes džiaugiamės, kad ten yra jiems darbo, dirba ir kai kuriems netgi labai gerai ten pasiseka padaryti karjeras ir mes labai dėl to džiaugėmės ir ačiū Dievui.

Ir aš šitoje vietoje, suprantate dabar. Pasakykite. Stabdome emigraciją, bet tai nieko nedarome čia. Negeriname gyvenimo sąlygų, nekeliame atlyginimų. Tai kaip? Aš taip nesutinku. Mano prioritetas, kad žmogus, lietuvis, čia normaliai uždirbtų ir ne per 12 valandų per dieną, bet per 8.

Manote realu pasiekti šį tikslą įsileidžiant darbo migrantus?

Ne, šiuo metu nėra suderinama, kad pas mus kultų atlyginimai ir grįžtų išvykę įleidžiant imigrantus, nes jeigu mes leisime dirbti tam migrantui pigiau ir dar nelegaliai, tai aišku, kad lietuvis niekada neuždirbs. Tas ir yra. Gerai, jeigu mes leidžiam atvažiuoti šitam migrantui, tai jis turi uždirbti tiek, kiek lietuvis arba netgi daugiau. Nes tada šitoj bendroj, sakysim, mes turim visi uždirbti. Tai jis turi dirbti legaliai. Tai tada verslas galvos, kokio velnio man čia tą ukrainietį vežti, jeigu lietuvis man gerai dirba ir uždirba. Bet pas mus dar...

Tai jie gali važiuoti, bet dirbti už daugiau, turėti vienodas sąlygas iš darbdavio, ką ir lietuviams turi užtikrinti ir turi būti paisoma jų, neturi būti jie išnaudojami kaip kad dabar yra. Bet esmė, kad darbdaviui nebūtų pigiau išlaikyti užsienietį nei lietuvių, kad išlaikymas būtų didesnis, kad nebūtų dempinguojamas atlyginimas. Kad tas pačias sąlygas turėtų. Kad jų neapsimokėtų paprasčiausiai samdyti. Nes jis irgi yra žmogus, negalima žiūrėti į migrantą ne kaip į žmogų, o kažkokį.

Žinote, kodėl tokia mano pozicija? Nes jei būsim tokie, kad lauk, tai Norvegai pasakys prieš lietuvius tą patį. Kodėl Jūs taip elgiatės? Turi būti solidarumas tarp profsąjungų. Matote, ką britai pradėjo sakyti, kad va jūs čia atvažiuojat, jūs čia mūsų darbus atimat. Tą patį švedai galės pasakyti. Tą patį airiai pasakys. Bet airiai kovoja, kad būtų minimalus atlyginimas, kad jis leistų žmogui išgyventi. Ir nesvarbu, ar ten lietuvis dirba, ar airis. Tai aš noriu mes bendrai keltume šitą. O ne, čia dabar, žinot, kaip mes va šituos uždrausim, uždarysim sienas visiškai. Kaip?

Paskutinis klausimas, kurio nepalietėm. Ar liečiate identiteto klausimą, kalbėdami su politikais. Suprantu, kad viešai negalite to liesti, nes esate tarptautinės organizacijos nariai, bet privačiuose pokalbiuose su politikais kalbate apie tai?

Mes apie tai kalbam, aišku, kad kalbam mes. Aš pasakiau, o kodėl šitie vergai turi rūpintis kaip Lietuvoj bus gerai ar mokėti, jei jūs juos taip laikote. Jiems irgi čia vienodai, jis čia atidirba kelis ir pasiima savo visus pinigus ir išvažiuoja. Tai ką mes kalbame? Apie tuos pačius vairuotojus. Jie čia įdarbinami įmonėje, bet tie autobusiuku vežami į Vokietiją, jie ten dirba Vokietijoje, ten vežioja krovinius ir t.t., jie atgal grįžta į Lenkiją, apsiperka, nes ten yra žymiai pigiau ir iš Lenkijos tiesiai važiuoja į Ukrainą. Tai kurioj vietoj čia Lietuva? Kokia mums nauda? Jokios. Nei mokesčių moka, nei prekių perka, nieko. Tai va. Bet kam yra nauda?

Kai tu jiems visa tai sakai. Aš jums sakau, kol kas pas mus yra taip. Pažiūrėkit su tais vairuotojais kiek, nes tas verslas yra labai stiprus. Tame versle sėdi labai daug politikų tikriausiai, aš nežinau.

Bet imigrantai gali radikalizuotis būdami čia, aš jiems sakau tai. Paskui bus taip kaip *pridniestrovius*, Krymas arba dar kas nors. Atsirase kokia nors sala, kur bus, reikalaus savo nepriklausomybės.

12 priedas. Interviu su P1

Kaip vertinate šią šiuolaikinę Lietuvos imigracijos politiką trečiųjų šalių piliečių atžvilgiu? Kokio laipsnio, jūsų nuomone, yra imigracijos politikos kontrolė (per griežta, per laisva, ar pakankamai gerai sureguliuota)?

Įvairiais laikotarpiais buvo labai įvairiai ir aš šiandien jau girdžiu, kad norima grįžti prie kvotų. Kažkada jau buvo kvotos, buvo labai aiškiai apibrėžta, kad 800, buvo 1000. Po to, kai emigracijos mastai pasiekė didelius skaičius, tai paprasčiausiai fiziškai trūko darbo jėgos, tai tos kvotos buvo pro pirštus žiūrimos, nebuvo jos ir nustatomos. Bet gyvenimas vis vien rodo, kad reikėtų reguliuoti, ypač trečiųjų šalių žmonės, nes neaišku, kas atvažiuoja ir kokiais tikslais. Girdėjau, kad Vyriausybė ruošiasi įvesti, man atrodo trijų tūkstančių kvoto, ar kažkokia panašia. Tai turės būti įstatymas.

Manau, kad kai kuriose vietose migracinė politika tikrai galėtų būti lankstesnė, jeigu yra didelis poreikis, žmonių, kurie dirba kvalifikuota, bet nacionaliniam saugumui ne taip svarbiu.

Manau, kad koks mūrininkas tai kreivai plytos nepadės ir tas namas nenugrius, tai kai kuriais atvejais. Bet vėlgi yra tokių atvejų, kaip kad mobilumo paktas, kuris buvo svarstomas EP, tik kad jį atidėjo. Tai yra dempinginiai dalykai, mūsų vairuotojai neina dirbti tolimųjų reisų vairuotojais. Nonsensas, kad vairuotojas, dirbantys tolimuosiuose reisuose, važinėjantis po visą Europą, negrįžtantis savaitėmis namo, nakvojantis automobilyje, neuždirba, negauna to, ką gauna uždirbantis Lietuvoje. Jiems išmokami pinigai dienpinigių pavidalu, nuo kurių nemokami mokesčiai, įmokos ir jų socialinės garantijos nulinės arba labai mažos ir ateityje bus pašalpur ir kompensacijų prašytojais. Tai mes auginam tokius žmones ir dalis lietuvių vairuotojų spjovė į tokią politiką ir išvažiavo dirbti į kitas šalis, bet ir už normalų atlyginimą ir normalias sąlygas. O pas mus didžioji dalis vairuotojų jau yra ukrainiečiai, baltarusiai, bulgarai, rumunai. Tikrai lietuvių ten vienetai. Ir dar gauna tas verslas dideles pajamas, kai kalbam apie BVP, bet kai reikia dalinti, tai pasiima tik keli firmų darbuotojai, o ne visi. Tai aš palaikau tą mobilumo paktą, nes panašiai buvo ir su paslaugų direktyva. Paslaugų direktyva irgi Lietuvos vyriausybė buvo užėmusi tokią poziciją, kad ne darbuotojų interesus apginti, o verslo interesus apginti.

Mano galva imigracinė politika turi būti lanksti, prisitaikanti prie ekonominių poreikių, bet aišku neužmirštant ir apsaugant ir mūsų darbo jėgą, kad būtų apsaugota ir nebūtų dempinguojama jų darbo jėgos kaina įvežant iš trečiųjų šalių žmones.

Užsiminėte apie kvotas, o neatsitiks, kad kvotos pakenks tiek ekonominiam augimui, nes verslas negalės plėstis, tiek galų gale ir demografiniams šalies rodikliams?

Tai verslas. Jeigu tas verslas normaliai moka mokesčius valstybei ir jis visa visuomenė iš to išlošia. Bet kaip mes žiūrime į mokestinę sistemą, kad Lietuvoje mokesčiai kapitalui yra mažiausi ES, tai mes paprasčiausiai kuriam turtingų žmonių klubą. Mes nekuriame gerovės valstybės daugeliui žmonių ir tada prisidengiam kaip ir su mobilumo paktu, kad nukentės verslas, liks be darbo vietų. Bet aš tą girdėjau su paslaugų direktyvą prieš 5 metus., buvo analogiška kalba. Bet EP nenusileido naujosios šalims ir nubalsavo. Ir šiandien lietuvis dirbantis statybininku Norvegijoje, bent jau minimalų Norvegijos statybininko atlyginimą gauna, o ne lietuvišką minimalų. O tai yra skirtumas 4 kartus. Dažnai yra paprasčiausiai piktnaudžiaujama, manipuliuojant skaičiais.

Kalbant apie demografiją, tai jei mes kalbam apie lietuvišką demografiją, o ne apie kad atvažiuos iš trečiųjų šalių ar dar toliau ir čia įsikurs ir gerins demografiją, tai tada iškyla kitos problemos, su kuo susiduria šiaurės šalys šiandien. Norvegija, Švedija. Dėl didelės imigracinės politikos, jie dabar turi kitų problemų.

Galėtumėte konkrečiai įvardinti problemas?

Nedarbas, nusikaltimai, visi kiti dalykai, kurie vyksta tose šalyse. Radikalių partijų atsiradimas, lozungai Norvegija norvegams arba Švedija švedams, tai čia yra pasekmė siekiant ekonominio tikslo, kai įsileidi ir atsiveži ir neužsiimi kultūrinio ir kitokiu integravimu tų žmonių. Ir tu darai tokius dalykus, kai teko matyti 30–40 km. Nuo Stokholmo, kur visas miestas yra bosniai, pakistaniečiai, somaliečiai. Po to ten atsiranda didelis nedarbo lygis, jų gimstamumas yra ženkliai didesnis nei vietinių gyventojų ir tada susiduriama su problema, kaip su tais naujais šūkiiais kovoti. Ir dažniausiai šaukštai po pietų, ką matau iš pranešimų, kurie eina iš ten.

Kiek kaip politikas, kiek Jūsų partija ar bendrai kolegos Seime priimančios įstatymus atsižvelgia į galimybę imigrantams paveikti šalies politiką?

Visiškai įmanomas dalykas, kad imigrantai paveiks rinkimus, nacionalinės partijos nėra nieko naujo visose postkomunistinėse šalyse, pavyzdžiui, atvažiuoja į svečius Rumunijos parlamentarai kitą savaitę ir pas juos kaip tik mano kolega, pas juos komisijoje buvo vengras. Ir vengrai irgi turi kvotą ir automatu gauna kvota 2 ar 3 vietas parlamente. Tai tada po 20 ar 30 metų tikrai išlystų, o jau tas integracinis į normalias partijas, o ne nacionalines, tai tas užimtų daug ilgesnį laikotarpį. Mes matom, kad prancūzų ar britų partijose. Ir pas leiboristus, ir pas konservatorius mes galime pakistaniečių, indų, kitų šalių piliečių matyti. Bet nėra atskirai indų partijos. Tai yra ilgesnis polinės brandos etapas.

Man teko stebėti diskusiją TSPMI, kai paklausė, ar įsivaizduojat, kad Tomoševskis galėtų būti išrinktas Lietuvos prezidentu. Taip sako, įsivaizduoju, jei jis būtų socdemų, konservatorių ar liberalų partijos narys, o ne lenkų rinkimų akcijos. Nes tai yra tam tikram regione turi įtaką, bet šalies mastu tu negali daryti įtakos. Aš džiaugiuosi, kad tas įsiliejimas vyksta ir šių metų savivaldos rinkimai, kad lenkai mažiau gavo, nes būtent, nes mūsų sąrašė ir pas kitus yra jų. Žmonės pradeda suvokti, kad nacionaliniu pagrindu partijos neturi aiškios ateities, egzistenciją gali turėti, bet rezultatai tik atskirai paimtoje savivaldybėje.

O kaip žvelgiate trumpuoju laikotarpiu į šią situaciją. Pavyzdžiui, savivaldos rinkimus ir jų galimą eigą esant nemažam skaičiui imigrantų?

Čia ne nacionaliniai rinkimai, čia gali dalyvauti, bet mes visai neblogą pavyzdį turim Visagine. Galime matyti, kokie procesai ten vyksta, tai žmonės, kurie asimiliavosi per 40–50 metų, bet vis vien. Jei aš gyvenčiau Anglijoje ar Prancūzijoje ir aš dalyvaučiau lietuvių bendruomenėje ir jei būtų galimybė balsuoti, tai aš balsuočiau už bendruomenės žmogų ir ne todėl, kad aš nacionalistas kažkoks, bet paprasčiausiai man tai kultūriškai, bendruomeniškai suprantamas dalykas.

Jums nemažai tenka įvairiose formatuose prisiliesti prie šios politikos kūrimo užkulisių. Kokie veikėjai (tai gali būti tiek politikai asmeniškai, tiek įvairios organizacijos) bando aktyviausiai prisidėti prie šio proceso?

Labiau verslininkai, lobistai. Verslas. Kiek man teko susidurti dėl kvotų didinimo. Vienu metu lietuviai pamėgo kinų virtuvę ir iš tūkstančio atvežtų buvo 500 kinų virėjų. Čia realūs skaičiai. Tai tada jie pradeda vaikščioti ir pasakoti, ir dabar tas procesas iki 10 metų. Tai tas pats Visaginas, siuvimo fabrikas, vietnamietės, laosietės, po 40 žmonių pusmečiui atvežama ir dirbama. Tai čia ne politikų noras atvežti, bet verslo. Jie turi užsakymų, sukuria pridėtinę vertę ir sukasi tokiu būdu. Jei į Visaginą 100 km spinduliu bando atsivežti. Bet vėl ten darbas intensyvus, sunkus, o atlyginimas šiek tiek daugiau už minimumą. Lietuvaičiai mato, kad net ir neturėdami tokios kvalifikacijos jie gali užsidirbti daugiau ir išeina. Ir tada skundžiasi, kad nėra vietinių darbuotojų. Taip yra su siuvėjais, vairuotojais, laivų suvirintojais, nes Klaipėdoje labai daug ukrainiečių ir vietnamiečių ir kt. suvirintojų. Nes laivų gamyba tai yra sunkus fizinis darbas, ir sveikatai ne pats geriausias darbas su aparatu visą dieną.

Gerai žinau Akmenę. Lietuvos gydytojų neprisišauksi, gyventojai gyvena, ligos juos puola, gripas ateina, kažkas turi juos priimti, kažkas turi juos priimti. Ir tada meras pasikviečia 8–10 gydytojų, jie įsikuria ir paslauga suteikiama.

Vietinis vadovas irgi turi sudaryti sąlygas gyventojams gauti paslaugas ir jis tada tuo naudojasi. Politiko tada invazija į imigracinę politiką, ne verslo. Pats meras supranta, kad kitaip neišsisuks.

Kaip pavyksta rasti sutarimą imigracijos klausimu su skirtingais politikais bendraujant nefiksuojant kameroms?

Vis vien yra žmonės kiekvienas savaip supranta. Pas mus radikalės dešinės nėra, bet talibano atstovų yra Seime. Tai jie iškart mato grėsmes dideles, net ir šeimų susijungimo klausimu užima labai griežtas pozicijas ir kvotų. Tai yra skirtingos pozicijos ir grėsmes skirtingas mato. Bet tuo klausimu tai nėra pirmaeilė Lietuvos problema ir niekas to nejaučia. Tai nepasakyčiau, kad tam daug dėmesio skiriama. Yra pavieniai žmonės, kurie domisi, žino.

Net ir dėl to pačio mobilumo pakto, kiekvienas jį supranta skirtingai. Aš jį suprantu, kad mūsų darbuotojai, pirmiausiai Lietuvos, kad jie turėtų uždirbti normalų atlyginimą, jie turėtų normaliai uždirbti, draustis, dalyvauti bendroje draudiminėje sistemoje. Nes šiandien įmokos leidžia mokėti dabartiniams pensijoms, tai jeigu mažas įmokas moka, tai ir pensijos mažos. Bet ir jis už save labai mažai moka ir ateis laikas, kai jis gaus mizerinę pensiją ir tokie kaip jūs dabar tada mokės jiems kompensacijas. Ir mobilumo pakte aš pirmiausiai matau žmones. Dabar kažkas iš dešinės mato verslą ir sako, kad viskas sustos. Ir jiems žmogiškas faktorius beveik nežaidžia. Ir aš sakau, jei mokėtumėte normaliai Lietuvos vairuotojams, tai tada jie dirbtų čia ir nereikėtų važiuoti į kitas šalis ir tada nereikėtų atvežti 3000 vairuotojų iš Ukrainos. Tai mano imigracinė politika, taip, jeigu reikia. Bet kai mes dirbtinam išstumiam Lietuvos darbininkus iš rinkos dempinguodami jo kainą, tai aš prieš tokią imigracinę politiką, nes čia ne imigracinė politika, o dempinginė politika. Gaunant didesnius pelnus. Nes Europoje už tą pačią paslaugą jie gauna tokius pačius pinigus, tik tai sąnaudose vienas dalykas mokėtų vairuotojui 3000 eurų, o kitas 550 eurų. Ir dar nuo tų 550 jis pats susimoka Sodrą ir visą kitą. Ir visos bapkės lieka šeimnininkui. Tai aš pažiūrėsiu, kokie pelnai liks toms kompanijoms. Anksčiau dar turėdavo nuo tų 550 sumokėtų Sodros ir sveikatos mokestį, o dabar įmonės gali to ir nemokėti.

Kaip manote, ar Lietuvos politinės partijos turi pakankamai pagrįstą ir išanalizuotą poziciją imigracijos politikos klausimu?

Tai Jūs galite pažiūrėti programas ir geriausiu atveju rasite du sakinius. Nesvarbu kokios partijos. Nes tai nėra aktuali tema. Galbūt kažkiek aktualu buvo, kai kvotos ES pabėgėlių buvo pasidalintos, bet čia pabėgėlių, ne imigracijos. Tai ją bandė partijos kažkiek sutapatinti su imigracijos politika. Kažkokia diskusija. Bet kai pamatė, kad tie pabėgėliai patys pasisamdo autobusą ir išvažiuoja į Vokietiją oficialiai. Ir jų vieną kitą pagauna ir gražina, o jie ten ištirpo. Tai apie imigracinę politiką daugiau ir nekalbama. Kol kas Lietuva nėra tokia patraukli šalis, ypač jau išpuikusiems Tolimųjų šalių, Afrikos šalių žmonėms, kurių giminės gyvena žymiai ekonomiškai pažengusiose šalyse Vokietijoje, Skandinavijoje, jie turi savi diasporas. Tai jiems žymiai naudingiau važiuot ten. Pas mus ukrainiečiai, nes ten karo zona, didelis nedarbas, kas pas mus buvo prieš 25 su biškiu metų, tai pas juos dabar tas. Tai jie užtvindė visą Lenkijos, Slovakijos, Lietuvos pakankamai, Latvijos. Tai visur jų tūkstančiais.

Užsiminėte apie pabėgėlius. Ar Lietuva turėjo savo poziciją formuojant pabėgėlių problemos sprendimą ES, ar daugiau laikėsi bendros srovės nuotaikos?

Ne, vyko derybos, derėjosi. Mūsų prioritetas buvo toks, kad mes turim prisiimti dalį atsakomybės, kurią ištiko visą Europą ir mes turim tuo pasidalinti. Aišku, kad bet kas čia neatvažiuotų. Buvo pakankamai stebima, žiūrима, net ir kalbamasi su tais žmonėmis.

Kiek aktyviai veikia profsąjungos darbo imigracijos klausimu? Kokį jų indėlį galima įžvelgti?

Profsąjungų veikla galbūt segmentiška. Kai išskyla klausimai dėl vairuotojų, tų pačių siuvėjų. Dabar tas mažiau. Dabar tik su vairuotojais daugiau keliamas klausimas.

Kas jūsų nuomonė turi didesnę įtaką įstatymų leidėjams profsąjungos ar verslo lobistai priiminėjant imigracijos įstatymus?

Vadovavau komitetui ne vieną kadenciją ir aš noriu pasakyti atvirai, kad Lietuvoje su imigracinę politiką didelių diskusijų nevyksta. Tai yra tokie segmentiniai, fragmentinės diskusijos, kartais labai paviršutiniškos. Aš žinau, kas domisi, kas ką gali pasakyti. Tai pasakyti aiškiai, kad valstybė turi imigracinę savo politiką, tai jos nėra. Tai yra fragmentiškai sprendžiam. Iškyla problema, sprendžiam. O kad kalbėti, kaip jūs sakot, o kas bus po 20 metų, tai niekas negali pasakyti, nes taip toli negalvoja. Strategiją kuria ir tai penkiems metams.

Kaip vertintumėte skirtingų verslą atstovaujančių interesų grupių vienybę siekiant atviresnės imigracijos politikos?

Neturi. Jie netgi blefuoja, pasakyčiau, kad ir vakar komitete buvo atėjęs iš Linavos atstovas, kuris sako, žinot, Jūs neprimeskite mums visko, pas mus tik 550 įmonių, o Lietuvoje jų 1 500. Įmonė turi 1 ar 2 automobilius, kažkas turi 550 ar 600. Jie nenori prisiimti atsakomybės, jeigu jie prisiima atsakomybę sau, tai tada už visą sektorių. Tai jie du metus kankina profsąjungą, kaip čia negalima, kaip čia jie negali prisiimti, kaip jie stengiasi ir nieko nedaro. O kai Europa pamato, kad visiškas šnipštas, reikia iš viršaus imtis reguliavimo, jeigu viduje nesigauna, tai tada jie supyskta. Jiems gal jo ir nereikia. Aplamai, Lietuvos darbdaviai skirtingai nuo Vakarų, kurie prisiima atsakomybę ir pasirašo kolektyvines, šakines sutartis, turint omeny darbo užmokestį ir kt. socialines garantijas, pensijos draudimą. Tai pas mus nenori prisiimti atsakomybės, mes vaidinam viršininkus, bet normalus dialogas tik trišalei taryboje pasiginčija. Bet Vokietijoje, Olandijoje viskas eina tik per sutartis. Ten pasirašoma ir mažiau kyla galvos skausmo parlamentui, vyriausybėms, nes tarpusavyje sutariama. O pas mus to nenorima. Jau geriau išsiskaidyti ir turėti 100 visokių asociacijų, negu būti atsakingiems.

Kaip manote, kiek visuomenės nuomonė imigracijos politikos klausimais daro įtaką verslo asociacijų/profsąjungų pasirenkamai strategijai siekti atviresnės/uždaresnės politikos trečiųjų šalių asmenų atžvilgiu?

Aišku, kad veikia. Pasižiūrėkite paskutinius pranešimus dėl mobilumo. Prarasim darbo vietas, sukuriame didelį BVP šalies. Tai parašykite, kaip jį pasidalinat. Nes antraštės, kad Europa blogietė, bet kad 1/3 biudžeto iš jos gaunam, tai viešai pareiškama, kad tai yra blogis. O paskui atsiranda skeptikai. Bet pamirštama, kad mes sėdim ant šakos, kuri labai stipriai finansuojama ES. Jeigu dabar reikėtų vieną trečdalį iš kažkur pasiimti, tai visiems sumažinto finansavimą visiems, atlyginimus taip. O neatsakingai sakoma, kad Europa nori mus apiplėšti. Tai čia visuomenės veikimas, visuomenė nesidomi, perskaito antraštę, kad Europa smaugia, kad ES leido, tai visuose susitarimuose yra atsakingų Lietuvos pareigūnų parašai. Nėra, kad Europa ima ir už gerklės krato. Tai yra psichologinis visuomenės apdirbimas, net ir tokiais subtiliais klausimais kaip imigracija.

Kiek stipriai svarstant imigracijos politiką yra modeliuojami atvykėliai pagal jų tautybę?

Yra to nemažai, bet aš nedaryčiau tokios prielaidos. Galbūt kaip ir ukrainiečiai, taip ir rusai atvažiuotų. Vienas dalykas Revolut su šiuolaikinėmis technologijomis ir duomenų surinkimu kaip Huawei per 5G. Niekas nežino, ar visi duomenys eina tik į vieną serverį, ar iškart į du. Tai su naujomis technologijomis. Tai jei reikia sukti baranką, tai nežinau, ar čia šnipai dirba veždami lietuvišką prekę, ar vidury Europos perveža prekes. Visada yra grėsmės, kai yra interesai, bet tam yra struktūros, kurios turi tuo užsiimti. Išgirstam, kad pagavo šnipą, bet kai išgirsti, ką jisai darė, tai juokingi tie šnipai. Mes skaitėm knygoje kitaip apie šnipus.

Nemažai grėsmių atvėrus duris imigracijai jau įvardijote, tačiau kokias grėsmes valstybė ir Jūs asmeniškai matote susijusias su saugumu, o galbūt tokių grėsmių nėra identifikuojama?

Lietuva pasitvirtinus savo nacionalinio saugumo grėsmių dokumentą. Ten yra 14 grėsmių įvardinta, šešios yra karinės, o likusios 8 tokios civilinės, visuomeninio gyvenimo. Tai ten įvardintas ir šitas dalykas. Skurdas ir atskirtis įvardinta

kaip viena didžiausių grėsmių, nes jokie šautuvai nepadės, jei didžioji dalis žmonių pasakys, kad nusibodo tai gyventi ir nori ten grįžti į Šiaurę, Pietryčius ar kitur.

Tai reikia matyti visą, kad jei mes privežam pigesnės darbo jėgos iš trečiųjų šalių, mūsiškiems mokam mažiau, kad jie toliau migruotų. Kalbant apie demografiją, pagaliau balansas nusistovėjo. Tai čia yra nacionalinis saugumas. Kitu atveju mes galim tokiais tempais visiškai gyventojų sudėtį pakeisti, jeigu po 50 tūkst. kasmet įvažiuotų imigrantų.

O iš įvairių tarnybų, ar gaunate informacijos susijusios su imigracijos grėsmėmis?

Gaunam, jeigu tik paliečia šitą temą, iškart yra žmonių, kurie šitą pasako.

Kaip vertinate užsieniečių integracijos galimybes Lietuvoje? Ar jiems sudarytos geros sąlygos, skatinančios tiek atvykti, tiek integruotis būnant čia?

Integracinę politiką mes turime, ar ji gera, ar bloga, aš negalėčiau pasakyti. Matyti, ji netenkina. Įvertinčiau taip, kad ji ne tiek kaip pati politika, jų įtraukimo ir pritaikymo visuomenėje, bet kiek mūsų ekonominis pajėgumas mokėti didesnes išmokas ir t.t. Visi jie su mobiliais telefonais, jų giminių prisėta visoje Europoje, arba draugų, arba iš to pačio kaimo. Tai jie susiskambina ir žino, kokių išmoka kas gauna Vokietijoje, Olandijoje arba Švedijoje. Ir kai žino, kad čia. Tai jie labai greit persiorientuoja. Teko lankytis ir prieglobsčio prašymo punktuose ir Rukloje. Tai pavieniai žmonės integruojasi ir išmoksta kalbą. Geriau blogiau, teko bendrauti su ne vienu afganistaniečiu ir pakistaniečių ir iš Afrikos kažkas buvo.

Bet jeigu kalbėtume apie darbo migrantus, nes dabar paminėjote pabėgėlius, kurių integraciją reglamentuoja įstatymas?

Darbo migrantams nesuteikiame, netgi teko pačiam kalbėti ir pasiūlyti Ukrainos ambasadoriui, kai čia jų daug atvažiavo ir buvo daug pažeidimų, ypač, statybos sektoriuje, kur nemokėdavo atlyginimų, gyvendavo vagonėliuose po 10 žmonių, tai mes ieškojome kaip informacija, kur jie gali kreiptis. Tai aš siūliau, kad Darbo inspekcija paruošia skrajutes ukrainiečių kalba, jas paliko ukrainiečių bažnyčių, kur jie gali pasiimti. Kad nebūtų, kad kaip lietuvius atveždavo į vištides Anglijoje, uždarydavo, atimdavo pasus, kad tas pats neįvyktų čia. Bet čia yra iš patirties ir praktikos. Jiems išduodamas trumpalaikės vizos, tai todėl ir politika galbūt yra nereikalinga daryti, nes yra visiškai kitas tikslas, tai yra laikinai užimti darbo vietas, nes darbuotojų čia nėra. Ir darbas terminuotas. Šioje vietoje reiktų daugiau šviesti, ką dar Skandinavijoje, kur teko mokytis. Tai jie visų tautų atvykėliams ruošdavo brošiūras, ką darydavo profsąjungos, kur kreiptis, kada kreiptis, ką turi gauti, kokias garantijas. Elementarias žinias, kurios leistų, kad jie nebūtų vergais čia padaryti. Čia reikia darbo migrantams, o ne pasakoti apie Lietuvos kultūra, geriausias alaus rūšis ir kur geriau ką nusipirkti. Čia jų asmeninis reikalas.

Kiek tokia imigracijos politika yra susijusi tik su pačių imigrantų noru trumpalaikiam darbui atvykti, o kiek politikai prisibijo visuomenės reakcijos?

Vėlgi, Akmenei integracijos politika puikiai vyksta. Pasikvietė, suorganizavo kursų, išnuomavo patalpas, skyrė kur gyventi. Išmokė visus. Tai jeigu tai yra reikalinga, ilgalaikiai, atvažiavo čia ir galbūt liks, tai politika ir atsiranda. O sakau, kadangi ekonominiai laikini migrantai, atvažiuoja užimti darbo vietas. Bet su laiku, manau, kad tikrai dalis tų ukrainiečių nusės čia. Ir tada iškils, tai galbūt ta politika kažkiek turėtų būti nubrėžta.

Sakote, jog dalis nusės. Galbūt politikai nevykdo integracinės politikos, kadangi bijo, kad integravus užsieniečius jie čia norės pasilikti?

Yra tokios kalbos, kai diskusijos vyksta, sako ir taip. Bet vėl, jeigu mes žiūrime mūsų tas programas, tai kokia kryptimi mes vystomės, Jeigu darome fintech, tai mums vienokių reikia pritraukti, ar mes sugebėsime tiek jų priruošti aukštos kvalifikacijos IT, biotechnikų, lazeristų, tai kaip daro visos protingos šalys vilioja iš visur tokiu darbuotojus.

Tiek teorija, tiek ir praktika rodo, kad tokiu atveju valstybės politika turėtų būti suinteresuota integracijos politika, nes tokiems darbuotojams ji yra kur kas svarbesnė, nepritariate tokiam požiūriui?

Kiekviena firma užsiima savimi. Valstybė, ne. Tokios nėra dėl masto, mastas yra mažas ir todėl sutelktos nėra. Net partijų programoje vienas du sakiniai. Visi galvoja, kad padarysim grįžimo Lietuvos darbuotojų programas, varpeliais skambinsim ir kviesim sugrįžti ir taip išsispręsim savo ekonominio vystymosi klausimus.

Ar reemigracijos skatinimas ir noras prisitraukti aukštesnės kvalifikacijos darbuotojus neprieštarauja vienas kitam?

Ne, abu dalykai vyksta labai vangiai. Kiek atvyksta? Viską gali pasižiūrėti, tai nėra ta kritinė masė, kuri gali kažką pakeisti. Tai fragmentai užpildantys vieną ar kitą nišą.

13 priedas. Interviu su P2

Kaip vertinate šiandieninę Lietuvos imigracijos politiką trečiųjų šalių piliečių atžvilgiu? Kokio laipsnio, jūsų nuomone, yra imigracijos politikos kontrolė (per griežta, per laisva, ar pakankamai gerai sureguliuota)?

Aš manau, kad ji gal ir nėra bloga, bet blogai, kad nėra lietuvių reemigracijos politikos, nes aš esu rinktas tų lietuvių ir yra daugybė priemonių, ar tai Izraelyje, ar tai Airijoje, geriausiai egzistuojančių, kurios aktyviai skatina grįžimą. Dabar jeigu mes aktyviai to nedarome, tai faktiškai mes su savo imigracijos politika darome, kad imigracijos politika toliau skatintų mūsų emigraciją į Vakarų, nes mes užiminėjame pigesne darbo jėga lietuvių vietas, kurie išvažiuoja.

Aš neturėčiau nieko prieš su dabartine imigracijos politika, kuri galėtų būti dar labiau rafinuota, mes turime kaip valstybė žinoti, ko mums tiksliai reikia, o ne įsileisti bet ką. Iš esmės kaip yra Amerikoje ta žalia korta, tai yra labai racionalus sprendimas, kokių specialybių reikia kokiam sektoriuje. Valstybė apsisprendžia ir tada ieško tų žmonių. Jeigu mes kauptume tą protą, tam tikras lėšas stiprintume.

Bet esminė bėda yra aktyvios reemigracijos politikos nebuvimas, praradus milijoną lietuvių. Lietuvių grįžtančių skaičius mažėja, pas mus imigracija didėja užsieniečių didėjančiais skaičiais. Ukrainiečiai, baltarusiai, rusai, daugiausia ukrainiečiai. Ir iš esmės mes sudaroma didesnę spaudimą mūsų pačių emigracijai, jeigu mes tą procesą valdytume per lietuvius, tada nekeltų tokių grėsmių imigracijos politika.

Plius dar yra vienas aspektas, aš šiandien kalbėjau su VRM vadovybe, mes nelabai išmokome skirti politinius pabėgėlius nuo kitokių migrantų, kadangi mes esame pafrontės valstybė, mes dažnai susiduriame su režimų nuskriaustais žmonėmis, bet mes juos traktuojame dažnai kaip paprastus imigrantus ar pabėgėlius, bet labai sunku Migracijos departamentui identifikuoti, kur yra režimo nuskriaustas žmogus. Dažnai įsiklauso į režimo argumentus negu į disidentų ar mūsų politikų kovojančių už jų teises. Bet čia atskira maža tema.

Labai daug dėmesio skyrėte reemigracijos temai bei tam, kad įsileidžiant migrantus būtų dempinguojami atlyginimai. Kiek yra pastebima kitokių grėsmių, kurios prilaiko imigracijos politikos durų platesnę atvėrimą?

Aš matau didelę politinės radikalizacijos grėsmę, kuri gresia ir mano paties partijai. Mes dabar esame įsitaisę centro dešinės pusėje ir įsitvirtinę kaip didžiausia partija, bet aš matau ir manau, kad ateityje gali atsirasti radikali dešinėsios partija kaip ir nemažai, kur Europoje. Kuri bus prieš Europą, dažniausiai prieš JAV, dažniausiai už Rusiją. Tai to nacionalizmo, kuris yra daugiau skaldantis ir leidžiantis mus valdyti trečiai kaimynei, aš bijau. Nes didesni imigrantų iš Rytų skaičiai, ar iš tolesnių rytų, tai iššauktų. Kol kas tie skaičiai nėra dramatiškai, dauguma ukrainiečiai, kuriuos šiaip mes mylime, bet jei jų bus dar daugiau ir ta tendencija didės, tai ta radikalizacija Lietuvoje stiprės.

Jūsų kolegos A. Ažubalis ir L. Kasčiūnas paskelbė tekstą, jog Vilniaus rajone, kuriame valdžioje yra Lenkų rinkimų akcija, lietuviai yra engiami. Kiek politikai turi nerimo, kad tokios situacijas gali kilti ir ateityje įsileidus pakankamai daug, pavyzdžiui, ukrainiečių?

Jie jau yra simptomas tos ligos, kuri gali didėti. Jų pasisakymai demonstruoja, kad politinė terpė yra imli tokiam radikalizmui. Ar Juozaitis, ar Radžvilas panašią ideologiją iš esmės stumia. Bet aš manau, kad jie daro didžiulę klaidą, nes tokiais pasisakymais jie kaip tik sukuria ir įpila žibalo į ugnį tam pačiai Tomaševskiui prieš rinkimus. Tai jie padarė rinkiminę akciją Tomaševskiui vakar vietoje to, kad padėtų mūsų partijai įsitvirtinti, ką mes darome ir aš pats pasisakiau priešingai kaip dėl raidžių. Ir Kubilius dirba su gegužės 3 d. Konstitucija, mes bandome politiškai juos priimti po savo sparnu, galima sakyti, ir aš sakyčiau, kad kaip tik reikia daryti kaip Kubilius ėjo į Šalčininkus, ten stiprinti mūsų partijos žmones. Lenkų kilmės Lietuvos žmones, juos labiau traukti. Ar tuos pačius ukrainiečius jau tapusius piliečiais traukti į savo pusę. O ne leisti jiems nacionaliniu pagrindu radikalizuotis viduje ir atitinkamai iš mūsų pusės tokiems pat radikalams kurti dešinės pusės radikalias ideologijas, kurios yra labiau skaldančios ir kaip sakiau, kad visos jos yra labai

palankios Kremliai. Kremliai labai mėgsta tuos radikalius judėjimus ir į juos investuoja politiškai bei finansiškai tam, kad neleistų tokiems provakarietiškiems dešiniesiems dar labiau savo šalis integruoti į Vakarų ir savo santykius su kaimynais gludinti, stiprinti. Su ta pačia Lenkija, Vilniaus ir Varšuvos ašį dar labiau ryškinti iki strateginių partnerystės kaip kažkada būdavo. Kam tas pats Ažubalis kūrė labai daug problemų, kai pats buvo URM ministras.

Minite baimę, kad imigracijos augimas gali lemti radikalią dešinės partijų atsiradimą. O egzistuoja baimė ir politikų yra vertinama, kad gali nacionaliniu pagrindu susikurti partijos ateityje?

Aš manau, kad čia nacionalinio saugumo požiūriu nėra gerai. Žinant, kad yra mažumos, žinant, kad mes turime kaimynus, gana agresyvus ir kad jie tai išnaudos, tai bet koks nacionalinės partijos atsiradimas bus dar vienas Kremliaus instrumentas, nukreiptas prieš Lietuvą. Tai aš manau, kad taip neturėtų būti, kad mes patys turėtume integruoti kitos kilmės Lietuvos piliečius, suteikti jiems platformą ir rūpintis jų problemomis. Negesinti tų gaisrų, nereaguoti, bet patiems pro aktyviai stengtis tas problemas išspręsti ir neduoti jiems eterio. Pavyzdžiui, išspręstume pavardžių klausimą, lentelių klausimą, tai Tomaševskis, ko gero, netektų pusės savo politinės bazės ir mes perimtume daugybę lenkų pusės. Aš, sakyčiau, kad jau dabar 50 proc. lenkų kilmės piliečių kaip Okinčicas ir pan. yra mūsų pusei. Tai mūsų tikslas juos padaryti savo kūnu, kad visų tautiečių, visų kilmės piliečiai būtų mūsų centro dešinėsios atstovai. Tuo labiau, kad jie yra labiau dar net konservatyvesni už lietuvius paprastai, ką rodo ir jų lankymas bažnyčios. Aš sakyčiau, kad jie galėtų sustiprinti tą mūsų konservatyvumą, jeigu mes žaistume protingiau.

Kiek veikia skirtingos interesų grupės darbo imigracijos klausimais?

Gan smarkiai verslas veikia. Gan nevalstybiškai. Nors negalima pasakyti, kad visas verslas taip mąsto. Dalis verslo bet kokia kaina siekia įsivežti iš trečiųjų šalių, nes jiems reikia pigios darbo jėgos, kuri labai dažnai netgi patenka į šiuolaikinės vergystės spąstus. Negauna netgi minimumo, kas turėtų priklausyti čia dirbantiems žmonėms ir žiūri labai siaurai. Bet savo ruožtu valstybė platesnės vizijos ir neformuoja. Tai kol valstybė neformuoja, tai aš suprantu verslo grupes, kurioms reikia kad mašinos suktųsi. Bet jos tas mašinas galėtų visų pirma nukreipti į lietuvių sugrąžinimą, kuris užtikrintų didesnę atlyginimą visiems, mūsų tautos gausėjimą ir jaunesnių žmonių sugrįžimą. Labiau išsilavinusių, geriau mokančių dirbti, tolerantiškesnių, demokratiškesnių, kas galų gale ir politinį elitą atnaujintų. Tai aš manau, kad verslas ir politikai turėtų sutelkti jėgas būtent šita kryptimi. Susigražinti lietuvius.

Kiek profsąjungos bando veikti šią politiką?

Manau, kad jos pakankamai silpnos Lietuvoje. Ir jos grynai žiūri savo interesų. Kiekviena profsąjunga žiūri savo profesinių interesų, kai kurios žiūri į Rytus, kai kurios tik savo interesų, bet nemanau, kad jos mąsto valstybiškai.

Kokie profsąjungų interesai?

Labai įvairūs. Daug tų profsąjungų, kiekviena gina savo tiltelį, savo varpinę. Bet nemanau, kad jos mąsto valstybiškai.

Įmanomą suderinti pakankamai atvirą imigracijos politiką ir lietuvių sugrąžinimą tuo pat metu?

Manau, kad taip. Visada bus darbai, kurie lietuviai jau nebe norės dirbti arba neužteks smegenų tam tikrose vietose, kur mes plėtojame ir norim užtvirtinti lyderystę. Ar tai būtų fintech'as, ar kokie nors auto, moto reikalai, kur vokiečiai dabar investuoja ir jiems reikia, šiuo metu jau trūksta smegenų ir darbo rankų, kad plėsti savo investicijas. Ir mes bandome sukurti tinklus. Ir mums gal net reikėtų ukrainietiško protų, bet mums reikėtų veikti tikslingai. Tas prasidėjo ŠMM ir Ūkio ministerija pradeda atrasti tą bendravimą, bet aš manau, kad tai daryti reikėtų aukščiausiu, strateginiu lygiu.

Kiek kurdami imigracijos politiką įstatymų leidėjai atsižvelgia į galimų migrantų tautybę?

Aš manau, visą laiką mes turime labai atsargiai žiūrėti į iš autokratinių šalių, ar teroristinių šalių atvykusius piliečius. Labai turime rimtai juos tikrinti. Ir tas pilietybės atvėrimas buvo apsispręsta jo nedaryti į Rytų, o ne Vakarų. Bet ar tai pavyks? Tikėtina, kad referendumas neįvyks. Aš bijau, kad šitas eksperimentas taip ir sustos.

Kaip visuomenės nuomonė migrantų atžvilgiu veikia Seimo narių pozicijas?

Aš manau, kad kol kas veikia taip reaktyviai, neigiamai daugiau nei teigiamai. Skatina uždaramą tą, kas lietuviams yra priimtina. Vietoje to politikai turėtų formuoti stiprios Lietuvos įvaizdį, kuri pasinaudotų atvirumu, kuri pasinaudotų galią stiprinant. Bet tam reikėtų tokios atviresnės politikos.

Kaip manote, ar Lietuvos politinės partijos turi pakankamai pagrįstą ir išanalizuotą poziciją imigracijos politikos klausimu?

Manau, kad ne. Kiekviena partija sprendžia savyje. Mums kaip konservatoriams pavyko tą įtvirtinti, pavyzdžiui, kaip referendumu dėl pilietybės atvėrimo. Buvo daug vidinių kovų, bet mes apsisprendėme už tai. Liberalai galbūt natūraliai yra atviresni, bet nematau, kad kitos partijos tą turėtų. Valstiečiai, dominuojanti partija, ji daugiau skatina uždaramą negu atvirumą. O jei atvirumą skatina, tai daugiau Rytų atžvilgiu, mes nesam suderinę darbotvarkių.

Kaip vertintumėte skirtingų verslo interesų grupių vienybę siekiant atviresnės imigracinės politikos?

Išsiskaido, veikia pavieniui, po vieną ir tiesiog pavieniui bando pramušinėti savo interesus per Vyriausybę ir Seimą.

Klausimas pabaigai, galbūt išgirstate iš kitų politikų dalykų, kurie jų nuomone kelia grėsmę Lietuvai, jeigu imigracijos politika taptų atviresnė?

Aš matau neišspręsta lenkišką klausimą. Nes Lenkija mums yra šalis, per kurią mes einama tiesiai į Vakarų. Ir Lietuva nesugeba įveikti savo kompleksų, bandant savo klausimus išspręsti, ką rodo pavardžių ar tų lentelių klausimai. Aš matau uždaramą dėl pilietybės klausimo, ne visos partijos ir ne visi lyderiai už tai pasisako. Pavieniai žmonės, todėl ir rezultatas toks bus referendume. Nematau visapusiško noro visų partijų, galbūt išskyrus konservatorių paradoksaliai, dirbti su tą sugrįžtančių lietuvių politika. Ir nematau bendros vizijos, strateginiu lygmeniu įtvirtinti didesnės Lietuvos viziją tiek Vakarų, tiek ir Rytų kryptimi. Nėra bendro vaizdo.

Manote, kad nėra strateginės krypties ne tik imigracijos darbo jėgos klausimais, bet netgi ir reemigracijos?

Manau, kad taip. Manau, kad mes gal žodžiu deklaruojame tą supratimą. Yra priimta reemigracijos strategija, bet ji nėra įgyvendinama. Politinės valios trūksta jos įgyvendinimui, visi kiti prioritetai yra svarbesni.

Kaip vertinate užsieniečių integracijos galimybes Lietuvoje? Ar jiems sudarytos geros sąlygos, skatinančios tiek atvykti, tiek integruotis būnant čia? Akcentuojant darbo imigrantus, ne pabėgėlius, kurių integraciją reguliuoja įstatymas.

Aš manau, kad mes apskritai nesame tam baziniam lygyje pasiruošę tai bangai, nes mes net nesame pasiruošę mokyklų lygiu mūsų reemigracijai. Labai mažai mokyklų Lietuvoje, turbūt ant vienos rankos pirštų, kur tu rastum tas pereinamąsias klases, kurios paruošia reemigrantus įsiliejimui į švietimo sistemą. Lygiai taip pats ir pas mus, kiekviena mokykla, net kiekviena savivaldybė, pavyzdžiui, Belgijoje, kiekviena savivaldybė turi savo integracijos centrus, kur bet koks užsienietis gali kreiptis ir faktiškai nemokamai išmokti prancūzų kalbą. Ką padarė mano žmona ir daugybę kitų diplomatų sutuoktinių. Belgijoje dirbdami. Pas mus tokios sistemos nėra. Pamėgink kreiptis į, pavyzdžiui, Naujamiesčio seniūniją būdamas ukrainiečiu ir sakydamas aš noriu išmokti lietuvių kalbos, tai tikrai nėra tokių kursų.

Kodėl nėra integracijos politikos?

Aš manau, kad bendro strateginio požiūrio trūkumas. Kaip pasakė man vieną kartą Egidijus Meilūnas, kaip mes įsivaizduojame Lietuvą? Jeigu mes ją įsivaizduojame kaip didesnę Lietuvą, turime tokią viziją apimtą visus savo piliečius išsisklaidžiusius pasaulyje ir kartu žiūrėti tokiu imperiniu žvilgsniu į savo buvusias teritorijas, tai yra LDK teritorijas, tai mes turėtume daryti viską, kad juos integruoti, sulietuvinti, kad jie taptų ilgainiui visi Lietuvos piliečiai ir kad Lietuva taptų 4 ar netgi 5 milijonų valstybė ir nuolat augtų. Tokią politiką turi Izraelis, Airija ir tai yra vienos iš galingiausių valstybių.

Man atrodo, kad dominuojantis požiūris yra tokios uždaros, provincialios Lietuvos, kuri gal iš šneka teisingai, bet nieko nedaro, kad tą didesnę Lietuvą sukurti. Be tam reikėtų strateginiam lygmenyje mąstyti kaip tą projektą išvystyti. Vienas dalykas jau minėjom tą reemigracijos politiką, kurios nėra, ta sugrįžtančios Lietuvos agentūra, kurią mes čia bandėm

savo rankomis kurti, bet be valstybės rankos mums jos nepavyks sukurti kartu su verslu. Kad ne tik pinigus medžioti užsienyje, bet ir žmones medžioti užsienyje, nes verslui reikia darbuotojų, mums reikia lietuvių. Bet lygiai taip pat gali imti kiekvieną šalį. Pavyzdžiui, Baltarusija. Pas mus yra Europos Humanitarinis universitetas, kur mes laviname iki europinio lygio Baltarusijos elitą ir jau iki 3000 tūkst. sielų jau išlavinom. Pas mus dirba įvairios Vokietijos (Audenauerio fondas), Amerikos (Freedom House, National Democratic institute, International Republican institute) jie visi dirba iš Vilniaus su Baltarusija.

Bet kur yra centras Lietuvoje, kuris matytų visą vaizdą, ko jis norėtų iš Baltarusijos, kaip ją įtraukti į Vakarų kaip dirbti su tai imigrantais. Lygiai tas pats ir Ukrainos klausimu. Kiekviena institucija dirba savo nuožiūra, pagal savo siaurą specifiką. Bet jeigu mes turėtume tokį strateginį. Buvo tokia vizija sukurti priešakinių tyrimų centrą, kuris ten 20–30 metų į priekį žiūrėtų ir mėgintų kurti tokią galima sakyti imperiją, bet na didesnę Lietuvos viziją. Tai aš manau, kad tą geriausia išvis daryti netgi prezidento lygiu. Kad prezidentas susikviestų įvairias institucijas ir nuolatos tuo rūpintųsi. Nuo istorinių dalykų, kuriuos mes dažnai atiduodame kitoms šalims. Iki identiteto kūrimo, mokyklos, studentai, protų pritraukimas. Galima sakyti čia ta sužlugusi regioninės lyderystės vizija, bet ją galima daryti. Mes esame regiono centras nuo viduramžių. Vilnius pats netgi tokį identitetą turi, bet ar Vilniuje gyvenantys politikai tai suvokia, ar jie kuria tai? Tą centrą. Ukrainos narystė ES ir NATO. Kol kas pavieniai žmonės su tuo dirba Kubilius, kiti, aš. Bet ar tai yra valstybės vizija?

Kas lemia jūsų įvardijamą provincialų požiūrį į imigraciją ir jos politiką šalyje?

Aš manau, kad dalinai okupacijos poveikis. Ta prasme, kad šiaip buvo išpjauti inteligentai, strategai, kurie mąstė ta valstybe plačiau. Ir okupacijos žala, mes esame labai stiprūs šiaip, galingi žmonės, transformuojantys visą regioną, bet mes savęs tokiais nelaikom, neinvestuojam į tą žmogišką stiprybę, tas vizijas panašias nuo pat pradžių. Neišspręsti istoriniai konfliktai, Vilnius – Lenkija. Lietuva iš esmės sukurti tokia mažavalstybinės, nacionalinės valstybės požiūriu. Bet mes galime žymiai plačiau pasižiūrėti. Tas pats Pilsudskio klausimas, kaip mes į jį žiūrime. Kubilius bando pasakyti, kad jeigu ne Pilsudskis, tai mes galėtume šiandien būti Baltarusija, jeigu jis nebūtų sumušęs komunistų. Taip, jis paėmė Vilnių, bet kartu mus apgynė nuo maro, kuris net Kauno Lietuvos nebūtų galimybė sukūręs. Tiesiog platesnės vizijos trūkumas, kurį rėmė įvairūs karai ir okupacijos. Mes iki šiol turime tą dvasinę traumą ir nesugebame. Tik mažuma politikų, strategų sugebėjo iš to pakilti. Bet tai dar netapo valstybės vizija, ta didesnė Lietuvos koncepcija dar netapo valstybės.

Minite visuomenę paveikusias traumas, kiek būtų galima sieti jų poveikį lietuviams su politikų galbūt esančiu nenoru sukelti papildomų aistrų liečiant tokias temas kaip imigracija?

Taip, perrinkimo yra. Politikai paprastai mąsto 4 metų kategorijomis, jiems svarbu išlaikyti Seimo nario kėdę, užsitikrinti sau gyvenimą ir patekti į kokią nors kitą, šiltesnę kėdę kaip kad EP ir ten išnykti. Bet jeigu mąstai valstybiškai, strategiškai ir valstybiškai mąstančių žmonių Lietuvoje yra mažuma. Ar sugebėsime kaip kad tas fenomenas 2K. Kirkilo ir Kubiliaus, iš kurio visi juokėsi. Tai yra pavyzdys tokio valstybinio mąstymo. Ar kiekviena partija sugebės pažvelgti ne tik per partinę prizmę, bet ir į valstybinę, ką jie daro. Ar sugebėsime susivienyti. Galbūt tokia galimybė atsiras.

Čia mano asmeninė nuomonė, jeigu sugebėsime 2020 metais kaip konservatoriai sujungti visas tokias liberalias demokratines jėgas prieš šitą provincialų valstietišką mąstymą, kuris yra uždaras. Tas pagoniškas elementas daro savo darbą. Ką Duginas ne vieną kartą minėjo kaip strategas, kad siekti tos pagonybės elemento kaip įmanoma, kad uždara ir mažą daryti. Nes jeigu lietuviai pradeda mąstyti plačiau ir daugiau, tai iškart grėsmė kyla Rusijos imperializmui. Jeigu mums pavyktų sukurti plačią koaliciją už liberalią demokratiją Lietuvoje, už laisvės įtvirtinimą. Kas simboliškai simbolizuoja ir Ingridos ėjimas į visą tą reikalą. Jeigu ji bus išrinkta prezidentė, jeigu mums pavyks paimti daugumą su visais laisvės šaukliais, tai aš manau, kad mes galime bandyti tokias vizijas formuoti.

SUMMARY

What determines the immigration policy in Lithuania?

The aim of this work is to indicate reasons that determine the choice of the immigration policy in Lithuania. This is a new approach to this public policy area, because most of the research has analyzed only the nature of migration policy in the country so far. In this Master's thesis the existing nature of immigration policy toward labor immigrants from non-EU countries is chosen as an dependent variable and the reasons that could explain it are sought.

The main goal of the work is to indicate the reasons which determine the discrepancy between the policy, proposed by migration analysts and economists, and the actual immigration policy in Lithuania today. To achieve the goal, the following objectives were set: 1) to define how the concept of immigration policy is understood in this work; 2) based on previous research of migration policy, to construct a theoretical model on the basis of which countries like Lithuania should choose a rational immigration policy that corresponds to the country's economic, social and demographic interests; 3) to introduce theoretical approaches to political science that could explain the reasons which determine the discrepancy between the migration policy theories and the actual immigration policy in Lithuania; 4) to formulate the hypotheses based on the theories of political science presented; 5) to confirm or deny the hypotheses based on the information collected during the interviews and the data available in public space.

The main question of this study asks why there is a clear discrepancy between the policy, proposed by migration analysts and economists, and the actual immigration policy in Lithuania today. As immigration is seen as a part of public policy, public policy analysis approaches were chosen as tools that could help to answer the main question of the study. In addition, considering the fact that many public policy areas in Lithuania are securitized, the interpretation of international relations based on threat analysis was included. Based on the presented theories, three hypotheses were raised: 1) The nature of immigration policy in Lithuania is determined by the unwillingness of politicians to make unpopular decisions that could threaten their further political career (re-election); 2) The nature of immigration policy in Lithuania is determined by the most effective interest group; 3) The nature of immigration policy in Lithuania is determined by real and fictional security threats.

The results of the study confirmed two of the three hypotheses.

The first hypothesis of the work was confirmed as the findings coincided with theoretical assumptions. It has been clarified that the relatively strict nature of immigration policy in Lithuania is determined by the desire not to lose popularity, the subservience to the median voter and the

unwillingness to create preconditions for the emergence of new political forces. The majority of the population have a negative view of the immigrants from non-EU countries, so political decisions to increase immigration flows for current political actors would mean the loss of part of the electorate.

The second hypothesis of work was not confirmed. Although some of the theoretical assumptions were confirmed, the findings showed that existing immigration policy in Lithuania does not meet any of the objectives pursued by interest groups. In addition, the study indicated that the success or failure of interest groups in implementing their goals in immigration policy is determined not by their effectiveness, but by other circumstances, mentioned in the first and third hypotheses.

The third hypothesis of this work was confirmed. It perfectly coincided with theoretical assumptions, because the findings showed that immigration policy in Lithuania is securitized in all three possible topics - internal security, security of the welfare state concept and cultural security. In addition, it has been identified that in the process of the securitization of immigration policy speech act is actively used.

In further research it would be useful to indicate how the nature of immigration policy has changed over years and what causes affected it. What is more, answering the question if securitization of migration policy is based on realistic or fictional existential threats is also very important. Also, it would be useful to indicate the role of bureaucracy in the development and implementation of immigration policy. Finally, the typology of immigration policies toward labor immigrants created in this Master's thesis should be further developed.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

- 1 Bayers, Jan, Rainer Eising, William Moloney, „Researching interest group politics in Europe and elsewhere: much we study little we know?“, *West European Politics*, 31(6), 2008, 1103-1128.
- 2 Bean, Frank D., Susan K. Brown, „Demographic Analysis of Immigration“, Kn. Caroline B. Brettell ir James F. Hollifield (red.), *Migration Theory: Talking Across Disciplines*. 3 leid. New York: Routledge, 2015, 67-89.
- 3 Bentley, Arthur F., *The Process of Government: A Study of Social Pressures*, Chicago: The University of Chicago Press, 1908.
- 4 Borgas, George J., „Economy Theory and International Migration“, *The International Migration Review*, 23(3), 1989, 457-485.
- 5 Bourbeau, Philippe, *The Securitization of Migration: A Study of movement and order*, New York: Routledge, 2011.
- 6 Buchanan, James M., „From Private Preferences to Public Philosophy“, Kn. James M. Buchanan et al., *The Economics of Politics*, West Sussex, 1978, 3-20.
- 7 Buchanan, James M., „Politics without Romance: A Sketch of Positive Public Choice Theory and Its Normative Implications“, Kn. James M. Buchanan, Robert D. Tollison (sud.), *The Theory of Public Choice– II*. USA: The University of Michigan Press, 1984, 11-22.
- 8 Buzan, Barry, Ole Wæver ir Jaap de Wilde, *Security: A New Framework For Analysis*, London: Lynne Rienner Publishers, 1998.
- 9 Castles, Stephen, „The Factors that Make and Unmake Migrations Policies“, *International Migration Review*, 38(3), 2004, 852-884.
- 10 Castles, Stephen, „Understanding Global Migration: A Social Transformation Perspective“, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 36(10), 2010, 1565-1586.
- 11 Chang, Howard F., „The Economic Analysis of Immigration Law“, Kn. Caroline B. Brettell ir James F. Hollifield (red.), *Migration Theory: Talking Across Disciplines*. New York: Routledge, 2000, 205-230.
- 12 Coleman, David, „Immigration and Ethnic Change in Low– Fertility Countries: A Third Demographic Transition“, *Population and Development Review*, 32(3), 2006, 401-446.
- 13 Czaika, Mathias., Hein de Haas, „The effectiveness of immigration policies: A conceptual review of empirical evidence“, *The IMI Working Papers Series*, 33, 2011, 1-26.
- 14 Doomernik, Jeroen, Michael Jandl (red.), *Modes of Migration Regulation and Control in Europe*, Amsterdam: Amsterdam University Press, 2008.

- 15 Downs, Anthony, „An Economic Theory of Political Action in a Democracy“, *Journal of Political Economy*, 65(2), 1957, 135-150.
- 16 Downs, Anthony, *An Economic Theory of Democracy*, New York: Harper & Row Publishers, 1957.
- 17 Dur, Andreas, Dirk De Bievre, „The question of interest group influence“, *Journal of Public Policy*, 27(1), 2007, 1-12.
- 18 Dur, Andreas, Gemma Mateo, „Who lobbies the European Union? National interest groups in multilevel polity“, *Journal of European Public Policy*, 19(7), 2012, 969-987.
- 19 Ellermann, Anthe, „Limiting the Scope of Conflict: Deportation and Damage Control in Germany and the United States“, pranešimas konferencijoje „Annual of the European Union Studies Association“, Nashville, 2003.
- 20 Etninių tyrimų institutas, „Lietuvos gyventojų nuostatos Lietuvoje gyvenančių ir į Lietuvą atvykstančių trečiųjų šalių piliečių atžvilgiu“, 2014. <<https://bit.ly/2VIYBIH>> [Žiūrėta 2019 04 24].
- 21 Etninių tyrimų institutas, „Projekto ataskaita“, 2017. <<https://bit.ly/2ITfSm7>> [Žiūrėta 2019 04 24].
- 22 Etninių tyrimų institutas, „Vyriausybių ir politinių partijų programų analizė trečiųjų šalių piliečių imigracijos ir integracijos aspektais“, *Tyrimo ataskaita*, Vilnius, 2014. <<https://bit.ly/2sBPFPJ>> [Žiūrėta: 2019 01 16].
- 23 European Commision, „Integration of immigrants in the European Union“, *Special Eurobarometer 469*, 2018.
- 24 Europos Bendrijų Komisija, „COM (2007) 248 galutinis“, Briuselis, 2007. <<https://bit.ly/2GTQ0XM>> [Žiūrėta: 2019 01 06].
- 25 Faist, Thomas, „How to Define a Foreigner? The Symbolic Politics of Immigration in German Partisan Discourse, 1978– 1992“, *West European Politics*, 17(2), 1994, 50-71.
- 26 Favell, Adrian, „The New Face of East–West Migration in Europe“, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 34(5), 2008, 701-716.
- 27 Foster, Margit, „Transnational Migration – A National Security Risk? Securitization of Migration Policies in Germany, Spain and the United Kingdom“, *Center for International Relations*, 2006, 1-17.
- 28 Foucault, Michel, *Security, Territory, Populiation: Lectures at the Coolege de France 1977– 1978*, New York: Palgrave Macmillan, 2007.
- 29 Freeman, Gary P., Alan K. Kessler, „Political Economy and Migration Policy“, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 34(4), 2008, 655-678.

- 30 Freeman, Garry P. „Can Liberal States Control Unwanted Migration“, *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 534, 1994, 17-30.
- 31 Gerard, Alison, *The Securitization of Migration and Refugee women*, New York: Routledge, 2014.
- 32 Gray, Virginia, David Lowery, *The Population Ecology of Interest Representation*, USA: The University of Michigan Press, 2000.
- 33 Hagen–Zanker, Jessica, „Why do people migrate? A review of the theoretical literature“, *Maastricht Graduate School of Governance Working Paper*, No. 2008/WP002, 2008.
- 34 Hammar, Tomas (red.), *European immigration policy: a comparative study*, New York: Cambridge University Press, 1985.
- 35 Helbling, Marc, Dorina Kalkum, „Migration policy trends in OECD countries“, *Journal of European Public Policy*, 25(12), 2017, 1779-1797.
- 36 Hollifield, James F., „The Emerging Migration State“, *International migration review*, 38(3), 2004, 885-912.
- 37 Huysmans, Jef, „The European Union and the Securitization of Migration“, *Journal of Common Market Studies*, 38(5), 2000, 751-777.
- 38 Huysmans, Jef, Vicki Squire, „Migrations and Security“, Kn. Myriam Dunn Cavelty, Victor Mauer (red.), *The Routledge Handbook of Security Studies*, London: Routledge, 2010, 169-179.
- 39 Ibrahim, Maggie, „The Securitization of Migration: A Racial Discourse“, *International Migration*, 43(5), 2005, 163-187.
- 40 Jastramskis, Mažvydas, „2016 metų Semo rinkimų iššūkis partinei sistemai ir politologams; kaip numatyti žemės drebėjimą?“, *Politologija*, 86(2), 2017, 3-43.
- 41 Jastramskis, Mažvydas, „Effects of Mixed Parallel Electoral System in Lithuania: The Worst of All Worlds?“, *Parliamentary Affairs*, 2018, 1-27.
- 42 Jastramskis, Mažvydas, „Partinių sistemų stabilumo samprata ir matavimas: Lietuvos situacija 1990–2010 metais“, *Parlamento studijos*, 9, 2010, 144-169.
- 43 Jordan, Grant, William A. Moloney, *Democracy and Interest Groups: Emchaning Participation?*, New York: Palgrave Macmillan, 2007.
- 44 Krause, Keith, Michael C. Williams, „From strategy to security: foundations of critical studies“, Kn. Keith Krause, Michael C. Williams (red.), *Critical Security Studies: Concepts and Cases*, London: UCL Press, 1997, 57-84.
- 45 Kurrilid–Klitgaard, Peter, „Editor’s Introduction“, Kn. Gordon Tullock, *The Vote Motive*, London: Hobbs the Printers, 2006, 15-20.
- 46 Lee, Everett S., „A Theory of Migration“, *Demography*, 3(2), 1966, 47-57.

- 47 Macfarland, Andrew, „Interest Group Theory“, Kn. L. Sandy Maisel, Jeffrey M. Berry, *The Oxford Handbook of American Political Parties and Interest Groups*“, Oxford, 2010, 37-56.
- 48 Madison, James, „Federalist No. 10“, Kn. Michael A. Genovese (red.), *The Federalist Papers*, New York: Palgrave Macmillan, 2009, 49-54.
- 49 Maisel, L. Sandy, Jeffrey M. Berry, „The State of Research on Political Parties and Interest Groups“, Kn. L. Sandy Maisel, Jeffrey M. Berry, *The Oxford Handbook of American Political Parties and Interest Groups*“, Oxford: Oxford University Press, 2010, 3-20.
- 50 Maslauskaitė, Aušra., Vlada Stankūnienė, *Šeima abipus sienų: Lietuvos transnacionalinės šeimos genėzė, funkcijos, raidos perspektyvos*, Vilnius, 2007.
- 51 Massey, Douglas S. et al, „An Evaluation of International Migration Theory: The North American Case“, *Population and Development Review*, 20(4), 1994, 669-751.
- 52 Massey, Douglas S., „International Migration at the Dawn of the Twenty – First Century: The Role of the State“, *Population and development review*, 25(2), 1999, 303-322.
- 53 Meyers, Eytan, „The Political economy of international migration policy: A comparative and quantitative study“, *Ph.D. Dissertation*, Department of Political Science, University of Chicago, 1995.
- 54 Meyers, Eytan, „Theories of International Immigration Policy – A Comparative Analysis“, *International Migration Review*, 34(4), 2000, 1245-1282.
- 55 Money, Jeannette, „Comparative immigration policy“, *The International Studies Encyclopedia*, 2010, 1-19.
- 56 Mueller, Dennis C., *The Public Choice III*, New York: Cambridge University Press, 2003.
- 57 Munger, Michael C., „A Retrospective Assessment of Tullock’s The Vote Motive“, Kn. Gordon Tullock, *The Vote Motive*, London: Hobbs the Printers, 2006, 131-139.
- 58 Olson, Mancur, *The Rise and Decline of Nations*, New Haven: Yale Press, 1982.
- 59 Platačiūtė, Vija, „Darbo jėgos imigracijos reguliavimo modeliai: Lietuvos atvejo aptarimas“, *Etniškumo studijos*, 1, 2015, 79-106.
- 60 Platačiūtė, Vija, „Lietuvos ir Latvijos imigracijos politikos lyginamoji analizė“, *Oikos*, 11(1), 2011, 22-41.
- 61 Romero, Federico, „Cross – Border Population Movements“, Kn. William Wallace (red.), *The Dynamics of European Integration*, London: Pinter, 1990, 171-191.
- 62 Rudolph, Christopher, *National Security and Immigration: Policy Development in the United States and Western Europe since 1945*, Stanford: Stanford University Press, 2006.
- 63 Ruhs, Martin, „Economic research and labour immigration policy“, *Oxford Review of Economic Policy*, 24(3), 2008, 403-426.

- 64 Ruhs, Martin, „The potential of temporary migration programmes in future international migration policy“, *International Labour Review*, 145(1–2), 2006, 7-36.
- 65 Schattschneider, Elmer E., *The Semisovereign People*, New York: Holt, Rinehart, Winston, 1960.
- 66 Schmitz, Paul G., „Psychosocial Factors of Immigration and Emigration: An Introduction“, Kn. Leonore Loeb Adler, Uwe P. Gielen (red.), *Migration: Immigration and Emigration in International Perspective*. Westport: Praeger, 2003, 23-50.
- 67 Scipioni, Marco, Giuliana Urso, „Migration policy Indexes“, JRC, Ispra, 2017.
- 68 Self, Peter, *Government by the Market?: The politics of Public Choice*, London: Macmillan Press LTD, 1993.
- 69 Shughart, William F., Robert D. Tollison ir Mwangi S. Kimenyi, „The political economy of immigration restrictions“, *Yale Journal On Regulation*, 79(4), 1986, 79-97.
- 70 Sipavičienė Audra, Vladas Gaidys ir Mantas Jeršovas, *Lietuvos gyventojų požiūris į imigraciją ir darbo imigrantus*, 2010.
- 71 Sipavičienė, Audra, Mantas Jeršovas, *Darbo jėgos migracija: poreikis ir politika Lietuvoje*, Vilnius, 2010.
- 72 Sipavičienė, Audra, Vladas Gaidys ir Margarita Dobrynina, „Grįžtamoji migracija: teorinės išvalgos ir situacija Lietuvoje“, Vilnius, 2009.
- 73 Straubhaar, Thomas, Klaus F. Zimmermann, „Towards a European migration policy“, *Population Research and Policy Review*, 12(3), 1993, 225-241.
- 74 Swarts, Jonathan, Neovi M. Karakatsanis, „The Securitization of Migration: Greece in the 1990s“, *Journal of Balkan and Near Eastern Studies*, 14(1), 2012, 33-51.
- 75 Thomas, Clive S., „Studying the Political Party – Interest Group Relationship“, Kn. Clive S. Thomas (red.), *Political Parties & Interest Groups*, Boulder: Lynne Rienner Publishers, 2001, 1-26.
- 76 Tollison, Robert D., „The Interest Group Theory of Government: Problems and Prospects“, *Kyklos*, 54(2-3), 2001, 465-472.
- 77 Tullock, Gordon, *The Vote Motive*, London: Hobbs the Printers, 2006.
- 78 VSD, „Grėsmių nacionaliniam saugumui vertinimas 2019“, Vilnius, 2019.
- 79 Walters, William, „Migration and Security“, Kn. J. Peter Burgess (red.), *The Handbook of New Security Studies*, London: Routledge, 2010, 217-228.
- 80 Weiner, Myron, „On International Migrations and International Relations“, *Population and Development Review*, 11(3), 1985, 441-455.
- 81 Wiseman, Jack, „The Political Economy of Nationalised Industry“, Kn. James M. Buchanan et al., *The Economics of Politics*, West Sussex, 1978, 73-87.

- 82 Zeigler, Harmon, „Interest Groups“, Kn. Mary Hawkesworth, Maurice Kogan, *Encyclopedia of Government and Politics*, Vol I, London: Routledge, 1992, 377-392.
- 83 Žibas, Karolis, „Baltarusiai, rusai ir ukrainiečiai Lietuvoje: nuo imigrantų iki ateities piliečių“, *Etniškumo studijos*, 2012, 1, 145-177.
- 84 Žibas, Karolis, Vija Platačiūtė, „Lietuvos imigracijos politika ir trečiųjų šalių piliečių integracijos prielaidos“, *Etniškumo studijos*, 2, 2009, 40-53
- 85 Žibas, Karolis, Vita Petrušauskaitė, „Darbo migrantai Europoje ir Lietuvoje: gyvenimo ir darbo sąlygų problematika“, *Etniškumo studijos*, 1, 2015, 11-27.

Internetiniai bei žiniasklaidos šaltiniai:

- 86 Bialiavska, Jadvyga „Situacija Vilniaus rajone – dar blogesnė nei anksčiau: prabilta apie diskriminaciją“, *DELFI*, 2019. <<https://bit.ly/2WriJ9R>> [Žiūrėta: 2019 05 06].
- 87 CIDOB, MPG, „Migrant integration policy index (MIPEX)“, 2015. <<http://mipex.eu/play/>> [Žiūrėta 2019 04 02].
- 88 ELTA, „Skvernelis apie kvotas migrantams: tai subalansuos valstybės migracijos politiką“, Vilnius, 2019. <<https://bit.ly/2VM8rAU>> [Žiūrėta: 2019 04 13].
- 89 EMN, „EMT prieglobsčio ir migracijos terminų žodynas“, Versija 3.0. <<http://emn.lt/glossary>> [Žiūrėta: 2019 01 06].
- 90 Esipova, Neli, John Fleming ir Julie Ray, „New Index Shows Least-, Most – Accepting Counties for Migrants“, Gallup, 2017. <<https://bit.ly/2QtfzPS>> [Žiūrėta 2019 04 13].
- 91 Eurostat, „Projected old– age dependency ratio“, 2019. <<https://bit.ly/2DtHavK>> [Žiūrėta 2019 04 24].
- 92 Eurostat, „Visualisation: population development & projections“, 2019. <<https://bit.ly/2W2J9P5>> [Žiūrėta 2019 04 24].
- 93 International Monetary Fund, „Report for Selected Countries and Subjects“, 2019. <<https://bit.ly/2IUJLSP>> [Žiūrėta 2019 04 24].
- 94 Lietuvos bankas, „T. Šiaudvytis: darbingo amžiaus gyventojų sparčiai mažėja. Ko tikėtis ateityje?“, 2016. <<https://bit.ly/2Zv9oQk>> [Žiūrėta 2019 04 24].
- 95 Lietuvos Respublikos Seimas, „Nutarimas dėl demografijos, migracijos ir integracijos politikos 2018– 2030 metų strategijos patvirtinimo“, LRS: Vilnius, 21. <<https://bit.ly/2MkeCzU>> [Žiūrėta: 2019 01 16].
- 96 Lietuvos statistikos departamentas, „Narystės organizacijose“, Vilnius, 2018. <<https://bit.ly/2v5n8D2>> [Žiūrėta 2019 03 04].

- 97 Lietuvos valstiečių ir žaliųjų partija, „Darnios Lietuvos Vyriausybės programa: Lietuvos valstiečių ir žalių sąjungos 2016 m. LR Seimo rinkimų programa“, 2016. <<https://bit.ly/2DnxCCI>> [Žiūrėta: 2019 01 16].
- 98 LR Trišalė taryba, „Posėdžio protokolas Nr. TTP-10“, 2018.
- 99 LR Trišalė taryba, „Posėdžio protokolas Nr. TTP-11“, 2018.
- 100 LR Vyriausybė, „Nutarimas dėl nacionalinės demografinės (gyventojų) politikos strategijos patvirtinimo“, Vilnius: LR Vyriausybė, 2004. <<https://bit.ly/2RDjFJH>> [Žiūrėta: 2019 01 14].
- 101 Lukaitytė–Vnarauskienė, Rasa, „A. Maldeikienė: migracija sukelia tūkstančius problemų, apie kurias nekalbama“, *LRT*, 2015. <<https://bit.ly/2Lspkjl>> [Žiūrėta: 2019 05 06].
- 102 Migracijos departamentas, „Pagrindiniai migracijos rodikliai Lietuvos Respublikoje“, 2019, 1. <<https://bit.ly/2Pyug4r>> [Žiūrėta 2019 04 26].
- 103 Migracijos departamentas, „Trečiųjų šalių piliečių atvykimas ir gyvenimas Lietuvoje“, 2019. <<https://bit.ly/2W6ZjH2>> [Žiūrėta: 2019 04 24].
- 104 Paukštė, Dainius, „Civilizacijos nusižudo, o ne yra nužudomos“, *DELFI*, 2019. <<https://bit.ly/2WwDNvK>> [Žiūrėta: 2019 05 06].
- 105 Peticijos.lt, „Prieš priverstinę migraciją“, 2016. <<https://bit.ly/2DUTjdl>> [Žiūrėta: 2019 05 06].
- 106 Tvaskienė, Jurga „Liberalų gretose – Skvernelio frakcija“, *DELFI*, 2017. <<https://bit.ly/2VEl8Rm>> [Žiūrėta: 2019 05 04].
- 107 United Nations, „Human Development Index Ranking“, 2018. <<https://bit.ly/2IWg3x2>> [Žiūrėta 2019 04 26].
- 108 VRK, „2016 m. Seimo rinkimų rezultatai“, 2016. <<https://bit.ly/2GZlzMp>> [Žiūrėta: 2019 05 06].
- 109 VU TSPMI, „Manobalsas.lt/LR Prezidento rinkimai 2019“, 2019. <<https://bit.ly/2PL1lu4>> [Žiūrėta: 2019 05 03]